

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AXEL BECK
VILHELM OG NINA BECK

Viggo Bang

ANDET BIND · ØRSLØV
· LOHSE · KØBENHAVN

ØRSLØV PRÆSTEGAARD 1900

VILHELM OG NINA BECK

*»Jeg maa gøre hans Gerninger, som
sendte mig, saa længe det er Dag«.*

ANDET BIND ØRSLØV

AF

AXEL BECK
PRÆST VED HELLIG KORS KIRKE

O. L O H S E . . K Ø B E N H A V N

FOR NORGE: LUTHERSTIFTELSENS
BOGHANDEL - - - - CHRISTIANIA

1922

FORORD

Med oprigtig Tak til Gud og Mennesker for den Modtagelse, I. Bind af Bogen om mine Forældre har faaet, og med særlig Tak til alle dem, der beredvilligt har laant mig Breve og andre værdifulde Kilder, udsender jeg nu II. Bind, omfattende Livet i mit Barndomshjem og den Gerning, der udgik derfra. Omfattende har Arbejdet været; Stoffet var jo saa stort, og meget af det, der er fortalt, vil sikkert være kendt for mange; men blot det er noget godt, de genkender, maa det vel kun være en Glæde at møde det igen.

Der er maaske ogsaa dem, der finder, at noget kunde være udeladt, fordi det synes dem smaat og ubetydeligt, men naar det alligevel er gledet mig i Pennen, saa husk, det er smaa Minder knyttet til mine Forældres betydningsfulde Liv. Andre vil saa til Gengæld maaske savne et og andet; men det var umuligt, som en god Ven tilraadede mig, at „tage alt med“, saa vilde Bogen være blevet altfor stor. Den blev endda stor nok.

Det var uundgaeligt at omtale endnu levende Personer, ogsaa hvor de kom i Modsætningsforhold til Fader, men jeg har bestræbt mig for at gøre denne Omtale saa

hensynsfuld som mulig, uden dog at blive utro mod Sandheden.

Min Tanke med dette saavel som første Bind har været at rejse en Mindestøtte over mine Forældre. I sønlig Hengivenhed og Ærbødighed er Forsøget gjort, og saaledes beder jeg Læseren tage imod det, ikke for at forskaane mig for berettiget Kritik, men for bedre at forstaa mit Mindeord. For mig selv har de to kære Menneskers Liv ligget i Kærlighedens og Naadens Lys, og saaledes har jeg gerne villet fremstille det for andre.

København, Sommeren 1922.

Axel Beck.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

	Side
Barndomshjemmet	9
Præstefolkene i Ørsløv	72
Festligheder	142
Paa Rejse	169
Ved Styret	206
Brydninger.	
I. Modstand udefra	285
II. Forholdet til Indre Mission i København	301
III. Forholdet til Dansk Missionsselskab	309
IV. Forholdet til Grundtvigianerne	327
V. Forholdet til Autoriteterne	343
VI. Forholdet til Universitetet	354
Mod Aften	366

PARTI FRA ØRSLØV

BARNDOMSHJEMMET

Ørsløv — en ganske almindelig sjællandsk Landsby, omgivet af frugtbare Marker, uden Skov eller Sø, beliggende 10 Kilometer Nord for Slagelse ved Nykøbingvejen.

Men hvorfor beskrive den? Enhver, der læser denne Bog, ved, det er ikke *Grundtvigs* Ørsløv ved Vordingborg, men *Vilhelm Becks* Ørsløv ved Slagelse, det Sted, som blev Indre Missions Centrum i 27 Aar; det Sted, hvor Tusinder droges til, og for dem, der kom der, blev Besøget en virkelig Begivenhed.

29. Marts — Palmesøndag — 1874 droges Ørsløv frem af sin Ubemærkethed. Den Dag holdt Fader nemlig sin Tiltrædelsesprædiken dèr.

Ud fra Evangeliet om Frelserens Indtog i Jerusalem slog han straks den klare Tone an; det var ikke ham, men Jesus, der skulde holde Indtog iblandt dem; det var ikke

for ham, men for Jesus, de skulde raabe Hosianna og velsigne. Selv vilde han kun være en Jesu Discipel, der gik Ærinde for sin Frelserkonge for at berede hans Indtog blandt Mennesker. „Nu gælder det saa om, at I vil give mig Lov til at gaa hans Ærinde til eder. Man skulde tro det; thi de fleste iblandt eder har jo i Grunden modtaget mig her, som de modtog Jesus i Jerusalem, har jo i Grunden raabt Hosianna for mig og sagt, at det vilde

SOLBJÆRG KIRKE

være velsignet, om jeg kunde komme til eder som eders Præst.)* — Men vil I vedblive at gøre det?

Det beror for det første paa, hvad jeg vil eder, — og for det andet paa, hvad I vil mig;“ hvorefter Fader saa nærmere udviklede, at *han vilde* forkynde dem, at Jesus var deres Konge, den retmæssige Ejer af deres dyrekøbte Sjæle, og at han kommer til dem i sine Naademidler for at optage hvert Menneske i sit Følge. Og ud fra sin egen Erfaring *vilde han* forkynde dem, „hvor yndigt det var at være i denne Konges Følge“. Kun fordi han selv havde

*) Beboerne i Ørsløv og Solbjerg havde søgt om at faa Fader til Præst.

oplevet dette, var den Lykke vederfare ham at „staa som Præst paa dette Sted og faa mit Fødested og Fædrenehjem tilbage som mit eget Hjem... Jeg vil staa iblandt eder som min Herres Jesu Tjener; jeg vil gerne tjene eder i alt, som Jesus vil give mig Kræfter til, men kun naar jeg er vis paa, at jeg med det samme gaar hans Ærinde iblandt eder... *Først Jesu Tjener, kun saaledes eders Tjener... Det vil jeg eder — men er det dette, som I vil mig?* Vil I ikke dette, var det kun en ringe Tjeneste, I havde gjort mig ved at faa mig tilbage til mit Fødehjem og skaffe mig rigeligere dagligt Brød, naar jeg skulde leve her uden at faa Lov til at udrette min Frelzers Ærinde og uden at finde de helliges Kærlighed her, som jeg har fundet i saa rigt Maal de to Steder, hvor jeg hidtil har været Præst. Uden dette vilde Fædrenehjemmet være et daarligt Hjem for mig og alt det rigelige daglige Brød kun Fattigmandskost. Og til dem iblandt eder, som ikke vilde mig, hvad I hører af mig i Dag, til eder vil jeg sige: kan vi ikke blive Venner straks i Dag, saa tøv dog lidt, før du vender mig Ryggen, eller rettere før du vender det Ord Ryggen, som jeg har at forkynde; — kom og hør! — og naar du saa har hørt og atter siger: nej, det er ikke det, jeg vil høre, — kom saa igen og hør! — det kunde dog være, at du engang kunde komme til at tage imod, hvad du ikke kan tage imod straks; — og det kan jeg sige dig, at om det skete, blev du ikke den første, som begyndte at høre med Uvilje, maaske med Vrede, paa min Forkyndelse, og endte med at sige: velsignet være den, som kommer i Herrens Navn med et saadant Ord.“

Saaledes begyndte Fader som Herrens Tjener i Ørsløv indtrængende at indbyde til sin Herres og Konges Følge. Og for manges Vedkommende gik det netop, som han havde sagt: det var ikke det, de vilde ham. Sikkert vidste

mange af Underskriverne slet ikke, hvad de vilde, da de androg om at faa Fader til Præst.

Det gik i det mindste ikke i Ørsløv og Solbjærg som i sin Tid i Ørum, hvor de mange blev vakte ved hans første Prædiken. Kirkerne var vel fyldte fra den første Dag, men Vækkelse mærkedes ikke. Dog ét skete, de, som ikke straks vilde gaa ind i Frelserens Følge, vendte ikke Ryggen til Ordet, men blev ved at komme igen, og nogle af dem, som først hørte med Uvilje eller Vrede, endte dog med at sige „velsignet være den, som kommer i Herrens Navn med et saadant Ord.“

I denne Forbindelse mindes jeg særlig et Menneske, en dygtig Gaardmand, men altfor klog til at omvende sig. Han var i Kirke den første Dag og blev ved at komme Søndag efter Søndag, men hørte Ordet med Uvilje, undertiden med Vrede. Naar han gik hjem fra Kirke, drøftede han altid Prædikenen med sin Ledsager, men han var sjælden tilfreds med den. „Præsten var mig noget nærgaaende i Dag,“ bemærkede han ofte.

Saaledes kom han i Kirke Søndag efter Søndag i tyve Aar, uden at Præsten dog kom ham nær nok.

En troende Mand fra København, varm og nidkær for Herren, men ikke altid med Forstand, var engang paa Besøg i Ørsløv og bad Fader anvise ham nogle vantro Mennesker, han kunde gaa ud at vidne for, og fik anvist den omtalte Gaardmand. En Times Tid senere kom Københavneren glædestraalende tilbage og fortalte, at nu var Manden omvendt.

Noget senere traf Fader Gaardmanden og sagde: „De havde nok Besøg af en Københavner forleden.“ „Ja — svarede Manden — den Vindbøjt!“

Siden traf Fader i København den nidkære Mand, som interesseret spurgte til Gaardmanden. „Jo — svarede

Fader — jeg skal hilse fra ham, han kunde blot ikke huske Deres Navn, han kaldte Dem Vindbøjtél.“

Nej, det gik ikke saa let at faa den Mand ind i Guds Rige, hverken Fader eller den nidkære Københavner kunde komme ham nær nok. Men efter tyve Aars Forløb kom Herren ham nær, idet han lod Lynet slaa ned i et Træ udenfor hans Gaard. Det ruskede stærkt i ham, men var dog ikke nok. Herren maatte komme ham endnu nærmere, og det skete Aaret efter, da Lynet brændte Gaarden ned til Grunden; men da var Modstanden ogsaa brudt, nu sank han i Knæ for sin Frelser.

Guds Riges Fremgang i Ørsløv skete ikke gennem de store Vækkelser, men Herren gik sin stille Sejrsgang, saa der med Aarene dog blev en stor levende Menighed.

— — —
Selvom Ørsløv var Faders Barndomshjem, var det ham dog ikke let at komme dertil; det var saa svært at tage Afsked med Ørum, „Hjemmet, saa lykkeligt som vist kun faa Hjem, og en Vennekreds, hvor de helliges Kærlighed har gjort Livet saa rigt for mig,“ sagde han i Tiltrædelsesprædikenen.

Om denne Afsked med Ørum skrev Fader til en Ven: „Slutningen var saa yndig, saa mange Beviser paa Kærlighed, saa mange Foræringer fra Vennehjerter, saa mange Taarer, hvori vor Herres Billede stod i hver Taare, ja, selv vantro Mennesker græd og vilde saa nødtigt af med mig, baade Bønder og Herremænd. *Lytzen* græd og kysede mig som et Barn. Om Aftenen var vi 130 Mennesker i Præstegaarden, og saa — saa var de rige 8 Aar i et eneste Nu forbi.“

Alt dette rejste Fader bort fra, og i Ørsløv fandt han saa godt som ingen Tilknytning fra sin Barndomstid. Han stod i Virkeligheden som fremmed blandt fremmede. End

ikke Præstegaarden kunde virke dragende og hjemlig paa ham.

I det ministerielle Opslag over Embedet stod, at „Præstegaarden var vel vedligeholdt og afgav en god og rummelig Bolig“.

Saaledes saa den ud set gennem Autoriteternes Briller. Men da Fader besaa den med sine egne Øjne, viste det sig, at den ene Fløj af Hovedbygningen trængte til en grundig Reparation, den anden Fløj var faldefærdig og moden til Nedrivning, mens alle Udlængerne maatte istandsættes for at være brugelige.

Fader søgte et Embedslaan — saa vidt jeg husker — paa 10,000 Kr. og fik — 3000! Og da endelig Præstegaarden var helt istandsat, havde det kostet 14,000 Kr.

Den faldefærdige Fløj var den oprindelige Hovedbygning. Fader var betænkt paa at rive den ned, men Tanken om, at hans Moder var flyttet ind i den som nittenaarig Præstekone 1819, fik ham til at opgive det. Den blev saa indrettet til Gæsteværelser — den kendte „lange Gang“ med otte Værelser —; lidet anede mine Forældre dengang, at de skulde faa rigelig Brug for dem alle.

Det kom engang paa Tale at nummerere disse Værelser, men det blev atter opgivet. Ørsløv Præstegaard skulde ikke være et Hotel, men et Hjem for vore Gæster.

Derimod fik alle Værelserne Navne. Et kaldtes „Liggehønen“ paa Grund af sine særlig gode Senge, et andet „Trudvang“ til Minde om Kaptajn *Thor* Pontoppidan, der havde haft det som sit Værelse i de tre Aar, han var i Ørsløv. Lærerindens Soveværelse bar det historiske Navn „Blaataarnet“, ikke fordi vi betragtede dets Herskerinde som en Eleonore Kristine Ulfeld, men af den mere ligefremme Aarsag, at Værelset var tapetseret med skrigende blaat Papir. Endelig skal nævnes „Lindelysthuset“,

kaldet saaledes, fordi det en Nat havde huset fire Medlemmer af Familien Lind.

Det var en uhyggelig Tid, saa længe Præstegaardens Istandsættelse stod paa, og navnlig de 1½ Maaned Fader boede der alene. Formandens Enke og Familie var nemlig rejst og havde efterladt en Karl og Pige til Faders Betjening. Karlen var et stort Drog, doven til sin Gerning og altid aandsfraværende. Saa ofte Fader talte til ham, svarede han altid først paa bredt sjællandsk: „Hvad behaver?“ Dette kunde Fader selvfølgelig snart udenad, saa det morede ham ikke i Længden, hvorfor han valgte at indlede sin Samtale med Karlen med: „Kristian, bumme-bummelum!“, hvorpaa Svaret regelmæssig lød: „Hvad behaver?“; men saa var Kristian vaagen og kunde høre efter, hvad der blev sagt.

Med den kvindelige Betjening var det ikke stort bedre bevendt, kun paa en anden Maade. Den efterladte Pige havde vist tidligere været Enehersker i Præstegaarden, i det mindste optraadte hun saaledes overfor Fader. Alt gik efter hendes Hoved. Hun viste sig kun til de bestemte Tider af Dagen, Arbejdet krævede det, hvad enten det gjaldt Rengøring eller Madens Anretning. Paa dette havde Fader intet at udsætte, „jeg lever upaaklageligt,“ skrev han til Moder.

Men Ensomheden var trykkende. Ingen at tale med, Karlen var jo umulig, og Pigen viste sig ikke udenfor den nødvendige Betjening.

„Hvor er det ensomt at sidde saadan og spise — skrev Fader til Moder —, naar Pigen kommer paa disse bestemte Tider og sætter Maden ind i mit Lukaf, har jeg en Fornemmelse, som om jeg var en Gris, der regelmæssig bliver fodret i sit Indelukke.“

Men Fader har altid kunnet finde sig til Rette i mange,

ogsaa ubehagelige Forhold, ja selv i „Grisetilværelsen“, som han kaldte den; men ét fandt han sig aldrig til Rette i — at være sine kære foruden.

Moder og vi otte Børn maatte forblive i Ørum til Maj Maanedes Begyndelse. Denne Ventetid var drøj for Fader. I Brevene klager han atter og atter over Savnet. „Det er en rædsom Ensomhed — skrev han —, jeg duer slet ikke til at være uden dig.“

I et Brev til „Tante Nina“*) møder man de samme Klager. „Stundom bliver Ensomheden mig saa rædsom tavs, at jeg er nødt til at tale højt; saa nævner jeg alle de kære Navne, som jeg savner; det hjælper . . . Det bliver nok altsammen godt; men der maa Tid til for en saa konservativ Natur som min. Nu om tre Uger rejser jeg; thi d. 27. April bliver alt solgt undtagen jeg, rædsom morsomt; jeg vilde ikke undvære den Situation for meget og bliver med Vilje en Uge efter for at prøve den. Men saa maa jeg til Ørum og hente Nina med alt det Liv og Lys, som hun indeholder for mig; hvor er hun en stor Kvinde, stor til at hjælpe sin lille Mand, stor i sit Hus; nu holder hun selv Andagt med hele Huset hver Dag. Folk aner ikke, hvor meget af Nina der er i den Størrelse, som de kalder Vilhelm Beck.“

Men Savnet var ikke mindre hos Moder. Lige efter Faders Afrejse fra Ørum skrev hun til ham: „Omkvædet paa alt i disse Dage er dette: gid du endnu var hos os . . . Jeg synes, det er saa saare svært, at Skilsmissen var der, og hvor føles det dog grænseløst; Hjemmet her i Ørum med al dets Hygge, Fred og Glæde, det er forbi, og hvor gør det ondt at vide, det kommer aldrig mere saaledes tilbage. Et nyt Hjem skal bygges, det vil ogsaa ved Herrens uendelige Naade blive et Hjem, hvor de troende elsker at

*) Mine Forældres Kousine, omtalt i I. Bind.

komme; men uendelig smertelig er dog den Tanke, det bliver ikke Hjemmet i Ørum; o, men jeg længes, længes saa meget alligevel efter den Dag, da du vil komme igen at føre mig til det nye Hjem. Jeg kan ikke undvære dig, Vilhelm; hvor har jeg følt det i denne saa lange Dag, efter at vi skiltes; før sagde jeg gerne ved din Bortrejse: i 6 Dage skal jeg arbejde, og saa kommer Vilhelm igen, og Hjemmet er det gamle kære Hjem; nu siger jeg: i 6 Uger skal jeg arbejde, saa kommer Vilhelm, og alt her i Hjemmet skal først splittes ad, inden det kan blive godt. O, hvor det gør mig ondt.“

Saaledes kæmpede mine Forældre med deres Savn hver paa sit Sted, Fader i den ulidelige Ensomhed i Ørsløv, yderligere besværet af et Halsonde, saa han kun det mindst mulige maatte tale med andre, — Moder i Opbruddet i Ørum, tyngt af Tanken om at forlade det elskede Hjem dèr. Men hun var dog omgivet af de mange trofaste Venner, navnlig Familien *Pontoppidan* paa Ørbækgaard, og her fremfor alt Kaptajn *Thor Pontoppidan*. Han elskede mine Forældre med en Søns Kærlighed og var Moder til stor Hjælp under Flytningen. Hvor megen Pris hun satte paa ham, fremgaar af et Brev til Fader: „Hans Billede har jeg sat paa dit Skrivebord; naar vi kommer til at se det staa saaledes i Ørsløv engang, vil vi mellem Smil og Taarer mindes, der var ikke trofastere Ven hos os i Ørum end Thor.“

Hvor stor en Plads *Thor Pontoppidan* havde i mine Forældres Venskab, kommer endnu stærkere frem i Moders Brev til ham, hvor hun omtaler „de Dage, som Herren i sin Naade har givet os her i Ørum, og de Timer, henlevede i dyb Hjerterangest, hvor Haabets og Livets Lys var slukt for os under Anfægtelsernes tunge Byrde. Kære Thor! Du kender saa godt alle disse Minder, du

har som ingen anden set ind i vort Liv her, og vor hele fulde Tak har du, skønt du saa alle vore Daarligheder og alle vore Skrøbeligheder, dog saa trolig har holdt fast ved os, saa vi ved det, vort Samliv vil aldrig høre op, og du ved ikke, kære Thor, hvor tidt vi har været glad ved at se dig komme; du har saa ofte jaget en hel Hær af onde Aander paa Flugt, naar du kom med den Tro: her er godt at være.“

I mine Forældres Savn var Guds Rige dog altid det første. De forstod nemlig begge, at de ikke var givet hinanden af Herren blot for det korte Spand af Tid, et Meneskes Liv er, men at Gud havde forenet dem for Tid og Evighed, som Moder skrev: „Vi skal aldrig skilles, Vilhelm; hvilken Tanke! her og hisset vandre sammen, og hele vor lille Flok med os; o, Gud ske Lov.“

Her var de ét Sind og én Tanke, at vi, som hørte sammen paa Jorden, ogsaa maatte høre sammen i Herligheden.

Derfor lod ingen af dem sig rive hen af al den timelige Optagethed, som ellers i rigelig Mængde omgav dem paa den Tid, Fader af det timelige Mellemværende med Formandsenken og Istandsættelsen af „den gamle Brakke“, som han kaldte Præstegaarden, — og Moder af hele den store Husførelse i Ørum og Flytteforberedelserne. Trods alt dette havde Guds Rige dog Førstepladsen i deres Tanke og Sind.

Fader begyndte straks i Ørsløv som tidligere i Ørum med en Hverdagsgudstjeneste hver Uge, mens Moder daglig holdt Andagt i Ørum med Børnene og Husfolkene.

Moder, som af Naturen var tilbageholdende, var i Begyndelsen meget ængstelig for den Gerning. Barnligt og ydmygt fortalte hun Fader om den første Andagt, hvorledes hendes Stemme rystede, „det var et frygteligt Øjeblik, da jeg rejste mig op og vendte mig mod Folkene. Mit

Blik faldt paa Kusken, og han saa saa forbauset paa mig, ligesom han tænkte: mon hun nu vil til at tale? ... Men jeg følte, Herren var hos mig.“

Denne Ængstelse var nu ikke blot og bar „Lampefeber“, ja, maaske mindst dette, men meget mere den frelst Kvindes ydmyge Bæven ved Tanken om, at hende blev Ordet og Bønnen betroet. Senere skulde Moder mange Gange tage Ordet baade ved Andagten i Hjemmet, i Børnegudstjenesten, K. F. U. K. og ved Kvindemøder, men altid mærkede vi Ydmyghedens Bæven for det betroede.

Naar Moder saa velsignet kunde holde Andagt i Hjemmet, skyldtes dette ikke i første Række hendes personlige Evner, men fremfor alt hendes Lønkammerliv. Hun var i særlig Grad et Bønnens Menneske, hvor Bønnen om et helliggjort Liv indtog den første Plads.

Atter og atter mindede hun Fader herom i Brevene fra den Tid. „Hvor trænger vi tidt — skrev hun — til at bede dette: hellige os i din Sandhed; hvor tidt vil Djævelen fordærve de bedste, de reneste Følelser hos os, saa vor Kristendom bliver til Djævelens Tjeneste.“ Og kort før Afrejsen fra Ørum skrev hun: „Nu samles vi igen ved Guds Hjælp. Lad os bede, Vilhelm, at Frelseren drager med, at Djævelen ikke skal liste sig ind i Smaatingene og forstyrre Freden.“

Ikke sandt, et Bønnens Menneske, der i Lønkamret hentede al den Velsignelse, hun i saa rigt Maal blev for Fader, os Børn og Guds Folk.

Nu var Maj Maaned kommet, og Fader kunde hente os alle i Ørum, og det var en stor Flok. Han kunde sige med Jakob: jeg er vorden til to Hære. Hele det store Folkehold flyttede med til Ørsløv, og Børnenes Tal var vokset til otte, deriblandt en Plejesøn, som senere blev

adopteret. Fader havde et Par Aar tidligere truffet ham paa Frederiksværkegnen og taget ham med sig hjem.

Han skrev i den Anledning til *Clausen*: „Jeg har hentet en lille Dreng fra triste Forhold; nu vokser han op i min Flok, og som jeg haaber, i Guds Rige.“ Han fik Barnets hele Plads i mine Forældres Hjerte.

LOKOMOTIVFØRER HANS BECK

FRU CLARA BECK

Dette udtrykte Fader saa kønt ved hans Bryllup i Ørsløv 1896, hvor Vielsen foregik paa Tysk af Hensyn til den tyske Brud. I Talen sagde han bl. a. følgende, som sikkert staar skrevet uudsletteligt i min Broders Hjerte: „Du bist mir so lieb wie mein leiblicher Sohn.“

Men der var ogsaa en „stor Broder“, som flyttede med til Ørsløv, *Thor Pontoppidan*, „min store Søn“ kaldte Moder ham.

Det inderlige Venskab mellem ham og mine Forældre

i Ørumtiden havde gjort ham uundværlig. Mens Fader var alene i Ørsløv, havde han overtalt ham til at bortforpagte Gaarden „Trudvang“ og flytte til Ørsløv.

Der blev ogsaa Arbejde nok for ham. „Du skal nok faa noget at bestille hos mig — skrev Fader — om det bliver „selvstændigt“, ved jeg ikke, i hvert Fald vil vi holde selvstændigt af hinanden. Du kan blive Bygningskonduktør, noget der vist særlig ligger for dig, — du kan blive Forvalter, ja, du kan blive mange Ting i Ørsløv, kun ét kan du ikke blive, og det er min kære Ven, fordi det har du været saa længe, og den Forpagtning har du paa Livstid.“

Pontoppidan blev ogsaa lidt af alt det meget, han kunde blive i Ørsløv, men i det alt sammen var han mine Forældre en god og trofast Hjælp i de tre Aar, han var hos os.

Mange gode Venner var behjælpelige ved Flytningen, blandt disse Kaptajn *Starck* i Grenaa, der stillede to Skibe til Raadighed for Fader, saa han kunde sige: „Jeg kommer sejlene med min egen Flaade.“

Familien kørte med Vogn til Aarhus, en meget besværlig Køretur, navnlig for Moder.

Den yngste af os Børn — kun ét Aar gammel — var nemlig i sit uheldige Lune. Om han havde forelsket sig i Ingemanns Salme „Dans, lille Barn, paa Moders Skød“, skal jeg lade usagt, men danse vilde han, og det absolut paa Moders Skød. Pontoppidan, der bød den haabefulde Yngling op til Dans paa sit Skød for at skaane Moder, havde ikke Held med sig; nej, Moders Skød var det eneste, der passede. Og det taalte og udholdt hun, den velsignede Moder, paa hele den lange Køretur.

Da Rejsen var vel overstaet, og vi havde naaet Slagelse, havde Fader en Overraskelse til Moder: en Landauer,

han i sin „Ensomhed“ havde fundet til Salgs paa en Herregaard paa Ørsløveggen.

Nu var Familien samlet i det nye Hjem efter 1½ Maanedes Adskillelse, og det lysnede jo stærkt op i Sindene. Men Rammen om denne Lykke var ikke saa opmuntrende; Rammen var Byggeroderiet. Foruden alt det, der skulde istandsættes, skulde der ogsaa opføres nye Bygninger.

Den velkendte „*Hans Kusk*“ var fulgt med fra Ørum, men der var ingen Bolig til ham, hvorfor Fader lod bygge et Hus paa Præstegaardens Grund lige udenfor Porten. „Mit Sneglehus“ kaldte Fader det, da han som Sneglen nok ejede Huset, men ikke Grunden, hvorpaa det laa.

Dette Hus skulde ikke blot være en Kuskebolig, men ogsaa Model for Byggeriet der paa Egnen, „da det er nogle rædsomme Brakker, Folk bygger her,“ skrev han til en af sine Venner.

„Hans Kusk“ var dog ikke den eneste, der i Begyndelsen led under Bolignøden i Præstegaarden; hans Vogne maatte en Tid dele Skæbne med ham, indtil der var bygget en Vognport, da der ikke fandtes en saadan ved Indflytningen.

Fader var som bekendt „godt kørende“. Fire gode Vogne fyldte Vognporten, da denne endelig var færdig. Landaueren er allerede nævnet som den nye Forøgelse, og fra Ørum medbragtes en stor og lille Jagtvogn, kendt under Navnene „den hvide“ og „den gule“, samt en Kaleshevogn, kaldet „den røde“, en Arv fra den gamle Provst i Uby. Men derfor maa dog ingen mene, at den var et faldefærdigt „Præsteskur“, saadanne Indretninger kendtes i det hele ikke i Ørsløv Præstegaard. Fader holdt altid sine Vogne i mønsterværdig Orden. „Hans Befordring stod i ingen Henseende tilbage for det bedste Herregaardskøretøj“, er der blevet sagt af en af hans Venner.

Men der skulde da fremfor alt skaffes Husly for Familien, og det var snart det værste, saa længe Byggeriet stod paa.

I et Brev til Gødsejer *Pontoppidan* skildrede Fader paa sin livlige Maade, hvorledes det stod til i Præstegaarden:

„Det vilde være morsomt at se Dem komme ind i Gaarden og le ad al den Ødelæggelse, jeg har anrettet her; den halve Stuelænge ligger paa Gulvet, og vi er stuvede sammen i den anden Halvdel; og Børnekamre, Pigekamre, Køkken, Spisekammer og Mælkestue er et fuldstændigt Vridsløselille, enhver Gæst bliver øjeblikkelig dømt til Cellefængsel; *Thor* har Opsyn over hele denne Del af Gaarden og er særlig udnævnt til Mejerske; nylig saa jeg ham ligge krum — thi ret kunde han ikke ligge — i Mælkestuen og vaske Gulv med en Karklud, med ungarnske Støvler paa.“

I denne kaotiske Tilstand befandt Præstegaarden sig det meste af Sommeren. Familien var stuvet sammen i nogle faa Værelser, mens det øvrige var Haandværkernes Domæne. Først hen imod Efteraaret var alt i Orden; men saa var Præstegaarden ogsaa blevet det smukke Hjem, som alle har kendt det, der har besøgt os i Ørsløv.

Byggeriet gik dog ikke af uden Uheld. Moder faldt nemlig ned ad en halvfærdig Trappe og forslog det ene Ben ret alvorligt, saa hun længe maatte holde Sengen, hvad der kun gjorde Forholdene end mere vanskelige.

Med Efteraarets Begyndelse var Barndomshjemmet — Faders Barndomshjem — i Orden. Der var næppe meget, der kunde minde ham om hans første Barndom, saa forandret var det blevet. Men da Bedstemoder flyttede til Ørsløv efter Ombygningen, kunde hun dog kende sit Soveværelse fra 1829, som nu var Faders Studereværelse, hvor

det skønne Møde mellem Moder og Søn fandt Sted, som det er fortalt i denne Bogs I. Bind.

Men kunde Fader kalde Ørsløv Præstegaard sit Barn-domshjem, kunde vi Børn det meget mere. Vel har mine ældste Søskende smaa Erindringer fra det første Hjem i Uby og mange skønne Minder fra Ørum, men ingen af dem var endnu konfirmeret ved Overflytningen til Ørsløv.

Dette Hjem blev derfor Barndomshjemmet for os alle, og det falder os saa naturligt at sige „hjemme i Ørsløv“.

Hvor var det ogsaa et yndigt Hjem, yndigt inden Døre og yndigt udenfor, navnlig efter at Fader havde inddraget en Tønde Land til Haven, hvor han med sin medfødte Gartnerlyst selv plantede hvert Træ.

Nu laa den istandsatte rød-hvide Præstegaard der om-sluttet af Have paa de tre Sider. Indenfor denne skønne Ramme levede vi Præstebørn vor lykkelige Barndom, lykkeligere maaske end de fleste Børns.

Og hvorledes var saa vort Liv i dette Præstehjem? Et Liv bundet i den strengeste Morals og den mørkeste Pietismes Lænker? Saaledes har mange tænkt det og maa-ske beklaget de stakkels Børn, der ved Skæbnens Ugunst skulde vokse op i saadan sur Luft.

Men kun de, som aldrig har kendt vore Forældre eller set Hjemmet i Ørsløv, kan tænke saaledes.

Skulde jeg sætte en Overskrift over Livet i vort Barn-domshjem, maatte det blive Paulus' Ord: „*Hvor Herrens Aand er, er der Frihed*“.

Herrens Aand raadede i vort Hjem. Vore Forældre søgte selv Aandens Vejledning for deres Liv, hvad enten det gik gennem Glæde eller Sorg, fredlyste Dage eller Trængsler og Kampe.

Og vi Børn mærkede det, i de yngre Aar vel ubevidst, men Fader og Moder stod for os som hellige Mennesker.

Fader var ikke én Person i Kirken og en anden i Hjemmet; og Moder var i hele sin Færd denne ydmyge, fromme Kvinde, der tilstræbte at sige med David: alle mine Kilder er i Herren.

Fader var Patriarken i vort Hjem, eller som Moder udtrykte det: *Fader skal altid sidde til Højboards i Hjemmet.*

PRÆSTEGAARDEN SET FRA HAVEN

Men dette betød ikke, at han sad i en utilnærmelig Op-højethed over os alle, lige saa lidt som han sad for lukkede Døre begravet i Bøger eller Blade, eller nervøst optaget af at besvare Breve eller skrive Bladartikler. Han havde ikke „Træffetider“. Døren stod altid aaben til hans Stue, saa vi frit kunde gaa ud og ind hos ham, ligesom han altid i de Friøjeblikke, han tog sig, søgte ind i vor Kreds, hvor han saa var Barn med sine Børn. Hvor kunde han

gøre vor Leg livlig og fornøjet, livlig og munter som hans Natur var. Og hvor kunde han gøre vore Barnespil — Dam, Halma, og hvad de nu hed allesammen — spændende for os; og med den Færdighed, han havde i alle disse Spil, kunde han ofte blive os en haard Modstander. Navnlig var han meget dygtig i Skak. De af os Børn, der kan dette Spil, er oplærte af Fader. Han var grundig i sin Undervisning. Ikke blot satte han os ind i Spillets elementære Regler, men lærte os at lægge en gennemtænkt Slagplan til Spillets Gennemførelse.

Naar Fader saaledes blandede sig i vor Leg, var det dog aldrig som Kammerat med Kammerater. Han var *Fader* midt i sin Børneflokk; med den dybe Ærbødighed, vi nærrede for ham, faldt det os aldrig ind at være kammeratlig overfor ham, dertil gjorde hans udprægede Personlighed sig altfor stærkt gældende i alle Forhold.

Kunde Fader nu være med at gøre Vinteraftenerne hyggelige for os, kunde han ogsaa deltage i vore udendørs Adspredelser.

Det er sikkert kendt af mange, at han hver Morgen gik Tur til Aaen. Om Vinteren, naar Mosen var tilfrosset, lagde han denne Tur til Mosen for at løbe om Kap med os paa Skøjter.

Da Fader rykkede frem i Aarene, opgav han den Sport, men faldt det i med haard Frost, saa Aaen lagde til, kunde vi dog formaa ham til paa sin Morgentur at benytte vor store Legeslæde, og det var en af vore store Dage, naar vi i den kørte ham en Fjerdingvej op ad Aaen.

De, som har set Livet i vort Hjem, erindrer sikkert, hvorledes *Krocketspillet* indtog en fremskudt Plads blandt Sommeradspredelserne.

Krocketpladsen var paa en Korsgang i Haven — og ubegrænset, saa vi maatte sende Modstanderens Kugle

saa langt ud ad Sidegangene, som vi havde Kræfter til; at dette blev drevet nærmest til Fuldkommenhed, er overflødigt at bemærke.

Kunde vi formaa Fader til at være med, vidste man, det blev et interessant Spil. Gæsterne bar Bænke til for at overvære Slagets Gang, som ofte kunde strække sig over baade en og to Timer, da de to Partier var jævnbrydige, Fader med en af os Brødre mod to af os paa det andet Parti. Faldt Skumringen saa ind, før Spillet var færdigt, blev det derfor ikke afbrudt, men fortsattes i Skinnet fra smaa Lygter af udhulede Græskar, anbragte paa Krocketbuerne.

Fader saa gerne, at vi udviklede vore Legemer sundt og kraftigt, derfor var han ogsaa en interesseret Tilskuer ved vore Gymnastikopvisninger i Haven.

Særlig min Broder Otto og jeg havde lagt os efter den Sport, og hver Sommer underholdt vi fra „Kunstnerplænen“ Familien med de sidst indhentede Færdigheder fra Gymnastiksalen paa Sorø Akademi.

Der blev ikke pyldret om os Børn, vi fik Lov at tumle os frisk og frejdigt i vore forskellige Idrætter, navnlig saadanne, som udviklede Mod og Handlekraft. Dog kunde det ske, at vi her vovede os længere ud, end heldigt var.

Saaledes fik en af mine Brødre, der gerne skulde klatre op paa de højeste og farligste Steder, en Dag Lyst til at efterligne Storken paa Kirketaget, og i den Hensigt entrede han Taarnet. Da Fader tilfældigt kom forbi i det samme, raabte han op til ham med sin kendte Ro: „Det er godt gjort, min Dreng; men se nu at komme ned.“ „Ja, hvis du lover ikke at slaa mig,“ lød Svaret fra Kirketaarnet. Freden blev sluttet paa den anførte Betingelse.

Ved en anden Lejlighed var vi ogsaa kommet længere ud, end heldigt var, idet vi vilde forsøge os i en Færdighed, vi ingen Færdighed havde i.

En Dreng fra København, der var bidt af en gal Skuespiller, fik den Idé, at vi skulde spille Komædie i Haven. Det var dog hverken Holbergs, Hostrups eller andre navnkundige Dramatikeres Værker, der skulde præsenteres i ny Indstudering; vi var vore egne Forfattere og skulde paa staaende Fod improvisere Replikerne. Rollerne blev blot fordelte, saa maatte vi selv om Resten. Hvad det blev for noget gyseligt Tøjeri, kan enhver tænke sig til.

Mine Forældre var ogsaa blandt Tilskuerne, som adskillige Gange fik Lattermusklerne i Bevægelse, dog næppe over Replikernes glimrende Vid eller de komiske Situationer, som over den Idioti, der var den røde Traad i Forestillingen, og det en Traad, som absolut ikke gik i Stykker, før den var spundet til Ende.

Bagefter spurgte mine Forældre, om vi ikke kunde finde paa en bedre Adspredelse, da det næppe vilde være heldigt, om det rygtedes, at der blev spillet Komædie i Præstegaarden. Dermed var den Forestilling forbi og blev aldrig gentaget, hvad vi ikke i mindste Maade var fortrydelige over. Vi forstod Fader og Moder og fandt snart andre Adspredelser, som var meget mere fornøjelige og — nyttige.

Da Fader selv drev Avlingen, var der rig Lejlighed for os til at lære at „holde Fa's Heste“. Blandt de syv Heste, vi havde paa Stalden, var den ene — i Reglen en udrangeret Kørehest — særlig beregnet for os Børn. Med den for vor lille Vogn kørte vi ofte om Sommeren ud til en Skov, der tidligere havde tilhørt Embedet.

Derude opførte vi vore muntre Lege, navnlig var det en yndet Sport at klatre op i de højeste Træer, hvad vore Klæder undertiden bar synlige Mærker af ved Hjemkomsten.

Disse Træbestigninger førte undertiden til uventede

Opdagelser. En af mine Brødre var saaledes klatret op i et højt Grantræ, hvor han pludselig befandt sig Ansigt til Ansigt med en Fru Hornugle, der absolut ikke viste sig gæstfri, idet den fløj lige i Hovedet paa ham. Forskrækket over denne pludselige tête-à-tête mistede han Taget om Stammen og gled det halve Træ ned, indtil en Gren forbarmede sig over ham og reddede ham fra en altfor voldsom Landing.

Min Broder *Johannes*, nu Organist ved St. Andreas Kirke i København, var paa en senere Tur mere heldig paa sin Ekspedition til Toppen af et Bøgetræ, hvor han fandt en Ravnerede med halvvoksne Unger. Den ene tog han med hjem, hvor den blev baade til Fornøjelse og Smerte.

Claus, som den kaldtes, kunde være uimodstaaelig morsom, men „missionsk“ var den absolut ikke. Havde den listet sig ind i Stuen under Andagten, optraadte den meget demonstrativt ved at skrige op. Og en lastefuld Skabning var den; den stjal alt, hvad den kunde faa fat paa, navnlig havde den stor Forkærlighed for Hattepynt. Ja, selv en kraftig Rus veg den ikke tilbage for.

Den havde saaledes en Dag set sit Snit til at liste sig ind i Køkkenet, hvor den drak sig plakat fuld i Brændevin.

Men trods de mange Laster var den dog Præstegaardens Yndling; kun „Hans Kusk“ hadede Dyret, da den ofte hakkede Polstringen i Stykker paa de fremmede Vogne om Søndagen, hvorfor den ogsaa tilsidst maatte lade sit Liv for et velrettet Slag fra Kuskens Pisk.

Men fik vi nu saaledes Lov at tumle os frit i vor Leg og Adspredelse, var det dog ikke først og fremmest vore Forældres Tanke at fremelske Frejdighed og Mod hos os; alt dette var kun det underordnede, medens Hovedsagen var og blev Guds Rige.

Naar mine Tanker nu gaar tilbage til Barndomsaarene, og Minderne om mine Forældres aandelige Pleje træder frem, kan jeg samle det alt i Faders Tiltale til Fadderne ved Daaben: „I skal vide, hvad I skylder dette Barn: at bede for dets Sjæls Frelse og gøre alt, hvad I i Fremtiden formaar ved kristelig Paamindelse, men fremfor alt ved eders eget hellige Livs Eksempel, at dette Barn maa blive hos vor Herre Jesus, naar det vokser op, som det nu ved Daaben er indpodet i ham.“

Dette var Faders og Moders Stræben med os, at vi maatte blive hos den Frelser, der havde favnet os i vor tidligste Barndom. Og Midlerne var Forbøn, Formaning og det hellige Livs Eksempel.

Vi var omkranset af deres Forbøn, saa længe de levede, og *vi vidste det*, Forbønnen baade i deres Lønkammer og ved de daglige Andagter. De, som har overværet disse, vil sikkert kunne mindes Faders Ord i Slutningsbønnen: „Og saa beder jeg, kære Jesus, for alle vore Børn, ogsaa dem, der er langt borte.“

Disse Ord har skrevet sig saa dybt i mit Hjerte og været mig til personlig Hjælp, naar jeg i min Latinskole-tid var blandt dem, der var „langt borte“ fra Hjemmet. Navnlig naar jeg stod overfor noget, som jeg ikke var klar over, om det kunde forenes med at følge Jesus, kunde det pludselig lyde i min Sjæl: Fader og Moder beder for dig. Denne Paamindelse har ofte været mig en Hjælp til at træffe Valget.

Navnlig var der et Omraade, hvor Bevidstheden om mine Forældres Forbøn blev den lønlige Magt, som ledte mig, og det var i Spørgsmaalet om Dans.

Det kom engang paa Tale i mit Hjem, om vi Børn skulde lære at danse. En Herregaardsfrue i Nærheden henvendte sig til Moder, om de i Fællesskab skulde engagere en

Danselærerinde. Men Moder afslog det med den Bemærkning: „Mine Børn skal aldrig kunne sige om deres Forældre, at de har lukket Døren til Verden op for dem; vil de derud, maa de selv lukke Døren op.“

Snart kom den Tid, hvor flere af os Søskende skulde paa Sorø Akademi, hvor vi bl. a. skulde lære at danse; der holdtes tre Baller om Aaret, og det blev dengang meget unaadig optaget af Rektor, om Eleverne ikke dansede.

Nu kunde maaske nogen tænke, at Fader havde henvendt sig til Rektor om at fritage os for Danseundervisningen. Men det skete ikke, vilde muligt have været for-gæves, men i hvert Fald ufornuftigt; thi dels vilde det have bragt os i en vanskeligere Stilling overfor Kammeraterne, end vore unge Sjæle kunde have magtet, og dels vilde vel netop derved Dansen være blevet os en Fristelse.

Men hvad nu end mine Forældre har tænkt, der skete ingen Henvendelse til Skolen derom, men ogsaa i denne Sag betroede de os til Gud. De vilde vandre i deres Frel-sers Fodspor, da han bad for sine Disciple, ikke at tage dem bort af Verden, men at bevare dem fra det onde.

Som vore Forældre med deres daglige Forbøn værnede om os, viste de os ogsaa med deres eget Liv, hvad Gud formaar i et Menneske, og hvorledes et Liv levet med Gud virkelig er et skønt og lykkeligt Liv.

Det var let kendeligt, at den Kristendom, Fader forkyndte om Søndagen, vilde de begge gerne leve til daglig.

Deres Liv var levet i Sandheden, derfor blev det saa retlinet og lige til. Der var aldrig falsk Nedladenhed imod den ringe lige saa lidt som krybende Snobberi overfor de fornemme. Den hellige Skrift var det daglige Lys, der viste dem Vejen blandt Mennesker.

Moder, som altid var først oppe om Morgenens for at sætte alt i Huset i Gang, havde altid sin Bibelstund om

Morgenen. Naar Pigerne var sat i Arbejde, kunde vi finde hende Kl. 7—8 med sin Bibel. Dø hentede hun Herrens Vejledning for den kommende Dag, og hun forstod som Maria at sætte sig ved Mesterens Fødder for at høre hans Tale. Moder kunde i sit Hjem have travlt som en Martha med at opvarte Herrens Venner, men Mariastilheden var dog det første fornødne for hende, uden hvilken hun vidste, at den travle Opvartning vilde være forgæves.

Men netop fordi hun selv elskede sin Bibel og kendte dens Velsignelse, var det hende magtpaaliggende at lukke denne Bog op for os.

Det er Moder, som har lagt mig Biblen i Haand og først lært mig at læse den.

Naar jeg skriver dette om Moder, er Meningen selvfølgelig ikke, at Biblen i Barnehaand var Fader en lige-gyldig Sag, hvad bl. a. følgende viser.

Da jeg skulde paa Akademiet, gav han mig et Nyt Testamente med, hvori han skrev: „Lad Guds Ord være det bedste Minde fra Hjemmet.“ Men med den klare Forstaaelse af Moders Betydning i denne Sag skrev han nederunder: „Vilh. og Nina Beck“.

Moders Navn skulde med; thi hun lærte os at elske vor Bibel.

De, som har kendt blot lidt til Livet i vort Hjem, vil forstaa, at Opdragelsen af os Børn særlig hvilede paa Moder. Faders hyppige Rejser og meget Arbejde, naar han var hjemme, gjorde det nødvendigt.

Moders første og sidste Tanke med os var, at vi maatte blive hos Herren, naar vi voksede op. Hun troede paa Guds Gerning i Barnesjælen i Daaben. Og paa det, Herren saaledes havde begyndt, vilde hun arbejde videre.

Moder havde en særlig Evne til at fortælle Historier.

I Skumringen samlede hun os om sig; snart var det de bibelske Fortællinger, hun gjorde levende for os, snart religiøse Smaahistorier eller andre Fortællinger. H. C. Andersens Eventyr gengav hun ofte, og blandt disse særlig dem, der handlede om Hjemmet og hjemlige Forhold.

Hun kunde paa en barnlig og enfoldig Maade forklare os Daabens Velsignelse. Syndsforladelsens Naade gjorde hun levende for os under Billedet af „hvide Klæder, som Jesus havde skænket os“. Eller naar hun under Fortællingen om Jesus og de smaa Børn lod sin Haand glide kærtegnende hen over vort Hoved, var det, som Jesus selv var os nær.

Disse Samtaler med os berørte Moder engang overfor Fader og bemærkede: „De kan maaske først ret forstaa det, naar de bliver større, men de skal allerede nu huske paa, at deres Daab har meget at betyde for dem.“

Moder havde vel Ret i, at meget af det, som bliver fortalt i Barndommen, først kommer til fuld Klarhed i den voksne Alder, og jeg kan tilføje, at naar Daabens Naade nu staar saa klar for mig som det sande Livs Begyndelse, er dette i væsentlig Grad en Frugt af Moders Undervisning i min Barndom.

Naar Fader var paa Rejse, holdt Moder Andagten i Hjemmet, og dertil benyttede hun Funches og Ahnfeldts Bøger. Der sluttedes altid med Trosbekendelsen og Fader vor, men dette overlod hun efter Tur til os Børn; thi hun vilde, at vi fra Barn af skulde være hjemme baade i Bekendelsen og Bønnen.

Om Søndagen var vi altid i Kirke, men det var ingen tvungen Sag; vi blev aldrig „kommanderede“ i Kirke; som Herren aldrig kommanderer noget Menneske ind i Guds Rige, vilde mine Forældre heller ikke lægge nogen Tvang paa os i denne Sag.

Men det faldt af sig selv at komme i Guds Hus paa Helligdagene. Faders Gudstjenester drog os.

Men kunde Lysten til at knibe ud nu ikke en Gang imellem faa Overhaand? For mit eget Vedkommende mindes jeg kun én Gang, men maa dog tilføje, at Samvittigheden var saa heller ikke i den bedste Orden. Jeg havde en Følelse af at være kommet lidt paa Kant med det fjerde Bud.

Det var en Eftermiddagsgudstjeneste, jeg havde for- sømt. Efter Tjenesten flokkedes Folk som sædvanlig i Præstegaarden, og jeg traf netop Moder midt i hendes Travlhed med at opvarte de fremmede. „Har du været i Kirke i Dag?“ spurgte hun, hvad jeg jo maatte benægte og frygtede nu en Omgang, men ikke et Ord. Denne Tavs- hed var mig hundrede Gange værre end en kraftig Irette- sættelse.

Som det let vil forstaas, var det Moder en Sorg, naar Guds Hus blev forsømt, og det bedrøvede hende saa meget mere, som vi havde saa let Adgang til at høre Guds Ord. Ofte omtalte hun disse lykkelige Kaar, vi levede under, i Modsætning til hendes Ungdom, hvor Guds Ord var dyrt i Landet. Saaledes skrev hun engang: „Jeg takker Herren, at mine Børn dog er fødte i en bedre Tid, saa de kan faa Livets Ord at høre, hvis de selv vil.“

Som der aldrig lagdes Tvang paa os med at gaa i Kirke, saaledes heller ikke med de daglige Andagter. Det maa bero paa en Misforstaaelse, naar *Chr. Sørensen* i sin Bog skriver, at det stod os frit for at overvære Andagterne, men vilde vi det ikke, skulde vi opholde os i Skolestuen imens; vi maatte ikke lege i den Tid. Jeg mindes aldrig et saadant Paalæg.

Naar Moder saa inderlig ønskede vor Nærværelse i Kirke og ved Andagt, har det sin delvise Forklaring i,

at hun fra sit eget Liv kendte Velsignelsen ved i Ungdomsaarene at møde en klar og levende Forkyndelse.

I Brev til Fader, hvor hun omtaler Glæden over i sin Ungdom at have mødt *Blædels* Forkyndelse, skriver hun: „Kan du forstaa, kære Vilhelm, hvor megen, uendelig megen Tak vi skylder Herren, fordi han i vor Ungdom lod os høre saadanne Ord.“

Moder vilde, at denne samme Tak skulde bo i vore Hjerter, kun vidste hun, at den kunde aldrig fremtvinges, den naaedes kun ad Frivillighedens Vej.

For mange stod Fader som en myndig og haard Mand, og der er maaske ogsaa dem, der har tænkt, at denne Haardhed kunde ytre sig paa en korporlig Maade i hans Børneopdragelse.

Dette er i det store og hele et ganske misvisende Billede af ham, hvad iøvrigt det tidligere fortalte tilstrækkeligt maa godtgøre. Men det kunde maaske dog have sin Interesse at vide, hvorvidt der blev anvendt korporlig Revselse i vort Barndomshjem. Det blev der, naar Forseelsen krævede det, og saa tilfaldt det Arbejde Fader.

„Tugt skal der til — har han sagt i en Prædiken — men ikke den opirrede, vrede Tugt, men den bestemte, faste, ubønhørlige Tugt overfor alt *ondt*, som vil frem hos Børnene, baade det ubønhørlige tugtende Ord, der ikke taaler nogen Indsigelse af det onde hos Barnet, og det ubønhørlige tugtende Ris, naar det onde ikke vil vige for Ordet. Saadan opdrager den himmelske Fader sine Børn; saadan skal den jordiske Fader ogsaa opdrage sine Børn.“

Naar Fader skulde bruge det tugtende Ris, gav han sig altid god Tid til det Arbejde som til alt andet, han foretog sig. Naar den genstridige Synder blev bragt ind til ham, skete det jævnlige, at han ikke i Øjeblikket havde

Tid til at udføre Straffen, men saa blev Værelset bagved Faders Stue — bedst kendt under Navnet „Bogstuen“ eller „Posthøuset“ — benyttet til Varetægtsarrest, til der kom bedre Tider.

Men nu kunde det hændte, at Faders Arbejde trak saa længe ud, at han ganske glemte Staklen derinde i „Bogstuen“. Saaledes skete det for en af os; der gik én, to, ja tre Timer, uden Fader lod høre fra sig, indtil en af Pigerne kom ind og meddelte: „Deres Søn ligger og sover paa Gulvet i Bogstuen.“ Nu kom Fader i Tanke om, at der ogsaa ventede ham et Arbejde derinde, men for denne Gang blev den lange Varetægtsarrest regnet som fuldbyrdet Straf, saa der blev ingen „Halefuld“ dengang.

Et af os Børn led som mindre af Kongestioner til Hjerteren, hvorfor Lægen havde tilraadet mine Forældre saa lidt som muligt at anvende korporlig Revselse. Følgen var, at den Søn blev meget forkælet og ikke saa lidt egenraadig, hvad bl. a. viste sig i, at han ikke vilde lade sig klæde paa om Morgen.

Da Barnekamret laa bagved mine Forældres Soveværelse, var Adgangen let for Barnepigen til at hidkalde Faders Assistance. Men røre ved den unge Herre vilde han nødig, hvor gavnligt det end havde været.

Fader var imidlertid en praktisk Mand, han fandt paa en Revselsesmethode, som var lige saa original som uskadelig og alligevel gjorde sin Nytte. Han tog nemlig den genstridige unge Mands Benklæder og gennempryglede dem ganske frygteligt i deres Ejermands Paasyn. Følgen blev, at den lille Fyr vrælede jammerligt, som om hans Hale havde siddet inde i de gennempryglede Benklæder. Unægtelig en praktisk Maade at revse et svagt Barn paa, uden at det led nogen Overlast.

Kun én Gang mindes jeg at have faaet en Lussing af

Moder, og den var velfortjent, idet jeg havde forsyndet mig mod Gæstfrihedens Lov i vort Hjem.

En Præstefamilie var kommet paa Besøg og havde en urimelig kedsommelig Søn med. Da han var min jævnaldrende, faldt det i min Lod at skulle underholde ham, men trods de bedste Anstrengelser vilde det ikke lykkes, saa valgte jeg at stikke af og søge min egen Underholdning ude i Gaarden. Men dør traf Moder mig, og en velrettet Lussing belærte mig om, at i Ørsløv Præstegaard var man aldrig ugæstfri, end ikke mod den kedsommeligste.

Nej, Moder havde andet at bruge sine Hænder til end at varme sine Børns Kinder. Derimod kunde hun irettesætte og formane os paa en saa alvorlig, stille og indtrængende Maade, saa det aldrig undlod at gøre sin Virkning. Sjælden benyttede hun religiøse Formaninger, men der var saadan en hellig Alvor i hendes Ord, som virkede ved deres egen Kraft.

Vor Undervisning var betroet til Huslærere. Blandt dem var *H. M. Hoff* — senere Præst i Vallengbæk — den, som klarede den Sag bedst. Baade var han en kundskabsrig Mand og havde en særlig Evne til at forstaa Barnet og vinde dets Tillid, og saa havde han sin særegne Maade at revse Forseelser paa.

En af mine Søsken havde en Dag — vistnok paa Dril — væltet Blækhuset ud over Landkortet. *Hoff* gjorde kort Proces med Forbryderen, idet han aabnede Skoledøren med den Bemærkning: „Naar du opfører dig saaledes, har jeg ikke Brug for dig her.“ Sagen endte for Højesteret, d.e. Fader, som forhøjede Straffen med følgende Dom: „Indtil du har bedt Hoff om Forladelse, har du ingen Plads ved Bordet,“ saa Delinkventen maatte indtage sine Maaltider alene i Køkkenet.

Hoffs Efterfølger som Huslærer blev *H. P. Bjarnesen*,

en indsigtstrig og myndig Mand, men kun med ringe Evner til at forstaa sine Elever.

Her blot et Eksempel. Han havde faaet en ny Spadserestok, en Siedenheimer-Stok kaldte han den. Denne præsenterede han for en af mine Brødre, som adskillige Gange havde været i uhyggelig Nærhed af den nye Stoks Forgænger. „Var det „Sidehegler“, den hed?“ spurgte min Broder lidt næsvis. „Ja, jeg skal give dig Sidehegler,“ svarede Læreren og gik straks fra Ord til Handling. Mens min Broders Rygstykker holdt helt godt til Gennemheglingen, takket være jævnlig Øvelse, splintrede Stokken og viste sig saaledes ganske uværdig til sit fordanskede Navn.

Da mine ældre Brødre kom paa Sorø Akademi, fik vi Lærerinde i Hjemmet. Blandt disse skal særlig nævnes Frk. *Johanne Larsen* — nu gift med min Broder *Johannes*. Hun var en forstandig og kundskabsrig Lærerinde, der ved sin praktiske Sans forstod at vække vor Interesse for Skolefagene.

Hvorledes vore Forældre opdrog os med det Maal for Øje at føre os til Kristus, samler jeg bedst i Faders Prædiken „*Lader de smaa Børn komme til Jesus*“.

„Naar vi siger dette, saa er Meningen først og fremmest denne: *Lader Børnene komme til at tro paa Jesus, komme til at elske Jesus* ... Men hvorledes skal vi bære os ad hermed? — Ja, der er jo en Tid, hvor vi ikke paa anden Maade kan føre vore Børn til Jesus end ved at *bede for dem*, da Børnene endnu er saa smaa, at vi ikke kan tale med dem om Jesus, men kun kan tale med Jesus om dem ... Men der kommer en Tid, hvor vi kan mere end bede for dem, da man kan *lære dem selv at bede*, da man kan mere end tale med Jesus om Børnene, da man kan begynde at *tale med Børnene om Jesus*. Ja, for-

tælle Børnene! Det er Moderens Sag først og fremmest at være sit Barns første Præst ved at fortælle det alt det, hun selv er glad ved at vide om sin Frelser; men *fortæl* — bær dig ikke ad, som mange troende Mødre gør, idet de er taabelige nok til at lade deres Børn begynde med at læse noget om Jesus i en Lærebog, som maaske er saa kedelig, at det første, Barnet mærker til Jesus, er, at han keder det... Nej, gem dine Bøger, til du først har fortalt dit Barn om Frelseren som din og Barnets bedste Ven. Børn har en ubændig Lyst til at høre Fortællinger... Fortæl Barnet den bedste Historie, du kender, Historien om Jesus... men husk, det er et Barn, du fortæller for... Der er en Ting, Barnet kan forstaa, og det er, at det trænger til Beskyttelse, til en Forsvarer, en Ven, som vil tage det ved Haanden og hjælpe det. Fortæl Barnet, at Jesus gerne vil være alle smaa Børns Ven og Beskytter og Forsvarer og føre dem ved Haanden alle Vegne... Og spørger vi, hvordan skal vi lade Børnene komme til Jesus, saa vil jeg sige: *Fremfor alt ved at gøre dit Hjem til et helligt Sted, hvor alle Døre er aabne mod Himlen, aabne for Jesus og alt, hvad der hører Jesus til, et helligt Sted, hvor der tales om Jesus og om de himmelske Ting som det bedste, Børnene hører Tale om i Hjemmet...*, et helligt Sted, hvor Fader og Moder og Børn og Husfolk daglig samles om Jesus og hans Ord til Bøn og Lovsang, saa Barnet kan se, at den Jesus, som man vil føre det til, er Faders og Moders Ven... Gør dit Hjem til et helligt Sted, hvor Dørene er aabne for de hellige, saa Børnene kan vokse op med den levende Erindring fra deres Hjem, at de hellige var Faders og Moders bedste Venner... Og gør dit Hjem til et helligt Sted, hvor alle Døre er lukkede for Satan, for Verdens onde Tale og onde Liv og jammerlige Morskab... Men husk paa at behandle Børnene som

Børn og ikke som gamle Mennesker, og glem ikke, at et Barn trænger til at le og trænger til at lege... Gør ikke dit Hjem til et Fængsel, et sørgeligt Sted for Barnet, hvor Jesus ligesom en Fangevogter kommer og forstyrrer dets smaa Glæder, dets Latter og Leg..."

Som Fader den Dag prædikede, saaledes opdrog han og Moder os i vort Hjem. De begyndte med Forbønnen, og da vi blev store nok dertil, førte de os ind i Lønkammeret, mens Moder som vor første Præst fortalte os den bedste Historie, Historien om Jesus. Og Hjemmet var „det hellige Sted“ med alle Døre aabne mod Himlen, hvor enhver var velkommen, men hvor Guds Folk var de fornemste Gæster.

Maalet for hele deres Opdragelse af os har Fader samlet i en Prædiken: „Den fuldkomne Glæde“, hvor han bl. a. sagde: „Dette er den fuldkomne Glæde, naar jeg kan sige om mine Børn: nu har Jesus dem, nu hører de ikke som før kun min Røst, nu hører de Jesu Røst, Brudgommens Røst, og jeg som Brudgommens Ven staar og kan høre, hvordan Brudgommen selv taler med dem, og at de forstaar hans Røst.“

Andagten var den daglige Gudstjeneste i Hjemmet. Den holdtes altid i Middagsstunden, for at alle Husfolkene kunde være med. Mine Forældres Stræben var nemlig, om de engang kunde træde frem for Guds Trone med den Bekendelse: „Her er vi og alle de, som du betroede os.“

Disse Andagter var stærkt præget af Indtrykkene fra Faders Morgentur. Snart var det den sorgfri Lærke, der havde sunget for ham om det bekymringsfrie Liv; snart den hvide Lilje, der havde talt om Troslivets Renhed, eller Rosen med sin Skønhed og Vellugt, der ledte hans Tanker hen til „den yndigste Rose“; men altid Billeder hentede fra Naturen og det daglige Livs Forhold; thi det var jo

netop Livet midt i alle disse dagligdags Ting, der ved Andagten skulde ledes ind paa de hellige Stier.

— — —
Men nu alle disse dagligdags Ting, hvorledes færdedes mine Forældre mellem alt dette?

Fader har engang sagt i en Prædiken, at derpaa skal det ogsaa kendes, at vi er Guds Børn, at vi bliver dygtige i den jordiske Gerning, og han tilføjede, at vi havde Betingelser herfor fremfor Verdensmenneskene, fordi vi har en Frelser til at hjælpe os i det alt sammen.

Ogsaa dette tilstræbte mine Forældre at vise i deres Liv. Vel var Guds Rige det første for dem, og de jordiske Anliggender Nr. 2, men Nr. 2 maatte aldrig forsvømmes.

Da Fader kom til Ørsløv, overtog han ogsaa selv Avlingen der, for saa vidt som han drev 90 Td. Land, mens Resten, 60 Td. Land, var bortforpagtet.

Som fortalt i I. Bind havde han haft sine Læreaar i Ørum, nu stod han som den fuldt uddannede med seks Aars Erfaring fra Jylland.

I Begyndelsen lagde Landvæsenet meget Beslag paa Fader. Jorden var en Del forsømt af Formandens Forpagter, og den Del af Marken, der laa ved Aaen, havde aldrig været drænet, saa meget af Jorden var ret ubrugelig. Bistaet af sin Broder, Præstegaardsforpagteren fra Uby, fik Fader dog snart alt dette i Orden, saa hans Marker kom i bedste Stand.

Hver Morgen paa sin Spadseretur tilsaa han Folkene ved deres Gerning. Og blev Høsttiden regnfuld, var han ikke bange for selv at tage fat. Jeg mindes saaledes et Aar, hvor Høsten varede helt ind i Oktober; da tog Fader ikke blot selv Del i Høstarbejdet, men vi blev alle kommanderede ud for at hjælpe med, som vi havde Kræfter til.

I Tørveskæringstiden blev Morgenturen ofte henlagt til Mosen. Dels gjaldt det om at faa det Arbejde saa hurtigt fra Haanden som muligt, og dels interesserede det Fader at se Tørvejordens Proces til Brændsel.

Ofte kunde der falde en Vittighed af paa disse Morgenture til Mosen. Saaledes havde Fader en Dag taget en af vore Gæster med derud. Da de nærmede sig Mosen, sagde han: „Nu skal jeg præsentere Dem for Ørsløv Præstegaards eneste Grundtvigianer.“ Den fremmede saa sig spørgende om blandt Folkene, men i Stedet for pegede Fader paa Æltemaskinen med den Bemærkning: „Den kører bestandig rundt i den samme Ælte ligesom Grundtvigianerne.“

Fader drev sin Jord efter sin egen Methode og var her meget konservativ. Alle de nymodens Avlsredskaber interesserede ham ikke, han ansaa dem kun for en unyttig Fordyrelse; og naar Bønderne paastod, at man sparede Arbejdskraft, og det netop i en Tid, hvor det blev mere og mere vanskeligt at faa Folk, svarede han altid, at den Vanskelighed kendte han ikke.

Den Lethed, han havde med at faa Folk, skyldtes dels, at han lønnede bedre end almindeligt paa den Tid, dels at han var en god Mand at tjene. Han var omhyggelig for sine Husfolk baade timeligt og aandeligt og lagde aldrig nogen Slags Tvang paa dem, og deres Ønsker opfyldte han gerne, saa vidt det stod til ham. Bad de f. Eks. om Køretøj til Rigsdagsvalg, fik de ikke blot det, men ogsaa Fortæringspenge med og endda et „Lykke paa Rejsen!“

Kun daarlig Tale eller en daarlig Aand mellem Folkene taalte han ikke.

Kom noget af dette frem iblandt dem, tog Fader sig det meget nær.

Der var saaledes engang kommet en Strid imellem dem,

PASTOR FILIP BECK OG HUSTRU MED GAARDENS FOLK

som førte en daarlig Tone med sig. Det pinte Fader i den Grad, at han i flere Dage ikke vilde holde Andagt. Det var kendeligt paa hele hans Væsen, hvor han led under det; stod en Stol ham i Vejen, kunde han, som ellers var saa rolig og behersket, flytte den med et haardt Tag.

Den anførte Tildragelse er dog det eneste Tilfælde, jeg kender, hvor der har været Uoverensstemmelse mellem Fader og hans Folk. De lærte at respektere hans Krav om sømmelig Tone, og snart var det gamle Tillidsforhold genoprettet.

Blandt dem, der har været i min Faders Brød, skal særlig nævnes hans tro og hengivne Forkarl *Niels Sørensen*; han tjente i vort Hjem i nogle og tyve Aar. Foruden at være en dygtig Mand var han ogsaa meget omhyggelig for alt i Præstegaarden. Han var den første paa Pletten om Morgen og den sidste, der gik hjem om Aftenen, dog aldrig før han først havde eftersat alt og forvisset sig om, at det var i Orden.

Som Forkarl var han Ordfører for de andre. Ved Høstgildet holdt han Festtalen for mine Forældre; og naar Sæden var afmejet, troppede han op i Spidsen for alle Høstfolkene foran Verandaen, hvor de sleb deres Leer for sidste Gang den Sommer, hvorefter de blev trakterede med Kaffe og varme Æbleskiver.

Stod Fader nu i det bedste Forhold til sine Folk, gjaldt dette ikke mindre Moder overfor hendes Piger.

Som alt fortalt var Moder meget dygtig i den huslige Gerning. Hun forestod sit Hus vel, og Pigerne ventede kun paa et Vink fra hende; de vidste nemlig, at hun aldrig forlangte Urimeligheder af dem. Var nogen efterladende, kunde der nok falde en Røffel, men aldrig uretfærdig, end mindre i Hidsighed.

Kom der Vanskeligheder mellem Pigerne indbyrdes,

forstod Moder paa en egen skøn Maade at udjævne dem. Saaledes engang med en Kvinde, der gik til Haande i Huset. Pigerne kunde ikke lide hende, og tilsidst blev Forholdet saa spændt, at Pigerne samlede henvendte sig til Moder om at fjerne hende, da de i modsat Fald alle vilde forlade deres Plads.

Moder svarede paa sin sædvanlige rolige Maade, at den Sag vilde hun tænke over til næste Dag. Den følgende Dag kaldte hun Pigerne ind og sagde: „Jeg har nu overvejet Sagen og kan kun sige, at den Kvinde er lagt af Herren paa min Vej, og derfor kan jeg ikke slippe hende.“

Denne Maade at tage Sagen paa gjorde det stærkeste Indtryk paa Pigerne, saa ingen af dem forlod deres Plads, men de maatte blot end mere agte deres „Frue“, som de altid kaldte hende.

Moder var nu mere end Pigernes „Frue“, hun blev deres fortrolige; hvilede der dem noget tungt paa Hjerte, skulde de altid til Moder med det, og med sin aandelige Visdom kunde hun hjælpe dem saa godt til Rette.

Følgen af dette gode Forhold var, at de blev hos os i aarevis, som oftest til de skulde giftes, og Moder har fejret Bryllup for mange af dem.

Blev der saa en Plads ledig, strømmede det ind med Ansøgere. Avertissementerne om den ledige Plads besørgede Fader, og de kunde ofte være prægede af hans Humor. Saaledes stod der engang i Missionstidende: „Plads ledig i Ørsløv Præstegaard for en Stuepige med Fart i.“

Denne Bekendtgørelse vakte i den Grad Opsigt, saa den blev gengivet i adskillige Blade.

Blandt dem, der tjente Moder en Aarrække, skal her særlig nævnes Husjomfru *Marie Andersen*. Hun betragtede sin Gerning som betroet Gods, og med stor Hengiven-

hed for mine Forældre vaagede hun over alt betroet som den, der skal gøre Regnskab derfor baade for Gud og Mennesker.

En af Grundene til, at Moder kom saa godt ud af det med sine Piger, var, at hun gik selv med i alt Arbejdet. Hun stod ved Vaskebaljen saavel som Bryggerkedlen. Skulde Tøjet paa Bleg, sad hun ved „Hans Kusks“ Side paa Arbejdsvognen for selv at være med at sprede Tøjet paa Græsmarken. Men Mejerivæsnet var hendes Lyst fremfor noget andet. Tilberedelsen af de forskellige Mejeriprodukter ledtes af hende personlig, ligesom hun hver Maaned overværede Malkningen for at maale og prøve Mælken. Det var hende derfor et stort Savn, da Andelsmejeriet blev oprettet, hvorved alt det Arbejde gled hende ud af Hænde.

De fjerede Husdyr var ogsaa under Moders daglige Opsyn og Pleje. I en saa stor Husholdning gjaldt det jo om at producere saa meget som muligt selv. Vi havde derfor et stort Hønsehold, som ikke blot leverede det fornødne til Huset, men gav ogsaa Overskud.

Som Børn havde vi en lille Indtægt af Hønseriet; naar vi i Lader eller paa Stænger fandt Hønsereder, betalte Moder altid Æggene til Dagspris. Det kan maaske interessere Nutidens Husmødre, at denne var 50 Øre Snesen dengang.

Den fjerede Dyrebestand var dog saa stor, at Moder om Sommeren maatte holde Vogterdreng, som særlig skulde tage sig af Gæslingerne og Ællingerne.

Det var nu ikke altid de mest begavede Ungersvende fra Sognet, der blev antaget til dette Hverv. Vi havde saaledes en Dreng, der ikke kunde tælle. Ikke desto mindre mødte han dog hver Aften med alle Ællingerne.

Der var noget her, som ikke var let at forstaa, hvorfor

Moder engang spurgte ham, hvorledes han nu kunde være sikker paa, at de var der allesammen. „Jo — svarede han — den halte Ælling gaar altid sidst ind, saa naar den er kommet ind, ved jeg, de er der allesammen.“

Moder morede sig mere over denne Maade at holde Mandtal paa, end hun egentlig følte sig overbevist. Men talte hun saa selv Flokken efter, manglede der dog ingen.

Foruden at passe hele det omfattende huslige Arbejde var Moder ogsaa „Postmester“, idet vi havde Brevsamlingssted i Præstegaarden.

De første Aar var dette et ret uvæsentligt Arbejde, da det kun bestod i, at Posten til Ørsløv blev afleveret af den forbikørende Deligence, og saa havde Folk privat ordnet sig med en Mand, som afhentede deres Breve og Aviser i Præstegaarden.

Senere udvidedes dette Arbejde til at omfatte tre faste Postbude, og flere Nabobyer blev lagt ind under Postdistriktet.

Dette optog meget af Moders Tid Formiddag og Eftermiddag, saa vi Børn maatte være „Postassistenter“, navnlig ved Avisregnskabernes Opgørelse, da Arbejdet ellers lagde altfor meget Beslag paa Moder, som visselig havde nok om Ørene i Forvejen.

Med dette Arbejde bidrog Moder sit til Husholdningen, som paa Grund af den store Gæstfrihed var kostbar.

Vel var Ørsløv et stort Embede, men der hvilede ogsaa store Byrder paa det. Den store Byggegæld skulde afvikles, og ved Faders Udnævnelse til Ørsløv var der to Enker paa Kaldet. Den ene døde kort efter, mens der maatte udredes Pension til den anden i flere Aar.

Paa Grund af Pensionens Stigen og Falden med Kapitelstaksten blev den ikke altid modtaget med Tilfredshed i Nedgangsperioden.

Dette vidste Fader og søgte derfor paa sin ejendommelige Maade at neddæmpe den altfor voldsomme Utilfredshed. Saaledes var Kapitelstaksten og dermed Pensionen et Aar gaaet ned. En stærk Rødme i Præsteenkenes Ansigt bebudede et frembrydende Uvejr.

Da det første Lynglimt viste sig, vendte Fader sig til vedkommende med den Bemærkning: „Ja men, mit gamle Sugeværk . . .!“ mere fik han ikke sagt, den nye og uventede Titel kaldte Latteren frem, og dermed var Uvejret ovre for denne Gang.

Grundet paa de mange Embedsbyrder og det aabne Hus slog de store Indtægter kun til Nød til, selvom mine Forældre var nok saa fordringsløse og opdrog os Børn i Nøjsomhed.

Vi blev visseelig ikke forvante paa noget Omraade. Der blev sørget godt for os, men vi skulde vænnes til Nøjsomhed. Og dette maa vi kun være vore Forældre taknemmelige for; thi det er godt at have lært at nøjes med lidt, naar man selv skal begynde under smaa Kaar.

Som voksen traf jeg en Gaardmandskone fra den gamle Egn, og de nøjsomme Kaar i vort Hjem kom paa Tale. „Det var alligevel sølle at se paa jer Præstebørn — sagde Konen —, naar I gik og gnavede paa jer Fedterundtenom og ikke havde andet Paalæg end et lille Stykke Pølse, for at I ikke skulde fjotte Fingrene. Der var jo ikke et Gaardmandsbarn, der levede saa tarveligt som I.“

Nok muligt, at Konen havde Ret i det sidste, men vi var nu glade for vor „Fedterundtenom“, og var Pølsen aldrig for stor, fandt vi heller ikke, den var for lille.

I „Gudsfrygt og Nøjsomhed“ opdrog vore Forældre os, ligesom deres eget Liv blev levet efter den samme Regel. Ved Andagterne blev vi atter og atter mindet om Velsignelsen ved et saadant Liv.

„Gudsfrygt med Nøjsomhed er en stor Vinding for Guds Børn — sagde Fader —. Ved at arbejde troligt i sin jordiske Gerning med Gudsfrygt i Hjertet, med Frygt for, at denne Gerning skal blive det første og Guds Rige det andet, og saa nøjes med at have Føde og Klæder som Frugten deraf, nøjes dermed i daglig Tak til Gud, fordi han giver os denne Frugt af vort Arbejde, det er sandelig en stor Vinding; thi dermed vinder vi saa megen Glæde og Fred i Hjerter og Hjem, derved vinder vi saa megen Tilfredshed og Frihed for mange Smerter, som Begærligheden gennemstinger de unøjsomme med; og derved vindes der fuld Plads for Guds Rige i Hjertet og for den alvorlige Stræben efter at leve et helligt Liv.“

Som Fader saaledes vidnede om Gudsfrygt med Nøjsomhed, søgte han og Moder at leve deres Liv med os Børn, og heri ser jeg en af de væsentligste Aarsager til det lykkelige Liv i vort Barndomshjem, at deres Liv og Færd var det daglige stærke Vidnesbyrd for os.

Deres enestaaende Flid, deres store Selvfornægtelse og bestandige Omtanke for andre var den daglige Prædiken for vort Barnesind, og som endnu saa mange Aar efter bliver ved at lyde i vor Sjæl.

Den Maade, mine Forældre tog Livets Prøvelser paa, staar endnu som det levende Vidnesbyrd om, hvad Troen paa Herrens Forjættelser formaar.

Sorger og Trængsler blev de forsøgt i flere Gange. I 1877 fødtes der en lille *Immanuel*, men kun to Maaneder forblev han i Barndomshjemmet paa Jord; en Morgen fandt Moder ham liggende død i Vuggen.

Men i 1879, fjorten Dage før Jul, forsøgte Herren mine Forældre i en endnu større Sorg, da min Broder *Vilhelm* blev kaldt hjem til Herligheden efter kun faa Dages Sygdom.

Denne „*Vilhelm Beck*“ var sikkert Faders og Moders Hjertebarn; han var ogsaa en usædvanlig god Dreng, altid skærmende mod sine smaa Søskende, til enhver Tid rede til at gøre andre en Tjeneste og altid lydige mod mine Forældre. Havde de paabudt noget, faldt det ham ikke blot ikke selv ind at overtræde Paabudet, men han kunde græde, om nogen af hans Søskende var ulydig. Og saa

VILHELM BECK

var han alt fra lille af stærkt interesseret i Faders Arbejde. Jeg husker ham bedst staaende ved Faders Skrivebord, travlt optaget af at være til Hjælp, hvor det gjordes fornødent.

I Ydre og Væsen mindede han meget om den gamle Provst fra Uby, hvorfor han ogsaa gik under Navnet „Provsten“.

Lærenem og flittig, som han var, faldt det af sig selv, at han skulde studere. Fjorten Aar gammel

blev han optaget i 2. Kl. paa Frederiksborg Latinskole. Fader havde valgt denne Skole, fordi hans Kusine, kendt under Navnet „Faster“, boede i Hillerød, og her fik Vilhelm sit nye Hjem.

Min Broder arbejdede sig hurtigt op paa de øverste Pladser, kun havde han en haard Konkurrent om Duksepladsen i *Christen Berg's* Søn — vistnok den tidligere Indenrigsminister.

Mine Forældre nærrede store Forventninger til denne

Søn, og deres lønlige Tanke var, at han engang skulde blive Faders Efterfølger indenfor Indre Mission. Men Herren havde tænkt det anderledes.

I December Maaned fik *Vilhelm* Difteritis. Der sendtes Bud hjem, hvor alvorligt det var, hvorfor Moder straks rejste til Hillerød, men naaede ikke at lukke sin kære Drengs Øjne.

I et Telegram meldte hun Fader: „Nu har vi ingen „Provst“ mere paa Jorden.“

Fader, som den Dag holdt Møde et Par Mil fra Ørslov, fik Telegrammet netop, da han gik paa Prædikestolen.

„Jeg har aldrig haft saa svært ved at komme paa Prædikestolen som den Dag,“ sagde han senere. Knuget af Sorgen over sit Hjertebarn, alle de skønne Forhaabninger tilintetgjorte i et Øjeblik — det var alt dette, der gjorde Prædikestolen til saa trangt et Sted for ham den Dag.

Det var ikke blot i Hjemmet, *Vilhelm* var saa afholdt, men ogsaa blandt Lærere og Kammerater. Da Budskabet om hans Død naaede Skolen, sammenkaldte Rektor *Berg* — den kendte Filolog — alle Lærere og Elever og gav sin hjemgangne Discipel følgende skønne Vidnesbyrd: „Vi har i dette Aars Slutning været hjemsøgt af Sygdom mere end sædvanligt; ja, jeg kan sige, at det i de 15 Aar, jeg har været ved Skolen, er første Gang, en Flerhed har været borte paa én Gang paa Grund af Sygdom. Men vi maa jo bære med Taalmod den Tilskikkelse, som den kære Gud sender os. Dog tør jeg ikke nægte, at det haardeste, der har mødt mig som Skoleforstander, har truffet mig i dette Efteraar, en Hjemsøgelse saa smertelig og uventet, at jeg gamle Mand behøvede hele min frejdige Hengivelse i Forsynets Styrelse for at komme til Sjælero og Arbejdsdygtighed den Morgen, da det, lidt før Undervisningen skulde begynde, sagdes, at vor kære Beck kort i Forvejen var

kaldet bort til en bedre Skole. Jeg kunde ikke tro det. Et Par Dage i Forvejen havde jeg set hans glade og tilfredse Ansigt imellem os. Men Visheden kom snart. Kære Disciple! Han gik bort ren og skyldfri, elsket af os alle, Lærere som Disciple; thi han var baade en kærlig Dreng og en dygtig Dreng. Lad os takke vor Frelser for den Tid, vi har haft ham imellem os.“

Hvor elsket *Vilhelm* var af mine Forældre, hvilke Forhaabninger de havde næret til ham, og hvor dybt Sorgen over hans Død bøjede dem, kom ret til Orde i Faders Tale over ham, en Tale, som jeg væsentlig gengiver i dens Helhed, fordi den rummer et Afsnit af mine Forældres Livshistorie.

„*Herren gav — Herren tog* — det er denne store Tanke, som gaar gennem to bedrøvede Hjerter i disse Dage og denne Stund. Herren gav min Hustru og mig saa forunderlig meget; han gav os en velsignet Plads i sin Menighed, han gav os et forunderlig velsignet og lykkeligt Hjem med de mange kære Børn, som vokser op i Samfund med ham og hans hellige. Og han gav os særlig meget, da han gav os dette Barn. Jeg har hørt det saa ofte blive sagt: det er den bedste af Præstens Børn; og det maa det vel have været, siden Herren netop tog ham; han har før taget Børn fra os, da tog han ogsaa det bedste; thi han tog de smaa Børn, og de smaa Børn er jo de bedste, de største i Guds Rige; og naar han nu skulde til at tage nogen af de store Børn, saa er det jo rimeligt, at han tog den bedste, den som var bedst skikket til Livet i Himmerig. Men i hvert Fald, han var den af vore Børn, fra hvem det lyseste Haab lyste ind i Faders og Moders Hjerter, ham, vi haabede, Herren vilde bruge til at kaste en ny Naadens Glans over vort Livs sidste Tider. Herren havde givet ham saa meget fremfor de andre Børn; Herren havde givet ham en

lys, klar Forstand; og Herren havde givet ham et ganske sjælden solidt, ærligt, trofast Sind til at holde fast ved det, han en Gang havde faaet Greb i; og saa det bedste: Herren havde givet ham en fast og alvorlig Tro paa sin Frelser; der var saadan en underlig Blanding i dette halv-voksne Menneske; han var helt og holdent Barn, kunde endnu lege som et Barn, men i sin Tro var han som et voksent Menneske, saa underlig moden, hvilket lagde en for et Barn underlig Ro og Ligevægt over hele hans Væsen. Han vilde være Præst, og hvad han vilde, plejede han at holde fast ved, og han syntes efter hele sin Ejendommelighed at maatte kunne blive velskikket til at blive Præst. Alt dette maatte jo fylde os med et lyst Haab, lyse, dejlige Drømme om en lys Fremtid, et smukt Liv for ham, som hans Fader og Moder maaske kunde faa en velsignet Del i, om Herren vilde, at vi skulde opleve det. Og dette var Haabet, dette var Drømmen, at han kunde blive sin Faders Hjælper, naar jeg trængte til Hjælp — om 10—12 Aar kunde han jo være færdig —, at vi to, Fader og Søn, da kunde hjælpes ad her med at kalde Mennesker til Jesus, gaa Haand i Haand med at holde sammen paa Jesu Venner; han elskede jo denne Menighed, og de hellige elskede ham allerede som Barn; de vilde nok elske ham ogsaa som Mand, — lyse, dejlige Drøm! — Og Haabet lyste længere, og Drømmen gik videre. „Hvad skal der blive af Indre Mission, naar Vilhelm Beck ikke kan mere?“ — saadan har saa mange sagt til mig, — alvorlige Guds Børn, som elsker den Indre Mission og har set, at Herren særlig har lagt den Sag paa mine Skuldre; og Svaret fra mit Hjerte og min Mund har altid været, hvad det ogsaa er i dette Øjeblik: det maa Herren vide, han kan sende en anden, som kan bære denne Sag langt bedre frem end jeg; men i to Hjerter hviskede der noget, som vi aldrig har

turdet sige højt, ikke engang til hinanden, før nu, da Drømmen er forbi, noget, som vi nu hører, har hvisket i flere Guds Børns Hjerter; og dette var Haabet, dette var Drømmen: mon ikke han, som arvede sin Faders Navn, kunde være udset til at arve den Naade, som saa underlig har fulgt dette Navn? mon ikke han, som fik *Vilhelm Becks* Navn, kunde være udset til at tage fat og fortsætte den Indre Missions velsignede Arbejde, naar den gamle Vilhelm Beck er opslidt? Saa meget haabede vi, at Herren havde givet — lyse, dejlige Haab! lyse, dejlige Drøm i en Mands og Hustrus Hjerter! — saa meget har Herren taget fra os, — han tog det altsammen i en eneste Nat — *der* ligger Virkeligheden i vort døde Barn! — alle vore lyse Haab, alle vore dejlige Drømme døde med ham! — — — Men der er noget andet, som er Virkelighed, og det er, at det er *Herren, som har gjort dette*, — den Herre, som hedder *Jesus*, som har købt os saa dyrt, — som ogsaa har købt vort Barn saa dyrt, — og som ikke vil andet end frelse, beholde sin dyrekøbte Ejendom, — den Herre, som vi har givet vort Barn til, da han blev døbt, for at han ikke blot skulde høre os til, men fremfor alt høre Jesus til. Det er *ham*, som har taget Vilhelm fra os. Og naar Hjertet saa ofte i disse Dage har spurgt: *hvorfor, Herre?* hvorfor tog du vort Barn? saa har det bestandig svaret: fordi jeg elsker eders Barn. Jeg har kun gjort, hvad I bad mig om, frelse eders Barn. Og det er sandt, han har kun opfyldt vor Bøn, som vi har bedt saa ofte for vore Børn: bevar dem fremfor alt for dig og Guds Rige; kan du ikke faa dem siden, saa tag dem, mens du kan faa dem! Og han har tiltænkt vort Barn et langt skønnere Liv end vi med alle vore Drømme. Og hvor har dog dette lille Meneskes Liv været et skønt Liv her paa Jorden: et Barns Liv saa sjælden skønt i Hjemmet, et troende Barns Liv

holdende fast ved Faders og Moders Tro, indtil han voksede op til frit og selvstændigt at gribe sin Frelser med sin egen Tro, et lydigt Barns Liv i Hjemmet, et Barn, som aldrig har gjort sine Forældre imod — elsket af alle i Hjemmet, elsket af de mange hellige, som kom i vort Hjem; saadan drog han fra Hjemmet; og saa kun fire Maaneder fra sit Hjem iblandt fremmede, men den korte Tid var lang nok for ham til at blive elsket, ikke blot af den Slægtning, hos hvem han fandt sit Hjem, og hos hvem der, om muligt, er lige saa stor Sorg over hans Død som i hans Faders og Moders Hjerter, men ogsaa elsket af sin Rektor, som kaldte ham sin bedste Dreng, og af sine Lærere . . . Disse Kranse, som dækker hans Kiste, er ikke blot sendt fra kærlige Slægtninge; der ligger en Krans fra hans Rektor, og der ligger en Krans fra hans Lærere og Kammerater i Skolen, og der ligger Kranse fra Guds Børn rundt om i Danmark til Minde om, at saaledes laa Kærlighedens Krans over hele hans Liv . . . Saadan var hans Liv paa Jord, et lille Guds Barns skønne Liv, og midt i al denne Kærligheds Lykke kom der Bud fra Paradis, og Englene kom saa stille, mens han sov, og bar ham hjem, for at han skulde holde Jul med dem hjemme hos Jesus. Det var hans stadige Tanke og Haab under hans korte Sygdom at komme hjem og holde Jul med sine Søsken i Faders og Moders Hjem. Han kom hjem at holde Jul i en bedre Faders Hjem end hans Faders Hjem paa Jord, i Faderens Hus med de mange Boliger, for at holde Jul med sine Søsken i Paradis. O, kunde vi nu se ind til *Vilhelm*, han, som altid var saa god mod sine smaa Søsken, — kunde vi se ham sammen med *Susanna* og de to smaa *Immanuel'er* juble i Englenes Kor om den store *Immanuel*, der har været med ham fra den Stund, han blev lagt i hans Favn paa sin Daabsdag, — kunde vi se vore fire

smaa Børn i Englenes Kreds om Livets Træ i Guds Paradis, da vilde der ogsaa blive en jublende Jul i vort Hjem paa Jord. Vi *tror* det, men Troen længes efter Beskuelsen, derfor bliver der nu en stille Jul i Præstegaarden, en Jul med Guds Fred, men dog stille; vi kan ikke som før plante vort Juletræ derhjemme og juble i Børnernes Kreds. — Vilhelm mangler, Taarerne vil frem, naar vi ser den tomme Plads. — — *Hvorfor*, Herre! tog du ham, vort Barn med det lyse Haab for Faders og Moders Fremtid, for Guds Riges Fremgang? saadan bliver det ved at spørge derinde; men bestandig lyder Svaret fra *Jesus: fordi jeg elsker eder*, fordi „det skal tjene eder til Gode“, fordi „jeg er Vintræet, og I er Grenene, — og den Gren, som bliver i mig, skal bære megen Frugt, — men den Gren, som bærer Frugt, den renser jeg, for at den skal bære mere Frugt“, — ja, derfor har han taget vort Barn, fordi der er noget i min Hustrus og mit Liv, som skal renses, og det kunde ikke ske paa anden Maade, derfor tog han vort Barn, for at vi „skulde bære mere Frugt“; og det kunde ikke ske paa anden Maade, end at han maatte tage vort Barn fra os; vi *tror* det, men Troen sukker efter Beskuelse, efter at se, hvad det er for Frugt, der skal komme ud af alt dette, som gør saa ondt. Dog nogen Frugt har vi allerede haft deraf; vi har haft den Frugt af denne Sorg, at vi har erfaret det mere end nogen Sinde før, hvor *Jesus* kan trøste et bedrøvet Menneske; vi har følt, at vi har staaet lige paa Afgrundens Rand til at styrte ned i Fortvivlelsens rædsomme Sorg; men bestandig har *Jesus* staaet foran os med hele sin Frelsertrøst. Graaden sidder bestandig derinde, Taarerne vil bestandig frem, men *Jesus* staar der ogsaa bestandig, og „han aander paa Øjet, naar det græder“, han siger: græd kun, men græd stille, jeg har gjort det, jeg, eders *Jesus*, og saa græder vi stille, og *Him-*

lens dybeste Fred blander sig saa forunderlig velsignet med *Jordens dybeste Sorg*. Og vi har haft den Frugt allerede, at vi derhjemme, Mand og Hustru og Børn er smeltede saa forunderlig velsignet sammen i denne Sorg; og vi har haft den Frugt, at vi har set, hvor de hellige i Danmark elsker os, mere end vi nogen Sinde turde haabe. Og der vil komme meget mere Frugt af denne Sorg. — Og saa, I kære Børn, som vi har endnu, husk paa, at Vilhelm var den bedste af Præstens Børn, derfor tog *Jesus* ham, og husk paa, at derfor var han den bedste iblandt eder, fordi han troede saa fast paa *Jesus*. Fader og Moder vil saa gerne beholde eder allesammen, vi kan daarligt undvære en eneste af eder; men husk paa, at Hovedsagen er ikke, at vi beholder eder, men at *Jesus* beholder eder.“

Derefter bragte Fader en Tak til „alle Guds Børn, som har forstaaet vor Sorg og forstaaet vor Trøst... Tak til alle eder, som forstaar vor Sorg, men som ikke forstaar vor Trøst, fordi I ikke kender *Jesus*; jeg vilde gerne give eder den bedste Tak ved at vidne for eder, at det er Sandhed, den Tro paa *Jesus*, som kan holde to Mennesker saadan oppe i en saadan Sorg; ja, den Tro er Sandhed; at I dog maatte faa Mod til at tro paa ham, at I maatte have den samme Trøst, naar I engang faar den samme Sorg. — Men først og sidst Tak til dig, Herre *Jesus*, du som gav saa meget og tog saa meget, o Tak, at du ikke tog ham, da han var lille, som det engang saa ud til; Tak for de 14 Aar, du lod ham være hos os, Tak for Minderne fra disse 14 Aar for dette velsignede Barn! Tak, fordi du har givet os saa megen Trøst og Fred, da du tog ham. O Herre! maa vi beholde Resten?? — Men fremfor alt behold du dem, og — kunde vi ikke bevare dem for dig, o saa tag dem, at du dog maa beholde alle vore Børn; og lad denne Sorg bære megen Frugt for min Hustru og

mig, lad den bære megen Frugt for Menigheden, for hvilken du satte mig til at være en Tjener. *Dit Navn være lovet! Amen.*“

Den store Skare, der havde slaaet Kreds om os den Dag, delte Sorgen helt med os; Menigheden, ja, hele Sognet græd med deres elskede Præstefolk. Men navnlig var der én Kvinde, der helt og fuldt forstod mine Forældres Sorg og Trøst, nemlig *Laurine Dohn**). Hun havde været *Vilhelms* Barnepige i Ørum og elskede ham, som var han hendes egen Søn.

Det blev en stille Jul i vort Hjem det Aar; hvor skulde vi ogsaa kunne lege og juble, naar den Broder manglede, som vi alle elskede saa højt.

Ellers plejede vi at have Juletræ tredje Juledag, da Juleaften var optaget af Gudstjenesten; men det Aar nøjedes vi med at sidde i Kreds om et lille Træ paa Dagligstuebordet. Der var saa stille den Aften, og selvom ingen sagde det, saa kredsede dog alles Tanker om „Helle“, som Vilhelm kaldtes af os Søskende.

Sorgen blev, som Fader havde sagt, „den stille Sorg“, vi hørte aldrig Sukke eller Klager, Taarerne kunde jo nok komme frem, men de „græd saa stille“.

Af Breve fra den Tid ser man ret, hvor fredlyste Fader og Moder var i deres Sorg. Saaledes skrev Moder et Par Dage før Begravelsen til en af vort Hjems bedste Venner:

„Du ved jo, hvor mørk vor Jul kom til at se ud for os, da Herren sendte sin Engel at hente vor elskede Helle op til at synge Lovsangen med de himmelske Hærskarer. — Ja, det maatte vel være nødvendigt for os Stakler; vi havde knyttet saa mange Forhaabninger til vor Dreng, og vi tænkte, at den Velsignelse, som saa vidunderligt har fulgt Vilhelm Becks Forkyndelse, skulde ogsaa følge vor Dreng, naar han engang skulde staa frem og forkynde Her-

*) Omtalt i I. Bind.

rens Navn; det skulde nu ikke forundes os; men vi ved, at Herren gør alt i den Hensigt at frelse; nu har han frelst vor kære Dreng, maatte saa vi gamle og vor lille Flok ogsaa engang naa op til en af Boligerne, han har beredt for sine.“

Sammenligner man dette Brev fra før Begravelsen med Faders Tale, møder man ikke blot den fælles Sorg, men i denne Sorg de samme Tanker, det samme Sind og samme Higen mod det ene Maal.

De arbejdede med deres Sorg, men saaledes som den arbejder, der arbejder med Frygt og Bæven paa sin Sjæls Frelse.

Men den trange Vej var dog i den Tid særlig trang for mine Forældre. Herren havde jo rørt ved Hjerterne, hvor de var mest ømfindtlige. Kun til deres mest fortrolige Venner omtalte de, hvor svært det var for dem. Saaledes skrev Moder lidt ind i det nye Aar: „Der vil for os alle gaa nogen Tid, inden vi igen faar Ligevægt i det daglige Liv; men den Tid, vi nu har levet sammen med dens Minder om Herrens revsende Haand og Bevidstheden om gennem Sorgen at kunne se Herrens store Kærlighed, har givet os Visheden om, at vi er dragne nærmere til Hjemmet, hvor vore kære vandrer i Lyset og Beskuelsen, og hvor vi selv skal være friede fra Dødens Rædsel og Syndens Byrde. Jeg har aldrig følt Syndens Byrde som i denne Jul. Herren tog Vilhelm fra os, for at vi skulde føle, hvad det var at forsage alt det, hvortil Hjertet havde sat sit Haab, og som var min daglige Glæde at tænke paa. Jeg har heller aldrig levet en Tid, hvor jeg har følt mig saa løsrevet fra al min Virksomhed her, og hvor jeg kun har længtes efter blot at faa et Glimt af Herrens Herlighed at se. Og jeg har faaet det at se; naar jeg ser paa min Drengs Billede, da kan jeg se ham leve hos Herren og være med ham; og gid jeg aldrig maa sløves i Længslen

efter atter at være sammen med dem, der venter os i de himmelske Boliger . . . Vi har vel ikke levet denne Tid for-gæves, den har jo, som du selv siger, knyttet os nærmere sammen, og vi følges ad paa den samme Vej, indtil vi en-gang atter mødes, hvor intet „Farvel“ mere skal lyde.“

Herren nøjedes dog ikke med at forsøge mine For-ældre i denne ene Trængsel ved Vilhelms Død.

Som anført havde Fader sluttet Talen over sin kære Dreng med Bøn for os efterlevende Børn, først en Bøn, om han maatte faa Lov at „beholde Resten“, en Bøn, han dog fjøede to Spørgsmaalstegn til, men dernæst en Bøn om, at Herren maatte beholde os, og „kunde vi ikke be-vare dem for dig, o saa tag dem, at du dog maa beholde alle vore Børn“.

Det kom til at se ud, som Herren vilde opfylde den Bøn: „saa tag dem“; thi den Sygdom, der saa brat havde bortrevet Vilhelm, holdt nu sit Indtog i vort Hjem. I Julen fik først jeg og et Par Dage senere *Filip* Difteritis.

Gode Venner tog mine andre Søskende til sig, „*Karen fra Høng*“ (omtalt i I. Bind) husede to af mine Brødre, mens Læge *Chr. Stricker*, der dengang boede i Sæby ved Tissøen, tog andre til sig.

Det var en trang Tid i Hjemmet. Hjerterne blødte endnu over Vilhelms Død, og meget alvorlig var min Bro-ders og min Sygdom. Fader kom daglig paa „Sygebesøg“ hos sine to Dreng, mens Moder var den enestaaende Syge-plejerske. Billedet af hende fra den Tid staar endnu saa levende for mig. Hun plejede os Dagen igennem, og hver Nat vaagede hun over os til Kl. 12, hvor hun saa blev afløst af en af Pigerne for atter at være hos os ved Syv-tiden om Morgen.

Jeg har altid beundret Moder, men hendes Omhu, Selv-fornægtelse og Opofrelse som Sygeplejerske for os to var

enestaaende. Aldrig hørte vi hende klage, aldrig en Ytring om Træthed.

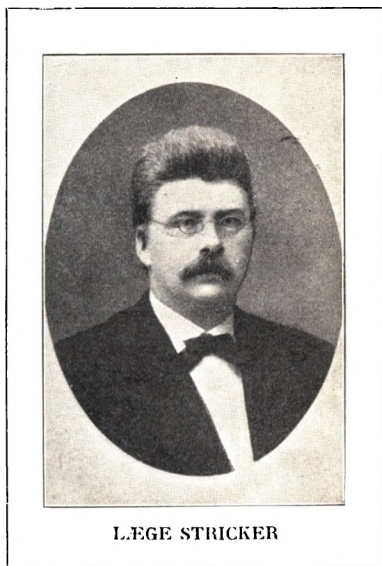
Da Herren havde vendt vor Sygdom til Helbredelse, føjede han nye Trængsler til.

Kort efter at mine Søskende var kommet hjem, begyndte Sygdommen paany, denne Gang Skarlagensfeber, og efter den fulgte Mæslinger. Først til Pinsen kunde Moder tage den sidste Patient op.

Denne Vinter blev den hidtil sværeste Prøvelseshid for mine Forældre, Dag ud og Dag ind i et halvt Aar omgivet af Sygdom, atter og atter i Kamp med Døden om deres Børns Liv.

Det, mine Forældre søgte hos Herren gennem alle disse Trængsler, har Moder udtrykt i følgende Brev til en af sine Venner: „Bed, at Herrens Naade imod os, som er ny hver Dag, ikke maa være forgæves. Saa mange Tanker strømmer ind paa mig, hele vort Liv vandrer forbi mig, som i et Panorama ser jeg det; onde Tider, gode Tider, alt har Herren givet os, og af de onde har jeg baaret mest Frugt; saa lad os da ogsaa bede, at disse Dage, hvor mine kærester ligger paa Sygeleje, maa bære Frugt; thi vi ved jo dog, at alle Ting tjener dem til Gode, som elsker Gud.“

Som Moders Breve vidnede om, hvorledes de gennem-

LEGE STRICKER

levede deres Trængsler med Herren og derved voksede i hans Naade, var det ogsaa let kendeligt i Faders Prædiker fra den Tid, hvad han var blevet forsøgt i. Saaledes i hans Prædiken 1. Paaskedag 1880: „*Livet efter Opstandelsen*“, hvor han nærmere udviklede, at de frelst skal opstaa, som Jesus opstod; som han opstod i 30 Aars Alderen, saaledes skal vi ogsaa opstaa i „30 Aars Skikkelsen, i hele Ungdommens fulde Kraft, vi skal alle se ud, som var vi 30 Aar gamle, fuldvoksne, fuldt udviklede Mennesker med en evig Ungdom og en evig Skønhed og en evig Livskraft... Der er ingen smaa Børn i Livet efter Opstandelsen. Vi, som har set nogle af vore Børn dø, mens de var smaa, lad os huske, at i Livet efter Opstandelsen skal vi se dem som 30-aarige Mænd og Kvinder. Og naar nogen vil sige, som en Moder engang sagde til mig: men hvordan skal jeg dog kende mine Børn igen? saa svarer jeg: Englene, kære, Englene er jo „tjenende Aander, til Tjeneste for dem, der skal arve Salighed“, og Englene skal nok sige dig, hvor dit Barn er blandt de voksne Mænd og Kvinder i Livet efter Opstandelsen, Barn og Moder skal nok finde hinanden igen, hvis de bare begge to hører Jesus til; det skal vi vide, hvis nogen af os har set vore Børn dø halvvoksne, og vi bevarer Billedet af dem, som de saa ud, da de forsvandt, at vi skal se dem igen som helt udviklede Mennesker i den himmelske Fuldvoksethed, i den himmelske Skønhed og Ungdom... Og naar det er et saadant Liv, som venter de hellige efter Opstandelsen, da kan vi sige til alle hellige, som tidt forfærdes, naar Døden kommer og tager en af dem fra os, som vi elsker: *forfærdes ikke* for at miste hverandre i Døden; ja, græd kun, naar Døden kommer og tager en kær Sjæl fra dig; græd kun, fordi du skal undvære det kære Menneske en Tid, men forfærdes ikke, det er kun en lille Adskillelse for en lille

Tid, saa kommer Opstandelsen, og saa kommer Samlivet igen med alle dem, vi har elsket før vor Død i fælles Tro. Dette er *Paaskeevangeliet*."

Ja, et Paaskeevangelium, som Fader og Moder havde faaet klaret for deres Sjæle gennem al den Sygdom, Trængsel og Død, hvormed Herren havde besøgt dem i deres Hjem.

Det samme Vidnesbyrd om, hvad Gud havde virket i mine Forældres Hjerter gennem den svære Tid, møder vi i Faders Prædiken ved Missionens Sommermøde i Aarhus d. 29. Juni 1880 — kort efter at den sidste af mine Søsken var kommet oven Senge.

Ud fra Dv. Sl. 126 talte han om Herrens store Gerninger mod Guds Folk og sagde derefter: „Derfor kan vi være glade midt i den dybeste Sorg, glade med Taarer i Øjet; det er jo ikke en Synders Sorg over at blive straffet, men det er et Guds Barns Sorg, der har Syndernes Forladelse og derfor ikke bliver straffet, men bliver behandlet saadan, som Faderen ser, at Barnet trænger til at behandles for at blive opdraget til Himmerig.“

Det var nu alligevel svært for mine Forældre at komme igennem den sidste Vinters Trængsler. Der er jo en rum Tid mellem Frugtsætningen og Frugtens Modning. Af de anførte Citater ser man, at Retfærdighedens Frugt voksede frem gennem alt det svære, men der skulde Tid til Modning. De talte ikke meget om deres Lidelser, men ved enkelte Lejligheder kom det frem, undertiden ganske umotiveret.

Saaledes kørte Fader en Dag til Solbjærg sammen med en af vort Hjems Venner. Det var gnitrende Vintersol, og Fader kneb Øjnene sammen, som om Solen generede ham. Vennen spurgte, om hans Øjne var daarlige, hvortil

han svarede: „Nej, men saadan var Vejret den Dag, Vilhelm døde, og det kan jeg aldrig glemme.“

Aarene 1879—86 blev de store Trængslers Tid i vort Hjem.

Julenat 1881 lukkede gamle Bedstemoder sine Øjne for sidste Gang her paa Jord med de Ord: „Nu følger jeg min Herre.“

I Brev til *Clausen* fortæller Fader om Afskeden med sin Moder: „Jeg havde vaaget over hende den Nat; Kl. 1 sagde hun, at jeg skulde gaa i Seng (de andre Nætter maatte jeg ikke forlade hende). „God Nat, min kære Søn, og Tak for din Kærlighed i denne Nat“ — hun kyssede mig, — hendes sidste Ord til mig, — hendes sidste Kys; Kl. 2½ blev jeg kaldet for at se hende dø i mine Arme. O, hvor det gjorde ondt! — Og det gør det endnu. Jeg kan slet ikke huske, at hun ikke er her mere, men griber stundom i Laasen for at liste mig ind til hende. Dog hvor hun nu er, er bedre end hos hendes Søn; thi hun havde i mange Aar levet som en troende Kvinde.“

En af de første Dage i det nye Aar fandt Begravelsen Sted. De tre Sønner med den nærmeste Kreds samledes i Præstegaarden om Morgenens før Solopgang til en stille Andagt ved deres Moders Baare. Derefter førtes Liget til Uby, hvor Begravelsen skulde finde Sted.

Vejret var stille, klar Frost, saa et stort Følge af Venner og bekendte sluttede sig til paa Vejen, saa da vi havde tilbagelagt den tre Mil lange Køretur, var det blevet et Vogntog paa 40 Vogne.

Foruden Fader talte *Johannes Clausen* og Stedets Præst, Pastor *Krarup*. Fader følte sig særlig trøstet ved Clausens Tale, „han talte saa blødt og skønt“, skrev han til Pontoppidan.

Var nu alt det meget, mine Forældre havde prøvet,

svært, forestod der dog Fader en endnu større Prøvelse, vistnok den sværeste af dem alle, da han kæmpede med Døden om Moders Liv.

Den Sygdom, som tog saa alvorlig en Vending i 1884 og 1886, havde allerede haft sin Forløber i 1877. „En pludselig voldsom Blodstyrtning“ — skrev Fader til Clausen — bragte paa faa Dage Moder Døden nær.

Dette var et voldsomt Slag for Fader, hvad fremgaar af samme Brev: „Vi har oplevet en meget streng Tid; i December rakte vor Herre Haanden ud efter Nina og sagde: hvad siger du, og hvad er du, om jeg tager hende? En Pjalt, svarede jeg, tag hende ikke. Og han tog hende ikke. Men hun var lige ved den sorte Død, som vi aldrig bliver Venner med . . . Herren hjalp mig ellers godt under Nøden. Han gav mig fuld Fred. Underligt, man finder meget lettere Fred i de store, svære Begivenheder end i de smaa.“

I et Brev til gamle Fru *Pontoppidan* til hendes Fødselsdag samme Aar fortæller Fader, hvorledes han fik denne Fred.

„Herren ser med sine store klare Øjne og sit store varme Hjerter paa hvert et Menneske, hvordan det skal behandles for at blive frelst som et Guds Barn; og dette skal være mit bedste Ønske for Dem, kære Frue, at De maa kunne tro dette bestandig fastere, at saaledes ser han ogsaa paa Dem og Deres, saa at denne Tro maa bestandig mere blive Deres Liv; thi deri ligger Livets Fred, som ikke kan faas ad anden Vej, men ogsaa kan faas hel og fuld i den Tro. Jeg har nylig prøvet, hvad den Tro formaar, da jeg troede, jeg stod ved min Ninas Dødsleje; først gav Jesus mig fuld Fred, og bagefter gav han mig hende; og De kan tænke Dem, hvor vi er glade ved hinanden; vi har det ligesom nygifte.“

I 1884 kom Sygdommen igen, og det saa voldsomt, saa vor Huslæge tilraadede et Hospitalsophold under Professor *Howitz'* kyndige Behandling.

Professoren, der øjensynlig kun kendte Fader og den Indre Mission fra fjendtligsindede Blades bagtaleriske og forvrængede Omtale, var vel meget omhyggelig for Moder og satte Pris paa hende for den Stilhed, hvormed hun bar sin Sygdom, men Fader kunde han ikke lide, var endogsaa afvisende overfor ham. Og Faders gentagne Forsøg paa at komme ham nærmere glippede bestandig.

Han opdagede dog snart Professorens Forkærlighed for sin Hund, som daglig fulgte ham paa Hospitalet. Maaske Vejen gik her til Professorens Hjerter.

En Dag, Hunden viste synlige Tegn paa Tørst, slog Fader lidt Vand op i en Skaal til den; fra den Dag var alle Skranker nedbrudt.

Den kyndige Lægebehandling syntes at skulle faa Magt over Moders Sygdom, og snart blev hun rask nok til at kunne komme hjem.

Men denne Bedring var kun forbigaaende. I Begyndelsen af 1886 tog Sygdommen atter en alvorlig Vending, saa Moder atter maatte indlægges paa Frederiksberg Hospital, og det var paa Tale, at hun skulde underkastes en alvorlig Operation.

I den Anledning skrev Fader til hende: „Jeg har tænkt mig meget paa at skrive til dig; thi jeg, som skulde være en Støtte for dig, trænger saa meget selv til en Støtte. Jeg har før været ved at miste dig; da var jeg stærk, men nu saa umaadelig svag. Jeg havde aldrig tænkt mig, at saa megen Smerte kunde fylde et Menneskes Bryst uden at sprænge det... Du er mit Liv. Dør du, maa jeg ogsaa dø. Derfor raaber jeg kun om dette ene til Jesus: *Forhindre denne Operation, dersom det bliver din Død...*

Ja, det er en ussel Mand, en ussel Præst, du har. Men det har du jo vidst saa længe. I Gaar bad vi i begge Kirker for dig; jeg kunde næsten ikke faa Ordene over mine Læber... Hjemmet er intet — slet intet... Men du er jo stærk. — Herren har altid været stærk i dig, nu mere end nogen Sinde. O, gid jeg dog ikke maa tage Kræfterne fra dig; men du har jo altid baaret min Svaghed. Det blev din store Gerning i Livet og vil vedblive at være det, indtil du forlader mig. Saa synker jeg sammen. Derfor kan jeg ikke tro, at Herren vil tage dig fra mig. Men lad os dog ikke gaa hen og handle uden ham.“

Om den paatænkte Operation havde Professor *Howitz* erklæret, at den sandsynligvis vilde kunne forlænge Moders Liv 10—15 Aar, mens et mindre operativt Indgreb ikke lovede noget ud over c. 4 Aar.

Dette telegraferede Dr. *Stricker* til Fader og forøgede kun end mere hans Sjælekvaler. „Hele Dagen — skrev han til Moder — piner mit Brev mig fra i Gaar (det før citerede); thi det har vel taget Freden fra dig. Men jeg tør ikke tie. Du er som et Lam, der føres til Slagtebænken, stille og rolig. Men det er mig, som har ført dig dertil. O, hvor det piner! Alting ryster i mig ved Tanken derom. Du ved, jeg beder uafsladelig Herren om at forhindre Operationen, dersom den bliver Død. — Saa kom Strickers Telegram. — Er det vist, at Undladelsen af Operationen vil blive, hvad *Howitz* siger?*) — Hvis ikke, er det jo rædsomt at styrte sig selv ud i Døden. Jeg ser dig hele Tiden ligge der med dit kære Ansigt — altid staar Taaernerne mig i Øjnene... Hvor har dog Herren skænket mig meget, da han gav mig dig! Jeg har altid vidst det — men nu, da han truer med at tage dig fra mig, føler jeg det mere end nogen Sinde. Jeg har altid vidst, at uden dig

*) *Howitz* havde erklæret, at Moder i Løbet af et Aars Tid vilde faa Kræft, om Operationen undlodes.

var jeg intet — jeg har sagt dig det ofte — men nu at trues med at erfare det, at blive til intet — dog skal jeg kun se dig et Par Dage endnu, saa vil jeg bruge den korte Tid til at sige dig Tak af hele min Sjæl, Tak, Nina, for hele dit kærlige Liv, for din Troskab, for din umaadelige Overbærenhed med en svag og daarlig Mand. Sig ikke nej til dette. Det har været Herens Naade mod dig. Den skal du sige ham Tak for, men ogsaa tage imod min Tak.“

Dagen efter rejste Fader til København for sammen med Moder at bestemme, hvilken Operation der skulde vælges.

Efter megen Bøn bestemte de sig for den alvorlige Operation, hvorefter Fader tog Moder til Alters under Bøn om, „at han, som helbredte den blodsottige Kvinde, ogsaa vilde lade sin helbredende Kraft udgaa til min stakkels blodsottige Hustru“, skriver han i Erindringerne.

Den Bøn opfyldte Herren, men paa en anden Maade, end mine Forældre havde tænkt.

De var ikke de eneste, der havde været i Bøn for denne Sag; da Menigheden i Ørsløv fik deres Beslutning at høre, holdt de samme Aften Bedemøde for deres „kære Præstefrue“, at Herren dog vilde skaane hendes Liv.

Da de rejste sig fra Bønnen, lød det som fra én Mund: „Fru Beck kommer sig.“

Samtidig havde trofaste Venner i København indesluttet Moder i deres Forbøn, og blandt disse særlig Dr. *Stricker*, der havde kæmpet en Jakobskamp med Herren.

Næste Morgen gik han ud paa Hospitalet til Moder og sagde: „Saa lader vi den Operation fare!“, hvortil hun svarede: „Ved De, hvad De siger? Howitz har erklæret, at det betyder Kræft i Løbet af et Aars Tid.“ Men Stricker var fast i sin Overbevisning: „Jeg har det fra Herren — sagde han — og tager hele Ansvarer paa mig.“

Dette blev sagt med en saadan Trosvisshed, saa Moder ikke turde staa imod, men sendte Bud til Fader, hvorefter de blev enige om den mindre Operation.

Midt i Alvoren kom der noget til, som fik et komisk Skær over sig.

Howitz vilde nemlig have Moder overflyttet til Diakonissestiftelsen paa Grund af de bedre Forhold paa dette Hospital.

Men en Morgen ved Stuegangen siger Professoren: „Hør nu, lille Indre Mission — det var hans Kælenavn til Moder —, Nisserne vil ikke have Dem, og det er skammeligt, men det er, fordi De har den Mand, De har.“

Denne Sag vilde Fader dog have nøjere undersøgt; først henvendte han sig til Grève *Moltke* paa Nørager — dengang Diakonissestiftelsens Formand —, men der fik han ingen Klaring af Sagen, hvorfor han satte sig i Forbindelse med Stiftelsens Præst, Pastor *Dahlhoff*, som var meget ilde berørt af denne Historie og søgte en lempelig Løsning af Vanskeligheden, men Fader krævede klar Besked.

Og saa kom den ogsaa, og den saa ikke godt ud. Frk. *Conring*, Stiftelsens Forstanderinde, vilde ikke have Moder derud, da hun ikke ønskede, at mine Forældre skulde „kigge dem efter i Sømmene“.

Da Sammenhængen nu var kommet for Dagen, gjorde Frk. *Conring* en Visit hos Moder, og dermed var den Sag ude af Verden. Og det gik saa meget lettere, som den alvorlige Operation nu var opgivet, og en Overflytning af Moder derfor overflødig.

Howitz, der jo var med i Sagen, kunde ikke dy sig for en Bemærkning om, at „Religionskrige altid har været de hidsigste“.

Dagen før den mindre Operation skulde foregaa, blev

dette meddelt Fader i et Telegram, som han modtog under Konfirmandundervisningen.

Han ytrede intet, men hans rystende Hænder vidnede om den stærke Sindsbevægelse.

Næste Morgen tidlig kørte han tre Mil til Jyderup for at naa det første Morgentog til København, men naaede kun at se Døren til Operationsstuen blive lukket efter Moder.

Mange Bønner blev den Dag opsendte til Guds Trone, at han, der holder Menneskets Liv i sin Haand, vilde lede den kyndige Læges Haand, saa det blev til Helbredelse, ikke for fire Aar, som det var forudsagt, men nitten Aar levede Moder efter den Tid som den gode og dygtige Hustru og den velsignede Moder.

Ja, den velsignede Moder! Det kom vi Børn ret til at forstaa i denne Sygdomsperiode. Der var saa tomt i Hjemmet, Moder paa Hospitalet, Fader atter og atter paa Rejse, og var han hjemme, laa der Bjærge af Arbejde og ventede paa ham.

Et lille Træk skal indføres her som Eksempel paa, hvor god Moder var, ogsaa mod de umælende.

Hun havde en hvid Puddelhund, som fulgte hende overalt om Dagen, og om Natten sov den paa hendes Sengeforlægger.

Da Moder kom paa Hospitalet, var Hunden ganske trøstesløs; den søgte hele Huset igennem, og Føde vilde den ikke tage til sig. Faa Dage efter fandt vi den død; den havde sørget sig ihjel over Savnet af sin Herskerinde.

I Rekonvalescenttiden, hvor Moders Helbred skred stille og sikkert frem, fik hun ofte Besøg af en „Gangkone“, som holdt meget af hende, men iøvrigt var meget naiv. Saaledes faldt hun en Dag i Beundring over Faders Billede med det kendte Skriftsted fra 1. Kor. 15. „Hvor

har De dog en køn Mand — udbrød Konen —; det har ogsaa været et dyrt Billede; jeg kan se, det har kostet 1 Krone og 15.“

Den lange Trængselstid med Moders Sygdom sled paa Faders Kræfter. I et Brev, hvor han bl. a. omtalte sit omfattende Arbejde, skrev han: „Men det sidste Arbejde ved Ninas Sygeseng var det sværeste, for svært; thi jeg har ikke været rask siden. Jeg har med Besvær gaaet Julen igennem, har været bundtræt, som jeg aldrig før har kendt til; dog har jeg kunnet prædike 9 Gange i 5 Dage i Rad, og vi har haft en særlig velsignet Jul, hvortil vel Nina og Herrens store Naade mod hende har givet Hovedvelsignelsen.“

Saaledes sled Vinteren sig til Ende i vort Hjem det Aar, Fader overtræt af Sjælekamp og meget Arbejde, Moder endnu svag efter den lange Sygdom. Først i Karlsbad kom de begge ret til Kræfter igen.

Man vil let forstaa, at den paafølgende Sommerferie, hvor vi alle kunde samles med Fader om vor raske Moder, som Herren havde hentet tilbage til os fra Dødens Port, blev en af de lyseste og skønneste i vort Barndomshjem.

PRÆSTEFOLKENE I ØRSLØV

Fader er blevet kaldt „Danmarks Præst“, og det for saa vidt med Rette, som han har berejst hele Landet og prædiket i de fleste Kirker og talrige Skove.

Men han var dog først og fremmest Præst i Ørsløv og Solbjærg og regnede sit Sogn for sit første og vigtigste Virkefelt, hvad han selv erklærede ved et „Bethesdamøde“: „Hvor meget jeg end maa takke Herren for den udvidede Virksomhed, han har givet mig ud over mine Sognegrænser, saa har dog altid *mit aandelige Hjem* været i mit eget Sogn; at forkynde Ordet og forvalte Sakramenterne for mine egne Sognefolk har altid været min kæreste Gerning.“

Saaledes følte han det og var forvisset derom i sit Hjerte, at han først og fremmest var kaldet til Præst for Ørsløv og Solbjærg. Og her fulgte han Herrens Ord om først at være tro i det lidet — sit lille Embede — og saa tro i det store — det store Embede i Indre Mission.

Var nu selve Arbejdet det første for Fader, var han dog ikke blind for den Betydning, Rammen om Arbejdet har.

Den Gerning, som var ham betroet at forkynde Ordet og forvalte Sakramenterne, skulde være omgivet af en skøn Helligdom.

Blandt de udvortes Ting var det derfor noget af det

ØRSLØV KIRKE

første, Fader tog fat paa i Ørsløv, at faa Kirken i køn og sømmelig Stand. Det manglede der nemlig meget i, ikke saa meget udvendig som navnlig indvendig. Særlig var Kirkeejerens Stol ham en Torn i Øjet.

Den var en af disse gammeldags Fuglebure, der svævede højt over de andre Stolestader. Køn var den ikke, og navnlig kunde Fader ikke lide, at nogen — heller ikke Kirkeejeren — skal have en fremragende Plads i Kirken fremfor andre.

Kirkeejeren, Kammerherre *Dinesen* til Kragerupgaard, var Faders Legesamfund fra Barndomsaarene i Ørsløv. Han lod sig, om end nølende, overtale til at fjerne „Fugleburet“ og i Stedet for faa en lukket Stol nede paa Gulvet, dog paa den Betingelse, at Stolen skulde være hævet — *én Tomme* over de andre Stole. Her maatte Fader give Køb.

Vanskeligere blev det med Prædikestolen. Det var en smukt udskaaren Stol, men anbragt saa uheldig som muligt.

Kirken havde i sin Tid været en Korskirke, men paa Grund af ringe Kirkebesøg hos Faders Forgængere, var Buen til Sideskibet blevet muret til, men Prædikestolen var blevet paa sin Plads ud for Tilmuringen, svævende paa en høj Pæl.

Fader foreslog at skære en Alen af Pælen og flytte Prædikestolen hen til næste Buepille. Men „Nej — sagde Kirkeejeren — det sker ikke, saa længe jeg er paa Kragerup,“ og dermed syntes alle Sunde spærrede.

Men saa kom Tilfældet Fader til Hjælp. En Dag paa sin Morgentur ser han *Dinesen* køre til Slagelse med Kuffert bag paa Vognen, hvad jo betød nogle Dage borte fra Kragerup.

Kort i Vendingen, som Fader var, naar en Beslutning

skulde tages, fik han Tømreren med sig op i Kirken. „Skær en Alen af Pælen og flyt Prædikestolen op til næste Pille,“ var den korte Ordre, der blev udført lige saa nøjagtig, som den var givet.

Næste Søndag indtog Dinesen sin sædvanlige Plads, hvad just ikke kunde siges om Prædikestolen, hvorfor han efter Gudstjenesten forlangte en Forklaring paa Flytningen.

„Du sagde jo — svarede Fader —, at Prædikestolen ikke blev flyttet, saa længe du var paa Kragerup, og det er den heller ikke; det skete under din Bortrejse.“ Og med den Forklaring lod han sig nøje.

Der var imidlertid meget, der trængte til Forbedring i Kirken.

Der fandtes saaledes kun én Lysekrone — og den var ubrugelig. Paa Faders Anmodning lod Kirkeeejeren den istandsætte, mens hans Hustru og Forpagter *Trock* paa Kragerup skænkede to nye Kroner. To Kandelabre var en Gave fra Bedstemoder.

Endnu var der Altertavlen tilbage, en Levning fra den katholske Tid, frygtelig forfalden.

Fru *Dinesen*, som selv var meget interesseret for Kirkens Udsmykning, skænkede Dorphs smukke Maleri „*Kristus i Bethania*“.

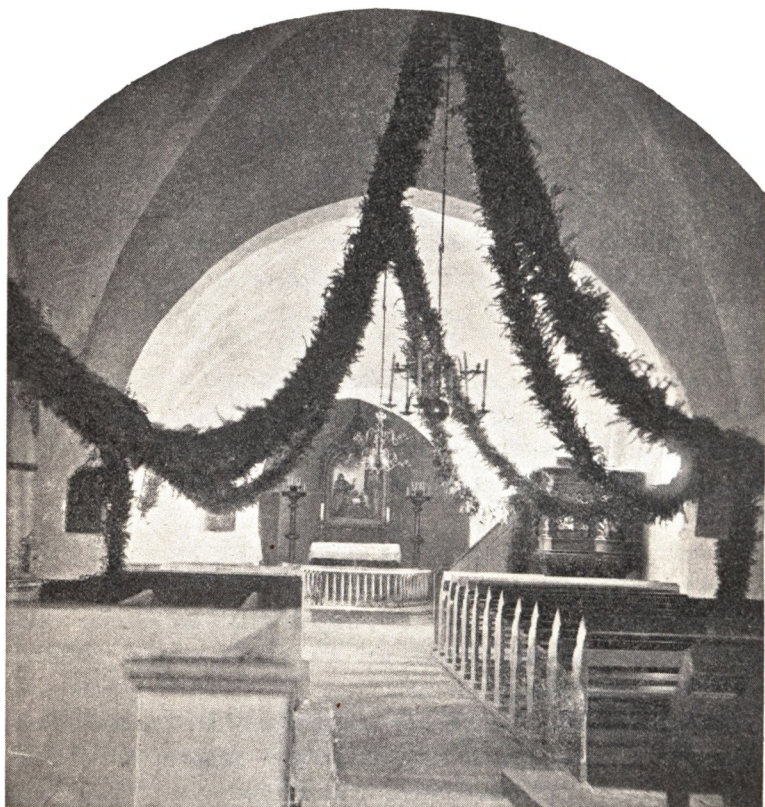
Som omtalt i I. Bind var mine Forældre meget musikalske, og Fader lagde stor Vægt paa Sangen ved Gudstjenesten. Det næste Ønske paa Listen var derfor et Orgel. Der var vel et Harmonium, men ikke synderlig godt og altfor svagt til den stærke Menighedssang.

Dette betjente Moder, hvad engang gav Anledning til en komisk Henvendelse.

En Kvinde anmodede hende nemlig om „nogle Harmonikanoder, da hun havde hørt, at Pastor Becks Hustru

spillede paa et saadant Instrument ved Gudstjenesterne i Ørsløv Kirke“.

For at forebygge Misforstaaelse skal blot tilføjes, at

ØRSLØV KIRKE INDVENDIG

Brevet var skrevet i ramme Alvor. Men lige saa alvorligt det var ment, ligesaa megen Munterhed vakte det, og Moder var maaske den, der morede sig mest, naar hun i Tanken saa sig selv hivende ud og ind i Instrumentet.

Det Pibeorgel, der nu er i Kirken, er en Gave fra Indre Missions Venner i hele Landet.

Paa Alteret stod to smukke Malmstager fra 1760. Men i Stedet for Lys var der to lange Blikhylstre med en lille Spritlampe. Dette var dog Fader for tarveligt, hvorfor han fjernede Hylstrene og fik Stearinlys i Stedet — men rigtignok paa egen Regning.

Saaledes lykkedes det Fader i Løbet af nogle faa Aar at faa Kirken udstyret til det smukke Gudshus, som det er kendt af alle, der har været mine Forældres Gæster i Ørsløv.

Men nu Arbejdet i Kirken?

Kirkerne var fyldte fra første Dag, Fader prædikede der, hvad dog ikke var en Arv fra hans Forgænger; thi i dennes Tid stod Kirkerne omtrent tomme, hvad følgende Tildragelse er et tragikomisk Eksempel paa.

En Søndag prædikede bemeldte Præst for 4—5 Mennesker; da udbryder han med Salvelse: „Her er Præsten, men hvor er Menigheden?“

„Den sidder ovre i Sønderup Kirke,“ svarede en friskfyragtig Gaardmandssøn. Og saaledes forholdt det sig.

I Nabosognet, Sønderup, var nemlig *Skat Rørdam* dengang Præst, og de i Ørsløv, der virkelig følte Trang til Guds Hus, søgte hen under hans Prædikestol.

Skat Rørdam var imidlertid blevet forflyttet Aaret før, Fader kom til Ørsløv, saa de, der havde søgt ham, sluttede sig nu med Glæde til deres egen Præst.

Blandt dem var der flere alvorlige Kristne, bl. a. Tømrer *Hans Sørensen* og Hustru, som blev vort Hjemms gode Venner og senere trofaste Arbejdere i Guds Rige.

Missionens Udsendinge havde jævnlig holdt Møder der paa Eggen, foruden at Fader havde prædiket i Ørsløv et Aar før sin Udnævnelse.

Her er jo nok den væsentlige Forklaring paa, at Fader kunde begynde sit Arbejde i det nye Sogn med to fyldte Kirker, men muligt ligger ogsaa Grunden her til, at der ikke straks skete nogen større Vækkelse, idet Faders Forkyndelse ikke virkede med Nyhedens betagende Magt som i sin Tid i Ørum.

En Uvilje havde ogsaa rejst sig mod Fader. Han havde vel i sin Tiltrædelsesprædiken ligesom tidligere i Ørum advaret Folk mod at „lytte til Rygtet, som er en Sladderkælling“.

TØMRER HANS SØRENSEN

Men den Advarsel blev forgæves. Det Rygte var nemlig løbet forud for Fader, at han var en kras Højremand, og da Befolkningen var stærkt venstrepolitisk, begyndte man saa smaat at fortryde paa at have anmodet om at faa ham til Præst. De vilde hellere have haft en Venstremand, som Tilfældet

var i Sønderup, hvor Pastor *P. Rønne*, en Søn af Indre Missions første Formand, var Præst og deltog meget i det politiske Liv.

Stedets Rigsdagsmand — en Gaardmand i Sognet — tog imidlertid sin nye Præst i Forsvar ved et Gilde, hvor Faders formentlige politiske Stilling blev drøftet.

„Vor nye Præst — erklærede han — er slet ikke politisk, men erklærer tværtimod al Politik for Djævelskab; han har store Gaver til at vinde Kvinderne, som saa skulde dreje Hovedet om paa Mændene; men jeg raader til,

at vi modtager Beck, som det sømmer sig for Danemænd.“

For nu selv at vise sig som „Danemand“ indbød Rigsdagsmanden Fader til sit Bryllup. Med stor Ulyst blev Indbydelsen modtaget, men Fader mente, det var hensigtsmæssigt, da han dèr vilde komme sammen med Sognets mest udprægede Venstremænd og navnlig med en Del Gaardmænd, som var uvillige til at komme i Kirken. Hans Hensigt var da ved Gildet at holde en Tale, der skulde sige dem, hvem han var, og hvad han vilde dem.

Dette gjorde han ogsaa, om han end maatte vente paa det belejlige Øjeblik til Midnat. Det ellers noget muntre og støjende Selskab lyttede stille til Faders Tale, der var præget af dyb Alvor.

De troende i Sognet tog dog dette fortrydeligt op, idet de mente, at Præsten havde skikket sig lige med Verden, og navnlig at det var sket hos Rigsdagsmanden, som ikke var meget regnet i Sognet, og det forøvrigt ikke helt uden Grund. Han var nemlig ret middelmaadig udrustet og dertil meget indbildsk, altid svulstig i sin Tale. Som Politiker var han nærmest et Nul.

Her blot et Eksempel. Der blev dengang forhandlet i Rigsdagen om en midtsjællandsk Jernbane, som skulde gaa gennem Ørsløv, hvad Fader meget ønskede paa Grund af sine hyppige Rejser.

Ved Afstemningen i Rigsdagen stemte imidlertid vor Rigsdagsmand imod „Ørsløv-Banen“, og da Fader spurgte ham om Grunden, svarede han: „Jo, for ellers var Banen kommet til at gaa over min Svogers Mark.“

For den danske Politik's Skyld vil jeg dog haabe, at denne Mands Kollegaer og senere Efterfølgere i vor lovgivende Forsamling har en videre Horisont end „vor egen Rigsdagsmand“ i Ørsløv.

Som fortalt havde Fader straks Vanskeligheder at

kæmpe med, dels falske Rygter om hans politiske Stilling, dels Misforstaaelse hos de faa troende Mennesker, der var.

Alt dette var Sten i Vejen for hans Gerning, og det gik langsomt med Livets Gennembrud.

Begyndelsen skete med en fortrukken Skræder, en Krøbling, der gik under Navnet „*Skræder-Hans*“.

Før Fader kom til Ørsløv, havde *Hans* ofte været under Ordets Paavirkning, men Drikkelysten havde hidtil været ham for stærk, og fortvivlet over denne stadige Bunken under for den gamle Fristelse meldte Selvmordstanken sig, han manglede kun Mod. I den Tanke, at Brændevinen kunde give ham, hvad han manglede, købte han en Flaske for at tømme den om Natten og saa gaa ned og drukne sig i Aaen. Men ubehændig som han var, væltede han Flasken med al dens Indhold. Nu blev det hel galt, *Hans* syntes, Stuen var fuld af Djævla, i sin Angest trak han Dynen op over Hovedet og laa saaledes til højlys Dag.

Da Flasken ikke havde kunnet hjælpe ham, mente han, maaske Præsten kunde, og i den Hensigt tyede han ind til Fader.

Skræder-Hans, hvis Religion hovedsagelig bestod i at lade sig beklage, stillede sig meget ynkelig an som den stakkels Krøbling, han var. Men i Stedet for at beklage sagde Fader, at det dog var bedre at gaa halt ind til Livet end at have to Fødder og gaa til Helvede.

Hans gik meget fornærmet ud ad Døren og fortalte, hvor skammeligt Præsten havde talt til ham.

Næste Dag kom han dog igen og søgte atter at vække Beklagelse hos sin Præst, men forgæves. „Hvad har De at beklage Dem over — sagde Fader — De har jo fire Ben, vi andre maa nøjes med to.“

Nu blev *Hans* først for Alvor vred, gik ud og fortalte, at Præsten havde gjort Nar ad ham.

Denne Vrede var dog den opvaagnendes Vrede over Sandheden. *Hans* maatte bestandig paany ind til Fader, indtil Vreden blev forvandlet til Glæden over Frelsen i Kristus. Og fra den Tid var han et glad og lykkeligt Menneske og et frimodigt Vidne, der har været til Velsignelse for mange.

Dr. *Stricker*, der forøvrigt ikke var meget bedre, til Bens end *Skræder-Hans*, tog ham ofte med ud i sin Praksis. „Mens jeg kurerer paa Legemet, kan du kurere paa Sjælen,“ sagde han ofte, naar han hentede ham.

Efter at *Hans* var blevet et troende Menneske, var han omtrent daglig Gæst i Præstegaarden, og det en kærkommen Gæst. Fader glædede sig over den Velsignelse, *Hans* bragte med sig over alt, og Moder havde alt fra sin Ungdom haft særlig Forkærlighed for fattige og syge, som hun udtrykte det, da hendes Arbejde som Præstekone kom paa Tale: „Ja, blot jeg maa faa Lov at være lidt for syge og fattige, vil jeg være glad.“

„*Skræder-Hans*“ blev efterhaanden Kælebarnet blandt de mange, der kom i Præstegaarden; Fader sørgede for hans aandelige Vel og Moder for hans timelige. Dette kunde hun ofte gøre paa en munter Maade.

Hans havde særlig Forkærlighed for Kaffe, 5—6 Kopper var en smal Sag for ham.

Ved vor Julefest, hvor *Hans* var Stamgæst, forærede Moder ham et Par Kopper med Indskriften: „Lidt, men godt“. Koppen var paa Størrelse med en Urtepotte og tog sine 6 almindelige Kopper. At den var fyldt med dampende Kaffe, og dens Indhold blev konsumeret med det samme, føjes kun til for Fuldstændighedens Skyld.

Ved en anden Lejlighed havde Moder en lignende Spøg for med *Hans*.

Han plejede et Par Gange om Ugen at hente en Flaske

Øl af vort Hjemmebryg, som han saa anvendte til Øllebrød.

En første April kom han i dette Ærinde. Moder lod falde en Bemærkning, om han var blevet „narret April“. „Nej — svarede *Hans* —, der er ingen, der skal narre *Skræder-Hans* April.“ „Ja, ja — indvendte Moder — der er endnu længe til Aften; men lad mig saa faa Deres Flaske.“ Lidt efter fik han den tilbage i fyldt Stand og vendte hjem for at lave Øllebrød.

Næste Dag var *Hans* der igen. „Naa, hvordan smagte saa Øllebrødet?“ spurgte Moder. „Nydeligt!“ lød Svaret. „Ja, men *Hans*, det var jo Kaffe, jeg havde kommet i Flasken,“ bemærkede Moder. „Var det Kaffe?? Ja, det er nu lige meget, jeg har aldrig smagt saa nydeligt Øllebrød,“ fortsatte *Skræderen*. „Ja — tilføjede Moder med et Smil — og saa var det første April.“ — „Det var det ogsaa, Fru Beck — indrømmede *Hans* lidt slukøret —, men det smagte alligevel nydeligt.“

Disse muntre Indfald var Spøgen i Moders alvorsfulde Omsorg for *Hans*. Han maatte ikke mangle det daglige Brød nogen Dag. Som Regel hentede han det selv i Præstegaarden. Men naar Føret hindrede ham, sendte Moder Mad ind til ham, naar hun da ikke selv bragte den. Saaledes var det Islag en Juledag, saa *Hans* paa sine Krykker ikke kunde komme udenfor Døren; men sin Julekage skulde han have alligevel, hvorfor Moder trak Strømper udenpaa sine Støvler for at kunne ønske sin indespærrede Ven „glædelig Jul“.

Det her fortalte er kun et enkelt Eksempel blandt mange paa, hvad Moder var for de fattige og syge, og hendes Hensigt var at vinde sig Venner til de evige Boliger; derfor forstod hun saa kønt at liste et godt Ord ind i den timelige Gave om ham, der er de fattiges bedste Ven.

Det var nu ikke blot Sognets fattige og lidende, der erfarede Moders Kærlighed; kom der nogen langvejs fra, blev de mættede, og var det nødvendigt, ogsaa klædte. Havde Moder ikke selv Brug for dem i sin Tjeneste, søgte hun dem anbragte i gode Hjem.

„Hvad I gør mod en af mine de mindste, det gør I mod mig“ var den ledende Tanke i Moders utrættelige Omsorg for de fattige og forkomne.

Det var sjældent, at Moders Godhed blev misbrugt, dertil var hun for klog; hun havde en udpræget Evne til at se ind i Mennesker, og opdagede hun saa, der var noget at bygge paa, saa hjalp hun, og saa hjalp hun helt.

En Efteraarsaften kom en Kvinde til vort Hjem forhutlet og forkommen af Sult og Kulde. Moder sørgede først for Mad og saa en lun Seng. Den følgende Dag blev Garderoben forbedret og fornyet saa meget, saa hun kunde komme i Plads, hvorefter Moder kørte med hende til Proprietær *Andersen* paa Solbjærggaard, hvor hun fik Plads som Mejeripige, og dermed var Døren aaben for hende til et ordentligt Liv; snart arbejdede hun sig op og kom senere i en ret anset Stilling for tilsidst at ende som en Rigmands Hustru.

Mange Aar efter traf jeg hendes Mand i Anledning af en Indsamling, jeg skulde varetage. Under Samtalen sagde han: „Naar en af Fru Becks Sønner beder mig om at støtte en Sag, kan jeg ikke sige nej; thi aldrig kan jeg glemme hendes Godhed mod min Hustru.“

Saaledes stod Moders Navn indskrevet i de to Menneskers Hjerter, og saaledes er hun blevet velsignet af mange for hendes Kærligheds Skyld.

Den før nævnte Proprietær *Andersen* og hans Hustru var blandt de første, der blev vundet for Guds Rige i Ørsløvtiden.

Da Fader kom til Ørsløv, havde de intet med Kristendommen at gøre; han kaldte sig Fritænker og var som saadan saa passende hoven, at han fandt det meningsløst at gaa i Kirke, men tillige saa passende inkonsekvent, at han for den almindelige Velanstændigheds Skyld dog mente at burde indfinde sig Nytaars Dag.

PROPRIETÆR ANDERSEN OG HUSTRU

Denne Inkonsekvens brugte Gud til at faa ham i Tale.

Ved en Nytaarsgudstjeneste fandt Herren Vej til hans Hjerter, hvorom Fader fortæller i „Erindringerne“: „Da jeg i Slutningsbønnen paa Prædikestolen bad om, at dersom der var Mennesker i Kirken, som havde spildt deres Aar i Vantro, dog en af dem maatte blive omvendt i det nye Aar, bad *Andersen*: „Herre, maa det blive mig.“

Og det blev ham. Gennem Sorgen over hans eneste Søns Død blev Vækkelsen til Omvendelse. Hans og hans Hustrus Omvendelse fik den største Betydning for Livets Vækkelse i Annekssognet.

Ikke blot samlede *Andersen* daglig sin Familie og alle sine Husfolk til Andagt, men Hjemmet blev et Samlingssted for Guds Folk.

Til Solbjærggaard hørte en mindre Gaard. Her brugte

Andersen Stuehuset til Missionsmøder, hvor enten han selv eller tilkaldte Missionærer talte.

Det blev kun faa Aar, denne baade legemlig og aandelig skønne Mand virkede i Sognet. En Lungebetændelse gjorde paa faa Dage Ende paa hans Liv hernede, men glad og frimodig gik han hjem til sin Herres Glæde.

Det var et saare skønt Sygeleje; Fader besøgte ham daglig, mens Moder plejede ham Nat og Dag, da hans Hustru var syg samtidig. Selv var han klar over, hvad Udgangen vilde blive, men trods svære Lidelser var han glad og frimodig og kunde trøste sin sorgfyldte Hustru saa kønt.

Saaledes sagde han en Dag til hende, da Sorgen var ved at overvælde hende: „Jeg skal nu hjem til Herren, men husk paa, *Petra*, at hver Gang du knæler ved Herrens Bord hernede, saa sidder jeg med Jesus ved den Bordende, der er i Himlen.“

Saaledes blev han til sit sidste Aandedræt ved at vidne om den Frelser, der havde forbarmet sig over ham i hans Fritænkeris indholdsløse Dage og gjort ham til et lykkeligt Guds Barn.

Der bestod det inderligste Venskab mellem Familien *Andersen* og mine Forældre. Ved hans Død sørgede de, som var det en af deres egne, der var gaaet bort. „Han kaldte mig sin Mo'er — skrev Moder til Pontoppidan — og jeg elskede ham som min egen Søn, og jeg ved, naar Herren engang vil lade mig skue igen hele min Flok frelst og salig, da er han en af denne Flok; og som han lagde sine smaa Børn i mine Arme, nu som mine Børn, saa ved jeg, at han nu favner mine elskede hos Jesus... Nu er du min store Søn, og jeg ved, som *Andersen* elskede mig, saa elsker og du din Mo'er.“

Det er før fortalt, hvorledes Moder ved sin Godhed

vandt sig mange Venner; det samme gjaldt Fader. Mange fattige søgte til ham og blev hjulpne. Han kunde saa daarligt sige nej, baade naar det gjaldt at give og at udlaane.

Drejede det sig om et Laan, blev det altid noteret paa en lille Seddel, og den Slags Sedler samlede han sig efterhaanden mange af.

En Dag, min Broder *Filip* skulde ordne en af Faders Skuffer, fandt han en stor Bunke af den Slags Lapper. Paa Spørgsmaalet, hvad dette var, svarede Fader, at det var Notitser om Smaalaan, — „som du vel aldrig faar igen,“ indskød Filip. „Det er nok muligt — lød Svaret —, men du ved jo nok, at man ikke skal vende sig fra den, der vil laane af os, men — der staar ikke noget om, at du skal faa det igen.“

Denne sidste Bemærkning gjaldt dog ikke alle Laanene; i ét Tilfælde fik Tilbagebetalingen en komisk Form.

En Husmand kom en Dag ind til Fader for at betale 10 Kr. tilbage, og Pengene blev ogsaa lagt paa Bordet, men ikke ret længe, thi efter at have takket for Laanet føjede Manden til: „Og saa vil jeg gerne spørge Præsten, om De vil laane mig 20 Kr.?” — Han fik dem. Om Fader nogen Sinde fik dem tilbage, ved jeg ikke.

Men ogsaa paa anden Maade hjalp Fader, hvor det var nødvendigt, baade med at hente Læge til fattige Familier og at laane Husmændene sine Heste og Avlsredskaber til deres lille Stykke Jord.

Ogsaa de bedre stillede i Sognet fik Faders Hjælp-somhed at kende. Saaledes i 1878, hvor Høsttiden blev meget regnfuld, saa megen Sæd blev fordærvet paa Marken, navnlig saa det galt ud for Forpagter *Trocks* Høst, hvorfor Fader gik til alle Gaardmændene og bad dem om med ham at komme til Hjælp. Alle sagde de ja, undtagen den før omtalte Rigsdagsmand, „det stred mod hans Prin-

cipper“. Selv sendte Fader to Spand Heste, mens Gaardmændene mødte hver med sit.

Herved lagdes Grunden til et Venskab mellem mine Forældre og Familien Trock, som er blevet fortsat i anden Generation.

Af Trocks Sønner skal her særlig nævnes Mejeriforpagteren paa Kragerupgaard, *Peter Trock* — den senere

MEJERIFORPAGTER PETER TROCK

FRU ELLEN TROCK

saa kendte „*Oste-Trock*“ — og hans Hustru *Ellen f. Zünckenberg*. De stod vort Hjem meget nær og har atter og atter vist, hvor inderlig de var mine Forældre hengivne.

Peter Trocks Hjem var Guds Folks Hjem. Sin Kærlighed til Indre Mission viste han ved at skænke et Missionshus i et Udløberhjørne af Nabosognet til Ørsløv, hvor der var lang Vej til alle omkringliggende Kirker. Med levende Interesse omsluttede han Gerningen i dette Mis-

sionshus og sørgede altid for Talere, som fandt gæstfrit Husly hos ham og hans Hustru.

Efter *Andersens* Død overtog Proprietær *William Burmeister* Solbjærggaard. I ham og hans Hustru fik vi to gode og trofaste Venner, saa den tidligere inderlige Forbindelse med Solbjærggaard kunde fortsættes som under den tidligere Ejer. Og der gik næppe nogen Uge, hvor ikke enten *Burmeisters* var hos os eller vi hos dem.

PROPRIETÆR BURMEISTER OG HSTRU

Naar Talen er om „Præsten i Ørsløv“, gaar manges Tanker til Kirken, hvor Faders Gudstjenester blev dem en uforglemmelig Oplevelse.

Forklaringen hertil er ofte søgt i Faders fremragende Egenskaber som Prædikant. Men hvor store disse nu end var, saa var det dog ikke dem, der i første Række gjorde hans Gudstjeneste til det, den var.

Nej, *Chr. Sørensen* træffer det rette, naar han skriver om Fader: „Han lagde sig selv og hele sit vældige Arbejde ind under Guds Naade.“

Dette skete i de stille Aftentimer om Lørdagen; da var

det Tjeneren, der meldte sig hos sin Herre for at hente Naaden og Sandheden, som næste Dag skulde uddeles til de mange, der flokkedes om hans Prædikestol.

Søndag Morgen tilbragte Fader altid en Time i Stilhed før Gudstjenesten; da var Døren til hans Værelse lukket, ikke saa meget for højrøstet Tale — den plejede ikke at forstyrre ham — men for Mennesker. Han var i Enerum med sin Gud, endnu en Gang skulde Prædikenen prøves for Herrens Aasyn.

Naar vi saa fulgtes med Fader til Kirken, var det let kendeligt, at han havde været i Enerum med sin Frelser; han var da altid mere stille, ogsaa naar han skiftede Ord med Kirkegængerne paa Vejen. Man kunde mærke, han bar i Hjerte og Tanke en Gave fra Gud til Mennesker.

Naar der blev „ringet sammen“, var det altid en halv Time over den fastsatte Tid, hvorfor Fader almindeligvis blev anset for upræcis. Og de fleste, der kendte ham, regnede altid med, at han kom for sent. Mon der alligevel ikke er gjort ham nogen Uret her, en Uret, som han forøvrigt altid smilede ad, vel i Bevidstheden om, at der var noget om det, om end ikke saa meget, som det blev gjort til. Havde han nemlig været det upræcise Menneske, mange vilde gøre ham til, havde han umulig kunnet overkomme sit omfattende Arbejde. Der var i det mindste en vis Præcighed i Upræcigheden; thi mødte han aldrig til Gudstjenesten Kl. 9, var han der altid Kl. 9½, og det vidste Folk, hvad følgende Samtale udenfor Kirken viser.

En fremmed var mødt ved Kirken en Søndag Kl. 9 og traf der nogle Kirkegængere, men ikke Fader. „Skal her ikke være Gudstjeneste i Dag?“ henvendte han til en i Flokken — en af Faders gode Venner —? hvilket blev bekræftet. „Det er da mærkeligt, at Præsten ikke er her,

Klokken er jo over Tiden," fortsatte den fremmede. „Ja — lød Svaret — men der er noget, som er endnu mærkeligere, at Gud aldrig vil som vor Præst; thi han bekendtgør altid om Søndagen: om Gud vil, bliver der Gudstjeneste næste Søndag Kl. 9, men det bliver aldrig før 9½.“

Sognets Folk vidste dette og indrettede sig derefter enten ved først at møde den halve Time senere eller at tilbringe Ventetiden i hyggelig Samtale udenfor Kirken. Ja, de kunde taale mere end den halve Time, naar uventede Hindringer indtraadte.

Saaledes skulde Fader en Søndag prædike paa Vakance i et Nabosogn et Par Mil fra Ørsløv. Men uvidende for ham var der foruden Gudstjenesten berammet baade Daab og Begravelse, hvorfor han kom to Timer for sent til Eftermiddagstjenesten i Ørsløv, og imens havde Folk ventet taalmodigt paa ham.

Faders Prædikener var aandsfyldte, men aldrig aandrige, hvad han ikke kunde fordrage i en Prædiken, idet han mente, at Aandrighed ikke stammede fra Guds Aand, men fra Menneskers Aand, og den skal ikke tale fra Prædikestolen, den skal kun vidne med, mens det er Herrens Aand, der skal føre Ordet.

Netop dette mærkede man i saa høj Grad i Faders Prædikener; hvad han bragte os, var fra Gud, mens hans egen Aand vidnede med. Derfor var hans Prædikener saa virkelighedstro; man kendte Oplevetheden i hans Ord. Det var saa lige til, uden nogen Sinde at være smaat-skaarent. Hans Tale var Visdom for den enfoldige og Enfoldighed for den vise.

Faders Prædikener var Guds Ords Lys over Menneskelivet; derfor kunde man altid finde sig selv i Ordet. Han „tog Sigte“ — aldrig paa det enkelte Menneske — men paa Menneskelivet, som det blev levet.

Dette kunde han, fordi han fulgte med i, hvad der rørte sig i Folket, dels gennem den stadige Forbindelse med saa mange forskellige Mennesker, dels de mange Bøger, som tilsendtes ham, og de mange kirkelige Blade baade inden- og udenlandske saavel som Aviserne. „Jeg læser de politiske Blade — skrev han — visselig ikke af Lyst, end mindre med Glæde, men for at vide, hvad der foregaar, og for at se, hvad det er for Kost, der daglig bydes de Mennesker, som jeg skal prædike for.“

Dette maa være tilstrækkeligt til at nedslaa *L. Kochs* Beskyldning mod Fader for aldrig at læse noget.

Fader har ganske vist bemærket noget, som kunde tydes i den Retning; men det, han „aldrig læste“, var de personlige Angreb paa ham.

Man mærkede let i hans Prædikener hans Føling med, hvad der rørte sig i Folket; derfor ramte hans Ord, naar han talte om Synden; han kendte Guds Folks Liv baade med dets Skrøbeligheder og Fortrin, derfor blev hans Ord altid Lys paa Vejen.

Fader var maalbevidst i sin Forkyndelse; med lidt Om-skrivning kan man anvende *Nietzsches* Ord her: han lyttede efter Genlyden af sin Prædiken i Tilhørernes Hjerter og ikke efter Bifaldet, eller for at bruge Pastor *Skovgaard-Petersens* Ord: „at Frelsens Under kan ske og fuld-kommes i dem, som hører os“.

Chr. Sørensen skriver om Fader: „Han spillede paa mange Streng, men der var én Grundtone.“ Saaledes var hans Prædikener, han favnede vidt, men kom altid tilbage til den ene Grundtone, der hedder *Synd og Naade*. Med de stærkeste Ord afslørede han Synden i al dens Elen-dighed, men talte han om Naaden og det frelste Livs Her-lighed, var det som det lifligste Fløjtespil.

Biskop *Fog* udtalte engang: „Jeg har hørt mange rig-

tige og uskadelige Prædikener, men saa faa, der gav mig Indtryk af Kristenlivets Herlighed.“

Dette Indtryk af Troslivets Herlighed mødte man i saa rigt Maal i Faders Forkyndelse; man fik Lyst til at følge Jesus, naar man hørte ham.

Kunde Fader nu end med bred Pensel male Menneskets Synd og skildre Troslivets Herlighed som kun faa, naaede han dog i Forkyndelsen af Korsets Evangelium en Højde, som har været de færreste forundt. Han var en Paulus-Discipel i at „male Jesus Kristus som korsfæstet“, man blev revet med af hans Langfredagsprædiken; de to Timer, hans Prædiken kunde vare, svandt som Øjeblikke. Han kendte selv Vejen til Golgatha, derfor faldt det ham saa let at vise os andre den.

Her skal særlig omtales Prædikenen „*De tre Kors paa Golgatha*“*)

Først peger Fader paa det midterste Kors og siger: „Tænk, hvorledes dette Kors peger paa Jødefolkets Synd og vidner og raaber: *se, hvilket syndigt Folk!* Men vidner dette Kors ikke ogsaa om *vor Synd?* Lad os dog ikke være som dem, der harmes over andres Synd, men glemmer sig selv; ... lad os dog huske paa, at *det midterste Kors paa Golgatha vidner om Synd ud over hele Verden*, vidner ogsaa om *vor Synd*; lad os huske paa, at *Jesus*, som hang paa Korset, „er hengivet for *vore* Overtrædelser og saaret for *vore* Misgerninger“; lad os dog huske paa, at fordi *vi* har syndet, derfor blev *det midterste Kors* rejst paa Golgatha, at *Straffen for vore* Synder blev lagt paa ham, som hang paa dette Kors; lad os huske paa, at *vore* Synder er Aarsag til denne rædsomme Henrettelse; ja, lad os huske paa, at vi har været med at rejse *det midterste Kors paa Golgatha*, har været med at korsfæste

*) Denne Prædiken er i sin Tid prisbelønnet af Biskop Martensen.

Guds Søn . . . Vi kan let opdage mange Synder hos os selv; men naar vi betragter Jesu Kors, da ser vi dog først rigtig for Alvor, hvor rædsom Synden er, som er i os selv, efterdi Guds Søn er henrettet for vor Skyld; tænk da, hvorledes det midterste Kors paa Golgatha peger ogsaa paa dette Folk og vidner og raaber: se, hvilket syndigt Folk! peger paa hvert Menneske i Folket, peger paa dig og vidner: se, hvilket syndigt Menneske!

Det midterste Kors paa Golgatha vidner om Synd, men sandelig endnu højere om Naade . . . Om end vi maa sige, at alle vore Synder har forsamlet sig om at korsfæste Guds Søn, saa skal vi dog huske, at det var Guds evige Raadslutning, at dette skulde ske, for at der kunde blive en evig Forsoning for vore Synder. Om vi end maa sige med Josefs Brødre, at vi „tænkte det til det onde“, at vore Synder har bragt alt dette „onde“ over Jesus, maa vi dog ogsaa sige: men Gud tænkte det til det gode, at gøre dette, som nu sker, at holde meget Folk i Live. Som Josef stod i Ægypten for sine forfærdede Brødre, stod der som en kongelig Mand, ham, som de havde solgt som en ussel Slave, og de maatte skælve ved Tanken om deres Synd, og dog lød hans Ord saa kærligt, saa tilgivende: frygter ikke, jeg er Josef, eders Broder — saa staar Jesus ogsaa iblandt os paa denne Dag, staar der nu som en kongelig Mand, og hans Tornekrone er blevet til en Kongekrone, Narrekappen til en Kongekaabe og Spottens Rør til et Kongescepter, hvormed han byder over den hele Jord, han, som engang blev solgt som en ussel Slave for vore Synders Skyld, hang som en ussel Forbryder paa Korset, og vi maa skælve ved Tanken om vore Synder, og dog lyder hans Ord saa kærligt, saa tilgivende til os: frygter ikke, jeg er Jesus eders Broder, eders Synder har gjort alt dette onde mod mig, men Gud tænkte det til det gode

... Og *det samme Kors*, der peger paa alt Folket og siger: se, hvilket syndigt Folk, se, hvilken Synder, at du har korsfæstet Guds Søn! — *dette samme Kors* peger mod Himlen og vidner endnu højere om *Guds Naade* og siger: *se, hvilken Kærlighed!* se, alt det onde, som vore Synder har bragt over det hellige Barn *Jesus*, det har Gud besluttet skulde blive til et evigt Gode, til evig Frelse for os. Ja, se, hvilken Naade! se, hvilken Kærlighed! at Faderen havde besluttet at ofre sin Søn^o for at frelse os! ... Naar du betragter *det midterste Kors paa Golgatha med al denne Naade og al denne Kærlighed*, saa ser du lige ind i Guds Hjerter ... Og hør saa, hvad Sønnen sagde, da de korsfæstede ham: *Fader, forlad dem*; thi de ved ikke, hvad de gør; om *Naade*, om *Syndernes Forladelse* bad han for disse Syndere, og den samme *Jesus bad den samme Bøn* ogsaa for os, bad Faderen om *Syndernes Forladelse for os*, skønt det er vore Synders Skyld, at han blev korsfæstet. — Se, saaledes staar *det midterste Kors paa Golgatha* og peger ud over os allesammen og vidner om *Synden* og siger: se, hvilke Syndere! men saa staar *det samme midterste Kors* og peger mod Himlen og vidner om *Naaden* og siger: *se, hvilken Gud! se, hvilken Kærlighed!* Og fra *dette midterste Kors* lyder der en evig Bøn om *Syndernes Forladelse*, den eneste Bøn, som kan frelse os: *Bønnen fra den korsfæstede Guds Søn.*“

Saaledes kunde Fader forkynde Korsets Evangelium. Hans Prædikener var en *Udlæggelse* af Skriften, altid støttet paa Skriftens egne Ord. Man træffer sjælden Citater fra andre, en enkelt Gang fra Luther eller Augustin. Hans Tale var altid præget af Selvstændighed, som Stiftsprovst *Zeuthen* sagde om ham: „Han talte ikke, hvad han havde lært af andre.“

Prædikenernes store Aandsfylde, hans udprægede Selv-

stændighed, det djærve Sprog og den klare Tanke forenet med en urokkelig Bibeltroskab og et aldrig svigtende Tjenersind gjorde Fader til „den største Folkeprædikant, Danmark har haft“, som *Chr. Sørensen* skriver om ham.

Fader var stor som Prædikant, men mange var endnu mere betagne af hans Bønner, som begyndte og sluttede Prædiken. „Den Mand taler jo virkelig med Gud“, blev det sagt om ham.

Og saaledes var hans Bønner; han talte med Gud om Ordet, der skulde lyde, og han talte med Gud om de Mennesker, der skulde høre det.

Kunde Fader være bred i sine Prædikener, var hans Bønner til Gengæld meget sammentrængte. Med faa og klare Ord sagde han Gud, hvad han vilde. Denne Sammentrængthed satte sit Præg i hans Ydre; med et fast og maalbevidst Blik saa han frem for sig, som saa han Gud Ansigt til Ansigt.

Udtværede Bønner kunde han ikke fordrage. „De bliver i Reglen ikke andet end almindelig gudelige Talemaader — skrev han —, eller man holder en hel Prædiken for Herren og fortæller ham en hel Del af sin egen Visdom, som om han egentlig var uvidende om alt det, man selv ved og nu fortæller ham.“

Lige saa skarpt drog Fader til Felts mod den hyppige Gentagelse af Herrens Navn under Bønnen, hvor „Jesus“ eller „Herre“ gentages for hver andet eller tredie Ord, „saa det lyder som Stemplerne i en Dampmaskine“.

Fader var vel stor som Prædikant, men han var skønnest som Tjeneren ved Døbefont og Alterbord; her var han kun Haandlangeren, mens Herren selv udførte Underet.

Ofte fremhævede han i sine Prædikener Forskellen paa Præstens Stilling i Ordets Tjeneste og Sakramenter-

nes Forvaltning. Ved Ordets Forkyndelse er han Mellemled mellem Gud og Tilhørerne, men ved Døbefont og Alterbord kommer Herren direkte Mennesket i Møde, mens Præsten kun er Haandlangeren. Til nærmere Forklaring brugte han Billedet med en Kilde, hvis Vand gennem en Ledning førtes længere bort fra sit Udspring og derved kunde miste noget af sin Friskhed og komme til at smage af Ledningen. Saaledes er det med vore Prædikener — sagde han —, hvor Ordet vel hentes fra selve Kilden, fra Biblen, men derefter ledes gennem Præstens Tanker og Ord og derfor saa let kommer til at smage af hans menneskelige Tanker. Men helt anderledes er det med Daaben og Nadveren, her er vi ved selve Kildens Udspring uden menneskelig Indblanding.

Dette mærkede man netop saa stærkt, naar Fader betjente Sakramenterne. Her vilde han selv træde i Skyggen og lade Jesus møde den enkelte.

Derfor taalte han heller ikke nogen Vanhelligelse paa disse to hellige Steder. Mærkede han noget af dette, greb han altid myndigt ind.

Saaledes stod engang en Gudmoder og pjattede ja uafbrudt under Tilspørgselen ved Daaben. Pludselig afbryder Fader Daabshandlingen, tager Barnet fra Gudmoderen og giver det til Moder.

Præstens tilbagetrædende Stilling ved Nadveren har han udtrykt i sin Forklaring af Messedragten.

Den hvide Kjortel skal tjene til helt at skjule Præsten, mens Purpurkaaben med Korset skal lede Tanken bort fra Præsten hen til ham, hvis Blod farvede det hellige Kors purpurrødt.

Dette har sikkert mange godt af at betænke, saa vilde den dumme Snak om „Præstens Lapsedragt“ eller „Maskskeradedragt“ snart forstumme.

Der var intet Led i Gudstjenesten, der blev ignoreret, alt skulde samvirke til et Hele, til en hel „Gudstjeneste“. Fader brugte mange Salmer, Brorsons havde Fortrinet, men Grundtvigs Helligaands-Salmer satte han meget højt.

Andensalmen var altid „Alene Gud i Himmerig“, hvor han intonerede de to første Linjer. Ogsaa Messen fik sin fyldige Plads ved Gudstjenesten. Med sin musikalske Sans forstod Fader at fremhæve Messens Indhold. Foruden det foreskrevne messede han ogsaa Trosbekendelsen. Dette blev ham dog forbudt af Biskop *Fog*. Under Samtalen herom spurgte Fader, om han da maatte bruge den paa Prædikestolen, hvortil Biskoppen svarede: „Det kommer ikke mig ved, hvad De foretager Dem paa Prædikestolen“ — en Liberalitet, som Fader kun kunde være tilfreds med. Da *Rørdam* blev Biskop, blev Trosbekendelsen atter lagt ind under Altertjenesten.

Ogsaa gamle Kirkeskikke lagde Fader Vægt paa, blot de var Udtryk for den hellige Ærbødighed; saaledes Brugen af Korsets Tegn, naar Velsignelsen lystes, som Menighedens Tilkendegivelse af, at de vidste, hvorfra Freden kommer, eller Menighedens Amen ved Prædikens Slutning og ved Daabshandlingen. De sakramentale Handlinger var altid indesluttede i Gudstjenesten, hvor de retmæssigt hørte hjemme i Menighedens Forsamling. Derfor vilde Fader aldrig holde Daab paa en Hverdag; vilde nogen af „Fornemhed“ tvinge ham dertil, indvarslede han altid til Gudstjeneste.

Juleaftensgudstjenesten i Ørsløv glemte man aldrig, naar den en Gang var oplevet. Det var en virkelig Højtid, fuld af sand og hellig Julestemning.

Da Fader kom til Ørsløv, var denne Tjeneste ganske ukendt der paa Egnen. Derfor virkede den ogsaa med hele Nyhedens Betagethed, og den vedblev fra Aar til

Aar at øve sin dragende Magt, selvom det gik ud over Festligheden i Hjemmet. Gudstjenesten varede nemlig fra Kl. 5 til 8.

Man maatte møde i god Tid, om man vilde have Plads den Aften. Det regnede Folk ogsaa med. Allerede en Time før Tiden begyndte Vognene at strømme ind i Præstegaarden, og naar Tiden til Gudstjenestens Begyndelse var inde, kunde Gaardspladsen være saa fyldt, saa det ofte var vanskeligt at komme frem.

Kirken var altid til Julen pyntet med Granguirlander fra Hvælvingernes øverste til Murrillerne.

Disse Guirlander blev bundet af Kvinder fra Sognet, og Værkstedet var vor Spisestue, hvor Arbejdet gik let fra Haanden, mens de fleste Julesalmer blev sunget.

Fader ledte selv Ophængningen af Guirlanderne. Hvor højt de skulde hænge, bestemtes efter hans Højde. „Jeg maaler én Tomme over europæisk Middelhøjde,“ erklærede han. Var der saa nogen, der stødte Hovedet imod Guirlanden, var det deres Fejl.

Som før antydet, var Kirken fyldt til Trængsel den Aften, og man mærkede paa alle, at det var Jul.

Efter den første Salme messede Fader Juleliturgien, en Omarbejdelse af *Hartmanns* kendte Liturgi. Med sin smukke og aandfulde Messe kunde han ret berede Hjerterne til at oplade sig for Ordet.

Ud fra en billedrig Tekst, ofte fra Gamle Testamente, malede Fader Julens Herlighed. Han ledte os til Bethlehem, til Jesusbarnet, i hvem al Naadens og Sandhedens Fylde var kommet til Jord. Timerne svandt som Øjeblikke, saa levende blev Juleunderet for os.

Efter Udgangsbønnen sang vi endnu: „Kom lad os nu paa Børnevis“, og vi gik lykkelige hjem, lykkelige over en velsignet Begyndelse paa Julefesten, som Klokkeklang,

Salmesang og helligt Budskab i Forening havde kimet ind i vore Sjæle.

I vort Hjem var der stille den Aften. Juletræet havde vi først tredje Juledag, mens den hellige Aften var den fredlyste Familieaften, uden fremmede, kun Familiens nærmeste.

— — —

Faders Prædikener med det klare Skel mellem Tro og Vantro, Guds Rige og Verden, gik selvsagt ikke sporløst hen over Befolkningen, men delte den netop efter disse Skillelinjer. Den sociale Forskel, der ellers kan være saa fremtrædende paa Landet, ikke blot mellem Herremand og Bonde, men ogsaa mellem Gaardmand og Husmand, traadte tilbage for den nye Skillelinje: Verden og Guds Rige.

De, som ved Faders Forkyndelse var ledet ind i Guds Rige, fandt hverandre uanset deres sociale Stilling, Herremanden blev Husmandens Ven, forenede i den fælles Tro paa den fælles Frelser.

Selvfølgelig var dette først og fremmest en Frugt af Kristendommen, men hvad der ogsaa bidrog stærkt dertil, var mine Forældres Gæstfrihed, det aabne Hjem, aabent baade Nat og Dag.

Som fortalt i I. Bind gaar denne Gæstfrihed tilbage til deres første Præsteaar i Uby, men i Ørsløv naaede den en Højde som vel næppe i nogen anden Præstegaard i Danmark.

„Alle er velkomne i vort Hjem, blot de vil tage Hjertet med,“ sagde Fader, og saaledes var det.

Om Søndagen, navnlig naar der var Eftermiddagstjeneste i Ørsløv, var Præstegaarden i Reglen fyldt. Abonnenterne paa Missionstidende fik deres Blade hos Fader,

og saa fulgte det af sig selv, at de skulde drikke Kaffe med det samme.

Moder saa ikke gerne, at nogen gik bort uden denne Forfriskning.

Kaffedrikningen hørte med til Husets Orden om Søndagen. Spisestuebordet var derfor altid den Dag trukket ud i hele sin Længde; men uagtet der kunde sidde 24 omkring det, slog det dog som oftest ikke til, saa maatte der drikkes Kaffe i flere Hold, jævnlig to—tre, undertiden flere.

Ofte kom Folk kørende langvejs fra, saaledes har Højskoleforstander *Nielsen* fra Hindholm flere Gange været paa Søndagsbesøg i Ørsløv medbringende saa mange Elever, som en stor Charabanc kunde rumme. Fra Korsør kom der jævnlig flere Vognfulde.

Naar disse „langvejsfra“ kom, fik de aldrig Lov at fare fastende fra Præstegaarden; vilde de af Beskedenhed holde sig borte, sendte Moder en ud at hente dem, naar hun da ikke selv nødte dem til at komme indenfor. Antallet betød intet, blot det var Herrens Venner, blot det var Mennesker, der havde kørt den lange Vej for Guds Ords Skyld, saa skulde de indenfor.

Saaledes kom der en Sommersøndag 50 Mennesker per Vogn fra Korsør. De kom netop, mens vi spiste til Middag, og Moder sendte gentagende Bud til dem om at gaa med os til Bords, men de var ikke at formaa dertil, blot de maatte faa Lov at spise deres medbragte Mad i Haven, hvad Moder gik ind paa paa den udtrykkelige Betingelse, at de saa vilde drikke Kaffe hos os.

En Del af dem, der fulgte med hjem fra Kirken, blev hos os Resten af Dagen; og da havde vi de Aftener, som har gjort Ørsløv Præstegaard saa bekendt. Uden Personsanseelse færdedes de mange forskellige Mennesker mellem

hverandre, den lærde Professor med den enfoldige Husmand, den rige Frue med Konen fra Fattighuset.

Og hvad taltes der saa om? Det er vanskeligt at besvare; thi det var snart sagt alt muligt, kun ikke Politik; Fader vidste nemlig, at den drager Skillelinjer, som ofte har været en Hindring for Guds Folks Samdrægtighed.

Disse Aftener formede sig ikke som Samtalemøder; aandelige saavel som timelige Emner skiftede mellem hverandre. Men mine Forældre forstod paa en skøn Maade at brede aandeligt Skær over Samtalen, hvad den saa end drejede sig om.

Det var aldrig en Tærsken Langhalm paa gamle udebatterede Emner, end mindre mærkede man nogen forceret Anstrengelse for at „holde den gaaende“; med mine Forældres særlige Evne til at forstaa Mennesker gik Samtalen altid saa let.

Snart var det Oplevelser fra deres Rejser, snart rent timelige Anliggender fra Gaard og Mark for i næste Øjeblik at glide ind paa de aandelige Spørgsmaal, og da som oftest saadanne, som særlig i Øjeblikket optog Sindene. Naar disse Emner blev draget frem, imødesaa man altid med Forventning Faders Mening.

Her blot et Eksempel. I 1885 berejste en Svensker ved Navn *Fransson* Holbækegnen og vakte stor Opsigt ved sine Helbredelsesundere, som atter og atter viste sig at bunde i Suggestioner, idet den helbredte faa Dage efter faldt tilbage i sin Sygdom. Men alle talte om denne Svensker og hans Virksomhed, saaledes ogsaa en Søndag Aften i Ørsløv, hvor bl. a. ogsaa den før omtalte *Skræder-Hans* var til Stede.

Under Samtalen sagde Fader, at disse Helbredelser kun var suggererende Udslag, som han kunde gøre *Fransson* efter, hvorpaa han med Blikket stift rettet mod *Skræ-*

der-Hans sagde: „Hans, smid Krykkerne og kom hen til mig.“

Hans, som ikke var vant til saadant et haardt Blik fra sin Præst, blev ganske betuttet, slap Krykkerne og gik virkelig nogle Skridt alene hen over Gulvet. Da Fader derefter saa paa ham med sit milde Blik, var Suggestionen hævet, og *Hans* kunde ikke flytte sig en Tomme.

Fader nøjedes dog ikke med i private Samtaler at advare mod *Fransson*, i Missionstidende og „Sorø Amtstidende“ tog han stærkt til Orde mod denne aandelige Bedrager, og ved mange Øjenvidners Udtalelser afslørede han hele hans Virksomhed som Humbug og Bedrag.

Kom der under disse Samtaler Emner frem, som efter Faders Mening stred mod Guds Ord, kunde han tale med stor Myndighed. Saaledes kom engang Nødløgnens Berettigelse paa Tale, og det kendte Eksempel med den syge Moder og det døde Barn blev fremdraget, og — blev der føjet til — „her vil man være Sandheden tro i Kærlighed, om man bruger en Nødløgn“. „Det var dog en mærkelig Troskab mod Sandheden — indvendte Fader —, at man skulde lyve.“ Men da vedkommende blev ved at forsvare sin Opfattelse, afbrød Fader brat Samtalen med den Bemærkning: „Løgn er Løgn, ogsaa naar den har „Nød“ til Fornavn.“

Under disse Samtaler Søndag Aften kunde Præsterne ogsaa komme paa Tale. Saaledes blev en ung Præsts Navn nævnet. Der var delte Meninger om ham, nogle fandt ham saa mild og kærlig, andre syntes, han svælgede lidt rigelig i Kærlighed, indtil Fader klarede Vanskeligheden med den Bemærkning: „Det skulde forbydes den Mand i ti Aar at bruge Ordet Kærlighed, saa kunde han endnu blive en god Præst.“

Det er tidligere fortalt, hvorledes Fader lod den ene

Fløj af Præstegaarden indrette alene til Gæsteværelser; der blev ogsaa god Brug for dem, navnlig ved Højtiderne og i Sommerferien. Ofte kunde de otte Værelser ikke slaa til, saa blev Sofaer og Stole taget til Hjælp, ja, en Gang maatte min Søster endogsaa tage til Takke med et Strygebræt, og det gik strygende.

Det skal dog bemærkes, at disse interimistiske Nattelerer var forbeholdt os Børn, mens Sengene var forbeholdt Gæsterne. Moder fulgte nemlig altid den Regel: giv det bedste til andre, saa kan du selv beholde det næstbedste, og er der ikke noget næstbedste, saa vær glad ved det daarligste.

Dette lærte hun ogsaa os Børn, derfor faldt det os ikke ind at knurre, om vi for en Nat eller to skulde ligge paa nogle Stole eller Gulvet.

Undertiden maatte man undres over, hvor der blev Plads til alle de mange.

Saaledes kom min Søster en Sommeraften ind til Moder og erklærede, at nu kunde der ikke skaffes Plads til flere; der var da redt Seng til 33. Et Øjeblik efter træder to Fanøboere ind ad Døren, de havde rejst den lange Vej for at tilbringe en Søndag i Ørsløv. Og — der blev ogsaa Plads til dem.

Det var alle Slags Mennesker, der besøgte os i Ørsløv, rige og fattige, sunde og skrøbelige. Nogle søgte derud for at komme til Kræfter efter Sygdom eller Overanstrengelse, andre kom for at se Fader i hans Gerning og Hjem, og naar de kom mine Forældre paa nært Hold, „var det det samme som at komme til at elske dem“, skriver *Chr. Sørensen*. Denne Sandhed kan Hundreder bekræfte.

„De bringer Solskin med sig,“ har Fader sagt om de mange Gæster. Mine Forældre saa i disse mange be-

SOMMERDAG I ØRSLØV

søgende „gode Gaver“, der bragte Lys med sig fra „Lyse-
nes Fader“ til vort Hjem.

Anders Stubkjær var en af dem, der i særlig Grad bragte Solskin med sig. Naar han stemte i med sin smukke Tenorstemme, flokkedes vi alle om ham. Aldrig vil man glemme ham, naar han sang „Lad os ile“ eller „Kom, I kære“. Hans smukke Stemme og Glæden i Herren smeltede sammen i den skønneste Harmoni. Og saa hans korte, træffende Bemærkninger under Samtalerne! Vi fulgtes saaledes en stjerneklar Augustaften med ham i Haven, optaget af en aandelig Samtale, da der pludselig indskydes den Bemærkning: „Hvor er Himlen dog skøn i Aften!“ „Ja — svarede *Anders* — og saa er det endda kun Vragen, vi ser.“

Mine Forældres Glæde over Gæsterne kom til Orde i et af Faders Breve:

„Vi har i Gaar og i Dag haft to *Lund'er* og to *Andersen'er* (Murermestrene I. K. Lund og K. K. Andersen med Hustruer fra København), fire velsignede Venner, som hjalp os med at faa en god Ende paa vor Jul. Jeg kan saa godt forstaa, at Herren har sat den indbyrdes Kærlighed som det eneste Mærke paa hans Venner; thi hvor denne Kærlighed dog er en mægtig Livskraft for os.“

Af de mange, der besøgte vort Hjem, dannede der sig

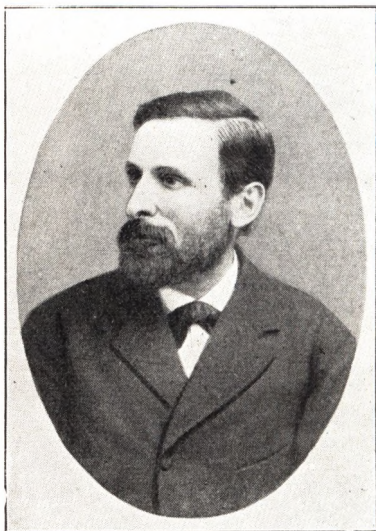

SØSTER BECK

efterhaanden en lille Flok Stamgæster, som kom fra Aar til Aar.

Her skal særlig nævnes Bogholder *Vilhelm Martensen* fra Reitzels Forlag. Sin Taknemmelighed over Gæstfriheden i Ørsløv viste han gennem de mange Sange, han skrev til forskellige Lejligheder. Mest kendt blandt hans Digte er „*En dansk Præstegaard — Ørsløv ved Slagelse*“,

skrevet i Anledning af Faders 40 Aars Jubilæum 1896.

BOGHOLDER V. MARTENSEN

Blandt dem, der besøgte os for at lære Faders Virksomhed at kende paa nært Hold, skal særlig omtales Superintendent *Kaftan* fra Slesvig.

I „Allgemeine conservative Monatschrift für das christliche Deutschland“ meddelte han sine Indtryk fra dette Besøg. Om Fader skrev han: „Foran Alteret stod Pastor Beck, en kraftig, ikke høj Mand med et endnu

ungdommeligt Udseende. Præstekjolen og det Napoleonskæg, som Pastor Beck bærer, passer ikke rigtig sammen — i det mindste ikke for tyske Øjne. Det var Lørdag (efter Skriftemaalet), men jeg havde faaet at vide, at man kunde besøge Beck til enhver Tid, ogsaa om Lørdagen... Han har Ry for at være „semper paratus“ (altid rede). Efter en kort Samtale i hans Studereværelse førte han mig ind i Dagligstuen, hvor jeg som Slesviger glædede

mig ved at høre, at den elskværdige Præstefrue var fra Holsten.“

Under dette Besøg havde Fader sat *Kaftan* ind i Missionens Virksomhed, som forekom ham noget fremmed. Kaftan slutter sin Beretning med: „Jeg fik foræret nogle Skrifter om den Indre Mission og et Billede af Beck og forlod Ørsløv Præstegaard beriget med et interessant Kendskab.“

Man maa nu ikke tænke, at mine Forældre stod paa Pinde for deres Gæster. Fader havde sit omfattende Arbejde, der skulde passes, hvad enten der var fremmede eller ej. Derfor plejede han i Reglen at sige til de ankomne: nu maa De selv finde Dem hjemme hos os, og saa plejede han for de mandlige Gæsters Vedkommende at pege paa de 36 Piber, som stod til Tjeneste, hvorefter han satte sig til Skrivebordet og arbejdede, som var han ene i Stuen.

Gæsterne undrede sig mest over Faders enestaaende Arbejdsevne, naar de saa ham ved Skrivebordet optaget af at besvare Breve, skrive Bladartikler, gennemse Manuskripter, læse Korrektur o. s. v., alt imens andre sad omkring ham i ivrig Samtale, hvor han ofte kunde bryde ind med korte Bemærkninger.

En af Gæsterne udtalte en Dag sin Forundring herover til Moder og føjede til: „Den Mand maa jo ikke kende til Nerver.“

Dette indrømmede Moder, men føjede dog til: „Jeg skal sige Dem, Vilhelm er saa nysgerrig, saa han kan ikke lade være med at høre efter de andres Samtale.“

Nej, Nerver havde Fader ikke; Nervøsitet kaldte han en „Blanding af Hysteri, Dumhed og Ondskab“.

Som Eksempel paa hans urokelige Ro skal følgende anføres.

FADER VED SKRIVEBORDET

Under et Tordenvejr kom der et stærkt Lyn, og en halv Snæs Sekunder efter fulgte Skraldet. I det samme hørte vi en komme løbende ude i Haven og raabe: det brænder! Vi sprang alle op — undtagen Fader, der dampede rolig videre paa sin Pibe. „Hvorfor løber I?“ spurgte han. „Det brænder jo,“ lød Svaret. „Det er ikke her — bemærkede Fader — dertil var Afstanden mellem Lyn og Torden for stor.“

Et andet Eksempel paa Faders uforstyrrelige Ro. I et forrygende Snefog skulde han køre til Solbjærg; de havde ikke kørt længe, før Slæden væltede alt sit Indhold ud i en Snedrive. Alle fik travlt med at hjælpe Fader op af den dybe Sne. „Vent lidt — sagde han —, jeg skal først prøve, om Piben har holdt Ilden.“ Først da han havde forvisset sig om dette, tog han mod den hjælpende Haand.

Denne Ro bevarede Fader hele sit Liv. *Chr. Sørensens* Forsøg paa at paadutte ham Nervøsitet i hans sidste Aar er ikke vellykket. Og naar han som Bevis anfører, at Fader de sidste Aar maatte tage sit Manuskript med paa Prædikestolen, maa dette bero paa en Misforstaaelse; thi det sidste Aar, Fader levede, fulgte jeg ham paa næsten alle hans Rejser, men ikke en eneste Gang har jeg set ham have Manuskriptet med paa Prædikestolen.

Naar det før er sagt, at mine Forældre ikke „stod paa Pinde“ for deres Gæster, betyder dette selvsagt ikke, at de intet gjorde, for at de fremmede kunde føle sig hjemme; tværtimod, Gæsterne skulde have det godt.

Her hvilede det største Arbejde paa Moder; det var hende en Hjertesag at gøre det godt for sine Gæster. Men vi saa hende aldrig forjaget, end mindre trættet af de fremmede. Hun passede sin Gerning som den, der havde lært at overkomme meget. Der var en gennemført Orden og Præcighed i hendes Arbejde; Huset blev passet til sin Tid,

Postvæsenet til sin, og i de senere Aar kom hertil Moders litterære Virksomhed ved Oversættelse af „De spanske Riddere“, John Asworths „Sælsomme Fortællinger“ og adskillige religiøse Fortællinger til „Ill. Familieblad“, foruden at hun hjalp Fader med Korrekturlæsning, og saa havde hun altid Tid til at være noget for sine Gæster.

Glæden over at gøre Hjemmet til Guds Børns Samlingssted var mine Forældres Rigdom i deres Gæstfrihed, „en Glæde, som har overstraalet alle de enkelte Venners Venskab“, skriver Fader i „Erindringerne“ og føjer til: „Mennesker af alle Aldre og alle Stænder er komne som til deres eget Hjem, som var det den naturligste Sag af Verden, at de var velkomne. Det er en forunderlig dejlig Følelse at se Guds Børn komme med saa god Tro. Og denne den himmelske Kærligheds tillidsfulde Tro paa at være velkommen, blot fordi man er et Guds Barn, har i Sandhed været Guds Riges Solskin over Ørsløv Præstegaard. Min Hustru og jeg kan sige med Sunamitindens Ord i en endnu fuldere og lykkeligere Forstand: vi bor midt i vort Folk; thi dette Folk er Guds Folk.“

Martensen skriver om Fader i det før nævnte Digt:

»For Herren helt hans Hjerte slaar,
af Kærligheden bunden«.

Her er Forklaringen paa mine Forældres Gæstfrihed, og at det altid gik saa let for dem, hvor mange der saa end kom. De regnede det for Guds Naade imod dem at maatte lukke Hjemmet op for Herrens Venner; derfor var hele deres Gæstfrihed ogsaa præget af Ydmyghed. Dette gjaldt Moder lige saa fuldt som Fader. Hun vilde visselig ikke „holde Hof“, som det blev sagt ved hendes Død af en gerrig Præstekone, der til Fuldkommenhed forstod at holde sin Præstegaard kemisk ren for Gæster.

Fader nøjedes nu ikke med selv at have Glæde af sine

Gæster, han vilde gerne dele denne Glæde med andre, derfor benyttede han ofte sine Gæster i Guds Riges Arbejde i Sognet. Hvor ofte er ikke Mænd som Sekretærrerne *M. Lind* og *Blomberg* eller Missionær *Clausen* blevet sendte ned i Børnegudstjenesten, naar de kom paa et Søndagsbesøg til Ørsløv.

Her skal særlig indføres et karakteristisk Eksempel paa Faders Benyttelse af sine Gæster.

Professor *P. Madsen*, Missionær *Kristen Hansen* og Pastor *Jul. Steen* (dengang Student) var en Søndag Gæster i vort Hjem. Ved Gudstjenesten bekendtgjorde Fader uden Aftale med de her nævnte, at der blev Møde om Aftenen med disse som Talere.

Efter Gudstjenesten spurgte *P. Madsen*, hvem der skulde høre paa dem, hvortil Fader svarede: „Alle de, De saa i Kirken, og nu tager jeg til Solbjærg og henter alle dem derfra.“

Professoren saa lidt skeptisk paa Fader, men føjede dog til: „Ja, saa vil jeg forberede mig imens.“

Om Aftenen var Kirken overfyldt. Fader havde sat sig hos Moder ved Orgelet, et sikkert Tegn paa, at han ikke vilde tage Ordet.

Da *P. Madsen* som sidste Taler havde sluttet, sendte han Bud til Fader, at han nødig vilde have talt i hans Kirke, om han ikke havde sagt et Ord.

Fader kom da frem i Kordøren og holdt følgende Tale: „Der staar skrevet: ved to eller tre Vidners Mund staar en Sag fast. Nu har I hørt en halvgammel Missionær, en ung Professor og en grøn Student vidne det samme; dermed staar den Sag fast. Amen.“

I det samme hørtes fra Professor *Madsen*: „Det var en god Afslutning.“

Talers sammensætningen ved dette Møde var dengang

ganske ny og ukendt. „Mon en saadan Sammensætning er set før,“ skrev Fader til en af sine Venner.

Gæsterne tilbragte ikke blot nogle indholdsrige Dage under deres Besøg i vort Hjem, men for mange, navnlig vordende Præster, fik disse Besøg afgørende Betydning, idet deres Udvikling ledtes ind paa det Spor, der senere skulde føre dem ud i en velsignet Præstegerning. Og der er dem, for hvem Besøget i Ørsløv blev livsbestemmende, for saa vidt som deres Fremtids Gerning blev grundlagt dér.

Dette gælder saaledes Pastor *Harald Kent ved* Kingoskirken i København. Han kom som Barn til Ørsløv for at holde Sommerferie. Fader opdagede snart hans Evner og fik udvirket, at han kom paa Sorø Akademi sammen med flere af os Søsken. Ferierne tilbragte han som oftest i Ørsløv, og denne nære Tilknytning til vort Hjem gjorde, at vi regnede ham med til den snævre Kreds.

Det var en fast Regel i vort Hjem, at vi hver Sommer havde to Feriebørn fra København, og i Aarenes Løb blev det en stor Flok Københavnerbørn, der hentede runde Kinder, tykke Maver og — nye Klæder i Ørsløv; Moder forsynede nemlig hvert Barn ved Hjemrejsen med et Sæt nye Klæder.

Blandt disse Børn skal særlig nævnes ét, som ved sit pudsige Væsen ofte vakte Faders og Moders Munterhed.

Drengen hed *Niels*, en rigtig Vesterbrodreng; hans Sprog var upaaklagelig københavnsk, ligesaa hans Tankegang. De første Dage sagde han regelmæssig „Tæk fo' Kæffe“, lige meget om han fik Øllebrød og Klipfisk, Risengrød og Kalvesteg. Det var „Kæffe“ altsammen for Niels.

Og som Sproget var uforfalsket københavnsk, var hans Begreber af samme Støbning. En Dag skulde mine Forældre ud paa en Køretur; da *Hans Kusk*“ kom for

Døren, styrtede *Niels* ind til Moder: „Fru Beck! Fru Beck! Drosken er for Døren!“

Ved saadanne Udbrud og den aldrig svigtende Jargon blev *Niels* Præstegaardens „Fornøjelsesraad“ og — Kælebarn.

Her blot et Eksempel. Ved Feriens Slutning fulgte han med Fader til København. Her trækker han Fader lidt til Side paa Bane-gaarden og hvisker: „Pastor Beck, maa jeg ogsaa faa en Droske?“ Fader kunde ikke modstaa *Niels*' pudsige Ansigt. Drosken blev bestilt, og vel anbragt med sin Pakke, der struttetede af nye Klæder og en rigelig Forsyning Mad, kørte *Niels* til Estlands-gade.

PASTOR JULIUS STEEN

I Sommerferien gjorde vi altid en Skovtur til en eller anden af de smukke Skove et Par Mil fra vort Hjem; der maatte som oftest tre Vogne til, da det var i de mange Gæsters Tid.

Paa en af disse Udflugter — til Skarriidsøen —, hvor bl. a. Pastor *Steen* var med, fik Fader et af de Indfald, der kunde gøre disse Ture saa fornøjelige.

Efter at vi havde lettet de medbragte Madkurve for en væsentlig Del af deres Indhold, foreslog Fader, at vi skulde gøre en Visit hos „Steens Oldemo'r“. Vi var ikke ganske klare over Meningen, da ingen af os anede,

at Steen havde saa nær Slægt paa den Egn; men Fader var ikke at formaa til nogen nærmere Forklaring. Langt om længe naaede vi en Gravhøj med en mægtig Kampesten til Overlægger. *Steen* blev præsenteret for sin bedagede Slægting, mens denne i kold Tavshed modtog sin Ætlings Hyldest.

Mens vi nu laa lejrede om Gravhøjen og overlod „Steens Oldemor“ til hendes tavse Betragtninger, dukkede der pludselig en Skovarbejder frem, og han var ganske anderledes meddelssom end Oldingen paa Gravhøjen, han fortalte løst og fast om sine Oplevelser, stadig krydrede sin Tale med kraftige Eder. Vi ventede alle en eller anden Bemærkning fra Fader, men han var stadig tavs, indtil Skovarbejderen sluttede sit Foredrag med: „Det er alligevel sørgeligt at blive saa gammel som jeg, saa glemmer man saa meget.“

„Der er da én Ting, De ikke har glemt, saa gammel De er blevet — bemærkede nu Fader —, De har ikke glemt at kalde paa Satan, og det er sørgeligt.“ Manden stirrede tavs paa Fader, tog et Par lange Drag af Piben og forsvandt.

Der er vel dem, der ved Læsningen om de mange Gæster har tænkt, at det maa have været en uendelig Køren til og fra Jernbanen. Selvom vi havde mange Heste, vilde det dog have været uoverkommeligt at hente alle vore Gæster, hvorfor Fader i Reglen mindede dem om den daglige Deligence mellem Slagelse og Ørsløv; og var der nogen, som ellers kunde kontrolere vore Gæsters Tal, var det Postmesteren i Slagelse.

Hvor velkendt han var med Gæstfriheden i vort Hjem, viser følgende lille Tildragelse.

En Dag kom ti rejsende fra København, blandt dem Gaardmissionær *Clausen*. Da de var vel anbragte i De-

ligencen med Bivogn, stak Postmesteren Hovedet ind ad Vinduet og spurgte, om de alle skulde samme Vej. „Ja — svarede *Clausen* — vi skal alle til Himlen.“ „Godt — svarede Postmesteren — saa skal De til Ørsløv Præstegaard.“

De fleste Gæster anmeldte forud deres Komme; men det skete dog jævnligt, at der ogsaa kom nogle uanmeldte; thi uventede kunde man ikke kalde dem, da mine Forældre snarest ventede Gæster altid. Men de uanmeldtes Ankomst bragte ingen Forstyrrelse i Huset.

Her blot et Eksempel. Mine Forældre var kørt til et Missionsmøde et Par Mil fra Ørsløv, og Moder havde sagt til Husjomfruen og Lærerinden, at de ikke behøvede at vente paa dem om Aftenen, da der ingen fremmede kom med hjem. Det vilde de dog ikke, da de ikke kunde lide, at mine Forældre skulde komme hjem til en slukket Præstegaard.

Ved Hjemkomsten Kl. 11 sagde Moder: „Det var alligevel godt, at I blev oppe; thi om lidt kommer der 13 Gæster.“ Dette blev meddelt som den naturligste Sag af Verden.

Alle Pigerne kom paa Benene, i en Fart blev der dækket Bord og opredt 13 Senge. — Altid gæstfri, altid glad ved at lukke Hjemmet op for Herrens Venner, saaledes var mine Forældre.

Selv vilde de være Herrens Venner, og Livet i Præstegaarden skulde være et Liv midt i denne Venneflokk, som Fader betegnende skrev til min Svigerinde, da hun i 1883 skulde være vor Lærerinde: „Kom med en god Vilje til at leve sammen med Herrens skrøbelige Venner.“

Men blev denne Gæstfrihed nu aldrig misbrugt? Det er utænkelig andet. Men skete der Misbrug, hørte dette dog til Sjældenhederne og forringede aldrig mine For-

ældres Lyst til at lukke deres Hjem op; tværtimod forstod de at kurere den Slags daarlige Gæster.

Der kom saaledes engang en Tysker paa Besøg — utvivlsomt en delvis sindssyg Mand. Om Dagen gik alt godt, han syntes meget interesseret i at lære Livet i vort Hjem at kende. Men om Nætterne blev det helt galt, han skiftede Værelse hver Nat eller ombyttede Vandstel; da han saaledes havde prøvet alle Gæsteværelserne, maatte det tilsidst betydes ham, at nu stod der kun tilbage at prøve paa at rejse, hvad han ogsaa gjorde, og vi har hverken hørt eller set noget til ham siden.

En anden Gang kom en Kvinde fra Jylland tilrejsende, uanmeldt og ukendt, men blev derfor lige vel modtaget. Hun overværede alle Gudstjenester og Møder, men var iøvrigt meget faamælt. Efter en Uges Forløb beredte hun sig til Afrejse, men der var dog noget, hun først maatte sige Moder: „Jeg har undret mig meget over, at Vilhelm Becks Kone sidder med et Strikketøj om Søndagen, der staar jo skrevet, at vi skal holde Hviledagen hellig og hvile fra vort Arbejde.“ — „Naa ja — svarede Moder — siden vi nu er kommet til at tale om de Ting, vil jeg dog sige Dem, at jeg undrer mig lige saa meget over, at De ikke har haft saa meget som en Strikkestrømpe i Haanden i de 8 Dage, De har været her; thi der staar ogsaa skrevet: i 6 Dage skal du gøre dit Arbejde.“

Dermed sluttede den Samtale og den fremmede Kvindes mærkelige Besøg.

— — —

Eftersom Livet vaagnede i Ørsløv, voksede de forskellige Virksomheder frem, som nu er velkendte under Navne som Børnegudstjeneste, K. F. U. M. og K., Kvindemøder o. l.

Fader „indførte“ aldrig noget af dette i sit Sogn, de skulde komme af sig selv som en Frugt af Livet.

Og saaledes voksede alt dette netop frem i Ørsløv. Samfundsmøderne kom som en Frugt af Guds Folks Trang til at komme sammen til indbyrdes Opbyggelse. Selv tog Fader ikke Del i dem, da han vilde, Menigheden skulde lære at staa paa egne Ben. Han kunde give de ledende Raad og Vejledning og formane dem til at „holde Døren paa Klem“, saa de, der levede ude i Verden, kunde komme indenfor, naar de var gaaet trætte i Verdenslivet.

At denne Paamindelse var paa sin Plads, viser følgende.

En ung Gaardmand, klog og vittig, havde længe været første Mand ved de vantros Gilder, men var efterhaanden gaaet træt i alt dette, hvorfor han besluttede at ville se indenfor hos de hellige, om de havde det bedre ved deres Sammenkomster. Dette blev Begyndelsen til hans Omvendelse.

Børnegudstjenesten voksede frem af Troslivets Trang til at gøre noget for Børnene. Fader havde ofte i sine Prædikener mindet Menigheden om dens aandelige Faderpligt overfor de mange døbte Børn. Efterhaanden vaagnede Ansvarsbevidstheden hos Guds Folk, saa de en Dag henvendte sig til Fader om at maatte begynde Arbejdet blandt Børnene. Han glædede sig over dette nye Skud, Livet havde sat, kun hævdede han, at de selv skulde holde Børnegudstjenesten.

Hvor afgjort mine Forældre regnede denne Gerning som Menighedens Arbejde, kom frem en Søndag i vort Hjem.

Da jeg hørte om Børnegudstjenesten, spurgte jeg Moder, om jeg maatte gaa med. „Det kan jeg ikke give dig Lov til — svarede hun —, det maa du spørge de Mænd om, i hvis Hjem den skal holdes.“

Der var nemlig dengang endnu intet Missionshus i Ørslov, saa Børnegudstjenesten holdtes skiftevis i Hjemmene. Efter Tur holdtes den ogsaa i Præstegaarden, navnlig Julefesten, der altid var hos os.

Fader talte kun ved Julefesten; men det var vidunderligt, hvor han forstod

at give Guds Riges Sandheder Barneklæder paa.

Moder derimod var stadig Medarbejder i Børnegudstjenesten. Jeg mindes første Gang, hun skulde tale; med stor Frygt og Bæven tog hun Ordet, men netop derved gjorde hendes Ord saa stærkt Indtryk paa os. Dengang forstod vi ikke, hvad der greb os saa stærkt, men senere blev det os klart, at det var hendes Yd-

GAARDEJER JENS HANSEN OG HUSTRU

myghed, den som i saa fremtrædende Grad prægede hele hendes Væsen og Liv.

Arbejdet blandt Børnene varetoges foruden af Moder tillige af Gaardmand *Jens Hansen* og hans Hustru samt de før omtalte *Jens Dohn* og Tømrer *Hans Sørensen*.

Arbejdet i K. F. U. K. og ved Kvindemøderne lededes af Moder.

Hendes Tale, navnlig til de ældre Kvinder, var stærkt

præget af Livets Erfaring; selv forsøgt i Livets Omskiftelser kunde hun tale om Guds Tanke med vore Prøvelser, at de var bestemte til Gavn for vore Sjæle, „først og fremmest, at vi maa faa vor Synd at se, føre os til fuld Selverkendelse, for at vi maa samle hele vort Sind om Jesus, og kommer Sorgen, da bed om altid at maatte se den rette Vej og det belejlige Øjeblik til at følge Herrens Vilje.“

Indtrængende kunde Moder formane til at vandre i Frelserens Fodspor, men altid mindede hun om, at kun Herren kunde lade det lykkes for os. Det gjaldt om at blive „bevaret i Ydmyghed“, og i denne Forbindelse anvendte hun ofte et Vers fra sin Ungdom:

Jeg er saa ganske ringe,
saa fattig og saa tom,
jeg kan dig intet bringe
til Gave, Herre from.
Jeg ejer kun et Hjerte,
hvis hele Haab er du,
som brister i sin Smerte,
kom du mig ej i Hu.

Af andre Virksomheder, som Moder forestod, skal endnu nævnes en Syforening for Indre Mission og Magdalenehjemmet. Denne Forening voksede sig snart stor og omfattede flere Sogne. En Gang om Aaret holdtes der saa Missionsfest med Udsalg i *Kuglebjærg* Skov ved Konradineslyst, som indbragte de to Institutioner en stor Indtægt.

Julen med dens Forberedelse var den travle Tid for Moder; Slagtning, Bagning o. m. a. forestodes altsammen af hende. Der ventedes jo mange Gæster i Julen, og de skulde i alle Maader have det godt. Men i Forberedelsestiden havde hun dog mest travlt i Lønkamret; „thi — sagde hun — hvor mange Mennesker skal være sammen i nogen

Tid, kan der saa let komme noget i Vejen; derfor beder jeg altid meget før Ferien, saa kan jeg takke efter Ferien.“

Her ligger jo nok Forklaringen til, at alle vi mange kom saa godt ud af det sammen i Ferierne.

Juleaftens Dag havde Moder travlt med at uddele af Husets Forraad til de fattige, der var tilsagt; Kurvene blev fyldte med Julemad og Urtekramvarer; men hun gav aldrig, saa de fattige følte det som en Almissee, men altid saaledes, at de forstod, det var en Glæde for Moder at give og hjælpe.

Hendes Kærlighed til de trængende rakte langt ud over Ørsløv og Solbjærg; hendes fattige Venner fra Ørum blev husket hvert Aar med en Pakke. Moders Ansigt lyste af Glæde, naar Pakken blev ordnet. „Nu kan Madam Fausing i Ørum da komme i Kirke Juleaften uden at fryse,“ var engang hendes Glædesytring, da en Kaabe blev afsendt til denne gamle Veninde.

Som før fortalt kunde der komme uanmeldte Gæster. Her skal særlig omtales en Julegæst, som uanmeldt kom med til vor Julefest, og som fik en Modtagelse, han aldrig har glemt.

Det var en Vagabond, der forhutlet og forkommen af Kulde kom til vort Hjem tredie Juledag, lige før Juletræet skulde tændes.

Først fik han al den Mad, hans slunkne Mave kunde rumme, hvorefter han blev budt med ind til Juletræet. Moder, som i sine Forberedelser altid regnede med uforudsete Gæster, havde ogsaa en Julegave til Staklen — en strikket Vest. Manden var ganske stum af Overraskelse, og det slørede Blik fik atter Ungdommens Glans. Da Julefesten var forbi, vilde Moder ikke sende ham ud i Nattekulden, men gav ham Natteleje i Præstegaarden.

„Aldrig har jeg mødt saa megen Kærlighed — erklæ-

rede han mange Aar senere i en Omtale af den Jul —, og taler nogen ondt om Ørsløvpræsten og hans Kone, siger jeg altid, det er de dejligste Mennesker paa Jorden.“

„Tolderes og Synderes Ven“ kaldtes vor Frelser. Fader og Moder vilde ogsaa gerne vandre i det Fodspor.

Det hørte iøvrigt ikke til Sjældenhederne, at vi fik Besøg af saadanne omstrefjende Stakler. De blev altid bispiste, og kom de ved Aftentide, fik de Lov at overnatte i Loen eller Laden, kun forlangte Fader altid, at de først afleverede Tændstikker og Tobak.

Da de forskellige Guds Riges Virksomheder voksede frem, meldte Ønsket hos det troende Lægfolk sig ogsaa om et Missionshus.

Adskillige Gange havde de henvendt sig til Fader derom, men han holdt længe igen, idet han mente, at de troende havde mest aandelig Gavn af at have deres forskellige Møder i Hjemmene.

Men en Aften kom nogle Mænd af Menigheden ind til Fader, ikke for at spørge, om Tiden nu var der til et Missionshus, men om han vilde være med at bygge det.

Nu turde Fader ikke staa imod længer; ved en Sammenkomst nogle Dage senere blev der tegnet 1000 Kr., mens den tidligere omtalte Tømrer *Hans Sørensen* skænkede Grunden, „midt i Kirkebyen“, hvor efter Fadens Mening et Missionshus bør ligge som „en Udvidelse af Værkstedet med de mange Arbejdsmaader for Guds Rige, hvortil Kirkerne ikke er tilstrækkelige“.

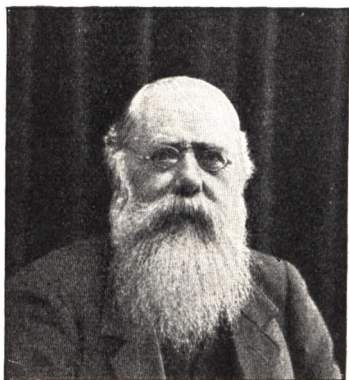
Indvielsesdagen blev en stor Festdag i Ørsløv, og den Gæld, som endnu hvilede paa Huset, c. 1200 Kr., bragte et Udsalg Aaret efter ud af Verden.

Dette Hus blev det daglige Værksted Ugen igennem for de mange Virksomheder, der allerede var i Gang, foruden at der jævnlig holdtes Møder med fremmede Talere.

Det gik let at skaffe Talere, baade Missionærene og Præsterne indenfor Indre Mission kom gerne til Ørsløv.

Disse Møder sluttede Fader i Reglen med en kort Tale, der som oftest bestod i at „samle de tiloversblevne Stykker op“.

Pastor *Fibiger* fortæller saaledes, at han og Missionær *Johannes Petersen* havde talt i Ørsløv, hvor Fader i sin Slutningstale sagde: „Det er et Par gode Prædikanter, vi har hørt i Aften, for de har begge to levnet noget til mig,“ hvorefter han saa samlede „Levningerne“. Disse Afslutningstaler blev som oftest rige Helliggørelsesprædikener.

MISSIONÆR C. RAVENS

Flere Gange har der været Vækkelse i Sognene; særlig i to Missionsuger, der blev holdt med kort Mellemrum i Ørsløv og Solbjerg, blev Størstedelen af Ungdommen vakt.

I et Foredrag mange Aar senere i *Cheau de Fonds* omtalte Fader denne Vækkelse, og hvorledes han en Aften vilde hjælpe en ung Mand aandeligt til Rette og bl. a. sagde, at nu maatte han vogte sig for verdslig Paavirkning fra sine jævnaldrende. „Der er intet at vogte sig for — svarede den unge Mand — thi de er allesammen revet med i Missionsugen.“

Et udvalgt Redskab i denne Missionsuge var gamle Missionær *C. Ravens*. Ved to af hans Møder blev otte vakte hver Aften, hvorfor Fader udnævnte ham til „Indre Missions bedste Keglespiller“, fordi han to Gange havde „slaaet otte om Kongen“.

Fader kritiserede aldrig de fremmede Talere; det var

ikke derfor, han havde sendt Bud efter dem, men for at de skulde være ham til Hjælp i Gerningen.

Derimod kunde han nok give dem nogle Smaaavink, men helst før Mødet, naar han f. Eks. advarede dem mod „Evangeliet med den knyttede Næve“, og som nærmere Forklaring tilføjede, hvor underligt det ser ud, naar Taleren udbryder: „Du skulde bare vide, hvor Jesus elsker dig,“ og samtidig ryster sin knyttede Næve over Hovedet paa Tilhørerne, som vilde han sige: „Blot jeg kunde naa dig, skulde du faa en paa Tuden.“

Naar Fader ikke kritiserede de fremmede Talere, var Grunden ikke, at han fandt deres Taler fuldkomne, men hans Glæde over at se unge nidkære Præster gaa ind i det Arbejde, han havde begyndt, fik al Kritik til at forstumme.

Moder derimod, som var mere nøgtern i sin Dømmekraft, tav derimod ikke altid, naar Ungdommeligheden havde ytret sig for stærkt, ja hun kunde endogsaa tage stærkt til Orde derimod, naar Nidkærheden hos unge Præster blev vildledt af Ungdommeligheden. „De er nidkære uden Forstand — sagde hun —, de lægger Sten paa Herrens Vej og hindrer hans Gerning i Stedet for at fremme den.“

To unge Præster, som var til Stede under denne Samtale, vendte sig til Fader med den Bemærkning: „De siger ingen Ting, Pastor Beck!“ „Aa nej — lød Svaret — hun gør det jo godt nok.“

Kunde Moder nu sige sin Mening til fremmede Talere, kunde hun det ogsaa til sine Sønner.

Da jeg som Student prædikede første Gang i Ørsløv, var mine Forældre i Udlandet. Senere ønskede Moder at se mit Manuskript, hvor der bl. a. fandtes et ret ungdommeligt Udfald mod Fritænkeriet. Paa sin kærlige og

dog saa faste Maade sagde hun: „Det er du for ung til at sige.“ Og den Kritik skal hun have Tak for.

Derimod taalte hun ikke, at en Prædiken blev snakket i Stykker efter Gudstjenesten.

En af os to Sønner, som er Præster, havde prædiket i Ørsløv. Ved Middagsbordet kom Prædikenen paa Tale, og der syntes at være meget at kritisere fra alle Kanter. Fader sagde intet, og Moder tav længe, indtil hun endelig dæmmede op for Kritikens rivende Strøm med følgende Bemærkning: „Nu har I kritiseret alt, hvad der blev sagt i den Prædiken, hvad har I saa beholdt tilbage for eder selv?“

Naar Fader kritiserede vore Prædikener, var det altid i Enerum med os, og da begyndte han med: „Hvad der duer i din Prædiken, behøver jeg ikke at fortælle dig, kun det, som ikke duer, trænger du til at høre,“ hvorefter vi saa fik det uduelige at vide, men altid paa den skønne Maade, hvor Kærligheden vilde hjælpe os til at blive due-lige Præster for Herren.

I sine ældre Aar havde Fader ofte vanskeligt ved at holde sig vaagen under andres Prædiken, og saa blev der ingen kritisk Gennemgang bagefter, hvad jeg savnede, da Fader var en dygtig Præstelærer.

En Gang gjorde han dog et tappert Forsøg paa at overvinde Trætheden under min Prædiken, men forgæves. Bagefter sagde han med det kendte Glimt i Øjet: „I Dag har jeg intet at indvende mod din Prædiken.“

Jeg, som ikke havde bemærket, at Fader havde sovet, følte mig selv veltilfreds med den Anerkendelse, men det varede ikke længe; thi — føjede han til — „jeg faldt i Søvn straks, du begyndte, og da jeg vaagnede, tænkte jeg: nu skal du dog høre efter, men saa sagde du Amen; saa det, jeg hørte, var godt nok.“

Det er i I. Bind fortalt, hvorledes Fader arbejdede blandt Ungdommen. Det var ham magtpaaliggende at berede det nye Slægtled til Arvetager af det vakte Liv.

Derfor lagde han saa stærk Vægt paa Konfirmandundervisningen; dèr havde han jo de unge, mens Hjerterne endnu var modtagelige og Sindet let bøjeligt. Og de blev mange, som netop i den Tid droges mod Kristus tor aldrig at forlade ham mere.

Selv ung i Sind kunde han tale til Ungdommen, saa „unge Øjne straaale“. Han elskede sine Konfirmander, og vi mærkede det.

Her blot et Eksempel. Ved min Svigerinde Professorinde *Ingrid Ulbrichts* Konfirmation forærede mine Forældre hende en Bibel, hvori Fader skrev: „Vi fik dig saare kær, derfor beder vi om en lille Plads ved Siden af Guds Ord i dit Hjerte.“

Undervisningen holdtes altid i Tilslutning til den daglige Andagt, for at Konfirmanderne skulde kende, at de kom i et Hjem, hvor alle daglig samledes om Guds Ord.

Lektier fik vi aldrig for, men Fader fortalte os det altsammen, saa det blev husket.

Havde vi f. Eks. én Gang hørt hans Forklaring af Verdens Skabelse, glemte man den aldrig. Han kunde spille Bold med Udviklingslæren, saa vi brast i Latter, for derefter enfoldigt, men klart og overbevisende skildre for os, hvorledes det altsammen var myldret frem af Guds Skaberord.

Fader nøjedes dog ikke med gennem en komisk Fremstilling at slaa Streg over de Anskuelser, der stred mod Biblens Skabelsesberetning, før derefter at fastslaa, at alt var blevet ved Guds Ord, men med den Ærbødighed, han havde for alt, hvad der var sandt og godt, ogsaa naar det kom fra redelige Forskere, søgte han udfra *Lindbergs*

Oversættelse af 1. Mos. 1, 1: „I Begyndelsen *havde* Gud skabt Himlen og Jorden, og Jorden *var blevet* øde og tom ... og Gud sagde: *bliv Lys*“, at bringe Harmoni mellem Forskernes Resultater og Biblens Beretning ved at forklare, hvorledes Gud havde skabt Verden to Gange, en Gang i Begyndelsen og senere en Nyskabelse, maaske med Millioner af Aars Mellemrum, hvor der bliver Plads til de mange Formationer, som Jordlagene vidner om.

Hvad Videnskabsmændene nu end vil mene om denne Forklaring, et redeligt Forsøg var det paa at bringe Harmoni mellem Biblen og Verden, disse „to Bøger skrevne af den samme Gud“.

Men mest gribende var dog Faders Gennemgang af Lidelseshistorien, navnlig Frelserens syv Ord paa Korset; her skuede vi i Sandhed ind i det store Kærlighedsdyb.

Og som Fader kunde skildre Kristi Gerning for os, gjaldt dette ogsaa, naar han forklarede os „Kristus i os“, Herrens Gerning i Sakramenterne; disse dybe Hemmeligheder, som mange har forstaaet at vrøvle i Stykker, kunde han gøre saa indlysende og klare, Daaben som det nye Livs Tilblivelse i Menneskehjertet og Nadveren som den aandelige Mad og Drikke for dette Liv.

Det var ikke underligt, at Fader blev elsket af sine Konfirmander, og mange Breve fra gamle Konfirmander vidnede om, at ved Siden af Frelserens Navn var hans Navn blevet indskrevet i deres Hjerter som den velsignede Vejleders.

Saa kendt som Fader var, fik han Konfirmander fra hele Landet, ja endogsaa enkelte fra Udlandet, saaledes min Hustru og hendes før nævnte Søster, der dengang havde deres Hjem i Sverige. Blandt andre Konfirmander, som blev inderlig knyttet til mine Forældre, skal nævnes den nuværende Forstanderinde paa Diakonissestiftelsen

PROFESSORINDE INGRID ULBRICHT
f. Bülow-Ravens

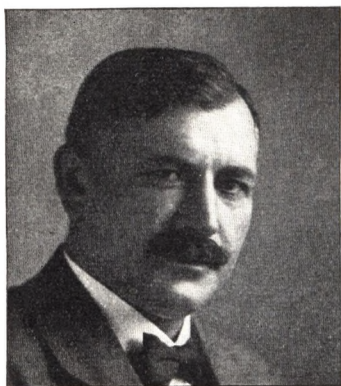
PASTORINDE ELLEN BECK
f. Bülow-Ravens

FRK. ALVILDA RØDER
Forstanderinde for Diakonissestiftelsen

PASTOR HARALD KENT

CHRISTEN CHRISTENSEN

NIELS KRISTIANSEN

Søster *Alvilda Ræder*, Indre Missionær *Christen Christensen*, Augustenborg, *Niels Kristiansen*, nu Missionær i Kina, og den tidligere omtalte Pastor *Harald Kent*.

Gik det i Begyndelsen langsomt for Fader at faa Tag i Befolkningen, fik han til Gengæld stor Indflydelse, da først Livet var brudt frem, saa efterhaanden hele Sognet blev kirkesøgende. Hertil bidrog sikkert meget, at saa mange kom langvejs fra om Søndagen for at høre ham, saa Sognets egne Folk skammede sig over ikke at søge den Præst, som andre kunde køre milelangt for at høre. Hertil kom det Ry, der gik om Fader, i Forbindelse med hans og Moders ligefremme Omgængelse i det daglige Liv. De begyndte at blive stolte af deres Præstefolk.

Selvom det nu ikke var alle, der fulgte Indbydelsen til Guds Rige, kunde de fleste af dem ikke lade være at holde af mine Forældre.

Dette kom frem ved en særlig Lejlighed. Efter *Frimodts* Død skete der gentagne Henvendelser til Fader om at blive hans Eftermand ved Johanneskirken, og tre Søn-

dage i Træk kom der Venner fra København for at overtale ham.

Da Fader den tredie Søndag gik hjem fra Kirken, hørte han en gaa hulkende bagved. Han vendte sig om og saa en Gaardmand, som vel var stadig Kirkegænger, men som endnu ikke havde taget mod Indbydelsen til Guds Rige.

Paa Spørgsmaalet, hvad han vilde, blev Fader ført ind i Haven af ham, og dør tog Graaden først for Alvor Overhaand. Endelig fik han fremstammet: „Pastor Beck, De maa ikke rejse fra os.“

Dette, at en vantro Mand bad Fader om at blive, gjorde et stærkt Indtryk paa ham og var medbestemmende til, at han ikke søgte Johannes Sogn.

Nej, Fader skulde ikke fortsætte Frimodts Gerning, „det skulde Jesus“, som han sagde i sin Ligtale over ham.

Faders Plads var i Ørsløv, hvor der endnu var saa meget at udrette, og hvorfra han bedre kunde lede Indre Mission.

Som anført fik Fader med Aarene stor Indflydelse i Ørsløv, ja, selv i de kommunale Anliggender, da Sogneraadet ved et Lærerembedes Ledighed tilbød ham at udpege de tre Ansøgere til Indstilling, en Ret, som Sogneraadene ellers sjældent giver fra sig. Men hvor stor Faders Indflydelse nu end blev, maa man dog ikke tro, det var lutter Idyl i Ørsløv.

Fader havde ogsaa sine Fjender, Mennesker, som ikke taalte hans klare Forkyndelse eller, at han gik i Rette med dem om deres daarlige Liv, og som derfor løste Sognebaand til en grundtvigsk Nabopræst. Om det var for at slippe lettere ind i Himlen hos den Præst, maa staa hen; for de flestes Vedkommende var det visselig ikke, fordi de var Grundtvigianere; thi de havde ikke mere Forstand

paa Grundtvigianismen end de Heste, der om Søndagen trak dem over til Nabokirken; men den virkelige Grund var, at Faders Forkyndelse kunde ikke lade dem i Fred med deres syndefulde Liv.

Engang disse Sognebaandsløsere kom paa Tale, sagde Fader: „Jeg begriber ikke, at Nabopræsten gider tage dem, men mig gør han en stor Tjeneste ved at skaffe mig af med de besværligste af mine Sognebørn.“

Hvor megen Humbug der var i saadanne Sognebaandsløsninger, blev vitterlig ved flere Lejligheder.

En Gaardmandsdatter havde lært Husholdning hos Moder og var i den Tid blevet et troende Menneske; herover blev hendes Moder saa vred, saa hun kommanderede sin Mand, der iøvrigt var noget af et Pjok, til at løse Sognebaand.

Nogle Aar efter døde Konen, og den forknytte Mand bad Fader om at tale ved Begravelsen, hvad han dog nægtede og henviste ham til Nabopræsten som hans rette Præst.

„Ja, men det er dog saa magert, hvad den Præst kan sige,“ indvendte Gaardmanden grædende, saa Fader tilsidst lod sig overtale, dog paa den Betingelse, at Nabopræsten ogsaa talte og forrettede Jordpaakastelsen.

Fader talte over Ordet: „Det er ikke godt for et Menneske at være ene, jeg vil gøre ham en Medhjælp, som skal være hos ham“ og udlagde dette, hvorledes Mand og Hustru skal hjælpe hinanden med at tjene Herren og gøre deres Hjem til et Guds Hus. „Og er det saa det, I to har hjulpet hinanden med? — fortsatte han henvendt til Gaardmanden — du ved, det var ikke saaledes i eders Hjem.“

Fader ventede ikke Lovord over den Ligtale og blev derfor ikke lidt overrasket, da Manden efter Begravelsen kom hen til ham og takkede for „den dejlige Tale“.

Denne og lignende mærkelige Sognebaandsløsninger gav Fader Anledning til en Artikel i „Annexet“: „*Et kirkeligt Kloaksystem*“.

Fader forkastede ikke Sognebaandsløsningen; den „rummer en Beskyttelse for troende Mennesker overfor en død Præst og aabner Udvej for de forskellige aandelige Synspunkter overfor Kristendommen indenfor vor Folkekirke . . . , saa at troende af forskellig Farve kan søge deres Opbyggelse hver især hos den Præst, som kan være dem til Opbyggelse i deres Trosliv . . . Men ud over disse aandelige Synspunkter taber Sognebaandsløsningsloven sin Betydning og bliver en hæslig Uting, et kirkeligt Kloaksystem.“

Dette begrundede Fader nærmere ved at pege paa Tilfælde, hvor der løstes Sognebaand, „ikke fordi man tilhørte et Trosliv af anden Farve, men fordi man slet intet Trosliv tilhørte, fordi man flygtede for Livet og ikke kunde taale at være i Berørelse med levende Kristendom . . . Ja, jeg kender Eksempler paa, at der blandt saadanne Sognebaandslødere har været aabenbare Hoerkarle, Drukkenbolte, rene Delirister . . . for ikke at tale om de ynkeligste politiske Bevæggrunde til at løse Sognebaand . . . Her er Loven om Sognebaandets Løsning blevet til en Kloak for det værste Skarn i et Sogn.“

Fader undrede sig ikke over, at vantro Mennesker kan falde paa sligt, „de gaar jo i Reglen Gaasegang efter en eller anden fremragende verdslig Person . . . Men at Præster, end sige troende Præster, kan indlade sig paa dette kirkelige Kloaksystem, det er modbydeligt . . . De skader deres egen Anseelse ved ligesom en Kloak at optage det Snavs, som flyder bort fra Livet . . . De begaar Synd imod disse Mennesker, idet de medvirker til at sætte Sognebaandsløsning i Stedet for Omvendelse.“

Faders myndige Tale imod Verdens ugudelige Liv vakte

nu ikke alene Fjendskab hos enkelte, men i det store og hele satte den en Bom for Verdslighedens Udskejelser. Gøgl, Sjøv og Svir kunde ikke rigtig trives. Blev det for- søgt, mødte det afgjort Modstand, naar det da ikke druk- nede i Latterlighed, hvad f. Eks. blev Tilfældet med en Dilettantkomedie, der skulde opføres i Annexsognet. Til- fældet vilde, at Elskerinden i Stykket fik Fnat og smittede alle de medspillende, saa det hele druknede i Grin, og i lange Tider dristede ingen sig til at gentage Forsøget. Man har mulig ikke følt sig helt sikker mod Smittefaren, og navnlig ikke mod Grinet.

Søndagsarbejde forefaldt næsten aldrig, kun overfor Andelsmejerierne havde Fader Vanskelighed; selv havde han betinget sig at holde Søndagsmælken tilbage, men i Begyndelsen var han ene derom. Han havde foreholdt de troende deres Søndagsarbejde, men de undskyldte sig stadig med Vanskelighederne ved at holde Mælken tilbage; saa kom Sagen frem i hans Prædikener, og her viste Fader sin Uforfærdethed overfor al Slags Synd, enten han saa mødte den hos troende eller vantro. „Mejeriskorstenen — sagde han — er som en Finger, der peger mod Himlen om eders Synd.“

Denne Omtale fra Prædikestolen vilde de troende ikke finde sig i, en Lørdag sendte de en Deputation til Fader og „frabad sig paa hele Menighedens Vegne at blive stillet i Gabestokken om Søndagen til Grin for Verden“.

Men Fader lod sig ikke overrumple, kort og afgjort svarede han: „Saa længe I fremturer i eders Synd, skal det siges Søndag efter Søndag, at I vanhelliger Herrens Dag.“

Det hjalp, nu begyndte den ene efter den anden at be- holde Mælken hjemme om Søndagen, og i Løbet af faa Aar naaede Fader saa vidt, at Mejeriet blev standset paa Helligdagene.

Det vakte Liv fik en lignende Indflydelse paa den politiske Stemning der paa Egnen.

I 80'erne gik de politiske Bølger højt paa den Egn som de fleste andre Steder i Landet. Og selvom Fader aldrig blandede sig i den politiske Strid, kom der dog et Modsætningsforhold frem, som til Tider i en mistænkelig Grad nærmede sig Modsætningen mellem Tro og Vantro. Det var navnlig Redaktør *Tauber*, dengang Kredsens Folketingsmand, som bidrog hertil, idet han undertiden benyttede sine Avisspalter til Angreb paa Kristendommen, specielt dennes Form indenfor Indre Mission.

Men de troende sørgede for at lukke Munden paa ham, og det paa en saadan Maade, at han ufrivillig kom til at konstatere, hvor lille en Mand han var trods sine store Ord.

Ved et Rigsdagsvalg frygtede *Tauber* nemlig for at „dumpe“, hvorfor han var ude om at kapre Stemmer bl. a. ogsaa hos de troende paa Egnen.

„Kun paa én Betingelse — var Svaret —, at De lader Pastor Beck og Indre Mission i Fred.“ — Og Manden var fejj nok til at gaa ind paa Betingelsen.

Man tænker uvilkaarligt paa Henrik d. 4.'s Ord: „Frankrigs Krone er vel en Messe værd.“

Fra den Dag havde Fader og Missionen Fred fra den Kant. Da *Taubers* Blad „*Sorø Amtstidende*“ senere gik over til Redaktør *Hans Jensens* Ledelse, stillede det sig velvilligt overfor Fader og hans Virksomhed, og ofte har Fader udtalt sig anerkendende om Redaktørens nøgterne og gode Referater fra Missionsmøder.

Det er blevet sagt, at Faders store Betydning for Livets Vækkelse og dets Bevarelse i det væsentlige maa henføres til hans Prædikestol og mindre til hans personlige Paavirkning af den enkelte. Og vel er det sandt, at

han ved sin Forkyndelse fik Naade til at føre mange til Retfærdighed. Men naar det saa er paastaaet, at han forstod sig mindre godt paa at behandle den enkelte, saa bunder den Paastand i manglende Kendskab til Fader.

Vi, som har oplevet hans Sjælepleje, kan vidne med *V. Martensen*:

Ret som en Fader til sin Søn
han taler til et Hjerter
og tager paa det mildt og blødt
trods Vantro og det meget dødt,
som Liv og Lyset hemmer.

Netop saaledes plejede han den enkelte Sjæl. Med en ubegrænset Taalmodighed kunde han stille høre paa det nedbøjede og kæmpende Menneske, naar det møjsommeligt søgte at udrede sine indfildrede Tanker, og naar han saa svarede, var det ikke med en hel Mængde overflødige Ord, men i Reglen skar han med en ganske kort Bemærkning gennem alt Virvaret og løste Vanskeligheden.

Saaledes søgte en ung Pige en Dag Fader for at faa ham til at hjælpe hende overfor sin foresattes Chikanerier. Da hun langt om længe var kommet til Ende med sin Beklagelse, gav Fader hende Haanden med det Ord: „Husk, Ydmyghed gaar forud for Æren.“

Han vilde ikke hjælpe hende mod Chikaneriet, men derimod mod hendes eget Rethaveri.

Her et andet saare skønt Eksempel.

I Nabosognet *Ruds-Vedby* var der under Baneanlægget indkvarteret en Del fremmede Arbejdere, som ikke alle var af bedste Slags. En Nat vaagnede en Kvinde ved, at to Mænd krøb ind ad Vinduet i tyvagtig Hensigt; hun, som dengang var religiøs vakt, fik et Nervechok, som senere udviklede sig til Sindssyge.

Inden hendes Sindstilstand tog den Vending, var hun

blevet indstævnet for Retten og maatte aflægge Ed paa, at hun genkendte de anholdte Personer som Indbrudstyvene.

Denne Edsaflæggelse forværrede hendes mentale Tilstand, saa hun maatte indlægges paa Sygehuset, og der syntes ikke at være Udsigt til Bedring.

Manden var meget forknytt over sin syge Hustru og betroede en Dag sin Sorg til en Nabo, som ikke stod i nogen som helst Forbindelse med Fader, men kun kendte ham af Omtale. Da siger han til Manden: „Tag De over til Pastor Beck med Deres Kone, han skal nok hjælpe hende.“

Manden fulgte Raadet og kom en Dag til Ørsløv med sin syge Hustru. Da de kom ind i „Bogstuen“ (Værelset foran Faders Studereværelse), var Konen ikke at formaa til at ville videre, saa Fader maatte gaa ud til hende.

Manden forklarede nu ganske kort, hvorledes Sagen forholdt sig, hvorefter Fader spurgte den syge, hvad der var i Vejen. „Det er dette med Eden,“ lød Svaret. „Var den da falsk?“ spurgte Fader paany. „Nej, den var rigtig nok, jeg saa jo Mændene krybe ind ad Vinduet.“

Efter et Øjeblik's Tavshed traadte Fader nærmere til, lagde sin Haand paa hendes Hoved og tilsagde hende Syndernes Forladelse i den treenige Guds Navn.

Det stod ham nemlig ganske klart, at det var ikke Edsspørgsmaalet, den syge Kvinde trængte til at faa klaret, men inden Sygdommen var hun vel vakt, dog uden at have fundet Hvile i Guds Naade, og nu Sygdommen kom til, kunde hendes Tanker ikke magte det. Derfor gik Fader straks til det centrale, Syndsforladelsens Naade i Kristus.

Det viste sig ogsaa, at han havde set ret; thi i samme Nu var Konen som forvandlet, hun rejste sig op og talte rolige og betænksomme Ord; med Freden til hendes Sjæl

fulgte Helbredelse for Tanken. Hun har selv senere fortalt, at i det Øjeblik var det, som en usynlig Haand greb ind i hendes Sjæl og tog den tunge Byrde fra hende.

I *Chr. Sørensens* Bog omtales en Kvinde, bedst kendt under Navnet „*Løve-Marie*“, en stakkels sindssyg Gaardmandskone, som boede en Mils Vej fra Ørsløv.

Hun kunde ikke bruge andre Præster end Fader, de andre „manglede Aanden“; men til Gengæld brugte hun ham ogsaa rigelig; thi hun kom daglig, undertiden to Gange paa én Dag, uanset hvordan Vejret var.

Mod denne Stakkel viste Fader en enestaaende Taalmodighed. Hun skulde jo blot levere af, „hvad Aanden havde aabenbaret hende“, og det var visselig meget; en saadan Samtale kunde godt strække sig over en Time.

Fader saa, at det var hendes daglige Trang at faa talt ud, derfor gav han sig altid god Tid, sad stille og hørte paa den forvirrede Tale og indskød kun nu og da en Bemærkning.

Kun naar hendes forvirrede Tanker vilde forlede hende til Misbrug af det hellige, greb Fader ind; naar hun f. Eks. vilde gaa til Alters to Gange paa en Dag, nægtede Fader hende det og fjøede til, at om hun forsøgte det, vilde han gaa hende forbi.

Disse daglige Besøg kunde jo se ud som Misbrug af Fader og hans Tid; men saaledes følte han det ikke selv; han huskede bestandig, det var et sygt Menneske, der kun kunde plejes ved hans Taalmodighed, og saaledes plejede han hendes Sjæl.

De saakaldte „Præstebremser“ mødte Fader ogsaa paa sin Vej, men han forstod at kurere dem uden mange Omsvøb.

En ung, sentimental Kvinde kom jævnlig i vort Hjem, i Begyndelsen sikkert alene af religiøse Grunde. Men

der viste sig snart andre Bevæggrunde til hendes Besøg — den ikke ukendte Præsteforelskelse.

Da Fader mærkede dette, kaldte han hende en Dag ind i sin Stue og sagde: „Jeg mærker, at De tilstræber at indtage min Hustrus Plads hos mig, derfor gør De bedst i at blive fra mit Hjem, til De er kureret.“

Faders Trofasthed mod sine Venner syntes uopslidelig, hvad for saa vidt er tilstrækkelig godtgjort i I. Bind i min Omtale af Venskabet med *Johannes Clausen*.

Denne Trofasthed er imidlertid blevet udlagt som Tegn paa manglende Menneskekundskab hos Fader. Jeg tror nu, dette er en Misforstaaelse, men det, som kunde se ud som denne Mangel, var Kærlighedens Nænsomhed overfor Vennerne.

Fader havde nemlig saa svært ved at gaa i Rette med sine Venner om deres Fejl (jævnfør i denne Forbindelse hans Breve fra Ungdomstiden til Clausen, anført i I. Bind); hvor kunde han bruge mange Ord, inden han fik sagt Fejlene, og fik han saa sagt dem, var det altid paa saa lempelig og mild en Maade. Senere brugte han vel ikke de mange Ord til Indpakning af Pillen, men den Kortfattet-hed, der er saa velkendt fra hans Brevkort, tog Kærligheden i sin Tjeneste til at sige Fejlene saa klart og dog saa mildt.

En god Ven af Fader — en af de mest trofaste — havde været i Udlandet og dør truffet nogle troende Mennesker, meget sværmeriske i deres Kristendom. Den ellers saa nøgterne Ven blev ganske bjærgtaget af dem, og han, som sikkert aldrig tidligere havde været paa „Parnas“, fik stillet noget Rimeri sammen og anbragte det som Dedikation i sin Prædikensamling til de nye Venner.

Her blot en Prøve paa Versenes poetiske Lødighed:

»Saa modtag min Bog da
og sæt den i Krog, j:« (!!)

Selv syntes han fortræffeligt om sin digteriske Udgydelse og sendte Fader den til Optagelse i Missions-tidende.

Det var selvfølgelig ganske ubrugeligt, men hvorledes faa sagt Vennen det?

Fader sendte ham et Brev med følgende Indhold:
„Kære Ven! Jeg holder mere af dig paa Prosa. Din Vilh. Beck.“

At Vennen forstod Fader, viste han ved kort efter at sende ham en Prædiken.

Pastor *Fibiger* fortæller i „De unges Julebog 1921“, hvorledes han havde meddelt Fader om sin nyfødte Søn, „en dejlig Dreng paa otte Pund“, hvorpaa indløb følgende Lykønskning: „Til Lykke, kære Ven, med de otte Pund Kød! Gid Aanden maa faa Overvægten! Vilh. Beck.“ Denne spøgefulde Form for Lykønsknigen rummede nu tillige en alvorlig Tanke. Fader ansaa det nemlig for en Ringeagt mod et nyfødt Menneskebarn at smide det paa Vægtskaalen som et andet Stykke Kød. Men var denne alvorlige Tanke nu indpakket i de spøgefulde Ord, var Indpakningen dog besørget af en gammel Vens Kærlighed til den unge Ven.

Faldt det end vanskeligt for Fader at sige sine Venner Fejlene, blev det dog altid paa denne ejendommelige Maade, der viste, at det var Kærligheden, som talte.

Men han gjorde det kun, naar det var nødvendigt, helst tav han, og det er vel denne Tavshed, der gav det Udseende af, at han ikke var Menneskekender.

Men at han saa sine Venners Skrøbeligheder, er udenfor al Tvivl; ofte har en tilfældig Bemærkning til os i Hjemmet godtgjort dette.

En af Faders gode Venner var paa Besøg hos os og benyttede Tiden bl. a. til at skrive et Par Avisartikler. Disse

blev læst højt for Fader, som paa Forfatterens gentagne Spørgsmaal udtalte sin anerkendende Mening.

Da denne Oplæsning senere kom paa Tale mellem Fader og to af os Brødre, hvor vi bemærkede, at det kun var at stjæle hans Tid, svarede han: „Ja, men saa I da ikke, han havde Faderglæder.“

Jo vist saa han sine Venners Skrøbeligheder, ofte maa-ske mere end de selv ønskede det; men hans Kærlighed nænnede ikke at sige det, naar det ikke gjordes nødigt.

Foruden Faders nænsomme Kærlighed skal i denne Forbindelse peges paa hans usvigelige Tillid til sine Venner. Var denne Tillid til et Menneske vakt hos ham, kunde han saa daarligt tro noget ondt om det.

Som han sikkert aldrig selv har kendt Fristelsen til at misbruge en Vens Tillid, saa ventede han, at hans Venner var lige saa uberørte af denne Fristelse. Og i denne ideelle Tanke maa vi søge Forklaringen til, at han kunde blive misbrugt eller lade sig forlede til at række sig længere overfor sine Venner, end helt ret var, som *Chr. Sørensen* skriver.

Det er ogsaa sket, at denne ideelle Tro paa Vennernes Usvigelighed har virket som et Bind for Faders Øjne overfor saadanne, som kaldte sig Venner, uden virkelig at være det. Men dette er visselig ikke det samme som at mangle Menneskekendskab, det viser kun, hvor langt Fader var naaet i, at Guds Folks indbyrdes Tale skal være „ja ja og nej nej“.

Her skal kun omtales et Eksempel paa, hvorledes Faders Tillid blev misbrugt, eller i det mindste et Forsøg paa at misbruge den.

En Landmand var begyndt at komme i Faders Kirke, derfra i Præstegaarden, hvor det lykkedes ham at naa indenfor Faders Venskab, men ikke hos Moder, hun følte

sig altid frastødt af hans Væsen, og navnlig at han var fraskilt. Denne Skilsmisse forstod han imidlertid ved gudelige Talemaader at strø Sand paa overfor Fader.

Nogle Aar efter vilde han atter giftes og henvendte sig til Fader om Vielsen, hvad dog blev afvist. Den forlorne Vens Skriftfortolkning gjorde intet Indtryk, men saa begyndte han at spille paa Venskabets Streng, og da vaklede Fader.

Denne Samtale, der var ret højrøstet, foregik for aabne Døre, saa Moder inde i Stuen ved Siden af blev et ufri-villigt Vidne. Da hun mærkede, hvor det gled hen, udbrød hun uvilkaarligt: „Nathue“, og det netop saa passende højt, at det hørtes ind i Faders Stue.

Dette Hjertesuk, hvis Hørevidde Moder næppe havde beregnet, hjalp Fader til at sige nej.

Den Hjælp, Moder her bragte Fader, kommer nærmest ind under Begrebet „at tænke højt“. Men denne paa en Gang sagtmødige, ydmyge og dog saa forstandige Kvinde, hun var, har gentagende været Faders gode Medhjælp til at tale, naar han var tilbøjelig til utidig Tavshed, navnlig naar det gjaldt at værne en af dem, der stod hende nær.

En Øvrighedsperson paa Egnen havde gjort Tjeneste ved den Session, hvor en af mine Brødre skulde fremstille sig. Da han blev kasseret, opfordrede nævnte Øvrighedsperson ham til at „give en Omgang“, fordi han var sluppet for Soldatertjenesten.

Denne Historie kom mine Forældre for Øren; da den omtalte „Øvrighed“ nogen Tid efter kom ind i Præstegaarden, berørte Fader mærkelig nok ikke det passerede, men saa gjorde Moder, det til Gengæld. „Skammer De Dem ikke — sagde hun — at ville forlede Ungdommen til Drik og Svir, De som er sat til at vaage over Ret og Orden her paa Egnen.“

Manden antog en mistænkelig Lighed med en vaad Hund, havde ikke det mindste at fremføre til sin Undskyldning, men forsvandt hurtigst mulig ud ad Døren.

Kunde Fader og Moder nu hver paa sin Vis optræde med Myndighed, saa forstod dog de, der kom dem paa nært Hold, at denne Myndighed kun var Kærlighedens Tjener. Derfor blev de de elskede Præstefolk, elskede af Guds Folk, agtede af alle.

FESTLIGHEDER

Naar dette Kapitel har faaet Overskriften „*Festligheder*“, er det ikke Hensigten at berette om alle de mange Dage i Ørsløv, der af en eller anden Grund hævede sig op over det dagligdags, men som udenforstaaende ingen Interesse kan have af.

Fødselsdage var der for saa vidt nok af, som Familien jo var talrig og med Aarene forøgedes med Svigerdøtre og Børnebørn.

Af Fødselsdage var det kun mine Forældres, som traadte i Forgrunden.

Selskaber i dette Ords almindelige Betydning med Indbydelser og andre Formaliteter holdtes ikke i vort Hjem. Men naar den 20. Marts og 30. December (Moders og Faders Fødselsdage) kom, var der altid Venner fra fjern og nær, som vilde fejre disse Dage med mine Forældre, hvorved disse Dage fik deres særlige Præg, ogsaa hvad det ydre Arrangement angik.

Ved Middagen blev der naturligvis holdt de obligate Taler for Fødselsdagsbarnet, som oftest af *Johannes Clausen* og Pastor *Bülow* fra Tersløse.

Mens *Clausens* Tale var præget af hans stærke Temperamentssvingninger, og dens Længde stod i omvendt Forhold til hans lille Person, bevarede *Bülow's* Tale altid

det rette Forhold til hans tre Alens Højde, men tørre og vittige var de, saa vi andre ikke følte os trykkede af Længden, kun paa Stegen kunde det virke afsvalende.

Faders Svar paa de mange Ønsker var og blev Midtpunktet. Hans Bordtaler var ikke intetsigende Selskabslyrik i Guldsnit saa lidt som Smaaprædikener, men altid Spøg og Alvor flettede sammen paa fængslende Maade.

Var der saa til Fødselsdagen knyttet en særlig Begivenhed, kunde han omtale dette paa sin karakteristiske Maade.

Min Forlovelse blev saaledes deklareret en 30. December. Gæsterne kunde naturligvis paa det særlige Arrangement ved Bordet ane, hvad der var i Optræk; men der var længe Tavshed om den lykkelige Ungdom. *Clausen*, *Bülow* o. fl. skulde jo først udtale deres uforbeholdne Mening om Fader ved hans Aarskifte. Tavsheden blev dog tilsidst *Clausen* for lang; pludselig siger han over Bordet til Fader: „Saa, Vilhelm, lad nu den Skude løbe af Stabelen“, hvorefter Fader begyndte sin Tale saaledes: „Jeg skal bekendtgøre, at *Nina* har faaet en Datter og Fru *Ravens* en Søn,“ hvorefter han spøgefuldt og dog saa alvorligt mindede os om, hvorledes vi to unge skulde faa det lykkeligt sammen, „*Ellen* skulde dreje sig som Hjulet om sin *Aksel*“, og saaledes skulde vi hjælpe hinanden fremad paa Vejen.

Moder holdt ingen Tale den Dag, men da jeg lidt ind i det nye Aar var rejst tilbage til København, meddelte hun mig sine Tanker i et Brev: „Det har lange Udsigter med dit og Ellens Bryllup — skrev hun —, maaske du faar Lov at tjene syv Aar for din Rakel, men trøst dig saa med, at din Svigerfader ikke hedder Laban.“ — Begge Dele kom til at passe, vi var forlovede i syv Aar, og Svigerfader — „*Gamle Ravens*“ — var ingen Laban.

Naar de store Mærkedage som Jubilæer, Sølvbryllup

o. l. indtraf, tog Venneflokket fra hele Landet disse Dage i Besiddelse, og det var deres Kærlighed, som bestemte baade Formen og Indholdet for disse Fester.

Den 1. Maj*) 1881 var det 25 Aar siden, Fader blev indsat som Præst i Uby. Jubilæumsdagen faldt en Søndag, men af Hensyn til de mange Præster, der ønskede

VILHELM BECK 1881

at være i Ørsløv ved den Lejlighed, blev Festligheden udsat til Tirsdag d. 3. Maj — dog kun tildels, idet Ørsløv og Solbjerg Menigheder ikke vilde lade 1. Maj passere ubemærket; de havde smykket Kirkerne og bygget Æresporte ved Indgange-
ne. I Ørsløv var der til-
lige anbragt en Guirlande-
Allé fra Præstegaarden til
Kirken.

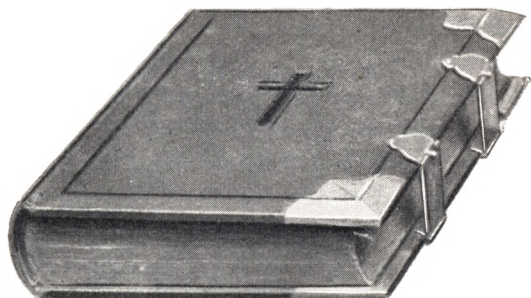
Allerede om Mandagen begyndte Gæsterne at strømme til Ørsløv, „en talrig Mængde fra fjern og nær“, skrev „*Sorø Amtstidende*“. Vort Hjem kunde ikke tilnærmelsesvis rumme dem alle, nok om Dagen, men om Natten maatte de indlogeres rundt om i Gaarde og Huse. *Dinesen, Trock, Jens Hansen, Jens Dohn, Hans Sørensen* er enkelte Navne paa de mange, der husede Gæsterne.

Mine Forældre, eller rettere Fader — thi Moder var oppe med Solen den Dag — blev vækket af et Horn-

*) Ved en beklagelig Fejl er 1. Maj anført i l. Bind som Faders Ordinationsdag; denne var d. 23. April, men han blev indsat som Præst Kristi Himmelfartsdag 1. Maj 1856.

orkester, der i Haven blæste Faders tre Yndlingssalmer: „Hil dig, Frelser“, „Igennem Nat og Trængsel“ og „O, du min Immanuel“; samtidig bragtes der ham en Laurbærkrans, som han hængte over et Kristusbillede.

Om Formiddagen indfandt de forskellige Deputationer sig; Missionær *Sigvardus Høyer* overrakte som Missionærernes Ordfører Fader en Salmebog og Bibel (Lindbergs Oversættelse), hvor der paa Sølvspænderne var indgraveret Uby og Ørsløv Kirker, indvendig var trykt en Dedikation til deres „kyndige Vejleder og kærlige Ven“.

MISSIONÆRERNES GAVE

Murermester *K. K. Andersen* overrakte paa en Komité's Vegne Fader Midlerne til Udgivelse af en Postille — „*Paa Livets Vej*“ —. Den skulde udkomme i 10,000 Eksp. og hele Indtægten tilfalde Fader.

Der er dem, der har tænkt, at med denne Gave var mine Forældre med ét Slag blevet velstaaende, og det vilde de ogsaa have været, om der ikke havde meldt sig en anden Anvendelse af det meste af Beløbet.

En Familie, som var inderlig knyttet til mine Forældre, var paa Fallittens Rand og vilde være blevet ganske afklædt af glubske Kreditorer, om der ikke kom Hjælp udefra.

Mine Forældre følte sig bundne i deres Kærlighed til denne Familie og paatog sig at betale hele Gælden. Der blev ikke sluttet Akkord med Kreditorerne; der maatte ikke falde blot den ringeste Skygge paa Vennen, alt skulde betales, hvorfor Fader udredede hele Beløbet — 11,000 Kr. — Og saa blev mine Forældre ikke fattige derved. Bevidstheden om at have hjulpet en af Herrens Venner gav dem Fred i deres Handling, og den Kærlighed, der voksede op om dem ved dette Brodersind, blev en Forøgelse af den Kærlighed, de i Forvejen var saa rige paa, og hvis Rigdom de mødte i saa høj Grad paa Jubilæumsdagen.

Fader var overvældet af al denne Kærlighed; sin Glæde udtrykte han i følgende Ord: „Jeg staar i Dag som Brudgommens Ven og glæder mig over at høre Brudgommens Røst gennem al den Kærlighed, der bliver vist mig.“

Ved Middagstid var der Gudstjeneste, og Meningen var af Hensyn til den store Forsamling at holde den paa Gaardspladsen, men paa Grund af øsende Regn maatte den henlægges til Kirken, som ikke tilnærmelsesvis kunde rumme alle.

Følgende Sang, digtet af den ofte nævnte Bogholder *V. Martensen*, indledte Gudstjenesten:

Naar Ørsløv Klokker ringer
sit Malm den første Maj,
og Klangen atter fører
Guds Folk paa Kirkevej,
med dyb og stille Glæde,
med sært bevæget Sind
saa mange Sjæle træde
i Helligdommen ind.

Der Ordet mægtigt lyder
med Aandens Kraft og Glød,
for Sjælen klart det tyder
al Syndens dybe Nød;
men og om Fred og Naade,

Forligelse med Gud,
 hver Sjæl til evig Baade
 det bringer lifligt Bud.

Og nær og fjern nu Venner
 paa denne Højtidsfest
 til Livets Konge sender
 en Bøn for Ørsløv Præst.
 Ja, lydt i Dag skal ringes;
 den gode Strid du stred,
 og Tak derfor dig bringes
 af Herrens Menighed.

Du tændte Lys i Huset
 og fejded' Støvet hen;
 du rensed' det for Gruset,
 saa fundet blev igen
 saa manges Sjælepenning
 i Verdensstøvet tabt,
 fast knust af Livets Brænding —
 dog i Guds Billed skabt.

Og ej som Lejesvenden
 du gik, naar Ulven kom,
 men mødte Sjælefjenden
 og stævned' ham til Dom.
 Med Hyrdens milde Klage,
 fra Synd, fra Sorg og Skam,
 til Hjorden ømt tilbage
 du lokked' Herrens Lam.

Du bragte Herren Rente
 af mangt betroet Pund,
 har ej behov at hente
 dig Ros af Venners Mund.
 Kun Jesus vil du tjene,
 og ej du andet ved
 end ham — og ham alene
 hver Sjæl til Salighed.

I Kirkehus og Skove,
 paa Høj, i Dal og Krat,
 paa Mark, ved Søens Vove
 din Prækestol er sat.
 Gud give, du maa fange

med Ordets stærke Net
endnu i Tider lange
en rig og herlig Dræt.

Engang skal hver en Byrde
for evigt være lagt,
naar hist den gode Hyrde
med Fryd til dig har sagt:
den Tjener det forjættes,
der var mig tro paa Jord,
skal over meget sættes, —
tag nu som Løn det Ord.

Provst *Blume* prædikede over Joh. Evg. 6, 68: „Herre, til hvem skal vi gaa hen, du har det evige Livs Ord.“ Udfra dette Ord omtalte han Faders Gerning som den at vise Menneskene hen til Jesus med det evige Livs Ord. I Slutningen af sin Tale nævnede *Blume* Grunden til, at de var kommet sammen, nemlig for at minde hverandre om at gaa til Jesus med alt det, denne Dag bragte i Erindring, og „for at hjælpe vor Ven Vilhelm Beck til at takke Herren for disse 25 Præsteaar“.

Derefter talte Fader udfra Dv. Sl. 126. „Jeg vidste nok — begyndte han —, at vor Herre Jesus havde megen Kærlighed, og at hans Hjerte er en Kærlighedens Kilde, der aldrig kan tømmes, men jeg troede ikke, han kunde fylde saa mange Menneskehjerter med saa megen Kærlighed til ét Menneske. Men naar Herrens Venner finder paa som i Dag at holde Jubilæum for et Menneske, som Menigheden er kommet til at elske, saa skal det dog ikke være et Jubilæum for et Menneske, men for Herren... Og naar I mindes mig, maa I ikke mindes mig som andet end som den lille ved Siden af den store, den lille, som I vil hjælpe med at takke den store Herre, fordi han ogsaa har villet have mig med sig som Haandlanger, mens han har gjort de store Ting iblandt os.“

Derefter omtalte Fader sin Præstegerning i de 25 Aar. Snart kaldte han sig Herrens Haandlanger, der blev „forfremmet til Svend“, men „Mesteren bliver jeg aldrig... og tidt har Mesteren maattet sætte sin Svend i Rette, naar jeg murede galt.“ Og snart betegnede han sit Arbejde som „Hyrdedrengens Gerning hos den gode Hyrde“.

Til Slutningen vendte Fader tilbage til al den Kærlighed, der mødte ham den Dag, og idet han fremdrog et Minde fra sin Barndom om Københavnerbesøg paa Kongens og Dronningens Fødselsdag, hvor „Guldæblerne sprang“ paa Gammeltorv — sagde han: „Jeg synes, jeg staar i disse Dage som et Barn og ser paa et Springvand af lutter Kærlighed rundt om mig, der springer med Guldæbler fra Himmerig. — Vor Kærlighed er ligesom Springvandet, der bestandig vil opad, men bestandig falder ned igen, ned paa Jorden; vor Kærlighed kan ikke naa helt op til Jesus, til Himlen; og derfor siger han: ja, lad kun din Kærlighed, der vil helt op til mig, din Frelser, falde ned igen paa Jorden, lad den falde paa „mine mindste Brødre og Søstre“; naar du elsker dem, saa tror jeg, at du elsker mig. — Og jeg ved, at det Springvand af Kærlighed er mange Gange faldet paa mig, Frelserens lille Broder, saa at jeg mange Gange har faaet den Kærlighed, som Guds Venner skylder Jesus — I maa ogsaa godt lade den falde paa mig, naar bare den først har prøvet paa at naa op til Jesus, naar det bare er for Jesu Skyld, I elsker mig. ... Jeg har hørt sige om mig, at jeg er blevet Guds forælede Barn. O ja, det ser jo næsten saadan ud, naar jeg tænker paa al den Kærlighed, der som et Springvand overstraaler min Sjæl i Dag; naar jeg tænker paa mit Hjem, paa den Hustru, jeg har faaet, der er blevet til ét med mig i Arbejdet paa Guds Rige og i Kærlighed til Herrens helige; naar jeg tænker paa mine Børn og paa den gamle

8laarige Moder, og naar jeg tænker paa al den Kærlighed i de helliges Samfund... da er det store Ting, Herren har gjort imod mig, et eneste lille Menneske; og den Kærlighed fordærver ikke. Gud forstaar at kæle for sine Børn uden at forkæle dem; thi den Kærlighed gør lille, fordi man føler, den er altsammen ufortjent... Men vi skal ikke staa længe og se tilbage. Juleaften for 21 Aar siden lagde min Hustru en Salmebog ind til mig, i den havde hun skrevet: den, som lægger sin Haand paa Ploven og ser tilbage, er ikke velskikket til Guds Rige. Naar Herren giver en Præst en Hustru, er det, fordi hun skal være Præstens Medhjælp for Guds Riges Gerning. Det er denne Medhjælp, Herren gav mig: en Hustru, der sagde: se ikke tilbage, se fremad og se, hvor meget der endnu er at pløje op. Lad os følge det Ord... Det bæres mig for, at der forestaar Guds Rige svære Tider i vor Levetid; det bæres mig for, at der forestaar Indre Mission svære Tider og mig selv svære Tider. Denne Dag skal være til Trøst for os, at han, som har gjort de store Ting imod os i de mange Aar, hans Arm er ikke blevet for kort, og hans Kærlighed er ikke blevet kold. Men denne Dag skal ogsaa være en Paamindelsesdag om, at vi hellige skal ikke blot have gode Dage, hvor Herrens Kærlighed regner ned over os, men vi skal ogsaa være rede til at tage mod de onde Dage, rede til at fornægte sig selv og tage Korset op og følge Jesus.“

I Bønnen efter denne Prædiken bad Fader særlig for Indre Mission: „Ser du, kære Jesus, at nogen har ondt i Sinde imod den — bevar blot din Kærlighed til den, saa er den vel faren... Jeg lægger denne Sag helt og fuldt i dine Hænder.“

Om Eftermiddagen samledes man i Præstegaarden, hvor der holdtes Møde paa Gaardspladsen, da Regnen var hørt op.

Her overrakte Pastor *P. Krag* ved Jakobskirken en Adresse fra Bestyrelsen for Københavns Indre Mission, hvor dels omtales Faders Medvirken til Livets Vækkelse i Danmark, dels hans Betydning for den københavnske Indre Mission, hvad *Krag* i sin Tale nærmere præciserede ved at kalde ham „den egentlige Fader“ til denne Mission.

Blandt de mange forskellige skriftlige Hilsner glædede Fader sig særlig over Biskop *Brammers*, hans gamle Biskop fra Ørumtiden, og som ved forskellige Lejligheder havde vist sin Kærlighed til Indre Mission. *Johannes Clausen* var ikke til Stede den Dag. „De gamle Minder vil melde sig med for stor Styrke — skrev han —, men naar jeg nu kommer alene og ganske stiltfærdig (gennem Brevet), vil du nok i en stille Stund ofre mig en Tanke og lade gaa forbi dit Øje vore Samlivs Dage i Begyndelsen af din Virksomhed, som Vorherre jo i saa rigt Maal har velsignet. For mit Øje staar Uby med alt, hvad jeg dør oplevede, saa levende med Tak til Gud og Tak til dig for megen Kærlighed... Den Tid, vi arbejdede sammen, staar i min Erindring som en lys og skøn Tid.“

Om Aftenen, hvor alle Stuerne i Hjemmet var fyldt af de mange Venner, der vilde „hjælpe Fader med at takke Herren“, beredtes der endnu en Overraskelse, som maaske vil synes andre ringe mod alt det meget andet den Dag, men som var en stor Glæde for Fader.

PASTOR P. KRAG

Med min Broder *Johannes* ved Klaveret blev der sunget en Sang, som vel var underskrevet „Fra dine Børn med Tak for al din Kærlighed“, men forfattet af min ældste Broder *Kristian*.

Af denne Sang hidsættes nogle faa Vers.

I Ørsløv By er Faders Hjem,
det kendes Jesus ved;
en Børneflokk, der vokser frem
i Tro og Kærlighed.

Han med vor Moder værner ømt
sin Børneskare stor,
at ikke Jesus vi paa Skrømt
skal elske kun med Ord.

Tak, Fader, Tak, for hvad vi fandt
i dette elskte Hjem;
ja, Jesu Tro os sammen bandt,
i den vi vandrer frem.

Denne saa ligefremme og barnlige Sang, men fuld af inderlig Hengivenhed for vore Forældre, overvældede ganske Fader, han, som ellers altid var Herre over sine Følelser, opløftede sine Hænder og udbrød: „Tak, kære Jesus, dette var det allerbedste!“ hvorefter han faldt mine to ældste Brødre om Halsen og græd.

Endnu skal gengives enkelte Vers af et stemningsfuldt Digt, forfattet af cand. theol. *Chr. Evers*.

Der risler en Bæk i Danmarks Land
med sagte rullende Bølger.
Den strømmer med Livets evige Vand,
og Himmerigs Kyst den følger.

Sit Udspring den har fra Livets Land,
hist paa de evige Høje;
derfor den om Jesus fortælle kan
til Hjerter, saa de sig fornøje.

Og dejlige Træer skød op paa Stand,
hvor Bækken sin Bølge lod flyde;
og Blomster sprang ud i Ørkenland,
hvorover Guds Engle sig fryde.

Ja, flyd fremdeles, du Bæk, saa klar,
for Sjæle til Liv i Guds Rige!
Du aldrig en Sjæl vildledet har,
som vilde til Himlen indstige.

Foruden den Tak, Fader lod indrykke i Missions-tidende, sendte han en særlig til Bestyrelsen for Københavns Indre Mission, hvis Hilsen „manede kære Minder frem for min Sjæl fra den Tid, da vor fælles Ven *Rudolf Frimodt* i Forening med mig førte Missionen fra Landet ind i Hovedstaden; og at modtage denne Hilsen med alle de nuværende Bestyrelsesmedlemmers Underskrift var mig en inderlig kær Stadfæstelse paa, at disse to Missionsafdelinger, som hører sammen efter deres Oprindelse og Maal, ogsaa fremdeles skal holde sammen ... i fælles Kamp imod alt, hvad der vil ødelægge den Indre Mission“.

Den 3. Maj blev den signede Dag i vort Hjem, hvor Herren paany gennem de mange Menneskers Kærlighed vedkendte sig mine Forældres Livsgerning og styrkede Fader til de Kampe, der forestod, Kampe og Trængsler, som vil blive omtalte i et senere Kapitel.

Dette Jubilæum blev velvilligt omtalt i Dagspressen, og da senere „Fra Livets Kilde“ udkom, fik den en gunstig Anmeldelse i de fleste Dagblade. Her skal særlig nævnes „*Fædrelandet*“, hvor Faders Postille og Rørdams „Kirke-aaret“ anmeldtes under ét.

Anmelderen skrev bl. a.: „... Endnu større Tilfredsstillelse vilde det imidlertid være, hvis det ved disse Linjer kunde lykkes os at stemme Dr. Rørdams Læsekreds gunstig overfor Pastor Becks Forkyndelse og dennes Kreds overfor Dr. Rørdams Prædiken; thi det er sjældent, at man som her vil kunne finde to Prædikanter, som i den Grad danner et Komplement til hinanden, saaledes at den ene netop har, hvad man savner hos den anden.“ Derefter

omtales særlig Faders Prædiken. „Vilh. Beck tager efter en kort orienterende Indledning altid fat paa et enkelt Slagord, i Reglen formet som et personligt Spørgsmaal, der saa ved idelig Gentagelse hager sig saaledes fast i Erindringen, at det kan blive hængende fast hele Ugen og lyde til en under den daglige Gerning.“

I 1899 udkom denne Postille i tysk Oversættelse paa *Friedrich Jansas* Forlag i Leipzig under Titlen „*Aus der Quelle des Lebens*“, oversat af Pastor *Simonsen* i Buldrup. Den vakte en Del Opsigt indenfor kirkelige Kredse i Tyskland. Saaledes skrev „Kirchl. Anzeiger“ i Württemberg: „Becks Predigten sind eine hervorragende Erscheinung in der Predigtliteratur.“ Og endnu stærkere anbefaling fik Bogen i „Monatl. Litteraturblatt“: „Uns haben, wir betonen es noch einmal, diese trefflichen Zeugnisse von dem Heiland der Sünder sehr gefallen, und wer ein Predigtbuch sucht, dem raten wir: Nimen Becks „Aus der Quelle des Lebens“; Du wirst es nicht bereuen.“

— — —

Den 14. Marts 1885 var mine Forældres Sølvbryllupsdag. I den store Gerning, som Herren havde betroet dem, var det umuligt at sige, hvad der skyldtes den ene, og hvad den anden, i den Grad var de blevet ét i Liv og Gerning. Her maa man søge Grunden til, at Venneflokken gjorde deres Sølvbryllup, som ellers tilhører Privatlivet, til en offentlig Fest. Der blev en Tilstrømning til Ørsløv som tidligere ved Jubilæet, og den Mængde Gaver, som fyldte vort Hjem, bar alle Præg af at være en Tak for mine Forældres ubegrænsede Gæstfrihed.

Vennerne maa øjensynlig have ment, at deres hyppige Besøg i vort Hjem maa have slidt paa Møblerne; thi Sølvbryllupsdagens Morgen var baade Spisestuen og Havestuen blevet forsynet med nyt Møblement, en Gave dels fra

Sognet, dels fra en større Vennekreds, væsentlig i København.

Blandt de mange Sølvgenstande skal særlig nævnes to Spiseskeer „til daglig Brug“ fra Folkene og en Sølvkande fra Missionærerne. Denne Kande skænkede Moder til Kirkens Alter ved sin Bortrejse fra Ørsløv, desværre var

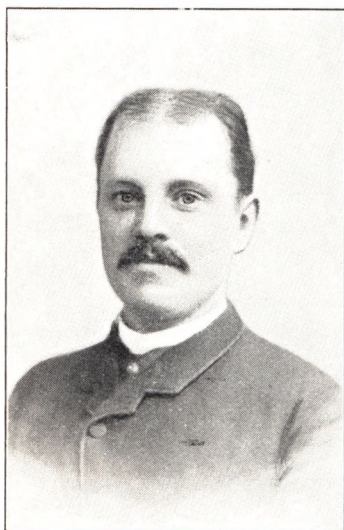
MINE FORÆLDRE

den blandt de mange Ting, som blev Luernes Bytte ved det gamle Hjems Brand 1918.

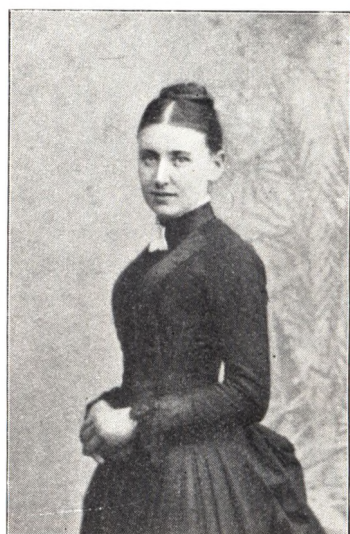
Endnu skal omtales Moders Gave til Fader, da den blev Opfyldelse af et flere Aar forud udtalt Ønske under et Besøg paa Wartburg, hvor Fader blev stærkt indtaget i Luthers Stol.

Da Moder hørte dette, tog hun ubemærket for Fader en Skitse af Stolen og lod en københavnsk Snedkermester lave en Skrivebordsstol med et udskaaret Wartburgbillede paa Ryggen.

Fader vilde imidlertid ogsaa forære Moder en Stol til Sølvbrylluppet og kom i den Hensigt tilfældig ind hos den samme Snedkermester, hvor „Lutherstolen“ stod fiks og færdig; han satte sig i den og udbrød: „Det var dog en dejlig Stol“, lidet anende, at han efter d. 14. Marts 1885 daglig skulde sidde i den „dejlige Stol“ ved sit Skrivebord. Denne Gave var utvivlsomt den mest kærkomne af dem

ORGANIST JOHANNES BECK

FRK. JOHANNE LARSEN

alle, dels fordi den stammede fra det Menneske, der havde været ham til størst Velsignelse paa Jord, dels fordi den daglig kunde minde ham om hans store Forbillede fra Wartburg.

Johannes Clausen, som havde været med ved Faders og Moders Bryllup, var deres Præst ved Altergangen paa Sølvbryllupsdagen.

Ved Festen om Eftermiddagen var Talernes Strøm rivende, og Sange manglede det heller ikke paa. Ørsløv-

Sangeren *V. Martensen* svigtede naturligvis ikke, og Moder, som hidtil havde skjult sin Digteraare, debuterede den Dag med en Sang for min Broder *Johannes*, som benyttede den særlige Lejlighed til at deklarerer sin Forlovelse med vor Lærerinde Frk. *Johanne Larsen*.

Gennem Missionstidende takkede mine Forældre for alt det meget, der blev at sige Mennesker Tak for. „Kærligheden har fornyet og forynget vort Hjem saadan paa den Dag — stod der —, at man skulde snarere tro, det var et Par unge Folk, der havde holdt Bryllup, end et Par gamle, der havde fejret Sølvbryllup. Vi havde slet ikke tænkt os en saadan Fest, men vi har ved denne for os uforglemmelige Fest ret følt, at vort Hjem ligger midt i Guds Rige, og at de hellige er vor Familie.“

— — —

En anden Fest, som ellers hørte den snævre Familiekreds til, skal dog omtales her paa Grund af det ret usædvanlige Forhold, den fejredes under.

Det var min Broder *Christians* Bryllup d. 24. Februar 1888.

V. Martensen begyndte sin Sang med:

Alt længe Frosten ruger
paa Marken haard og bar,
og Kulden endnu knuger
den stakkels Februar,
og ude danser Blæstefl
sin Galopade flot;
men inde her hos Præsten
er rigtig lunt og godt.

Dette kom til at passe i langt højere Grad, end Digteren i sin Digterfantasi havde anet. Det blev nemlig det mest forrygende Snefog, saa alle Tog kørte fast.

Den tidligere omtalte *Haral Kent* og jeg skulde med Toget om Morgenen fra Sorø, men kunde ingen Vegne

komme, da Toget sad fast i Sneen nær ved Ringsted. Vi vilde naturligvis ikke gaa tilbage til Akademiet, da vi saa var sikre paa slet ikke at komme til Bryllup. Efter fire Timers Ventetid paa Banegaarden slog endelig Befrielsens Time. Et Tog fra Korsør, som var naaet Sorø, vendte nemlig om, saa det lykkedes os at komme til Slagelse. Men vi havde det værste tilbage. Landaueren og en Kane havde ventet hele Dagen paa Københavnergæsterne, men med vort retournerede Togs Ankomst var alt Haab om Københavnerne udelukket, hvorfor de to Befordringer nu forsøgte at finde hjem til Ørsløv, Landaueren med *Kent* og mig som eneste Passagerer, en frygtelig Køretur, hvor Hestene maatte gaa Skridtgang hele Vejen, og et langt Stykke maatte endda seks Mand holde paa Vognen, da den ellers uvægerlig var blæst om.

Efter to Timers Kørsel naaede vi Ørsløv, hvor vi fik en Modtagelse, der stod i omvendt Forhold til de to Ubetydigheder, Vognen gemte. Man troede nemlig, det var Gæsterne og — Brudekjolen, der nu endelig kom Kl. 6 om Aftenen, og saa var det kun to Skoledrenge. Min Broders Bryllupsstemning, der Dagen igennem var sunket om Kap med Kviksølvet, viste nu en Kuldegrad, som Februarfrosen ikke kunde hamle op med.

Endelig Kl. 7 fyldtes Præstegaarden med Bjældeklang fra tre Kaner, der bragte de indesneede Gæster fra Ringsted samt den uundværlige Brudekjole. Nu tøde den tilfrosne Bryllupsstemning op, men Gæsterne trængte visselig til samme Proces ovenpaa den fem Mil lange Kanetur, hvor de adskillige Gange havde staaet paa Hovedet i de alenhøje Snedriver.

Først Kl. 10 stod Brylluppet i Kirken, hvor Kakkelloven Dagen igennem havde kæmpet en haard, men forgæves Kamp med Vinterkulden.

Kl. 12 Nat satte vi os til Bords; Klokkeslettet passede jo godt nok til en Middag, kun var Tiden noget forrykket.

Ved Tretiden om Natten brød Gæsterne op; men de, som skulde køre hjem, bl. a. *Burmeisters* og *Trocks*, havde endnu deres Del af Festen tilbage. Himmel og Jord stod i ét, Vejene var ganske ufremkommelige, saa de maatte ud over Markerne, Herrerne trækkende Hestene ved Ho-

GARTNER CHR. BECK

FRU JENSINE BECK (f. Mathiesen)

vedtøjet, Damerne frysende jammerligt i Kanerne, og først hen paa Morgenstunden naaede de hjem.

Hvor glad Fader nu end var ved at vide min Broder ved en god Hustrus Side, var han dog vemodig stemt ved Tanken om, at en af Flokken var „fløjet af Reden“. „Da *Kristian* forlod Hjemmet — staar der i et Brev — for at komme i Gartnerlære, var det Signalet til det Opbrud, der har gjort Hjemmet ensomt for os. Nu han rejser med sin Hustru til sit eget Hjem, er det Signalet til, at dette

NINA BECK

VILHELM BECK

Hjem skal forsvinde. Godt, at der er et Hjem heroventil, hvor alt samles igen. Godt at vi modnes til dette Hjem under Guds Naades Behandling.“

— — —
1896, d. 1. Maj, var det 40 Aar siden Faders Indsættelse i Uby, men Dagen passerede uden nogen Festlighed, da mine Forældre et Par Dage forud var rejst til Udlandet. Selve Dagen tilbragtes i *Schandau* i Sachsen, „hvor vi fejrede Faders Jubilæum og drak hans Skaal i Majtrank,“ skrev Moder. Ved Ankomsten til *Karlsbad* mindede en Mængde Breve og Telegrammer dog Fader om, at den 1. Maj ikke var glemt. „Skønt jeg rejste bort fra Danmark paa min 40 Aars Festdag som Præst — skrev han — rejste dog mange kærlige Hilsener efter mig i Breve og Telegrammer med mange kærlige Ord. Lige saa uventet dette var, lige saa kærligt var det.“

I sin Tak for Gaven til Rejsen lægger Fader ikke Skjul paa, det var Træthed, der fik ham til at rejse før 1. Maj. „... Underlig nok — skrev han —, 40 Aars Dagen efter min Tiltrædelse af Embedet som Præst rejser jeg bort fra Embedet for at hvile. Mange Tanker gaar der-ved gennem min Sjæl, fremfor alt Tanken om maaske for bestandig at fratræde og finde den bestandige Hvile. Dog, det staar i Herrens Haand; han tvang mig for 40 Aar siden ind i Embedet, og jeg forlader det næppe, uden han sætter mig ud af det; thi i dette Embede har jeg fundet mit Liv og min Lyst, og gerne vender jeg tilbage, om Gud vil... Disse 40 Aar har været fulde af usigelig Naade, ikke mindst den Naade at have faaet saa mange Guds Børns Kærlighed i Eje.“

Fader vendte dog styrket hjem, mere end han havde turdet vente. „Kuren i *Karlsbad* — skrev han — har haft en velsignet Virkning, ... og Opholdet i *Brunnen* har været

en velsignet Hvile baade for Sjæl og Legeme. Nu drager vi hjem med Lyst til det gamle Arbejde.“

Indre Missions Venner vilde dog ikke lade 40 Aars Dagen passere uænset.

Den fremskudte Plads, Fader nu indtog i Kirken baade som Præst og Formand for Indre Mission, gav dem Tanken om et Maleri af Fader til den nationalhistoriske Samling paa Frederiksborg Slot.

Allerede i 1894 var en Komité blevet nedsat i denne Hensigt og Indbydelse til at tegne Bidrag forlængst udsendt.

Maleriet, der skyldes Kunstmaler *G. Achen*, var først udstillet paa *Charlottenborg*, inden det naaede sit Bestemmelsessted.

Som det vil være de fleste Læsere bekendt, havde Fader i sit Signet en Hane med Indskriften: „Jeg vil gale, saa længe jeg lever.“ Det var Komitéens Mening at anbringe en udskaaen Hane over Billedet; men Kammerherre *Mehldal*, som dengang var Herre over Musæets Kamre, vilde ikke have dette til en Hønsegaard, han forbød i hvert Fald Hanen.

Nu hænger Maleriet der — uden Hane — og fortæller kommende Slægter om en Mand, der udførte et af de mest betydningsfulde Arbejder i vor Kirke i sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede, fortæller om „Prædikanten af Guds Naade“, som Professor Fr. Nielsen kaldte Fader.

— — —

Kun tre Aar efter det stille Jubilæum oprandt en ny Højtidsdag i Ørsløv. Den 6. Januar 1899 var det nemlig 25 Aar siden Faders Udnævnelse til Præst i Ørsløv og Solbjærg.

Man skulde nu tro, at Vennerne var blevet trætte af de mange Fester i vort Hjem. Men „Kærligheden taaler

alt“, ogsaa de mange Festligheder, selvom det som i dette Tilfælde atter og atter drejede sig om de samme Personer.

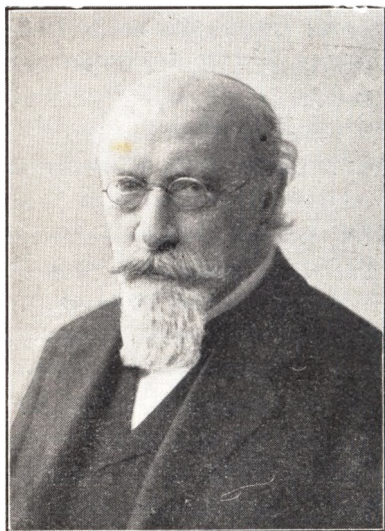
En stor Gave var tidlig om Morgenen bragt til Præstegaarden og blev omhyggelig holdt skjult for Fader til Deputationens Ankomst med Deligencen.

Da Ordføreren, *Chr. Sørensen*, og Følge havde styrket sig ved Frokostbordet, blev Fader kaldt ind i Spisestuen,

mens Gaven under sikker Bevogtning var anbragt udenfor Vinduerne.

Nu var det højtidelige Øjeblik inde, og de af os, som kendte Gavens Beskaffenhed, var spændte paa, hvorledes en Københavnerpræst vilde klare Overrækkelsen af den noget usædvanlige Gave.

Begyndelsen gik dog fortrinlig; i sande og dybt følte Ord omtalte Pastor *Sørensen* Faders betydningsfulde Gerning baade for den danske Kirke i Almindelighed og for Ørs-

PASTOR CHR. SØRENSEN

løv og Solbjærg Sogne i Særdeleshed. Men da han saa skulde stige ned fra de bevingede Ords Højde til den timelige Gaves dagligdags Skikkelse udenfor Vinduerne, kneb det meget. Han rømmede sig stærkt og gentagende, det kendte Strøg hen over Fippen maatte ogsaa tages til Hjælp, men lige meget hjalp det. Tilsidst maatte han gøre Springet med den korte Bemærkning: „Og derfor vil jeg bede dig om at gaa hen til Vinduet og se vor Tak til dig.“

Nu var Spændingen udløst, udenfor Vinduet stod fire Præmiekøer, udtagne af Lehnsgreve *Holsteins* Stald, og hilste paa deres nye Besidder paa den Maade, som den Slags Væsner nu en Gang udtrykker sig.

Gaven, som var fra Venner rundt i Landet, var meget kærkommen, da Faders Kvægbestand de sidste Aar havde lidt en Del ved forskellige Sygdomme.

Resten af Dagen blev en af disse skønne Mindedage, hvor vort Hjem rigtig var „Ørsløv Præstegaard“, fyldt med lutter gode Venner. Højtiden sluttede med Hellig tre Kongersgudstjeneste i Kirken.

Blandt den Mængde Lykønskninger, Fader fik den Dag, var han særlig glad ved Biskop *Rørdams*. „Gud har givet Dem Naade — skrev Biskoppen — til at udrette en stor Gerning i vort Folk til Vækkelse af Livet og til at samle Guds Børn; Gud velsigne Dem for, hvad De saaledes i Troskab har arbejdet i hans Tjeneste. Og jeg vil af Hjertet sige Dem Tak for al god og tro Tjeneste, som De hidtil har gjort i og for Guds Folk, og ønsker og beder, at Gud vil vedblive at styrke Dem baade aandelig og legemlig, saa De kan gøre Deres Arbejde med Glæde til hans Ære og hans Menigheds Gavn.“

1899 var dog ikke naaet til Ende, før Kærligheden paany stævnedes til Ørsløv. Den 30. December blev det nemlig Faders 70 Aars Fødselsdag.

Atter flokkedes de gamle kendte Venner om Fader, Missionærernes Gave var et Album med Bestyrelsens og samtlige Missionærers Billeder. Da Fader betragtede den første Side med Bestyrelsens Billede, sagde han: „Der er en af dem, jeg undertiden holder lidt for meget af.“ En gættede paa *Anders Stubkjær*, en anden paa *Zeuthen* o. s. v., men alt forgæves, indtil Fader pegede paa sit eget Billede: „Der sidder han!“

En Vennekreds skænkede et Sæt sølvpletteret Seltøj, som navnlig „Hans Kusk“ var meget stolt af; fra Sognet kom en Spadserepels, og endelig var der sendt fra „en lille Kreds af jyske Præstekoner (Syd for Limfjorden)“ Gerômes smukke Billede „Golgatha“ til Minde om Faders mange Besøg i deres Hjem og med Tak for hans utrættelige Arbejde for Guds Rige i Danmark.

Følgende smukke og stemningsfulde Sang, forfattet af Moder, blev sunget senere paa Dagen.

Det lufter mildt i Vaar fra Velsignelsernes Kyst,
det grønnes over Vang og Mark og Skoven.
Guds Sol med Lys og Varme har kaldet Livet frem,
og Fuglekoret jubler højt foroven.

Det lufter mildt i Høst fra Velsignelsernes Hjem,
det modnes over Vang og Mark og Skove;
det Liv, som Sommersolen lod vokse herligt frem,
til Hvilen gaar, til Vaaren trygt at sove.

Det lufter mildt i Vaar fra Velsignelsernes Hjem,
det grønnes over Hjertedybets Vange;
Guds Naadesol, vor Jesus, har kaldet Livet frem,
og Aanden taler Trøst for Hjerter bange.

Det lufter mildt i Høst fra Velsignelsernes Hjem,
det modnes over Hjertets stille Vange;
Guds Riges Sommersol har nu Livet skønt fuldendt
til Hvilen for i Himlens Vaar at prange.

Det vidne kan vor Fader, at det for ham blev Vaar,
da Jesussolen spredte Vintermørke;
hvor herligt Livet strømmer og herligt Dagen gaar,
naar Naadesolen giver Kraft og Styrke.

Ja, Troens Træ fik Kræfter i Kærlighedens Glød
fra Naadesolen, Korsets store Gaade,
og Aanden fyldte Hjertet med Sommerfreden sød,
og Hjertet jubler: alt jeg er af Naade.

Nu er det blevet Høst udi Hjertets stille Vang,
og dæmpet lyser Naadesolens Straaler.
Det gaar mod Hvilen sød, efter Livsdagen lang,
hos ham, som Tid og Stund os bedst tilmaaler.

Om Fader vi slaa Kredsen og beder: »Herre, sign
ham Høstens Dage med din rige Naade,«
at han og vi engang maatte staa, vor Fader lig,
ved dig, vor Frelser, Korsets store Gaade.

Sangen var underskrevet: „Med Tak fra Moder og dine Børn“.

Saaledes vilde Moder staa den Dag, midt i Børneflokken, og synge Herrens Pris for Fader, ligesom hun aldrig kunde blive træt af at minde os om, hvor meget Gud havde givet os i ham.

Naar Fader særlig er traadt i Forgrunden i det fortalte om de mange Festligheder, skyldes dette alene de særlige Lejligheder. Fader stod i Forgrunden, men Moders Plads var ved hans Side og ikke i hans Skygge. Fader var altid omhyggelig for at drage hende frem paa den rette Plads som den dygtige Hustru og selvforglemmende Moder, hun var.

Dette fremhævede „*Kristl. Dagblad*“ saa træffende i Anledning af en af de foran omtalte Festligheder: „Naar Hjemmet har været saa gæstfrit, at virkelig Tusinder har befundet sig vel dør — saa tilkommer næst Gud en lige stor Del af Æren Præsten og Præstekonen. Fru Beck har forstaaet med Kærlighed og Fasthed at styre dette store Hus, der næsten til enhver Tid har Gæster og paa visse Tider af Aaret og ved visse Lejligheder har haft alle de mange Gæsteværelser fuldt belagte. Hun har været utrættelig i sin store, vidtløftige Husmodergerning... Og endda har Fru Beck kunnet tage sig meget af den aandelige Gerning baade i Hjemmet og Sognet, og hun har staaet støt ved sin Mands Side i baade lyse og mørke Dage.“

Moder var den trofaste Medhjælp, Hustruen, der var sig sit Kald bevidst. Men som hun forstod den Kunst ikke at lade den venstre Haand vide, hvad den højre fore-

tog sig, saa forstod hun ogsaa den endnu skønnere Kunst i al sin travle Virken at skjule sin egen Person.

Men det vældige Arbejde, Moder utrættelig havde staaet i gennem de mange Aar, havde dog slidt paa hendes Kræfter. Kort efter Nytaar 1900 blev hun pludselig syg, mistede Herredømmet over sine Ord, saa Tysk og Dansk blev blandet sammen.

Den tilkaldte Læge erklærede, at det var en stærk Overanstrengelse, og „selvom det ikke er Apoplexi, er det dog en alvorlig Paamindelse“, føjede han til.

Det var mod Aften for dem begge, men en Aften, som glødede i Menighedens Kærlighedsglans, den Kærlighed, som Fader skrev om: „De helliges Kærlighed har været mit Livs store, ja største Lykke; thi denne Kærlighed stammer fra ham, som siger: jeg har elsket dig med en evig Kærlighed.“

PAA REJSE

Der er faa Præster, der har berejst vort Land saa meget som Fader; derfor var det baade interessant og fornøjeligt at rejse med ham, han kunde Danmarks Geografi udenad og kunde derved forøge Udbytten af vor Rejse.

Faders Rejser var dog saa langt fra Lystrejser for at bese Landets skønne Egne eller besøge gode Venner.

Som det oftere er fortalt, elskede han Naturen og kunde glæde sig over al dens Skønhed, kun den jyske Hede kunde han ikke se noget skønt i, som han engang sagde til mig paa en Rejse tværs igennem Jylland: „Nu kommer vi ind paa Heden, er du romantisk anlagt, saa se ud ad Vinduet, men jeg sætter mig til at sove.“

Nej, hvor meget Fader nu end elskede Naturen og kunde glæde sig i Venners Kreds, havde han dog ikke Tid til Rejser med det Maal for Øje; saa optaget var han af at rejse i sin Herres Tjeneste, at det nærmest var umuligt at faa ham ud paa en Rejse i privat Øjemed.

Dette kom frem paa en morsom Maade efter et Missionsmøde paa Lolland, hvor Fader om Aftenen var samlet med en Del Præster, og blandt dem en Præst, som var gift med en Ungdomsveninde af mine Forældre, men som ellers var en Modstander af Indre Mission.

Ved Afskeden bad Fader ham hilse sin Hustru og

lod falde en Bemærkning om, saa længe det var, siden han havde set hende. „Ja, De skulde komme og besøge os — lød Svaret — det vilde glæde min Kone.“ En af de tilstedeværende, der kendte Præstens Sindelag mod Missionen, bemærkede: „Det faar Pastor Beck vist aldrig Tid til; men bed De ham om at holde et Missionsmøde hos Dem, saa skal han nok komme.“

Præsten skyndte sig at sige Farvel med Forsikring om, at han nok skulde hilse sin Hustru.

„Jeg har den Skik aldrig at sige nej, naar jeg kan sige ja til at tale ved et Møde.“ Denne Regel fulgte Fader overfor de mange Opfordringer, han fik, og saa kunde han dog ikke tilnærmelsesvis efterkomme dem alle.

Hvor vidt omkring i Landet Fader nu end kom paa sine Rejser, og hvor mange Kirker og Skove han end har talt i, saa var der dog enkelte Steder, der regelmæssig blev besøgt én Gang om Aaret, fremfor alt Uby og Ørum, hans gamle Sogne.

Den aarlige Ørumtur var Aarets store Begivenhed, dels var det jo mine Forældres første selvstændige Hjem, hvor Herren saa hurtigt havde kaldt Livet frem, og dels var denne Rejse lidt af en Familiebegivenhed, for saa vidt som det gik paa Omgang mellem os Børn at være med paa denne Tur.

Men trods dette var og blev Rejsen en Missionsrejse, idet Fader holdt Møder paa hele Turen, først og fremmest i Ørum, men dernæst i *Mejlgaard Skov*, *Grenaa* og tilsidst paa *Himmelbjærget*, hvor Rejsen sluttede med et tre Dages Ophold.

Da denne Rejse faldt i Tilslutning til Sommerferien, fulgte der altid Gæster med os hjem, bl. a. Kammerjunger *Lytzens* tre Døtre, som i en Aarrække tilbragte Ferien hos os.

Grønbæk Præstegaard blev ogsaa besøgt hvert Aar. Pastor *O. Jessen* skriver i sin Bog „Fra Grønbæk Præstegaard“: „Det var en Fest i Præstegaard og Kirke, naar Vilh. Beck kom paa Besøg. Blandt Mennesker var Vilh. Beck Faders aandelige Fører, hvem han saa op til med udelte Kærlighed og Beundring.“

Som Familien *Jessen* regnede Faders Besøg blandt Højtidsdagene i Grønbæk, var Fader ikke mindre glad over disse Besøg, hvad han viste i et Brev til Pastor *Jessen* et Aar, hvor han maatte opgive denne Tur: „Jeg maa nægte mig den Glæde, som Grønbæk er for mig. Jeg ved ikke et Sted, hvor jeg saa gerne vil hen. Det har De og Deres Hustru sørget for.“

Har man læst „Fra Grønbæk Præstegaard“ med Skiltring af det skønne Familjeliv i dette Hjem og det aandelige Liv, som var vokset frem i det Sogn, forstaar man Faders Glæde over det aarlige Besøg dør.

En anden Præstefamilje, som Fader besøgte med lige saa stor Glæde, var Familien *Busch* i Bøvling (nu D. M. S.s Formand). Og jeg er forvisset om, at dersom Pastor *Busch* vilde skrive en Bog „Fra Bøvling Præstegaard“, vilde Faders Besøg faa en fremskudt Plads.

Besøgene hos Pastor *Busch* var Højtidsdage for Fader, atter og atter har han fortalt om det skønne Familjeliv i Bøvling Præstegaard, om det stærke Trosliv i den Menighed, og hvor elsket Præsten var af Guds Folk; det var, som de troende ikke havde Lovord nok om deres Præst, om de end udtrykte deres Ros i deres eget Sprog. Under en Samtale med nogle troende Mennesker deroppe sagde Fader: „Herren har givet eder en velsignet Præst, men der er da ogsaa andre gode Præster.“ „Det er sandt nok — blev der svaret — men der er ingen, der kan svede som Pastor *Busch*.“

Ved Faders Møder flokkedes der Hundreder, ja ofte flere Tusinder, navnlig ved Skovmøderne, og det var ikke Venner allesammen, mange kom af lutter Nysgerrighed, andre med deres forudfattede Mening for at prøve, om den svarede til Virkeligheden.

Saaledes var en Sagfører — en absolut Modstander af Kirken og med en forudfattet Uvilje imod Fader —

PASTOR BUSCH

kommet til et Møde. Men det varede ikke længe, før hans Meninger kom ind under Forvandlingens

Lov. „Det var dog en udmærket Præst — erklærede han bagefter —; jeg har før skældt den Mand al Ære fra; men var han Præst her, vilde jeg høre ham hver Søndag; han er da en forstandig Mand og vrøvler ikke som de andre Præster.“

Det gik nu ikke alle uvillige Tilhørere paa denne Maade. Ved et Missionsmøde i Riis Skov ved

Aarhus indfandt *Peter Sabroe* sig i den Hensigt at forstyrre Mødet. Da Fader begyndte sin Prædiken, søgte Sabroe at overdøve ham, men Forsamlingen istemte „Op, I Kristne, ruste eder“, saa Fredsforstyrrerens maatte tie. Da Sangen var sluttet, begyndte han igen, men blev atter overdøvet af Sang. Derefter udstødte han nogle Eder og raabte: „Det er passende, at Missionen holder sine Møder i Nærheden af Sindssygeanstalten,“ hvormed han for-

svandt og opnaaede kun at konstatere, hvilket Lavmaal af Sømmelighedsfølelse han sad inde med.

Paa sine Rejser boede Fader næsten altid privat hos gode Venner, hvor Hjemmene saa var fyldte af Gæster. Disse Samvær mindede meget om Søndagstenerne i Ørslev og blev Hvilestunder for Fader under de ofte anstrengende Rejser. „Jeg har haft det godt — skrev han hjem — med to rare Dage hos vore trofaste Venner i Viborg“ (Stiftsprovst Zeuthen og Hustru).

Faders Venner var nu ogsaa rørende gode imod ham; de vidste ikke alt det gode, de vilde gøre for ham. Ofte faldt der ved saadan Lejlighed mange Lovord over ham, men han forstod altid paa en skøn Maade at vise hele Æren hen til Gud.

Da Zeuthen saaledes engang udbrød: „Hvor du dog er elsket af Guds Folk!“ svarede Fader: „Det er godt, at jeg ikke er af Glas, saa I kunde se ind i mig; thi saa vilde I alle med Afsky vende mig Ryggen.“

Det var nu ikke lutter Idyl, Fader mødte paa sine Rejser. I det før citerede Brev om Besøget i Viborg skrev han, at han havde haft en af „de sædvanlige grinagtige Konferencer med Biskoppen (Svane), som altid løber godt af, mens det vist i Virkeligheden er gruelig galt indvendig“.

Med denne „grinagtige Konference“ forholdt det sig saaledes. Fader havde været paa Visit hos Biskoppen, og under Samtalen sagde denne til ham: „De har sagt noget om os syv Biskopper, som De ikke har Lov at sige.“ — Hvad det da var? — „Jo — svarede Biskoppen — De har kaldt os de syv Idioter.“ „De tager fejl — erklærede Fader —, jeg har tværtimod kaldt dem de syv vise.“ „Tak, Tak! kære Pastor Beck,“ kom det forlegent fra Biskoppen.

Som anført boede Fader i Reglen privat paa sine

Rejser, og da kunde det ogsaa hændes, at han maatte dele Værelse med andre. Dette kunde ogsaa faa sin komiske Side. Han skulde saaledes engang overnatte sammen med *Anders Stubbjær*, der var en Mester i at snorke. De havde ikke ligget længe, før Uvejret trak op med et saa frygteligt Spektakel, saa Fader var klar over, han ikke fik lukket et Øje den Nat, hvorfor han klædte sig paa og satte sig til at arbejde til Kl. 4, den Tid hvor Anders plejede at staa op i sit Hjem. Saa vækkede Fader ham med de Ord: „Se saa, Anders, nu er det din Tur at staa op og arbejde, og min at sove,“ hvorefter de skiftede Arbejde, om ikke med at snorke, saa dog at sove og vaage.

Blandt de Steder, der fik aarligt Besøg af Fader, var ogsaa *Odense*, hvor han saa altid boede hos Familien *Lytzen*, hans gamle Sognebørn fra Ørum, og som stadig vedblev at bruge ham som Præst ved deres særlige Familiehøjtider.

I Odense benyttede Fader altid *St. Hans Kirke*. Den var nemlig blevet noget af Indre Missions Kirke siden den Tid, da Sognepræsten, Pastor *Stenbuch*, havde givet Pastor *Jeansson* Tilladelse til under dennes treaarige Ophold i Odense at holde Gudstjeneste om Søndagen i Kirken og iøvrigt at benytte den til kirkelige Handlinger for dem, der ønskede sig betjente af ham.

Selvom denne Kirke var meget rummelig, slog den dog ikke altid til ved Faders Møder.

Da Fader saaledes engang skulde holde Møde dèr, var ikke blot Kirken fyldt til Trængsel, men ogsaa hele den store Kirkeplads, saa Fader maatte holde to Møder, først i Kirken, bagefter paa Kirkepladsen.

Man kunde undres over, hvorfor man ikke valgte den endnu større *St. Knuds Kirke*; men den havde Stifts-

provst *Damgaard* lukket for Fader, og det af følgende mærkelige Grund.

Ved et Møde i denne Kirke for Ydre Mission havde Fader prædiket om Bønnen og bl. a. sagt, at der var nogle Guds Børn, som overfyldte deres Lønkammer med Forbøn for flere, end deres Hjerter kunde rumme, og føjede til: „Vi kan ikke bede for alle Mennesker, jeg kan f. Eks. ikke bede for Kejseren af Kina.“

Denne sidste Bemærkning fandt nævnte Stiftsprovst saa forargelig, saa han forbød Fader for Fremtiden at tale i St. Knuds Kirke. „Det er kedeligt — bemærkede Fader senere —, at Kejseren af Kina ikke ved, hvilken ivrig Forbeder han har i Stiftsprovsten i Odense.“

Dette, at Fader ikke kunde bede for den kinesiske Kejser, var nu kun en spøgfuld Form for en alvorlig Sandhed, nemlig at vi ikke skal paatage os at bede for flere, end Hjertet kan rumme, da vor Forbøn ellers kun bliver en Opramsen af Navne.

Dette bekræftede han engang i et Brev til min ofte omtalte Tante *Nina Kjøpcke*, da hun havde anmodet Fader om Forbøn for en fælles bekendt. „Jeg skal prøve — skrev han —, om jeg kan optage ham i Bønnen, det kommer jo kun an paa, om jeg kan rumme ham. Men kan du ikke tage ham paa din Samvittighed? Du har dog vist ikke fuldt saa opfyldt i dit Lønkammer.“

Foruden *St. Knuds Kirke* mindes jeg kun, at én Kirke er blevet lukket for Fader, nemlig *Glostrup Kirke*, mens Provst *L. Koch* var Præst dèr. Anledningen var, at Fader havde anmodet om at laane Kirken til Gudstjeneste ved Missionshusets Indvielse, hvilket blev nægtet med den Begrundelse, at Missionshuset „kun var bygget for at modarbejde Præsten“.

Derimod var der Præster, som nok vilde overlade

Fader deres Kirke, men med et eller andet Forbehold, f. Eks. at de „fralagde sig alt Ansvar for“, hvad Fader talte i deres Kirke, eller med det Forbehold, at Trosbekendelsen ikke maatte blive messet, hvad bl. a. en tidligere Domprovst i Roskilde krævede. „Jeg har hørt — svarede Fader —, at der er en Tone i Orgelet, der faar Hvælvingen i Domkirken til at ryste. Det er maaske Tonen fra Trosbekendelsen.“

FRU ANDERSEN

MURERMESTER K. K. ANDERSEN

Til *København* kom Fader jævnlig og har atter og atter prædikeret i alle de gamle Kirker og mange af de nye; og jo mere Guds Riges Arbejde voksede i Hovedstaden, desto hyppigere gik der Bud efter ham.

Under sine Besøg i *København* boede Fader altid hos den før omtalte Murermester *K. K. Andersen*. Bekendtskabet stammede fra *Frimodts Tid*. Paa et af sine Besøg i *Ørsløv* havde *Andersen* bedt Fader om, at hans Hjem

maatte blive et Hjem for os Børn, naar vi kom til København, og det blev det ogsaa, idet to af mine Brødre har boet dèr, og vi andre har gaaet ud og ind der som i vort eget Hjem.

Da vi paa Murermester *Andersens* 80 Aars Fødselsdag var samlet en lille Venneflokk hos ham, kom Faders Besøg ogsaa paa Tale, og Fødselsdagsbarnet sagde da henvendt til mig: „Det er din Fader, der har lukket mit Hjem op for Guds Folk; thi naar han boede hos os, kom de af sig selv for at være sammen med ham.“

Et af de stærkest besøgte aarlige Møder var Faders Møde i *Ulvedalene*. Naar Tiden for Mødet nærmede sig, kunde Klampenborgtoget være fyldt som en Sommer-søndag, saadan strømmede Folk til fra Hovedstaden og Omegn.

Fader havde en egen Maade at gribe sine Tilhørere paa straks fra Prædikens Begyndelse. Hvor saa end hans Talerstol var rejst, om hjemme paa Egnen, hvor han kendte saa godt som alle, eller paa fremmede Steder, hvor de allerfleste Tilhørere var ham ganske fremmede, saa kunde han begynde sin Prædiken saaledes, som havde han været Præst der paa Stedet i mange Aar og kendte alle sine Tilhørere. Et eller andet stedligt havde fanget hans Opmærksomhed paa Vejen, som han saa tog frem i sin Prædiken, og hvorved han ligesom fik Tilhørerne til at føle sig hjemme om hans Talerstol.

Saaledes skulde han engang prædike i Rudkøbing, og paa Vejen dertil kom han gennem Tranekjær. Han havde til Tekst valgt Fortællingen om Zachæus; i Indledningen til Prædiken omtalte han, hvilken Opsigt det maatte have vakt, da den lille ivrige Toldembedsmand albuede sig frem i Mængden og klatrede op i Morbærtræet for at faa Jesus at se. „Hvad vilde I sige — fortsatte Fader —,

om Jesus en Dag drog gennem Rudkøbing, og Greven paa Tranekjær klatrede op paa en Lygtepæl for at faa ham at se?"

Jeg behøver næppe at tilføje, at samtlige Tilhørere var vaagne fra det Øjeblik, og nu kunde Fader føre dem ind i Evangeliets Alvor om Frelseren, der vandrer fra By til By, om han kan finde Herberge i Menneskenes Huse.

Det var ikke blot — som før fortalt — ved sine Prædikener, Fader øvede den store Indflydelse paa dem med en forudfattet Mening, men ogsaa ved sit personlig vindende Væsen.

En af vore nulevende Præster havde som ung Kandidat anmodet Fader om at holde et Missionsmøde i sin Fødeby for at vække Interesse for et Missionshus. Fader skulde bo i Kandidatens Hjem, hvor navnlig dennes Fader ikke var nogen Beundrer af ham. Til en Begyndelse var Værten ogsaa meget reserveret, men det varede ikke længe, før Faders Indflydelse gjorde sig gældende, al Reservation blev forvandlet til lutter Elskværdighed, og da Gæst og Vært senere fulgtes ad til Kirken, viste han Fader sine Ejendomme og ubebyggede Grunde. Pludselig standser Fader, peger paa en Grund og siger: „Dér vil et Missionshus ligge udmærket.“ „Jeg skænker Grunden med det samme,“ lød Svaret, og for at bevise sin Oprigtighed lagde han yderligere 500 Kr. til Indsamlingen i Kirken.

Ved sine Møder samlede Fader altid ind til Indre Mission, og han havde en enestaaende Evne til at lokke Offerviljen frem. Ofte kunde han flette en Vittighed ind i Opfordringen, som dog altid endte med en alvorlig Paamindelse om, at Gaven skulde gives til Herren. Undertiden kunde han komme med en ganske uanet Bemærkning, da han f. Eks. engang sagde: „Jeg beder kun om de helliges Penge, det er dem, jeg har Brug for.“

Der rejste sig et frygteligt Hyl i Aviserne, og havde Journalisterne skrevet, som de havde Lyst, var der kommet til at staa: „Nu er Præsten i Ørsløv da blevet skrup-tosset.“

Da man bagefter bemærkede, at der nok alligevel kunde have listet sig nogle „vantro Penge“ med, og hvad Fader saa vilde bruge dem til, svarede han: „Til at betale de helliges Dumheder med.“

Det blev mægtige Summer, Fader samlede ind ved Møderne. Jeg mindes, han ved en Opgørelse bemærkede, at han i det Aar havde indsamlet 27,000 Kr.

Med Rette skriver Provst *L. Koch*: „Det er Indre Missions Fortjeneste at have lært Menigheden at give til kirkelige Øjemed.“

De Møder, hvor Fader indsamlede de største Beløb, var i Ulvedalene og Bøvling; der førtes i flere Aar en stille Kappelstrid mellem de to Møders Tilhørere, de rige Københavnerne og de fattige Vestjyder, om hvem der kunde ofre den største Gave, og Konkurrencen kunde ofte være haard nok for Københavnerne.

Faders Rejse var ofte fra den ene Ende af Landet til den anden; saa blev Kupéen eller Dampskibet hans Arbejdsværelse, hvor Breve besvaredes, Korrekturlæsning o. l. besørgedes.

Betegnende for Fader er det, at han gerne foretrak „Bumletog“, saa „har jeg saa god Tid til at arbejde“, sagde han; men søgte saa til Gengæld at faa en Kupé for sig selv, da han ikke kunde lide „Snakkehoveder“. Det lykkedes ham selvfølgelig ikke altid at holde Kupéen utilgængelig, men saa kunde han til Gengæld have Held til at skaffe sig af med en ubuden Rejsefælle.

Paa Næstved Banegaard var saaledes engang en ung Københavnerlaps kommet ind i Kupéen til Fader, og med

udsøgt Flothed ser han paa sit Gulduhr: „Tre Timer til København! det er dræbende!“ lød det unge Hjertesuk. Med det kendte Blink i Øjet ser Fader over Lorgnetterne til sin livstrætte Rejsefælle og siger: „Saa er der ikke meget Liv i Dem.“

Snydefornærmet fo'r Fyren ud af Kupéen, og — Fader var atter Enehersker i sit lille Kongerige.

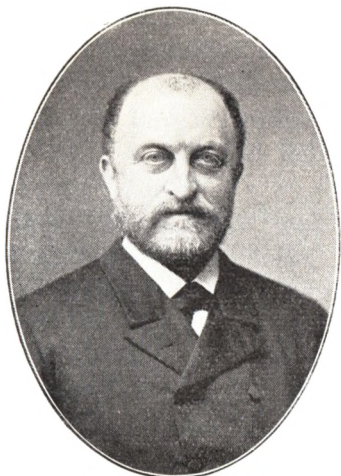
Paa sine Rejser indlod Fader sig ikke gerne i Samtale med sine Rejsefæller; men heller ikke her var han altid lige heldig; saaledes maatte han engang dele Kupé med et „Snakkehoved“, der diskede op med sine mange Oplevelser i Paris, navnlig om Boulevardlivet om Aftenene, „hvor man kan gøre, hvad Fanden man vil“, erklærede han. „Jeg vil gerne tro det — indvendte Fader — thi det meste, hvad der sker paa Paris' Boulevarder, er nok kun, hvad Fanden vil.“

Dermed standsede Veltalenheden, saa Fader fik Ro Resten af Rejsen.

Dette er ikke eneste Eksempel paa, hvorledes Fader kunde holde sig en ubehagelig Rejsefælle fra Livet. Kendt af flere er det sikkert, hvorledes han paa Overfarten over Store Bælt blev tiltalt af en drukken Mand, der kom ravende hen imod ham og sagde: „Jeg elsker Dem, Pastor Beck, for De har omvendt mig!“ „Ja, jeg vil gerne tro det — lød Svaret — for det er skidt gjort.“

Ved en anden Lejlighed opnaaede Fader dog ikke ved sit behændige Svar den forønskede Hensigt. Fra en Landstation skulde han pr. Vogn befordres videre og fik her til Rejseselskab en meget stramt udseende Dame. Fader hilste, dog uden at præsentere sig, da han forudsatte, at Ledsagerinden kendte ham, idet de skulde samme Sted hen.

Men Damen sad som en Isfigur uden at mæle et Ord, hvad dog ikke generede Fader. Pludselig bryder hun Tavsheden med: „Mit Navn er Warming.“ — „Jeg troede, det var Kolding,“ svarede Fader, hvilken Bemærkning dog ikke formaaede at bringe hans Rejsefælle i nærmere Overensstemmelse med hendes Navn.

GROSSERER V. LUND

FRU INGER LUND

Siden 1860 havde Fader ingen Ferie holdt, men arbejdet uafbrudt i sin Herres Tjeneste. I 1882 traf han første Gang Grosserer *Viggo Lund* i Pastor *Chr. Sørensens* Hus, hvor de begge havde været Faddere til deres fælles Vens Barn.

Ved denne Sammenkomst lagdes Grunden til et inderligt Venskab mellem Fader og *Viggo Lund*, som samme Aar inviterede ham med paa en Udenlandsrejse om Efteraaret, en Indbydelse, som indledede den Række

Udenlandsrejser, mine Forældre foretog de følgende Aar.

Fader havde tidligere været paa et Par Smaarejser til Norge og Sverige, men nu gik Rejsen første Gang Syd paa gennem Tyskland, Frankrig, Schweitz og Italien.

V. Lund har givet en interessant og fornøjelig Skildring af denne Rejse i sin lille Bog „*Vilhelm Beck paa Rejse*“, hvor første Del væsentlig er bygget paa Dagbogsoptegnelser af Fader; det var nemlig eneste Betingelse, *V. Lund* stillede for Rejsen, at Fader skulde føre Dagbog.

Hvor karakteristisk denne Dagbog nu end er, vil det dog føre for langt at gengive den her, kun enkelte Notitser vil blive anført.

Fader indleder Dagbogen med: „Farvel i Ørsløv; lutter kærlige Øjne, næsten ingen Ord. Kærligheden rejste udenlands med mig, en Kærlighed fundet paa Vejen til Himlen i Jesu Fodspor. — Lund gav ondt af sig mellem Korsør og Kiel; han kastede det altsammen op; thi siden er der ikke kommet andet end godt fra ham. Intet mærkeligt mellem Kiel og Hamburg, alting fladt, kun mellem Lund og mig højnede Venskabet sig og spaaede et godt Samliv paa Rejsen.“

Og det blev visselig ogsaa godt mellem de to Venner; *Lund* vidste ikke alt det gode, han skulde gøre imod Fader. „Han er lutter Kærlighed imod mig,“ staar der i et Brev til Moder.

Tilbøjelig som *Lund* var til at studere Mennesker, var det ham en udsøgt Tilfredsstillelse at iagttage de vekslende Indtryk, alt det nye gjorde paa hans Rejsefælle.

En Dag overraskede Fader ham i disse stille Iagttagelser og udbrød: „Hvor gider du dog sidde og stirre paa min grimme røde Næse i Stedet for at se paa alt det kønne, vi rejser igennem.“

I *Bremen* besøgte *Funcke*, hvis Bøger netop paa den Tid var meget læste herhjemme. Fader glædede sig til at lære denne Mand at kende, som havde skrevet saa meget godt; men Besøget blev utvivlsomt noget af en Skuffelse.

Han skrev nemlig om dette Besøg: „Med *Funcke* gik det godt; han fandt sig i mit rædsomme Tysk, men jeg tror ikke, jeg kunde finde mig i ham til daglig. Det er jo vistnok levende Kristendom, men i fuldstændig tysk Nationaldragt, i en meget fremmed Skikkelse for mit Kristendomsliv...; vi var ogsaa meget uenige. For ham er Luthers, Calvins og Zwinglis Nadverlære lige gode; men han er en nobel Skikkelse, en gennemdannet Mand, og derfor kunde det jo gaa en Timestid; men høre ham prædike havde jeg ikke Lyst til.“

Funcke modtog Fader med stor Velvilje og titulerede ham hele Tiden „Professor“, hvad Fader lod passere uden Protest.

Bagefter bebrejdede *Lund* ham denne Tavshed. „Hvorfor det? — svarede Fader — det er første Gang og bliver ogsaa sidste, at jeg tituleres Professor, saa maatte jeg da nok nyde det den Times Tid.“

Paa dette Besøg skulde Fader første Gang udtrykke sine Tanker paa Tysk, hvad der faldt ham besværligt, dels fordi det var ham saa uvant, men særlig fordi han ikke kunde lide dette Sprog, „som jeg første Gang pinte min stakkels Tunge med — skrev han —, et svært Klædebon for min Tanke — mit forhadte Sprog.“

Det var ikke bedre bevendt med hans Kærlighed til Tyskerne. Under Opholdet i Berlin skrev han til Moder: „Du er et ganske sjældent Pragteksempel af en Tysker; det er nogle højst uelskværdige Landsmænd, du har, som man helst maa gøre saa lidt personligt Bekendtskab med

som muligt. Og det gaar som i Danmark, at Præsterne er Bundfaldet af Nationen. Vi har nu hørt to Hofpræster, den ene den verdensberømte *Stöcker*, den anden — tænk dig: Funckes Ven, — to slemme Kavallerer paa en Prædikestol.“

Om *Stöckers* Prædiken skrev Fader til *Clausen*: „Jeg hørte en Reformationsprædiken af ham. Han fortalte, at Reformationen blev gennemført af en tysk Samvittighed; har du nogen Sinde vidst, at der fandtes so ein Ding?“

Berlin med hele sit Prøjserpræg tiltalte Fader lige saa lidt som dens Hofpræster, „en gammel Provinsby — skrev han —, der ved Prøjssernes Røverhistorie er blevet en Verdensstad, som ikke kan udslette sit gamle Provinspræg: slette Musæer, daarlige Slotte og Kirker og andre offentlige Bygninger, — elegante Privatbygninger. Militæret spiller Hovedrollen.“

I det hele tiltalte Storbyerne ikke Fader. *Paris* kaldte han „Storhedens, Glimmerens og Vellystens Hovedstad“. „Det er godt — føjede han til — at jeg har set den, men det var med et let Sind, jeg forlod den letsindige By... Man har den Fornemmelse midt i denne jagende Uro, at Gud er en ukendt Gud for det urolige Folk.“

I sin Omtale af *Paris* dvæler han særlig ved „et Besøg ved *Napoleons* Grav, et stort Mindesmærke over en stor Mand... Min stærkeste Følelse ved denne store Sejrherrers Grav: den, som sejrer over sig selv, er større end han“.

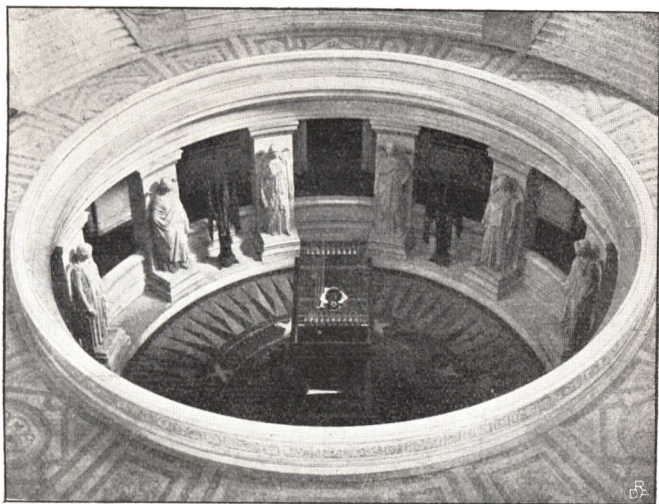
Fader havde dog en Oplevelse i *Paris*, som beredte ham Glæde. Paa Opfordring af Pastor *Morten Larsen**) (dengang Præst for Skandinaverne i *Paris*) prædikede han i dennes Kirke.

Om denne Gudstjeneste skrev han: „Herren var med,

*) Den bekendte grundtvigske Præst.

og hans Aand førte Ordet. Dejligt at forkynde den fulde Naade og det hellige Liv (dine Synder er dig forladte, og staa op og gaa!) for mine Landsmænd i denne Vankundighedens og Vellystens Stad. — *Larsen* var umaadelig lykkelig over Ordet, og min Ven *Lund* faldt mig om Halsen og kyssede mig. Vi blev Dus i Guds Hus.“

Samme Aften overværede Fader *Moody's* og *Sankey's*

NAPOLEONS GRAV I INVALIDEHOTELLET

Møde, „den sidste, en smuk Mand med sværmeriske Øjne, rakte mig Haand ved Mødets Slutning. Jeg var glad ved det Haandtryk af en Mand, som synger Guds Rige ind i saa mange Menneskehjerter.“ *Sankey's* Kor gjorde dog ikke samme gunstige Indtryk paa Fader. „Det syntes mest at bestaa at gamle Jomfruer,“ fjøede han til.

Fra *Paris* gik Turen til Italien. Paa de lange Jernbanetur vilde *Lund* underholde sin Rejsefælle med Oplæsning af sit eget Forfatterskab. Hvor meget godt *Lund* nu

MONACO. FYRSTENS RESIDENS.

end har skrevet, maa det dog ikke have været lige fængslende altsammen; under en saadan Oplæsning blev Forfatteren nemlig en Dag afbrudt ved en højlydt Snorken henne fra Faders Sofahjørne. „Dette hjalp for en anden Gangs Skyld,“ bemærkede Fader i en senere Omtale af denne lille Rejseoplevelse.

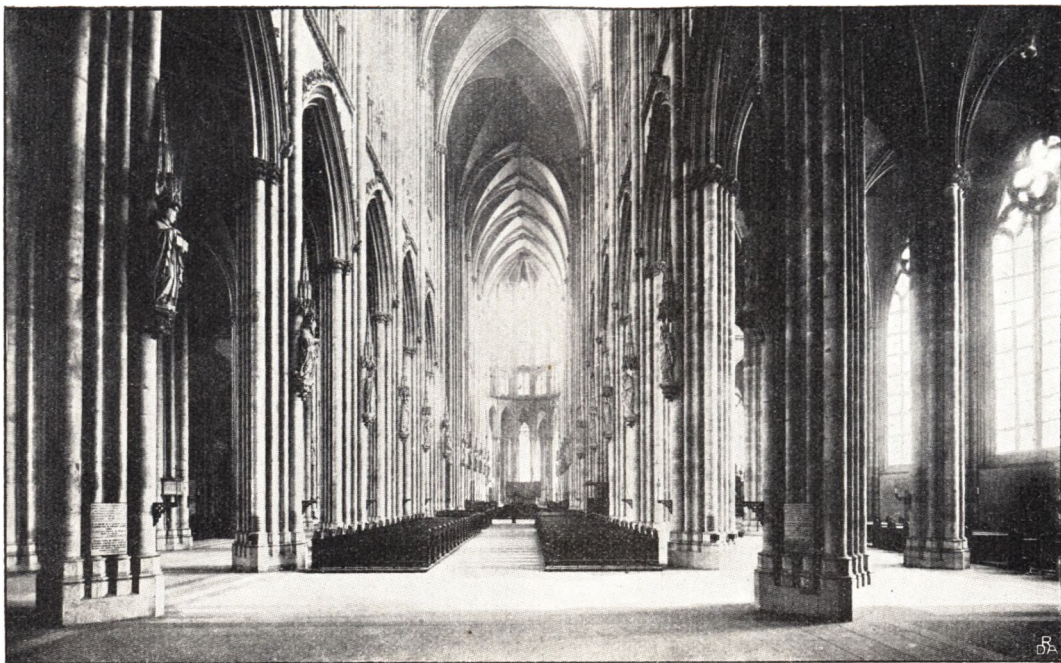
Paa Vejen til Italien gjordes Ophold i *Monaco*. „Jeg har været et Øjeblik en Aften i Monacos Spillebank — skrev Fader hjem — og skulde have været dertil næste Dag igen; men min Sjæl oprørtes saadan over dette Djævelens Palads, at jeg slet ikke ønskede at komme til Monaco mere.“

Derimod frydede Fader sig som et Barn over Naturens Skønhed; „vi foretog — skrev han — en Bjærgtur til Vogns dybt ind i *Alperne* ad de vidunderligste Veje, ... det var Romantik altsammen, det skønneste af hele vort Rejseliv. — Gud maler med stærke Farver under Sydens Sol.“

Al denne Skønhed var en hel ny Verden for Fader. Italienerne morede han sig kosteligt over. „Det er nogle morsomme Fyre — staar der i et Brev —, smukke, velvillige og rædsom dovne; de maa slide en Masse Bukse-lommer; det cneste, de bestiller, er at knalde med Pisen, raabe og synge; og hvilke mageløse Stemmer; deres Sang er som Raab, og deres Raab som Sang, og altid ser de fornøjede ud.“

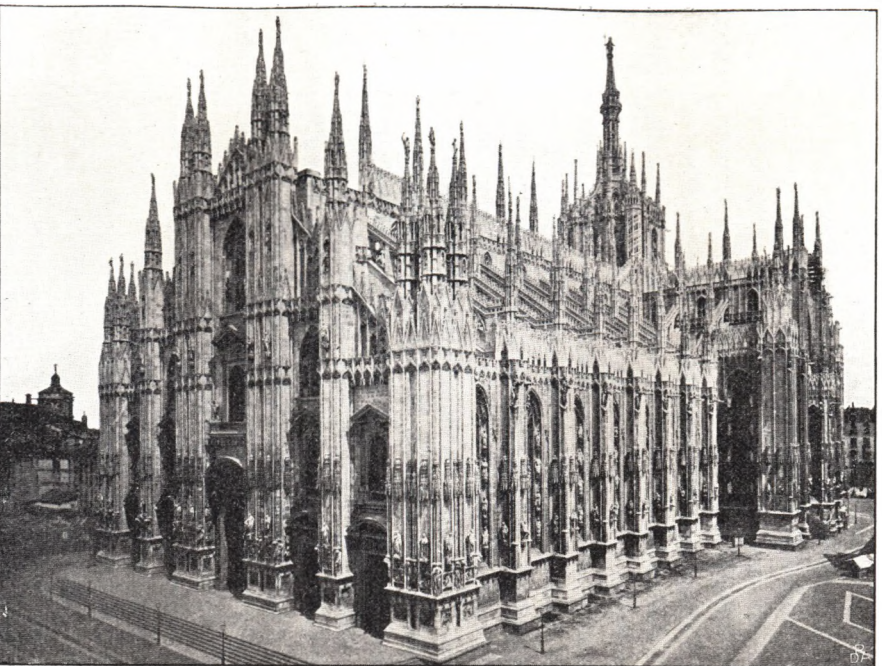
Katholicismen, som Fader saa paa denne Rejse, baade i og uden Berøring med Protestantismen, frastødte ham i høj Grad.

I *Köln* overværede han „en katholsk Gudstjeneste i al dens Storhed og Tavshed og forfærdelige Forvildelse og Forvanskning af Kristendommen... Alt hylledes i Røgelsesskyer, et levende Billede paa Catholicismen, der ind-

DET INDRE AF KØLNS DOMKIRKE

hyller Kristendommen i vellugtende Taage og dejlige
Toner, som overdøver Herrens klare Ord. Beundrings-
værdig er Præsterenes Dressur og deres Præcision i Knæ-

DOMKIRKEN I MILANO

bøjning; det er Kristendommen, som er kommet paa
Knæerne."

Endnu mere frastødende virkede Katholicismen i de

rent katholske Lande. Saaledes skrev Fader fra *Milano*: „Jeg har været i den dejlige Kirke (Domkirken) i Dag til Gudstjeneste, Katholicismen fuldstændig uberørt af Protestantismen; her er Ordet helt forstummet, og alt hyller sig i Røgelsens Vellugt og den dejlige Musik, men fuldstændig Operamusik med Solo og vældige, vilde Kor. Det gyste i min Sjæl, og jeg brast i Graad ved at se Jesus saadan mishandlet i det smukkeste Hus, som er bygget til hans Navn og hans Menighed. Jeg tænkte paa mine smaa Kirker, som kunde have staaet begge to ubemærkede i den store Domkirke, og dog udrettes dør Millioner Gange mere i Jesu Tjeneste end her.“

Hvad Fader paa denne og andre Rejser saa af Katholicisme, førte ham senere skarpe Artikler i Pennen, bl. a. „Pavekirkens Aandløshed“, „Er Katholicismen Kristendom?“ o. fl. a.

Det er gentagende fortalt om Faders aabne Blik for Naturens Skønhed, og hvorledes han saa Guds Riges Skønhed spejle sig i alt dette. I et Brev til Moder fra hans Italiensophold faar vi imidlertid at se, at al den Billedrigdom, vi saa ofte mødte i hans Prædikener, først havde prædikeret for ham selv. „Jeg haaber — skrev han —, at alt det skønne, jeg ser, maa afsætte noget af sin Skønhed i min Sjæl, saa at jeg maa komme hjem som en bedre Præst og især som en bedre Mand for dig, min Nina, en bedre Fader for Børnene og en bedre Søn for Moder.“

„Du behøver ikke — var Moders skønne Svar — at komme hjem som en bedre Mand, du har været min Ungdoms elskede, og du er mit Livs Glæde indtil denne Dag. Men kom hjem med nye Kræfter til Herrens Tjeneste; der er Trang til mange Kræfter, og dine vil der vistnok blive slidt paa, naar du kommer.“

Altid den samme trofaste Hustru, der først og fremmest tænkte paa den Gerning, Herren vilde have udrettet ved hendes Mand.

Paa Hjemvejen gjorde Fader et Par Dages Ophold i *Dresden*, hvor „jeg tilbragte to Dage i Galleriet — skrev han — al den Skønhed af Malerier! Jeg sad en hel Time og saa paa Rafaels Madonna; saadant et Maleri har jeg aldrig set!“

Fra Dresden gik Hjemturen videre over Berlin, hvor *Lund* endnu havde nogle Forretninger. Imens besaa Fader med nogle danske Venner denne „gamle Provinsby“.

Her fik Fader en Dag paa en Restaurant et af sine pudsige Indfald. En af Rejsefællerne, som ikke var videre bevandret i Tysk, fik Lyst til Rødbeder til Maaltidet; men hvad hed det nu paa Tysk? Ja, rød hed roth, det vidste han, men Bede? „Det hedder Hammel,“ oplyste Fader. Og uden at opdage Skælmen i Faders Blik gik Vennen hen og forlangte „Rothe Hammel“. Tjeneren stirrede først forundret paa Manden, men forsvandt saa ud i Køkkenet og kom tilbage med en rød Bedesteg! Den paafølgende Latter forklarer sig selv og ligeledes Vennens Udbrud: „Du er ogsaa saa fuld af Pjank, Beck!“

I denne Restaurant holdt det lille Selskab daglig sine Maaltider. Den sidste Dag rejste Fader sig og holdt følgende Tale til alle Gæsterne i Lokalet: „Nun kommt diese Bande nicht mehr hier,“ „hvorpaa han hilste rundt, og uden at lade sig afficere af de forbavsede Tyskere gik han med gravitetiske Skridt ud ad Døren, og vi andre i Gaasegang bagefter“, beretter *Lund*.

Hjemkomsten til Ørsløv formede sig som en Fest. I den følgende Tid var der særlig mange besøgende for at høre nyt fra Rejsen, som Fader kunde berette om paa en livlig og fængslende Maade. Der blev naturligvis ogsaa

stillet ham utallige Spørgsmaal, som dog ikke alle var lige begavede.

Saaledes fik Fader en Dag følgende Spørgsmaal: „Har Præsten ogsaa været i Paris?“ hvilket blev bekræftet. „Men er det da sandt — lød det fortsatte Spørgsmaal —, at der er saadan en gruelig Taage i London?“ „Det er der vistnok — svarede Fader —, men der har jeg ikke været.“ „Naa, kanske London ikke ligger i Paris?“

Trods sine to Maaneders Ophold i Udlandet var Fader ikke det mindste „udenlandsk“, da han kom hjem.

„Et Resultat er sikkert af min Rejse — skrev han —, jeg kommer hjem saa glad for Danmark som aldrig før.“ Eller som han udtrykte det ved en anden Lejlighed: „Der er tre Ting, vi har bedre hjemme, og det er Kristendom, Agerbrug og Mad.“

Lund, som hørte denne Bemærkning, vilde ikke rigtig sige god for den, i det mindste ikke for Madens Vedkommende. Paa Rejsen havde han stadig sørget for den bedste Mad paa de bedste Restaurationer; men Fader var et utaknemmeligt Menneske at kræse for, atter og atter beklagede han sig i Brevene over denne Madplage. „Gid du var her — skrev han til Moder — og kunde lave mig en ordentlig Ret Vandgrød.“ En Dag havde han nær taget Vejret fra *Lund*, da han efter en elegant Middag udbød: „Det skal blive godt at komme hjem til Danmark og faa nogen ordentlig Mad!“ hvormed Fader tænkte paa lignende dagligdags Retter som den før nævnte.

I 1884 var mine Forældre første Gang i *Karlsbad*. Denne saavel som de følgende Rejser til dette Kursted var en Gave fra Indre Missions Venner.

Paa Grund af Faders tiltagende Svaghed havde Lægen tilraadet en Kur i *Karlsbad*, og det blev ikke med den

ene Gang, ialt blev mine Forældre sendt til Karlsbad 14 Gange.

Denne aarlige Gave var en stor Glæde for Fader, først fordi den vidnede om Vennernes store Kærlighed, men dernæst ogsaa fordi han med sin tiltagende Alder og det stadig voksende Arbejde følte Nødvendigheden af de to

Maaneders Hvile, idet han efter endt Kur i Karlsbad altid tilbragte en Maaned i *Brunnen* i Schweitz, et Sted, der ved sin naturskønne Beliggenhed ved *Vierwaldstädter Seen* havde en særlig dragende Magt over mine Forældre.

I Karlsbad boede de altid paa Hotel „*Paradis*“; Fader har vel ment, at det var et passende Hotel for

en Præst. Der var, som det sig hør og bør, ogsaa Dyr i „*Paradis*“, navnlig en rigelig Mængde „*Wanzen*“ (Væggetøj). Moder fandt absolut ikke dette paradisiske og klagede gentagende til „*Adam*“, som Fader kaldte Værten; men „*Adam*“ levede paa bedste Fod med sine Husdyr, hvorfor al Besværing var forgæves. Fader følte sig der-

VILHELM BECK OG HUSTRU I KARLSBAD
PAA VEJ TIL KILDEN

KOLONNADEN I KARLSBAD

BRUNNEN

imod ikke generet af „Die Wanzen“, „de bryder sig formentlig ikke om røget Kød,“ plejede han at sige, idet han pegede paa sin Pibe, der gjorde lige saa fuld Tjeneste i Udlandet som hjemme.

I Karlsbad var der mange Danskere, men mine Forældre havde meget lidt Samkvem med dem, da de jo var rejst bort bl. a. for at være fri for Mennesker. En enkelt Undtagelse var dog forhenværende Kultusminister *Bjerre*, med hvem Fader ofte drøftede kirkelige og kirkepolitiske Spørgsmaal.

Derimod var mine Forældre som oftest ledsagede af enkelte gode Venner, bl. a. Læge *Chr. Stricker*, Pastor *Otto Moe* og Kaptajn *Thor Pontoppidan*. Den hyppigste Rejsesælle var *Dr. Stricker*. Et Aar blev han endogsaa sendt med af Missionens Venner, da Faders Helbred havde været vaklende.

Stricker var fornøjelig at have med paa Rejsen, altid i glimrende Humør, altid fuld af morsomme Indfald, ladet med Historier og Vittigheder. Ofte uddelte han til Konduktøren af sit rige Indhold. Saaledes spurgte han en Dag Konduktøren, om han kendte Forskellen paa en Kruppsk Kanon og en rød Næse, hvad den adspurgte dog ikke kunde klare. „Das eine kommt von Essen, das andre von Trincken,“ svarede saa *Stricker*, en Vittighed, som morede Tyskeren.

Under den fortsatte livlige Samtale var *Stricker* saa uheldig at trykke en Rude ud med sin brede Ryg. „Es kommt von viele Essen,“ bemærkede Konduktøren med et lunt Smil.

Moder havde ogsaa megen Nytte af disse Rejser, træt og overanstrengt som hun kunde være af sin omfattende Gerning i Hjemmet. Med Fader glædede hun sig over Hvilen, men sikkert end mere over al Skønheden i de

fremmede Lande. Men praktisk Menneske, som hun var, vilde hun ogsaa se det daglige Liv og Virksomhed i Hjemmene. Paa en Udflugt til *Rigi* kom de til en Sæter; med sin gamle Kærlighed til Mejerivæsenet maatte Moder grundig undersøge alt her.

Moder har altid været en stor Børneven; dette viste sig ogsaa paa Rejserne i Udlandet; ofte kunde de andre træffe hende i Samtale med Børnene paa Gader og Veje, navnlig kunde hun vanskelig staa for de sortøjede Italienerbørn.

Korrespondancen med os Børn var altid Moders Arbejde, ogsaa paa hendes og Faders Rejser, og velsignede Breve har vi modtaget fra hende, hvor vi ret mærkede, at hun daglig levede med os i Hjemmet, hvor meget der saa end kunde glæde og opmuntre hende i det fremmede.

Blev nogen af os syg under hendes Fraværelse, tabte hun Interessen for alt det skønne, der omgav hende, blot for at tænke paa sit syge Barn.

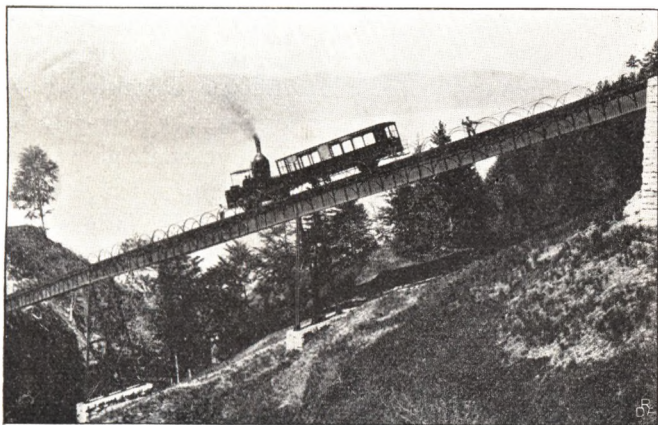
Moder tilskrev mig saaledes engang, jeg laa syg, det yndigste Brev, jeg nogen Sinde har faaet fra hende. Heri stod bl. a.: „Jeg kan slet ikke glæde mig over alt det skønne, jeg er omgivet af, naar jeg ved dig syg derhjemme.“

Paa en af disse Rejser maatte Moder optræde som „Køkkenjomfru“. Fader var svag efter Kuren i Karlsbad og kunde kun taale Mælkemad, der var en ukendt Ret paa Hotellet, hvorfor Moder maatte ned i Køkkenet og tilberede dansk Mad til lige stor Forundring for Køkkenpersonalet som for Gæsterne, da de saa den nye Anretning.

Fik Moder nu Lejlighed til at vise sin Husmoderdygtighed, forsøgte Fader sig en anden Gang paa et Felt, som han ingen Forstand havde paa, men ikke desto mindre var heldig i Forsøget.

RIGI KULM

RIGI-BANEN

Dr. Stricker klagede sig en Dag over Mavesmerter, som trods hans egne Medikamenter ikke vilde fortage sig.

„Nu skal jeg være din Læge — tilbød Fader — men kun paa den Betingelse, at du nøje retter dig efter mine Forskrifter.“ .

Stricker tog det som Spøg, men gik dog ind paa Betingelsen.

„Du skal spise en Portion Tykmælk,“ lød Ordren. Dokteren protesterede paa det kraftigste, men der var ingen Vej udenom, han havde jo lovet Lydighed mod sin „Læge“. En svingende Portion Tykmælk blev sat til Livs, og virkelig fortog Smerterne sig, om paa Grund af Tykmælken eller paa Trods af den skal jeg lade være usagt.

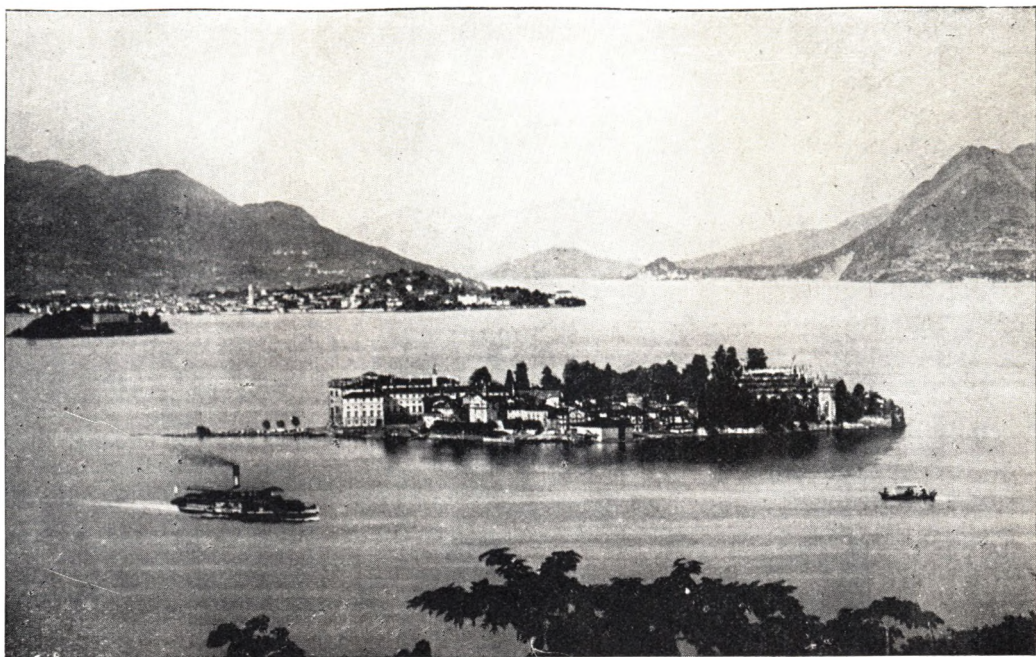
Mellem Opholdet i Karlsbad og Brunsen gjorde mine Forældre i Reglen en otte Dages Rejse til Tyrol og Norditalien. Navne som „*Berchtesgaden*“, „*Bellaggio*“ ved Comosøen, „*de borromeiske Øer*“ i Lago Maggiore er allesammen Navne, som atter og atter kom igen, naar mine Forældre skulde berømme Tyrols og Norditaliens Skønhed.

Paa et Besøg i en af Norditaliens Domkirker — om Milanos eller Venedigs husker jeg ikke — foreviste Kirkebetjenten som en særlig Seværdighed et kostbart Tæppe, som han paastod var røvet fra Tyrken.

Dette var for stærk en Udfordring til Faders Humør. Med det alvorligste Ansigt spurgte han: „Har Kirken røvet det?“ Betjenten saa lidt betuttet paa ham, men maatte jo vedgaa sin egen Beskyldning.

Faders „Alvor“ blev nu næsten faretruende. „Ved De, hvad De siger? Det er jo det samme som at beskyldte Paven for at være en Røver. Den hellige Fader en Røver! Det er dog det frygteligste Kætteri!“

Den arme Kirkebetjent tænkte utvivlsomt, hans sid-

DE BORROMEISKE ØER (LAGO MAGGIORA)

ste Time var kommet, saadan rystede han over hele Kroppen.

Ved Kirkens Udgang lod Fader en Guldmonnt glide ned i Haanden paa den stadig rystende Kirkebetjent med den Bemærkning: „Nu skal De ikke være altfor ked af det, for jeg er selv en Kætter fra et luthersk Land.“

Det vilde være utænkeligt, at Fader paa sine Rejser i Tyskland kunde forbigaa de Steder, der er knyttet til Luthers Navn. *Erfurt, Wittenberg, Worms* og fremfor alt *Wartburg* blev alle besøgte.

Naar Fader kom ind i *Lutherstuen* paa Wartburg, følte han sig som paa et helligt Sted. Alle Enkeltheder besaa han med den dybeste Ærbødighed; længe betænkte han sig, før han turde sætte sig i Luthers Stol, i den Grad følte han sig lille ved Siden af Luther.

Endnu skal omtales mine Forældres Besøg i *Männedorf* i Schweitz. Der gik i de Aar stort Ry om Zellers Anstalt dør og navnlig om hans Helbredelse ved Bøn og Haandspaalægelse.

Moder havde ofte ønsket at besøge Anstalten, men Fader, som „ikke var nogen Ynder af disse Mirakelfabrikker“, satte sig stadig imod. Men i 1895 førte Rejseplanen dem i Nærheden af Männedorf, og det blev saa besluttet at gøre en Afstikker derhen.

De ankom netop til Andagten, som de med Glæde overværede. Bagefter anmodede Fader om at maatte hilse paa *Zeller*, men det var ugørligt, da „han skrev Breve“ den Dag. Denne Begrundelse forekom Fader komisk, han som var vant til at skrive Hundreder Breve omgivet af talende Mennesker. Han oplyste om, at de kom fra Danmark og derfor ikke godt kunde vide Zellers Modtagelsesdage, men alt forgæves.

Nu forsøgte Moder ved Zellers Søster at opnaa blot

LUTHERS STUE PAA WARTBURG

„nogle Minutter“ til en Samtale eller „blot at maatte trykke hans Haand, da hun saa meget havde ønsket at se den Mand, som hun havde hørt saa meget om.“

I den halve Time, de maatte vente paa Svaret, maatte de opholde sig ude i Gaarden.

Fader benyttede Lejligheden til at udspørge Zellers Medhjælper, om de „gjorde Mirakler“, hvortil der blev svaret, at de helbredte de syge, ikke ved Læge, men ved Bøn og Haandspaalæggelse. Paa Faders fornyede Spørgsmaal, om de syge saa kom sig, blev der forlegent svaret: „Ja, sommetider.“ „Beder De da ikke i Tro?“ fortsatte Fader. „Man kan jo ikke saadan være vis paa, at Bønnen altid bliver opfyldt,“ lød det yderligere forlegne Svar, der ikke gav Fader synderlig Tro paa Zellers Helbredelsesundere.

Da Ventetiden stadig trak ud, benyttede Fader Tiden til yderligere at udspørge om Anstaltens Forhold til Kirken og særlig Zellers Stilling til Sakramenterne. Resultatet af denne Samtale samlede Fader i følgende Bemærkning: „Männedorf er et separatistisk Samfund, som har udskilt sig fra den reformerte Kirke og forretter selv sin egen Gudstjeneste, ogsaa Sakramentforvaltningen uden ordinerede Præster.“

Imidlertid kom Zellers Svar — et Afslag.

Denne Behandling kneb det ikke saa lidt for mine Forældre at tage imod, hvad Fader heller ikke lagde Skjul paa i sit Svar: „Saaledes behandler vi ikke de hellige i Danmark; naar de kommer og banker paa hos os, lader vi dem ikke staa ude paa Stenbroen i Gaarden for derefter at vise dem Døren, selvom vi skriver Breve.“ Hvor efter han indbød Medhjælperen til at erfare dette ved Selvsyn i Ørsløv Præstegaard.

Moder, som følte sig mest skuffet over Behandlingen,

sendte gennem Zellers Søster følgende Hilsen: „Sig Deres Broder, at saaledes maa han aldrig mere behandle Herrens Venner.“

I sin Beretning om dette Besøg skrev Fader: „Dermed var vi færdige med Männedorf. Vi vilde have været der en Dag, men vi fik nok af en Time. Det er nu Zellers Begreb om de helliges Samfund.“

Moder havde engang udtalt: „Hvor kan jeg undertiden længes efter engang igen at være paa det Sted, hvor jeg har levet mine første Barndomsaar.“

Dette Ønske opfyldte Fader hende, da de lagde Hjemturen fra en af deres Udenlandsrejser op gennem Holsten til hendes Barndomshjem *Drage*, hvor hun lagde Blomster paa sin Faders Grav, som hun ikke havde set siden sin Barndom.

Disse aarlige Rejser var nu ikke Hvilestunder i den Forstand, at der intet blev bestilt, dertil var mine Forældre altfor virksomme Mennesker. Moder syslede med sit Oversættelsesarbejde, mens Fader passede Redaktionen af Missionens tre Blade.

Meget af Faders litterære Arbejde har set Dagens Lys i Udlandet. Først og fremmest „*En lille Julegave*“, som han hvert Aar udgav siden 1887. Denne Bogs mange Smaastykker er særlig præget af deres Tilblivelse i Udlandet. Desuden stammer følgende Bøger fra hans Rejser: Andagtsbogen „*En lille Skatkiste*“, „*Livserindringerne*“ og „*Konfirmandforberedelsen*“.

Hjemkomsten fra Udenlandsrejserne var selvfølgelig Højtidsdage i vort Hjem. Sognets Folk viste deres Længsel efter deres Præstefolk ved at rejse en Æresport udenfor Præstegaarden, og en god Ven, som oftest Forpagter *Peter Trock*, holdt Velkomsttalen. Paa Verandaen og i Haven var ophængt kulørte Lamper, og til de mange

Gæster, der den Aften var strømmet til vor Hjem, blev der dækket lange Borde i Haven. „Kort sagt — skriver V. Lund om en saadan Hjemkomst — vi blev modtaget med det, der i Livet smager allerbedst, nemlig med en Strøm af uskrømtet Kærlighed.“

Den Kur, Fader for sin Nyrelidelse havde gennemgaaet i Karlsbad, søgte han i nogen Maade at fortsætte hjemme ved daglig paa fastende Hjerter at drikke Mineralvand. Dette blev en Tid efter en god Vens Raad ombyttet med Kartoffelvand. Da en af Gæsterne en Morgen saa denne underlige Drik, lige lidt tiltalende for Synet og Smagen, spurgte han, hvad det var for noget mærkelig noget, Fader drak. „Det er Kartoffelvand — lød Svaret —, det skal nok være godt til at tage Sten af gamle Kasseroller med.“

— — —

Endnu skal i dette Kapitel omtales Faders Rejse til *Neumünster*, hvor han i 1886 var opfordret til at holde et Foredrag for en Forsamling af Præster og Lægfolk.

Det opgivne Emne var „Die Mitarbeit der Laien durch That- und Wortzeugniss zur Neubelebung unsrer lutherischen Landeskirche“ (Lægfolkets Deltagelse i Arbejdet paa den lutherske Folkekirkes Genoplivelse ved Gerningens og Ordets Vidnesbyrd).

I Behandlingen af dette Emne gav Fader en kort og klar Beretning om Indre Mission herhjemme, hvorledes den ved „en dyb og inderlig Forening af Præster og Lægfolk“ havde tjent til Genoplivelse af vor lutherske Kirke, havde fremmet det kirkelige Liv og været et Værn mod Sektvæsenet.

Derefter opfordrede Fader de tyske Præster til at vise Lægprædikanterne Kærlighed og Tillid og Lægfolket at „tage de troende Præstebrødres Haand, hvor den blev

dem rakt; thi kun Haand i Haand med de troende Præster kan I Lægfolk blive en velsignet Hjælp.“

Om Gerningsmissionen betonedes Fader, at disse Foranstaltninger til Redning for de nødlidende kun maatte bruges som „Midler for Ordets Vidnesbyrd“. Endelig fremhævede Fader Nødvendigheden for Præster og Lægfolk af at „have det rette Frisind overfor hinanden, om Samarbejdet skulde blive til Velsignelse“.

Dette Foredrag blev fulgt med stor Interesse; navnlig var Lægfolket Fader taknemmelig for hans Haandsrækning.

Blandt Tilhørerne var *Prins Julius*, en Broder til afdøde Kong Christian d. 9. Prinsen var stærkt grebet af Faders Foredrag og havde bagefter en Time lang Samtale med ham for at faa nøjere Besked om det aandelige Liv i Danmark.

VED STYRET

Med Indre Missions Vækst blev det mere og mere kendeligt, at Fader menneskelig set var den bærende Kraft i Arbejdet, ikke blot fordi han holdt de fleste og stærkest besøgte Møder, hvad Redaktør *Ploug* allerede havde antydnet i 1868 ved at kalde Fader „Missionens første Apostel i Jylland“, men ogsaa fordi han bar det store Læs indenfor Bestyrelsen.

„Gamle Rønne“ var stadig Formand og tog ogsaa sin Del af Arbejdet trods sin høje Alder, men Fader var „den virkelige Formand“, som *Clausen* bemærkede i et Brev, hvad Fader dog afviste i sit Svar, at saa længe Gud kunde bruge *Rønne*, var det ham, som var Formanden.

Alligevel gled Formandens Arbejde mere og mere over i Faders Hænder paa Grund af *Rønnes* Alderdom og hyppige Fraværelse ved de afgørende Møder, og det blev mere og mere vitterligt, at Fader var den selvskevne Arvetager til Formandspladsen.

I Begyndelsen af Ørsløvperioden var der flere Gange dukket Vanskeligheder frem af mere eller mindre alvorlig Karakter.

Saaledes i 1875. Missionær *Ole Christensen* i Randers, en dygtig, men noget egenraadig Natur, var utilfreds

med, at Assessor *Bruhn*, Medlem af Bestyrelsen, ledede Møderne i Missionshuset dør, og tog sin Afsked som Missionær for at danne sin egen Mission.

Dette var selvfølgelig kun Fusentasteri, og hele Vanskeligheden bilagdes ved Sommermødet det Aar i Nykøbing paa Falster, kun med den triste Følge, at *Bruhn* udtraadte af Bestyrelsen.

En større Vanskelighed kom Fader til at staa overfor det følgende Aar, noget som sikkert var en Efterdønning af det før omtalte, idet det formenes, at *Ole Christensen* stod bagved.

Blandt troende Lægfolk var der opstaaet Ønske om at faa indført en mere demokratisk Forfatning i Missionen, „en gudelig Rigsdag — kaldte Fader den — skulde staa kontrollerende baade overfor Bestyrelsen og Missionærerne.“

Andragendet til Bestyrelsen gik ud paa, at der skulde indvælges mindst 10 Læg mænd fra forskellige Egne i Landet til „Medarbejdere i Bestyrelsen“, og desuden besværede man sig over Missionærernes Lønningsforhold.

Der var saaledes Sprængstof nok, da Bestyrelsen samledes med sine Udsendinge ved Sommermødet i Aalborg 1876.

Under *Rønnes* Fraværelse ledede Fader Forhandlingen om det indbragte Andragende; myndigt og klart viste han, hvorledes det vilde ødelægge Missionen, idet det vilde „aabne Døren for al Slags Sladder, Herskesyge og Ufred“, og fjøede til, at vedtoges det, „vilde Bestyrelsen træde af“.

Dette gjorde den forønskede Virkning; efter nogen Forhandling opfordrede Missionær *Jens Enggrob* til ikke længer at spille Tiden med den Sag, men at alle ved at rejse sig skulde tilkendegive, at de ikke ønskede det nye indført.

Ved denne Tilkendegivelse sagde *Anders Stubbjær*: „Ja, naar alle Missionærerne rejser sig, kan Bestyrelsen blive siddende.“ Og dermed var den Sag i Orden.

Et Par Aar senere — 1878 — døde Missionens fleraarige trofaste og nidkære Medarbejder, Pastor *Jeansson*, kort efter at være forflyttet til Førslev paa Sjælland.

I sit Mindeord over ham skrev Fader: „*Jeansson* har været den Indre Missions Sag tro indtil Enden og ofret den alle sine Kræfter. Ja, det kan siges med fuld Sandhed, at han har ofret sit Liv paa den Indre Missions Alter ved en utrættelig Virksomhed.“

Det var ikke saa meget ved sin Indsats i Bestyrelsens Arbejde, *Jeansson* udrettede saa meget, som ved sin Forkyndelse. Livet brød frem overalt, hvor han virkede, og det et Liv, som er fortsat i kommende Slægter.

I Bestyrelsen erstattedes han af *Frederik Zeuthen*, dengang Præst i Everdrup paa Sjælland.

Ved hans Indtrædelse i Bestyrelsen fik Fader en dygtig Medhjælper, som ved sin Begavelse, Samvittighedsfuldhed og fremfor alt usvigelige Sind fik stor Betydning indenfor Missionen.

Der blev ogsaa Brug for Mænd af *Zeuthens* Støbning; thi de følgende Aar blev mærkede af mange Vanskeligheder baade indefra og udefra.

Et Par Aar i Forvejen var Missionærerne begyndt at holde deres „Føraars- og Efteraarsmøder“.

Ved et af disse Møder i *Skartved* ved Kolding i 1879 udbrød der en Strid, som kunde have faaet de alvorligste Følger.

Læser man nu mange Aar efter om Stridens Aarsag, maa man med et Smil udbryde: „Skulde der i Virkeligheden ikke mere til!“

Paa Foranledning af Missionær *Dahlstrøm* — den fra

1864 kendte Soldatermissionær — vilde man udelukke Missionær *Høyer* fra disse Forhandlingsmøder, fordi han var en „boglærd“ Mand (*Høyer* var cand. phil. og havde en Aarrække været Seminarielærer), og de „ikke-bog-lærde“ fik virkelig deres Vilje sat igennem.

Høyer, som aldrig har haft langt mellem Ord og Handling, besværede sig for Bestyrelsen. I en Skrivelse til alle de jydsk Missionærer, hvor man mærker Faders myndige Haand, stempledes hele denne Adfærd som „et Overgreb, Bestyrelsen ikke vil taale“. Endvidere krævede Bestyrelsen, at Missionærerne skulde underskrive en Erklæring, hvor „de erkendte deres Overgreb og ønskede det usket“. I modsat Fald vilde „Missionærmøderne blive forbudt“.

Men som ofte i Strid om Bagateller sad ogsaa her Stædigheden til Højbords; kun fire Missionærer underskrev Erklæringen.

Sagen var saaledes alvorlig nok, „det var jo Oprør mod Bestyrelsen“, og der var kun Valget mellem at afskedige de genstridige eller Bestyrelsens Afgang.

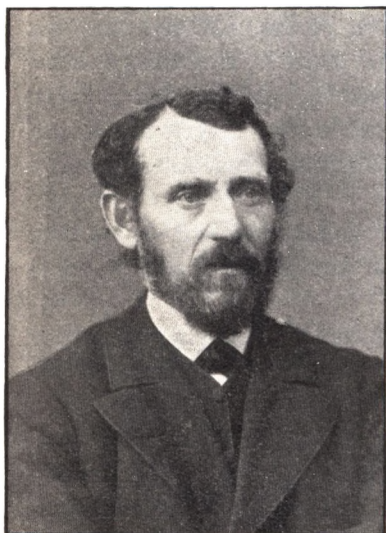
De sjællandske Missionærer med *Kristen Hansen* i Spidsen søgte at bøje deres jydsk Brødre ved at minde dem om, at „Gud har beskikket al Øvrighed ... og det gælder ogsaa den Øvrighed, vi af eget frit Valg besluttede at tjene“, hvorfor de opfordrede dem til at „se bort fra alle Smaaligheder og al Lyst til forfængelig Ære ... og tilstaa overfor Bestyrelsen at have taget fejl“.

Denne Henvendelse gjorde sin gode Virkning, men det var dog særlig Pastor *Nyeborg*, dengang Præst i Vildbjærg ved Herning, Herren brugte til at bringe denne grimme Strid ud af Verden.

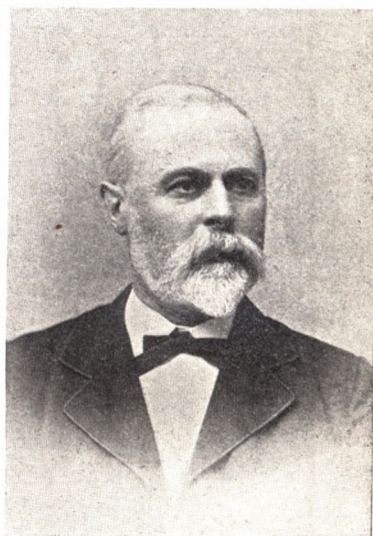
Da Fader havde afslaaet hans Anmodning om, at Missionærernes Møde blev holdt hos ham, forespurgte han,

om han da maatte holde et Missionsmøde i sin Kirke og dertil indbyde alle de jyske Missionærer, hvilket Fader indvilligede i.

Alle mødte undtagen to, bl. a. *Dahlstrøm*. Her lykkedes det den unge Præst med det varme Hjerte at fjerne al Tvedragt, og den før omtalte Erklæring blev underskrevet af alle Missionærerne.

KRISTEN HANSEN

PASTOR NYEBORG

Ved Missionens Aarsmøde i Aarhus 1880 mærkede man Efterdønningerne af denne Strid i den trykkede Stemning, der var over Missionærerne.

Men Fader bortvejrede den sidste Skygge af „denne den største af alle Farer, den Indre Mission har været i“, idet han i sin Prædiken saa stærkt betonedes Syndsforladelsen i Kristus og „Graaden i Guds Folks Glæde“, Graaden over alt det daarlige, der endnu kan komme

frem i os, og som maa tilfangetages af Herren, om vor Gerning i hans Tjeneste skal lykkes.

Gud ledte alle Ting til det bedste, saa Fader kunde slutte sin Beretning om Aarhusmødet med et „Gud ske Lov for dette Møde“.

Det var ogsaa fornødent, at der blev Fred indenfor Missionens Rækker, om den ved Samdrægtighed skulde blive stærk nok til at modstaa det Stormløb, der snart skulde komme udefra.

Samtidig med denne Strids Opkomst skete der en betydningsfuld Begivenhed indenfor Missionen.

Pastor *C. F. Rønnes* Helbred havde de sidste Aar været vaklende, som oftest var han fraværende ved Missionens Aarsmøder; det sidste, han overværede, var i Ringsted 1879. Hans Skrøbelighed, sikkert i Forbindelse med de før omtalte indre Vanskeligheder, bidrog til, at Tanken om at fratræde Formandspladsen modnedes hos ham.

I Begyndelsen af 1881 tog han den endelige Beslutning om at lægge Førerskabet over i yngre Hænder.

I følgende ydmyge Brev meddelte han Bestyrelsen sin Beslutning:

„Min høje Alder har alt i længere Tid gjort mig det umuligt at tage nogen virksom Del i den Sags Ledelse, som har haft mit Hjerte i henved et halvt Aarhundrede, men først fik sin betydningsfulde Ordning ved „Foreningen for den Indre Mission“. Jeg føler derfor, at skønt jeg har samme Hjerte og Syn for denne Sag, saa vilde det dog være urigtigt af mig længer at indtage en Plads i en Ledelse, som i Virkeligheden ikke tilkommer mig.

Herren være lovet og priset, som tillod mig i en lang Aarrække at deltage i den Indre Mission og deri skænkede

mig lige saa megen rig Glæde som kraftig Bestyrkelse af min Tro. Hermed fratræder jeg Bestyrelsen for „Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark“, idet jeg til lige sender mine kære Medbestyrere broderlig Hilsen og hjertelig Tak for al deres Kærlighed og trofaste Samarbejde og tilønsker dem Naade og Visdom fra Herren til den Indre Missions rette Fremme, ham til Ære og Menigheden til bedste.

Guds Fred med Hilsen til alt hans Folk!

C. F. Rønne.“

Paa Bestyrelsens Vegne sendte Fader følgende Svar:

„Det er med megen Vemod, at vi har modtaget Deres Brev om, at De fratræder Bestyrelsen for „Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark“; thi vi har aldrig glemt, hvor stor og afgørende Betydning De har haft for denne Sag. Vi mindes med Tak den Selvfornægtelse, hvormed De i sin Tid traadte ind i Bestyrelsen for den Indre Mission, da denne udelukkende var i Lægfolks Hænder, som ikke vilde modtage nogen Præst i deres Midte som Præst, men kun som Broder. Ved at have kunnet gøre dette Skridt, som maaske saa underligt ud for mangen Præst, er De blevet brugt af Herren til at føre den Indre Mission ind i det velsignede Spor, hvor troende Præster og troende Lægfolk gaar Haand i Haand i denne af Herren saa rigt velsignede Gerning.

Vi mindes, at det var Dem, den gamle Præst, som for 20 Aar siden rakte Haanden ud efter de unge Præster, da mange gamle Præster saa med Frygt eller Uvilje paa den Ungdommelighed, som dog Herren, han den evig gamle og evig unge, har kunnet bruge.

Og vi, som har arbejdet sammen med Dem i Bestyrelsen, mindes de mange velsignede Sammenkomster, vi har

haft med Dem, vi mindes den Kærlighed, hvorved De saa ofte mildnede det haarde i os andre, saa at De lærte os at tage med varsom Haand paa de mange vanskelige Forhold, som vi har haft med at gøre.

Og idet vi samler alle disse kære Minder, sender vi Dem vor kærligste Tak for de mange Aar, De har arbejdet for den Indre Mission, og ønsker Dem Guds Fred over Deres gamle, stille Dage.

Denne Hilsen beder jeg Dem modtage gennem mig som Ordfører for den nuværende Bestyrelse, og jeg tør godt tilføje som Ordfører ogsaa for dem, som har siddet i Bestyrelsen sammen med Dem, men som er udtraadte af Bestyrelsen, — ja ogsaa for dem, som er hensovede og hjemfarne.

Vilh. Beck.“

Da Gamle Rønne blev kaldt hjem til sin Herres Glæde d. 13. August 1890, skrev Fader bl. a.: „*Den kære, gamle Mand*, saaledes omtales i Almindelighed gamle Rønne. Og saadan var han ogsaa; faa Mennesker er saaledes prægede af Kærlighedens milde Aand som han. Men hvis man ved „den kære, gamle Rønne“ forstaar en svag og ubestemt Mand, der af Kærlighed lod sig føre hid og did og slog Streg over Sandheden og Alvoren, saa tager man storligen fejl. Gamle *Rønne* var en Karakter, fast og solid, bunden i en fast Overbevisning, som han ikke lod sig rokke fra, ikke en Gang af sine bedste Venner..., hvoraf en Del er Grundtvigianere; men hvor meget hans Hjerte hang ved disse Venner, blev gamle *Rønne* dog aldrig Grundtvigianer, men vedblev at være gamle Rønne med sin faste Overbevisning. Kun deri viste Kærligheden sig overfor disse, at han saa mildt og kærligt paa ethvert alvorlig ment Arbejde for Guds Rige.“

I sin Tale ved *Rønnes* Begravelse omtalte Fader sine

Tanker fra Studenterdagene om „denne ydmyge Mand“, der ydmygt sluttede sig til det troende Lægfolk med al dets Modvilje mod Præsterne, og — fortsatte Fader — „jeg anede ikke, at denne vor gamle Vens Ydmyghed skulde bane Vej for mig selv til den Plads, jeg har fundet i Lægfolkets Kreds; jeg vidste ikke dengang, at „de ydmyge giver Gud Naade“. Dette er Naaden, at vi nu kan sige: det er gamle *Rønnes* udødelige Fortjeneste, som Guds Folk i Danmark aldrig maa glemme, at han i sin ydmyge Troskab var den, som nedbrød Skillevæggen imellem Præst og Læg i Arbejdet for Guds Rige, at han derfor var den, som fik Naade til at lægge Grunden til det store Samarbejde, der har baaret saa velsignelsesrige Frugter til Menneskers Frelse og de hellige Samfunds Dannelse.“

Det var Disciplen, der lagde Kærlighedens Krans paa sin menneskelige Mesters Grav.

Nu skulde Disciplen indtage sin Mesters Plads, alt i en Aarrække havde han udført hans Arbejde, men altid med den rette Hensyntagen til *Rønne*.

Ved Efteraarsmødet i Randers 25. Oktober 1881 valgtes Fader enstemmigt til Missionens Formand.

Saa selvfølgelig maa dette Valg have forekommet de øvrige Bestyrelsesmedlemmer, siden de glemte at notere det i Forhandlingsprotokollen, hvad dog højtideligt blev rettet ved næste Aars Møde i Helsingør.

Der blev nu god Brug for den nye Formand med den faste Haand og store Forhandlingsevne.

Endnu inden Fader officielt var blevet Formand, rejste der sig nemlig en voldsom Storm mod Missionen.

I Slutningen af 1880 var der blevet klaget af Præsterne i Hundborg og Hillerslev Herreder i Thy over to Missionærers Virksomhed. Man besværede sig over, at de holdt

„gudelige Forsamlinger uden i Forvejen at have sat sig i Forbindelse med Præsten desangaaende, saa at det fremgaar tydeligt, at de i Stedet for at yde Præsten en Hjælp foretrækker en selvstændig Virksomhed bag Præstens Ryg“, hvorfor Præsterne udtalte „som et almindeligt Ønske“ at blive fritaget for fremtidige Besøg af de to Lægprædikanter i deres Sogne.

I den Skrivelse, der ledsagede Klagen, skrev Formanden for Konventet i Sydthy til Fader: „Jeg tror næppe, nogen Præst i Thy vil overlade Dem eller nogen af Bestyrelsen sin Kirke, mens vi ganske vist vil tage broderligt imod Dem i vore Huse og Konventer, i Fald De kan ønske at forhandle med os.“

Klagen, som syntes ret ubetydelig og let kunde være ordnet ved et Paalæg til Missionærerne om at holde sig deres Instrukser efterrettelige, blev imidlertid til en stor Historie, som en Tid saa faretruende nok ud for Missionen. Den voldte Fader de største Bryderier, saa han med Rette kunde skrive til Provsten i Thy 1881: „Det er et besk Bæger, som Thys Præster har skænket for mig paa mit Jubilæum, da saa megen Kærlighed skænkede sød Vin for mig. Men jeg har vel ogsaa godt af det.“

Naar Bestyrelsens Svar i nogen Maade kom til at svare til „Bægerets Beskhed“, skyldtes det bl. a. den krigeriske Tone i Provstens ovenfor omtalte Brev.

„Den Omstændighed — stod der i Svaret —, at samtlige Præster har kunnet blive enige om denne Klage, har for Bestyrelsen berøvet Klagen en betydelig Del af dens Vægt, som den ellers kunde have for os, idet det er vitterligt, at Missionen altid har haft en betydelig Del af Præsterne i Danmark imod sig.“

Endvidere gjorde Bestyrelsen „opmærksom paa, at den Indre Missions Gerning ingenlunde udelukkende er be-

stemt til at være en Hjælp for Præsterne..., men kun kan være det for de Præster, som selv arbejder paa at faa Livet vakt og er de helliges Venner, — hvorimod den overfor Præster af modsat Beskaffenhed maa arbejde uden disse.“

Dernæst omtaltes Missionærernes Pligt til at sætte sig i Forbindelse med Præsten om Møderne, men „naar Præsten stiller sig uvenlig til hans Gerning, maa al Henvendelse til Præsten anses for unyttig i Fremtiden.“

Bestyrelsens Tanke var at afholde nogle Møder i Thy for nærmere at undersøge Sagen; *Zeuthen* havde i den Hensigt henvendt sig til nogle Præster om at laane deres Kirker, hvad kun kunde lade sig gøre, hvis han paa Forhaand vilde stille sig paa Præsternes Side (!!), hvilket han selvfølgelig ikke kunde gaa ind paa, hvorfor Bestyrelsen maatte „finde en anden Maade at bringe Lys i Sagen paa“.

Dette Svar stemte ikke de thy'ske Præster blidere. Følgen blev en Klage over Missionærerne til Ministeriet samt et Forslag om, at Lægprædikanterne skulde underkaste sig en Bispeeksamen, hvorefter de skulde forsynes med et biskoppeligt Duelighedsbevis til Fremvisning hos Præsten, og at enhver Missionær skulde arbejde under den stedlige Præsts Tilsyn.

Ved denne nye Klage fik Sagen en alvorlig Vending, idet Kultusminister *Scavenius*, der øjensynlig ikke ejede ringeste Forstaaelse af Missionens Betydning for Kirken, til en Begyndelse optraadte meget myndigt, vilde fratage Missionærerne Kolportageretten og forbyde Præsterne at udsende Missionærer, ja, gik endogsaa saa vidt, at han talte med Biskop *Martensen* om Faders Afskedigelse, hvilken Tanke dog ikke naaede længere end til denne ene Samtale, idet *Martensen* kort affærdigede den med den Bemærkning: „Man afskediger ikke sin dygtigste Officer.“

Det er formodentlig denne mere private Samtale, der er lavet om til Rygtet om, at Præsterne i Missionens Bestyrelse skulde udtræde af denne eller afskediges, hvilket Fader offentlig har dementeret, at „dette er os aldrig meddelt af de kirkelige Øvrigheder“.

Fader blev i Anledning af Klagen kaldt til Biskoppen, som udspurgte ham om Missionærernes Virksomhed, bl. a. om de prædikede, hvad Fader bekræftede, for saa vidt som de „aflagde Vidnesbyrd om deres Frelser“. Men „hvor er det muligt — spurgte *Martensen* — at de kan prædike, naar de ikke kan læse deres græske Testamente?“ Idet Fader oplyste, at de prædikede paa Dansk, føjede han til: „Og nu har De c. 300 Præster paa Sjælland, men jeg er vis paa, at kun tre af dem læser deres Nye Testamente paa Græsk, og saa prædiker de endda lige saa daarligt som de andre“, hvad Biskoppen ikke helt turde benægte.

Efter denne spøgefulde Bemærkning fortsatte Fader med hele den Myndighed, som Troen paa, at Indre Mission var Herrens Sag, gav ham: „Men nu vil jeg bede Biskoppen sige til Ministeren, at hvis han vil begynde Krig med den Indre Mission, saa faar han med den levende Gud at gøre; thi den er stiftet af ham selv, og han har brugt den til Sjæles Opvækkelse og til Guds Menigheds Bevarelse.“

Derefter omtalte Fader den i Klagen anførte Tanke, at bringe Missionen ind under de kirkelige Myndigheder, hvad *Martensen* bestemt afviste: „Det kan der aldrig være Tale om — erklærede han —; den Indre Missions Kraft beror paa dens frie Stilling; mister den denne, saa mister den sin Styrke.“

Om *Martensen* end til Tider havde udtalt sig med Ængstelse om Indre Mission, saa han dog klart, hvad

denne Virksomhed betød for Kirken, og hvad den kunde komme til at betyde, naar Folkekirkens Dage var talte, som han udtalte til Fader: „Jeg tror, at naar Folkekirken engang ramler sammen, vil det blive den Indre Mission, som vil redde de levende Rester.“

I en fornyet Samtale med Ministeren traadte *Martensen* nu helt i Skranken for Fader og Missionen; da *Sca-venius* nemlig paa Biskoppens Spørgsmaal om, hvad han vilde gøre ved Sagen, svarede, at han vilde forbyde Fader at have med Missionen at gøre, sagde Biskoppen: „Aandelige Ting skal behandles aandeligt og ikke brutalt; vi Præster har en anden Herre over os end Ministeren, og man kan ikke manøvrere med Præster som med Toldbetjente.“

Da nu Ministeren spurgte, hvad han skulde gøre, tilraadede *Martensen* ham at afæske Bestyrelsen en Erklæring.

Dette skete saa, og Fader indsendte en Redegørelse, hvor han først omtalte Missionens Tilblivelse og Betydning for Kirken, samt hvorledes Missionærerne først antoges efter en grundig Prøve og paa troværdige Mænds Vidnesbyrd. I sin Omtale af selve Sagen lagde han Hovedskylden over paa de thy'ske Præsters afvisende Holdning til at faa Sagen grundig undersøgt. Endvidere meddelte Fader, at Missionærernes Pligt til at henvende sig til Stedets Præst vilde blive dem strengt paalagt, og at det var Tanken, at hver Missionær skulde have sin „Provst“, der skulde føre Tilsyn med ham og være Mellemlid mellem ham og Bestyrelsen.

Denne Erklæring, som var affattet af Fader lige ind under hans Jubilæum, oplæste han for de tilstedeværende Præstevener. De forstod ikke straks den tilsyneladende Given efter for de thy'ske Præster og fraraadede det. Men Fader stod paa sit. „Disse Indrømmelser er nødvendige,

om man ikke skal udsætte Missionen for uoverskuelige Farer.“ — Og det gik, som *Chr. Sørensen* skriver: „Var vi uenige med *Beck*, viste det sig næsten altid, at han havde Ret.“ — Fader havde Ret i sin Given efter; den skaffede Missionen Velvilje hos mange Præster, hvor den før havde mødt Modstand.

Mens de før omtalte Forhandlinger stod paa, havde en Slægtning af *Zeuthen*, Pastor *Bagger* i Skjoldborg i Thy, indbudt ham og Fader til et Konvent hos sig med de thy'ske Præster.

Ved det Missionsmøde, som først holdtes i Skjoldborg Kirke, havde dog kun én af de thy'ske Præster indfundet sig, mens de alle var til Stede ved Konventet.

Den krigeriske Stemning havde dog endnu ikke lagt sig, kun en enkelt af Præsterne vilde give Fader Haanden, saa han følte sig „som Saul mellem Profeterne, dog uden foreløbig at profetere, eller rettere som en Hund i et Spil Kegler, en ganske ny og derfor ganske interessant Situation for mig ved et Missionsmøde“, skriver han.

Vinden vendte sig dog snart. Ved Konventet fremlagde Fader den omstridte Sag, og det med stor Klogskab. Først gjorde han Afbigt for den skarpe Form i Bestyrelsens Skrivelse, undskyldte det med, at den var affattet i en sen Nattetime, og at Kravet om at afskedige en af dens bedste Missionærer havde gjort dem fortrædelige. Derefter gjorde Fader Rede for de før omtalte Forhandlinger med Biskop og Minister, Missionærernes Instrukser og deres „Provster“.

Denne Redegørelse fik en ganske uventet Virkning, Bitterheden hos de thy'ske Præster var bortvejret, og til sidst sagde en af dem: „Da Beck nu har skaffet os en god Dag, lad os saa bede ham ende den med en fælles Andagt og Tak til Herren.“

„Og dette skete — skriver Fader —, og vi to Venner rejste fra Thy med en stor Tak til ham, som kan lede ikke blot Kongernes, men ogsaa Præsternes Hjerter som Vandbække.“

Dermed endte „den thy'ske Krig“, som Fader kaldte den. Med fast Haand og rettidig Føjelighed ledte han denne vanskelige Sag til Gavn for Missionens hele Stilling.

Men havde Fader end ved sin kloge, besindige og vidtskuende Ledelse ført den „thy'ske Krig“ til Fredsslutning med Præsterne, syntes Ministeriet stadig at omgaas med den Tanke at faa mere Haand i Hanke med Missionen.

Gennem *Kirkeraadet**) søgte man at naa dette. Professor *P. Madsen*, der var Medlem af Raadet, var som den, der stod Indre Mission nærmest, udset til at føre Forhandlingerne, og var i den Hensigt gentagende i Ørsløv, uden at det dog førte til noget Resultat.

Under et af disse Besøg begik Fader en Ubetænksomhed, som nær havde skaffet de yngre af os Børn en kraftig Irettesættelse. Ved Middagsbordet faldt Talen paa Professor *Hermansen*, om hvem Fader kunde mange Historier, der blev gengivet i Hermansens jydsk Dialekt. Faders Gengivelse lød uimodstaaelig komisk ved Siden af Professor Madsens naturlige Jydske, saa af og til hørtes fra det ungdommelige Hjørne en Lyd som Thekedlens Smaaspytten paa en hed Kakkelovn. — Da Professoren var rejst, maatte vi for „Ribe Ret“ og gøre Rede for vor daarlige Opførsel ved Bordet, men da Fader hørte vor Undskyldning, at han havde efterlignet Professor Madsens Sprog, slap vi for nærmere Tiltale. —

Forhandlingerne med Kirkeraadet strakte sig over flere Aar; først i 1886 blev der tilstillet Fader et bestemt

*) En kirkelig raadgivende Forsamling, bestaaende af Landets syv Biskopper og en theologisk og en juridisk Professor.

PROFESSOR P. MADSEN

Forslag, hvori det vigtigste var, at Indre Missions Bestyrelse skulde suppleres med et Medlem valgt af Ministeriet, endvidere at Bestyrelsen aflægger aarlig Beretning for Kirkeraadet, og at Klage over en Missionær forelægges Biskoppen, som derefter forhandler med Bestyrelsen om Sagen.

I sit Svar henstillede Fader foreløbig at lade Sagen i Bero paa Grund af Dønningerne i Missionskredse efter den thy'ske Historie og de Nyordninger, denne havde medført. Paa hele Bestyrelsens Vegne erklærede Fader dernæst, „at Grundprincippet for en Forhandling var, at *Indre Mission i fuld Virkelighed beholder sin frie Stilling, saa at en mulig Overenskomst med Biskopperne ikke bliver en blot og bar Kontrakt fra disses Side, men lige saa fuldt en Beskyttelse af dem for Missionens frie Virksomhed*“.

I denne Forbindelse mindede Fader om Biskop *Martensens* Ord: „Missionens Styrke er dens frie Stilling; en Indordnen under Staten, saa den blev en Statsinstitution, vil tage hele Kraften fra den.“

Af de enkelte Punkter i Kirkeraadets Forslag omtalte Fader særlig det om „et af Ministeriet valgt Bestyrelsesmedlem“.

„Paa hele Bestyrelsens Vegne — skrev han — kan jeg svare et *aldeles bestemt Nej hertil*. Paa det Vilkaar vil enhver Overenskomst være umulig, og jeg kan paa egne Vegne sige, at selvom Bestyrelsen kunde lade sig bevæge til at gaa ind herpaa, vilde jeg øjeblikkelig fra-træde Bestyrelsen ... Og en Mand beskikket af Kirkeraadet eller Ministeriet — *hvad bliver det for en Mand?* — Der kan ikke gives den allermindste Garanti for, at det bliver en troende Mand ... Og selv om Manden i alle Maader var, som han skulde være, vilde han dog paa

Grund af sin Herkomst blive en persona ingrata*) i Bestyrelsen, en Spion eller Tilsynsmand, som aldrig vilde smelte sammen med os andre. Og hvad vilde saa denne Mand udrette? Intet paa Grund af sin fødte Minoritet. Altsaa dette Forslag maa jeg paa Forhaand bede lagt til Side, om der skal blive en Forhandling med Haab om et Resultat.“

Hvad Kirkeraadet tilstræbte ved en saadan Mand, opnaaedes bedre ad andre Veje, mente Fader, og henviste til den aarlige Indberetning til Raadet om Missionens Virksomhed; ønskedes der saa yderligere Oplysninger, kunde man henvende sig til Formanden.

Om Bestyrelsens Forpligtelse til særlig at udøve sin Virksomhed dèr, hvor Stiftets Biskop finder, at forbigaende eller vedvarende Grunde gør dens Bistand ønskelig (f. Eks. paa uvakte Egne eller Steder med svage eller uduelige Præster), — udtalte Fader, at Bestyrelsen sikkert med Glæde vilde gaa ind herpaa, og tilføjede: „Forøvrigt vilde en Bemyndigelse fra Biskoppen til at lade vore Udsendinge arbejde i et Sogn, hvor der findes „en uduelig Præst“, være meget velkommen, idet den vilde ophæve en meget generende Bestemmelse, som Missionen nu virker under, nemlig at en Missionær ikke maa holde offentlige Forsamlinger, hvor Præsten ikke vil tillade det, hvorved *Missionen ofte er udelukket fra at virke paa de dødeste Egne.*“

Skrivelsen, som var adresseret til Professor *Madsen*, sluttede Fader med: „Jeg beder Dem nu, kære Professor Madsen, om at forelægge Kirkeraadet disse mine Bemærkninger til Overvejelse i Haab om, at det maa føre til en lykkelig Overenskomst, lykkelig for den Indre Mission og vor Folkekirke, idet jeg dog indstændig beder om at udsætte Sagens Ikrafttrædelse til en belejliger Stund.“

*) Ukærkommen Person.

I denne Skrivelse møder vi den fødte Fører, forhandlingsvillig, hvor der er et Grundlag herfor, fast og urokkelig, hvor han øjner Fare, klog og snild til at gribe en udrakt Haand til forbedrede Arbejdskaar for Missionen, men fremfor alt en tro Tjener mod den Kirke, han helligede sit Liv og sin Gerning.

Efter disse Brydningsaar kom den rolige Arbejdstid for Missionen, hvor den gjorde store Fremskridt.

Det stadig voksende Arbejde nødvendiggjorde *Missionshusene*. Allerede i 1871 havde Fader indviet det første i Randers; senere byggedes et i Aarhus; men det var dog først i Firserne og Halvfemserne, disse Huse blev rejste rundt om i Landet.

Faders Tanke med Missionshusene var, at de skulde være „de daglige Værksteder ved Siden af Kirken“. De, som saa ængstelige eller uforstaaende paa Missionen, mente derimod i dem at se Begyndelsen til en vordende Frikirke.

De, som har kendt Fader, ved, at han var saa fuld-blods Folkekirkemand som nogen. Derfor tog han ofte denne Frikirkefantasi frem ved Missionshuses Indvielse og betonedes atter og atter, at Tanken med dem kun var, at de „skulde være *Værksteder for det udvidede Arbejde for Guds Rige*, helst i inderlig Samvirken med det Arbejde, som gøres i Kirken, naar det virkelig er et Arbejde for Livet, som øves dér.“

Dog lagde Fader ikke Skjul paa, at kom den Dag, hvor den levende Menighed blev husvild i Kirken, stod alle Missionshusene rede til at blive dens Tilflugtssted.

Det blev i Aarenes Løb et stort Antal Missionshuse, Fader indviiede. Ved saadanne Lejligheder anmodede han altid Stedets Præst om at maatte laane Kirken til Indvielsesgudstjeneste for at fastslaa, at Huset var bygget

som Hjælpeværksted til Kirken, og kun i meget faa Tilfælde fik han Afslag.

Som alt anført var Arbejdets stærke Vækst Grunden til Missionshusenes Fremkomst.

Saa længe det ugentlige Arbejde kun bestod i Børnegudstjeneste og Samtalemøde og iøvrigt et enkelt Missionsmøde, kunde Hjemmene i nogen Maade gøre Fyldest, men da Arbejdet toges op blandt unge Mænd og Kvinder, og særlig da Missionsugerne begyndte, blev Missionshuse mere paakrævede.

Ved denne Fremkomst af de nye Værksteder indførte Fader en praktisk Bestemmelse, at Missionen ikke overtog noget Missionshus paa Landet, før det var gældsfrit. Derved fremmede han dels Offerviljen hos Guds Folk, og dels fremelskede han deres Kærlighed til Huset og den Gerning, der skulde øves dèr, naar disse Huse blev rejste ofte under aandelig trange Kaar og med personlige Afsavn.

De før nævnte nye Arbejdsforgreninger stammede i deres Oprindelse fra Udlandet.

Fader var ikke bange for det udenlandske, naar det kunde tjene Guds Riges Fremme; det maatte blot ikke importeres i sin udenlandske Skikkelse, men først „oversættes paa Dansk“.

I sine yngre Aar havde Fader skrevet til *Clausen* i Anledning af en af dennes mange nye Idéer: „Husk paa, at min Karakter er indrettet saaledes, at alt først skal modsiges, som jeg ikke selv har produceret, eller at alt først skal gaa i Gæring, før det sande udsondres.“

Denne Karakterejendommelighed gjorde sig stærkt gældende overfor alt udenlandsk, meget af det blev „modsaagt“, saa det aldrig fik Indpas i Indre Mission, f. Eks. den „Evangeliske Alliance“. Og den Begejstring, Fader mødte

hos enkelte troende Mennesker for den engelske Form for Kristendommen, stemplede han som „Engelsk Syge“.

Fader hævdede stærkt og gentagende, at kun naar Kristendommen bringes os i „danske Klæder“, kan den slaa Rod i Folket. Dette understreger han særlig i en af „Julegaverne“: „Hvad er Grunden til — skrev han —, at netop i det forløbne Aarhundrede Kristendommen har faaet en Magt i det danske Folk som aldrig før? Svaret er: fordi først i dette Aarhundrede er Kristendommen kommet frem iblandt os i *danske Klæder*, saa den passer for danske Folk og kan give Genlyd i danske Hjerter,“ og peger i denne Forbindelse „paa den grundtvigske Vækkelse i Aarhundredets første Halvdel og paa Indre Missions i dets sidste Halvdel“.

Det er Faders Fortjeneste at have holdt Indre Mission ren for udenlandsk Væsen, noget som faldt ham saa let med hans udprægede danske Sind.

Blandt de Virksomheder i Udlandet, som Fader saa kunde tjene Guds Riges Fremme herhjemme, var det store Ungdomsarbejde. Han kaldt „Ynglingeforeningen en *stor Sag*, en stor Gerning, som Verdens Frelser har for i alle evangeliske Lande med at frelse de unge“.

Dette Arbejde har Herrens store Kongstanke paa sit Program, „at de alle maa være ét“, som i sin Praksis ikke blot skulde vise sig i, at de unge var frelst ved den ene Kristus til at være én frelst Skare, men ogsaa at de kunde finde hverandre i de forskellige Lande; med andre Ord, det var et kristeligt internationalt Arbejde, som skulde omplantes i dansk Jordbund.

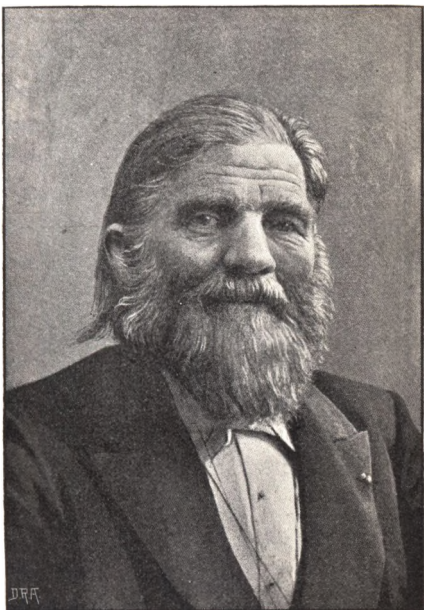
Her meldte sig den store Vanskelighed: Ungdomsarbejdet i Udlandet tog ikke de konfessionelle Hensyn, men dem vilde man ikke se bort fra her hjemme.

Vore Ungdomsforeninger var i Begyndelsen af Fir-

serne blevet optaget i Verdensforbundet for Ynglinge-foreningerne; men da disse i Udlandet havde et rent konfessionsløst Præg, saa Sekterne ogsaa havde Adgang til Foreningerne, udmeldte de skandinaviske Foreninger sig af Forbundet ved Verdenskonferencen i Stockholm 1888 og dannede et skandinavisk Forbund. Inden Udtrædelsen tilbød de danske Repræsentanter „at ville modtage i vore Foreninger saadanne unge Mænd, som tilhørte et andet Samfund, som Gæster med det Forbehold at maatte udelukke dem, dersom de søger at udbrede deres efter vor Tro falske Lærdomme“. Men da Hovedbestyrelsen ikke vilde gaa ind derpaa, dannedes det nye Forbund.

Gennem dette nye Forbund kom Fader i Forbindelse med Professor *Waage* fra Kristiania, Ynglingesagens varmhjertede Forkæmper i Norge, en helstøbt Kristen med en levende Kærlighed til Guds Rige. Dette Bekendtskab blev til et inderligt Venskab, og ofte har Professoren været en kærkommen Gæst i vort Hjem.

Hans Datter *Hanna* kom paa Hjemturen fra Tyskland paa et længere Besøg i Ørsløv, hvor Grunden lagdes til

PROFESSOR WAAGE

hendes nuværende Stilling som Præstehustru ved min Broder Filips Side.

Ved det før omtalte Møde i Stockholm prædikede Fader i *Blasieholms-Kirken* over en Tekst hentet fra Fortællingen i 2. Mosebog om Tabernaklets Indvielse, om „Skyen, der skjulte Helligdommen, mens Herrens Herlighed fyldte Boligen“. Saaledes er det med Guds Rige og dets Arbejde. For dem, der staar udenfor, er dette skjult af Skyen, saa de ikke forstaar det; men de, som er kommet indenfor, ser Herrens Herlighed. „Og saaledes skal det ogsaa være i vore Ynglingeforeninger, disse Helligdomme for unge Mænd, som bygges i vore Dage... Vi skal ikke gøre disse Foreninger mere begribelige og antagelige for Verden ved at slaa af paa Kristendommens Alvor og gøre dem til halv kristelige og halv verdslige Foreninger. Det har man gjort dels ved at fortælle de unge Kristendom, dels fortælle dem verdslige Historier... Vi har et helt andet Formaal, et *udelukkende kristeligt Formaal*. Derfor skal vi i denne Sag tone rent Flag, saa det staar klart for alle, at det, vi vil de unge, *er Kristendom* og intet andet, frelse og bevare dem for Guds Rige midt i denne vantro og forvendte Slægt. Ved at gøre dem halv kristelige og halv verdslige, bliver de visselig mere antagelige for Verden — men Herrens Herlighed vil forsvinde.“

Det skandinaviske Forbund bragte dog ikke den Nytte, Fader havde ventet. Uagtet Stiftsprovst *Hall* fra Kristiania, der nogle Aar var Generalsekretær, berejste de tre Lande og gjorde et stort Arbejde, var Modsætningerne dog for store mellem de tre Folk.

Hidtil havde der i Arbejdet for Ungdommen kun været Tale om de unge Mænd, men ved de nordiske Ynglingeforeningers Møde i Trondhjem 1889 slog Fader til Lyd for de unge Piger. „Man har begaaet en Sprogfejl —

sagde han —, som kan blive til en Tankefejl og tilsidst en Handlefejl. Man taler om de unge, men nævner kun Ynglingene. I *Danmark* har vi to Køn — har man kun ét i *Norge*? „De unge maa ikke forgaa“, har man sagt, men maa de unge Piger forgaa? Naar de unge Mænd gifter sig med de unge Piger, og disse forgaar, da vil ogsaa de unge Mænd forgaa. Derfor maa der være Pigeforeninger for de unge Piger, som der er Ynglingeforeninger for de unge Mænd.“

Ved dette Mødes Afskedsfest blev der sunget en Sang — forfattet af den norske Præst *Skavlan* — der giver et lille Indblik i Nordmændenes Syn paa Fader.

Du danske Morbro'r med *Vahl*
   og *Beck*,
 — i Grunden har jeg for dig
   lidt Skræk,
 saa skrap i Munden,
 men Guld paa Bunden —,
 den Frygt er væk.

STIFTSPROVST HALL

Med Aarene kom Tanken paany op om at indtræde i Verdensforbundet. Dette lykkedes ved Verdenskonferencen i *Chaux de fond* 1899, og netop paa de Betingelser, Fader havde foreslaaet paa det før omtalte Møde i Stockholm.

Som Formand for Fællesbestyrelsen for K. F. U. M. og K. i Danmark overværede Fader denne Konference.

Det første Foredrag — det, som førte til Genoptagelsen i Verdensforbundet — holdt Fader paa Tysk.

Ud fra et gammelt Sagn, han havde hørt i Schweiz, at Schweitzerne skulde være udvandrede fra Danmark, pegede han først paa Ligheden i godt og ondt mellem de to Nationer. „Af Ydre er ingen af dem smukke, af Væsen tvære, og begge ligner hinanden i at elske Frihed og Fædreland, begge nøjsomme og arbejdsomme.“ Derefter omtalte Fader Uligheden, „Schweitz med de høje Bjerge og dybe Dale og Danmark „flad som en Pandekage“. Og selv om vi har et Himmelbjerg, er dette dog kun en lille Tingest ved Siden af Mont blanc. Men vi har en anden Lighed med Schweitzerne, vi har et andet Himmelbjerg, der kan naa Himlen: vor Tro paa vor Frelser; og fra dette Bjærg kommer min Hilsen fra Danskerne, fra Troens Bjærgfolk, som arbejder i den Indre Mission, kommer min Hilsen.“

Efter en Omtale af Indre Missions Arbejde blandt Ungdommen, hvorledes Herren havde velsignet navnlig de sidste Par Aar med store Vækkelser, fortsatte Fader: „Vi tilhører ikke Verdensforbundet, men vi vil gerne ind i det, hvis man vil optage os paa de for os nødvendige Betingelser. I Danmark er vi i det store og hele en luthersk Menighed. Sektvæsenet har meget lidt at betyde hos os, og med Tak til Herren herfor er vi meget aarvaagne overfor alt sekterisk. Til Sekter regner vi naturligvis ikke den reformerte eller den engelske Kirke; vi vil gerne byde alle troende unge velkommen som Gæster i vore Foreninger, men kan ikke optage alle som stemmeberettigede Medlemmer og vil ikke taale Propaganda for andre Trosbekenndelser. Paa disse Betingelser ønsker vi at blive optaget i Verdensforbundet. Saa vidt mig bekendt er Tyskland optaget paa samme Betingelse. Kan man optage det store Tyskland saaledes, tør man vel ogsaa optage det lille Danmark paa samme Maade. — Vi skal ikke gøre noget ondt.“

Senere holdt Fader Foredrag om „Hvorledes skal vi bringe Guds Ord til den unge Mand?“ Man mærkede ret paa dette Foredrag, at Fader var blandt Ungdommen, trods sin høje Alder lige ung i Sind.

Dette Foredrag blev holdt paa Dansk med Oberst *Fermoud* som fransk Tolk, da Tilhørerne bedre forstod Fransk end Tysk.

— — —

Missionsuger med tilhørende *Eftermøder* hørte ogsaa med til det nye, Fader omplantede i dansk Jordbund, og det har atter og atter vist sig, at denne Form for Vækkelsesarbejdet, tilpasset efter danske Forhold, har bragt megen aandelig Velsignelse, idet mange af de Vækkelser, der med Mellemrum skete rundt om i Landet, begyndte i Missionsugerne.

Eftermøderne saa Fader første Gang ved *Moody's* og *Sankey's* Møde i Paris og fandt, at „her manglede vi noget hjemme“. Han ansaa dem for et godt Middel, men de skulde bruges med aandelig Varsomhed for ikke enten at vække Sladder eller under den personlige Samtale fremtvinge en unaturlig Omvendelse. Han advarede indtrængende mod at give et paavirket Menneske Omvendelsesattest. „*Sig det aldrig!* — skrev han —, du kan gøre ubodelig Skade for det Menneske.“ Men den rette Angrebsaand skal forenes med den fornødne Takt overfor den enkelte, kun da kan Eftermøderne blive et tjenligt Middel til Synderes Omvendelse.

I 1884 havde Provst *Vahl* anmodet Fader om at være Medindbyder til „*Den evangeliske Alliances* Møde om Efteraaret i København.

Faders Svar til *Vahl* er betegnende for hans usvigelige Tillid til sine Venner. „Jeg vil saa gerne være til Tjeneste — skrev han —, men jeg er lidt i Forlegenhed, da

jeg lever i den tykkeste Uvidenhed om hele denne Sag; hvad er den evangeliske Alliance? og hvad vil man bestille i København? og hvad skal jeg give Navn til? Dog du vil vist ikke bruge mit Navn til noget ondt — der har du det, du gamle Ven!”

Alle disse Spørgsmaal fik Fader besvaret i en Artikel af Vahl i Nationaltidende, gengivet senere i Missions-tidende.

Faders første Indtryk af den evangeliske Alliances Møde syntes at have været gunstigt, selv om det skinner gennem Referatet, at det gunstige Indtryk væsentlig var en Stemning, der skulde vise sig ikke at faa nogen lang Levetid.

I Referatet om Mødet skrev Fader: „Hovedsagen ved et saadant Møde er og bliver den velsignede Følelse af at være sammen med saa mange troende Mænd fra forskellige Lande fra forskellige Kirkesamfund, med hvem man vidste, at man var uenig i mange Ting, og dog følte, at vi var enige i det ene store, Troen paa den samme Frelser, Arbejdet for det samme Guds Rige og Kampen mod den samme Djævel...“

Denne Glæde over Alliancen skulde snart vise sig kun at være en Stemning, der ikke havde dyb Rod. Senere tog Fader nemlig afgjort Afstand fra den evangeliske Alliance i en Artikel imod Bladet „Kirkeklokken“, hvis Redaktør havde mindet ham om, at han havde været Med-indbyder til Alliancens Møde. „Det er sandt — svarede Fader —, men det er ogsaa sandt, at der er ingen af mine kirkelige Fejltrin, jeg har fortrudt mere end det... Man har Lov at holde mig min Deltagelse i dette Møde for Øjne og sige: du slaar dig selv paa Munden. Jeg svarer: ja, men jeg tilføjer aabent, at jeg bar mig galt ad dengang.“

Det var Makkerskabet med Sektererne, der var Fader

imod; han kaldte det „en falsk Alliance, der taler saa kønt om, at alle gode Kræfter skal alliere sig imod den fælles Fjende, det er „Djævelen som Lysets Engel“, den maskerede Djævel“.

Endnu skal nævnes et Arbejde, som Fader aldrig sagde god for, nemlig den kristelige Afholdsbevægelse „*Blaa Kors*“. Her gjaldt i særlig Grad hans Ord til *Clausen*, at „alt først skal modsiges, som jeg ikke selv har produceret“. Og „*Blaa Kors*“ gik aldrig saaledes i Gæring for ham, saa det sande „blev udsondret“.

Det var Afholdsløftet, Fader havde forset sig paa; han kaldte det „et Surrogat for Omvendelse“. Vi, som ved, at de ledende indenfor dette Arbejde kun regner Løftet som et Middel, mens Maalet er Kristus, og atter og atter har set, hvorledes mange Stakler virkelig er blevet hjulpe til Kristus gennem „*Blaa Kors*“ — kan kun sige Gud Tak for dette velsignede Arbejde. Og mon Fader ikke, om han havde levet længe nok, vilde have sagt: „Nu er det sande i dette Arbejde ogsaa udsondret for mig.“

Af det foregaaende vil det ses, at Faders Stilling var klar overfor alt det nye, der meldte sig fra Udlandet, aldrig vaklende eller ubestemt, men afgjort enten for eller imod, alt eftersom han saa, det kunde fremme eller hindre Maalet for al hans Virken: *Livets Vækkelse og det vakte Livs Bevarelse*. Med dette Maal for Øje ledede han Missionen og gik selv foran med sine mange Møder.

Men hvor mange Møder Fader end holdt — og det var mange, indtil 10 om Maaneden — naaede hans Røst dog ikke langt nok. Det mente i det mindste hans Venner. Som tidligere fortalt var det dem, der besørgede Udgivelsen af Postillen „*Fra Livets Kilde*“, mens han selv i Forvejen havde udgivet „*Fjorten Prædikener*“ (1865) og „*Nyt og Gammelt*“ (1868). Nu ønskede man en fjerde Prædiken-

samling fra hans Haand. Den nye Tekstrække var indført, og det var hans Prædikener over den, man ønskede.

Kun meget modstræbende imødekom Fader dette Ønske; han syntes, „det maatte se ud som Hovmod, som en Overvurdering af sig selv“ at udgive en fjerde Postille. Men Vennerne var ubøjelige, de ønskede denne nye Prædikensamling, navnlig var Fru *Dinesen* paa Kragerup ivrig for den og tilbød at laane Fader det fornødne Beløb til Udgivelsen. Denne Postille er udgivet efter stenografisk Referat ligesom sin Forgænger.

Fader kaldte den „*Paa Livets Vej*“ „som Tegn paa, at det er mit eneste Maal med al min Forkyndelse: at føre dødsdømte Syndere ind paa den Vej, som fører til Livet, og i det Haab, at denne Postille maa vedblive at være en god Ven og Vejviser for Jesu Venner i Jesu Fodspor til at blive paa Vejen og naa Maalet, som Vejen fører til — ogsaa naar min Mund er forstummet.“

Igennem sine Prædikener saavel som hele sin Virksomhed var det Fader magtpaaliggende at værne om det vakte Liv og bevare det paa Ordets og Sakramenternes Grund. Han var en vaagen Modstander af alt Sektvæsen og Sværmeri, som han ansaa for en Svækkelse af Livet ved deres Forkastelse eller Tilsidesættelse af noget af Herrens Naademidler. Atter og atter hævdede han, at Gud har givet os de forskellige Naademidler, fordi de alle er nødvendige til vor Frelse.

Denne stærke Betoning af Naademidlernes Nødvendighed møder vi atter og atter i hans Prædikener saavel som i hans mange Foredrag og Artikler. Betegnende er det, at Daab og Nadvere omtales i alle Prædikenerne i „Nyt og Gammelt“.

Fader førte en skarp Klinge, 'naar han værnede om

Naademidlerne, særlig Biblen og Sakramenterne, og den blev ført med en fast og sikker Haand.

Hvor frisindet Fader end ofte har vist sig, saa taalte han ingen Forflygtigelse eller Forkastelse af det sakramentale, ja, kunde fordømme det med de stærkeste Ord.

Her blot et Eksempel. En Mormon kom en Dag ind til ham, og det varede ikke længe, før der udspandt sig en ivrig Debat om Daaben. Under Samtalen kom en af mine Brødre ind og gik hen for at give den fremmede Haanden, men i det samme giver Fader ham et Slag over Haanden med Pibespidsen og siger: „Du skal ikke give Satan Haanden.“ Samtalen fortsattes, indtil Mormonen i sin Raadvildhed erklærede, at Fader ikke kendte Skriften. „De tager fejl — lød Svaret — jeg baade kender den og ved at handle derefter. Der staar skrevet: Dersom nogen kommer til eder og ikke fører denne Lære, ham skal I ikke tage til Huse og ikke byde ham velkommen; thi den, som byder ham velkommen, bliver delagtig i hans onde Gerninger,“ og dermed tog Fader Mormonen i Nakken og smed ham ud.

End ikke hos sine Venner taalte Fader nogen Forflygtigelse eller Afslag i det sakramentale saa lidt som Sværmeri. Betegnende her er hans Forhold til Grosserer *Viggo Lund*; da han kom ind paa Syndfrihedslæren og lod dette komme offentligt frem i sin Bog „Et lykkeligt Liv“, forbød Fader ham at tale i Missionshusene.

Faders Fasthed overfor Syndfrihedssværmeriet viste sig særlig i hans Forhold til Pastor *M.*, som han en Tid saa paa med Glæde for hans nidkære Arbejde i et af Københavns vanskeligste Sogne, indtil en „forløben Mormon, en aabenbar Sekterer og Sværmer“ ved Navn *Von* fik en aldeles ubegribelig Indflydelse paa Pastor *M.*

Efter Opfordring af nogle troende Mennesker i København advarede Fader offentlig mod dette nye Sværmeri. Hvor svært det var for Fader at efterkomme denne Anmodning, viser selve Advarslen.

„Det kniber mig svært — skrev han — at skrive en ligefrem *Advarsel* mod denne kære Broder. *Men først Guds Rige!* Det maa være det afgørende for mig ogsaa i denne Sag.“

For at undgaa et offentligt Brud havde Fader privat tilskrevet *M.* for at formaa ham til at bryde med *Von* og i Brevet spurgt ham, „om ikke *Indre Missions Venners Kærlighed* kunde veje saa meget for hans Hjerte, at han offentlig vilde frasige sig Samfundet med *Von*, denne Fredsforstyrrer i Guds Riges skønne Arbejde i vort Folk“. Men da Svaret blev et Nej, „maatte Kærligheden til og Omsorgen for den Indre Mission gaa forud for Kærligheden til det enkelte Menneske, hvor ondt det end gør mig og vil gøre ham“, hvorefter Fader „indstændigt bad Venerne om ikke at indbyde *M.* til at holde Møder. I hvert Fald kan han ikke bruge vore Missionshuse“.

I en Artikel i „Annexet“: „Den fuldkomne Galskab“, gendrev Fader senere Fuldkommenhedslæren som skriftstridig og hævdede, at naar den har kunnet fremstaa iblandt os, skyldtes det „en slem Mangel i megen Forkyndelse og i manges Liv... Her er noget, og det noget meget vigtigt, som er forsømt i Kirkens Forkyndelse, nemlig Herrens Ord: vorder fuldkomne, som eders Fader i Himlen er fuldkommen.“ I sin videre Udvikling skelnede Fader mellem Fuldkommenheden i Himlen, „den fuldkomne Fred“, og Fuldkommenheden paa Jorden, „fuldkommen i at kæmpe og sejre“. Men dette naas ikke i et Øjeblik, det er Maalet for vor Helliggørelse, et Maal,

som først naas ved Livets Afslutning. „Naar det er naaet, har vi intet mere at gøre her, saa er Maalet for vort Jordeliv naaet, og saa vil vi blive kaldt hjem; thi saa — og først saa er vi skikkede til at være salige i Himlen.“

Fuldkommenhedssværmeriet gav Anledning til et Angreb fra grundtvigsk Side paa Indre Mission, idet Pastor *Elmquist* i „Kirkebladet“ gav den Skyld for Sværmeriets Fremkomst. I Artiklen „*Det har Katten gjort*“ muntrede Fader Angriberen; som man i gamle Dage sagde: „det har Katten gjort“, naar der var Uorden i Huset, „er man nu i Færd med at sætte Indre Mission i Kattens Sted, og det hjælper ikke, at den kan bevise sin Uskyld, den har gjort det alligevel. *Elmquist* hævder, at disse Sværmere er udgangne fra Missionen, men de er ikke af den, ... men det har Katten ikke gjort; thi de er udgangne fra Amerika ... Og vil man vedblive at paastaa, at Katten har gjort det, saa spytter Katten. Thi det er Løgn.“ Derefter slutter Artiklen med: „Kære Pastor *Elmquist*, er der lidt godt Humør endnu tilbage i Dem, saa maa De dog vist med et Smil kunne se, at De handler med Indre Mission, som man i gamle Dage gjorde med Katten.“

Som Fader offentlig tog haandfast paa dette Sværmeri, saa tog han ikke mindre blidt paa den enkelte, der var smittet deraf.

Der kom saaledes en Dag en „syndfri“ paa Besøg i vort Hjem. Fader, som snart mærkede, hvor han aandelig hørte hjemme, spurgte ham, hvad han egentlig bestilte. „Jeg gaar om og besøger Brødre,“ lød Svaret. „De er altsaa en ganske almindelig Drivert, — bemærkede Fader — men nu kan De gaa ind og tale med de andre, jeg har nemlig noget mere nyttigt at tage mig for.“ Fyren saa meget pjokket ud ved denne pludselige Vending i Sam-

talen, og det varede ikke længe, før han begav sig paa Vandring for at „besøge andre Brødre“.

Pastor *Elmquist* var dog ikke den eneste, der vilde sætte dette Sværmeri i Forbindelse med Indre Mission.

Da *Von* og hans Tilhængere havde holdt til i Missionshotellet, som ejedes af Missionær *Nissen*, var den Mistanke opstaaet, at *Nissen* og et Par andre Missionærer var smittet af Sværmeriet; ja, en af dem skulde endog have paastaaet, at „han ikke havde syndet i to Maaneder“.

Disse Rygter fik efterhaanden saadan Vind i Sejlene, at en Præst følte sig kaldet til at samle Underskrifter blandt Missionspræster paa en Adresse mod de omtalte Missionærer.

Adressen blev sendt til Fader, men blev omgaaende ekspederet ind i Kakkellovnen uden at være forelagt den øvrige Bestyrelse.

Naar den fik denne ublide Medfart, var sikkert en af Grundene den, at der blandt Underskriverne fandtes en Præst, som Fader havde haft en Del Bryderier med i et andet kirkeligt Arbejde, og nu mente han i hans Underskrift at se et utidigt Forsøg paa at blande sig i Missionens Anliggender. Men den væsentligste Grund var dog, at Fader ansaa Adressens Indhold i Hovedsagen for Sladder.

I en offentlig Redegørelse hævdede Fader, at Adressen „væsentlig ikke indeholdt andet end den sædvanlige løse anden og tredie Haands Snak . . . Den vil nu slet ingen Betydning have overfor Sagen selv. Den er gaaet al Kødets Gang. Bestyrelsen maa virkelig forbeholde sig at styre sine Sager selv uden Indblanding af ukaldede Hjælpere. Saaledes har vi baaret os ad overfor ukaldet Indblanding fra Lægfolkets Side, saaledes maa vi ogsaa bære os ad overfor Præster.“

Endvidere gjorde Fader Rede for Resultatet af sine Undersøgelser i Sagen, at *Von* og Tilhængere vel havde holdt Møder i Nissens Hotel, men da *Nissen* fik Kundskab om de uhyggelige „Lattermøder“, forbød han *Von* Adgang til Hotellet. „Det er Sladder — skrev Fader —, at nogen af Missionens Udsendinge skulde lære Syndfrihed. Det er *Sladder*, ja det rene skære *Løgn*, at en navngiven Indre-Missionær har udgivet sig for ikke at have syndet i to Maaneder. Om „de tre Omvendelser“, som der ogsaa staar i „den dumme Adresse“, har jeg været meget paa Jagt, men har kun kunnet finde *to Omvendelser* — en uheldig Form for den sunde Lære, ... men er det egentlig saa forskrækkeligt, naar man betænker, at Biskop *Martensen* taler om *to Genfødelser*? eller naar der er Biskopper, Provster og Præster, der taler om 365 Omvendelser for troende Mennesker ... Sandelig, det var kun *lidt Sandhed*, der kom ud af *saa megen Sladder*. Men hvorfor vil Indre Missions bedste Venner tilbyde fri Befordring for Sladderen? Hvorfor ikke overlade den Forretning til de københavnske Blade af mindre ren Race.“

Sagen var dog ikke sluttet hermed, den kom frem paany ved Missionens Sommermøde i Roskilde 1897, hvor Fader med velberaad *Hu* havde valgt „Eftermøder“ til Forhandlingsemne; man havde nemlig sat de før omtalte „Lattermøder“ paa Missionshotellet i Forbindelse med Eftermøderne.

Under Forhandlingen kom naturligvis Sværmeriet paa Tale og dermed „Adressen“.

Fader affærdigede det dog kort med den Bemærkning: „Jeg gav Adressen en varm Modtagelse; thi jeg smed den i Kakkelovnen,“ og dermed druknede den Sag i Latter.

Men Fader havde endnu Bestyrelsen tilbage, som følte sig brøstholden over hans egenmægtige Optræden.

Ved Bestyrelsesmødet blev Sagen behandlet som første Punkt paa Dagsordenen. De andre Bestyrelsesmedlemmer var ikke blidt stemte, navnlig tog Provsterne *Blume* og *Zeuthen* stærkt paa Veje mod Faders „uforskammede Behandling“, „Hensynsløshed“, „Egenraadighed“ o. s. v.

Fader tav længe til disse Vulkanudbrud, det eneste Livstegn var Røgen fra hans Pibe. Endelig bryder han ind med den Bemærkning: „Skal vi saa til at bestille noget!“

Det havde den forønskede Virkning, alle maatte le ad denne ejendommelige Maade at slutte Sagen paa, ja, selv de to Provster var slaaet af Marken, da de med et Hjertesuk erklærede: „Du er da ogsaa uforbederlig!“

Der er dem, der har forestillet sig Fader som en „Enehersker over alle Russere“, mens de andre i Bestyrelsen kun var Nuller og Fader Ettallet, der gav Nullerne Værdi; og man vil maaske i det foran fortalte søge Beviset herfor.

Dette er dog ganske misvisende; Fader søgte tværtimod at omgive sig med Mænd og ikke Nathuer. Navne som *Zeuthen*, *Blume*, *Anders Stubbjær* og *Lehnsgreve Holstein* maa være tilstrækkelige Beviser. Nej, Fader ønskede omkring sig Mænd med selvstændige Meninger, ogsaa om de gik ham imod. Det er sikkert kendt af mange, hvorledes *Zeuthen* ofte kunde være i Opposition, ja en Gang saa kraftigt, saa Fader spurgte ham, om han havde opponeret mod at blive født.

Men de elskede Fader, derfor kunde de ogsaa tage en Holmgang, uden at der gik Skaller af Kærligheden. Og havde han fejlet, kunde han bekende det og bede om Tilgivelse. Det var denne Troskab mod Sandheden og Kærligheden, der gjorde ham saa afholdt i Bestyrelsen, ogsaa naar han som før fortalt kunde handle paa egen Haand; Kærligheden taalte det; thi de vidste, han hand-

BESTYRELSEN FOR DEN INDRE MISSION I DANMARK 1897

Lærer Lind Greve Holstein-Holsteinborg. Pastor Nyeborg.

Provst Vahl. Provst Blume. Pastor Vilhelm Beck. Pastor Moe. Stiftsprovst Zeuthen. Pastor Møller.

lede aldrig i personlig Interesse, men alene af Hensyn til Missionen.

Men kom der Meningsforskel mellem Fader og den øvrige Bestyrelse — hvad kunde hænde bl. a. paa Grund af hans hurtige Overblik over en Sag —, og han var overbevist i sin Mening, bøjede han aldrig af.

Han blev engang spurgt, hvorledes han i saadanne Tilfælde fik sat sin Mening igennem, hvortil han svarede: „Jeg lader dem snakke, ofte i timevis; naar de saa har snakket sig møre, tager jeg Sagen frem paany, og saa er de i Reglen enige med mig — af lutter Længsel efter at blive færdige.“

Var Fader Opponent imod et Forslag og ikke vilde have det fremmet, havde han sin Maade at slaa det i Stykker paa.

Her blot et Eksempel fra et Bestyrelsesmøde for Haslev Højskole. Forstander *Davidson* havde indbragt Forslag om Cementering af Rendestenen omkring Skolebygningen og var meget opsat derpaa. Da Skolens Finanser var smaa dengang, mente Fader, at den Udgift kunde spares, men *Davidson* blev ved med sit.

Til sidst sagde Fader: „Gaa da saa ud og maal Rendestenen op.“ *Davidson*, som nu troede Sejren vunden, gik i Lag med Rendestenen baade i dens Længde og Bredde. Langt om længe kom han tilbage med det opgivne Maal. „Paa hvad?“ spurgte Fader. „Rendestenen,“ lød Svaret. „Naa den, ja det er forkastet for længe siden;“ og dermed var den Sag afgjort.

— — —

Indre Missions Gennembrudstid faldt som bekendt sammen med de stærke politiske Brydninger i Folket. Da Fader havde set, hvorledes et godt begyndt kirkeligt Arbejde havde taget Skade ved politisk Indblanding, var

det ham magtpaaliggende at holde Indre Mission og det ved den vakte Liv borte fra Politiken.

Hans personlige Stilling til Politiken er allerede omtalt i I. Bind; uagtet han aabent og klart havde gjort Rede for sit Standpunkt, blev han dog atter og atter udspurgt derom.

Disse Spørgsmaal kedede ham, saa han i Reglen slog dem hen med det Svar: „Jeg hører til højre og ser til venstre.“

Et Menneske, som mente, der gemte sig en dyb Aandrigthed i dette Svar, trængte stærkt ind paa Fader om en nærmere Forklaring. „Jo — lød Svaret — jeg hører kun paa det højre Øre og ser kun med det venstre Øje,“ og dermed opløste den Aandrigthed sig i Intet.

Det faldt i det hele ikke Fader ind at tænke noget aandrigt om Politiken eller Politikerne.

Politik stod for ham som det mest aandløse, i det mindste som den praktiseredes hos os. Saaledes skrev han til Kaptajn Pontoppidans Moder: „Her er saa stille, saa dejlig stille herhjemme i Dag (en Valgdag), men jeg tænker paa Mudderet, som nu gennemsuser Danmark fra Tusinde dumme Mennesker, som skal afstemme, om vi skal have flydende eller faste Forter. Jeg tænker, de fleste Vælgere i Dag har mest Sympathi for flydende Varer og flydende Sludder. Jeg holder mest af at sidde hjemme i mit faste Fort, Troens faste Fort, som endnu ingen Fjende har kunnet skyde ned for mig. For Resten maa jeg døje en Del, fordi jeg ikke vil være med, og især fordi min Vogn er kørt med 10 Mænd til Valg, af hvilke jeg er vis paa, at foruden *Thor* stemmer de alle aved om.“

Og Faders Agtelse for Politikerne var af samme Kvalitet. „Den politiske Krig — skrev han — er kun en Kamp om Magten, en Kamp imellem smaa Ubetydeligheder, der

ved at puste Partistridighederne op til den mest mulige Størrelse søger paa Partifællers Skuldre og Dumhed at løfte sig op til at blive noget betydeligt.“

Det var al den Smaatskaarenhed og Hulhed, der gemte sig bagved de politiske Talemaader, som var Fader imod. Hans Dom var lige skaanselsløs over de forskellige politiske Partier, naar han f. Eks. skrev: „Fra én Side raabte man højt nok paa, at man kæmpede for Gud og Konge og Fædreland, og saa dansede man og drak sig fuld for Gud, Konge og Fædreland. Og fra en anden Side raabte man højt nok om, at man ogsaa elskede sit Land og sit Folk, og saa nægtede man alle Midler til at værne og væрге sit Land og Folk imod Landets og Folkets Fjender.“

Derfor kunde Fader ikke slutte sig til noget af Partierne. „Jeg er ikke Højremand — erklærede han —, thi der er saa meget Hykleri indenfor det Parti; og jeg er ikke Venstremand, thi Venstre fører en dum Politik, der arbejder alt over i Socialisternes Hænder; og jeg er ikke Socialdemokrat; thi det Parti er Forløber for Antikrist.“ Og naar nogen vilde paastaa, at Kristus var Socialdemokrat, svarede han: „Det er Usandhed; thi Socialdemokraten kræver alt, men Kristus gav alt.“

Det var jo særlig i Firserne, de politiske Bølger gik højt og skilte Folket i „fjendtlige Hære, som bekæmpede hverandre med næsten større Bitterhed, end Danske og Tyske havde krigen mod hinanden.“ Da følte Fader det som sin Pligt at advare Guds Folk mod at lade sig rive med af „denne Hadets Politik“.

Han frygtede med Rette for, at kom den politiske Strid ind blandt Guds Folk, vilde den indbyrdes Kærlighed drukne i Partihatet. Derfor advarede han med Mund og Pen mod denne Fare.

Faders Advarsel gjaldt ikke Politik i Almindelighed. „Det kan jo vel være en ærlig Sag at være Politiker, hvad enten man er det til højre eller venstre,“ skrev han; men det var Hadets Politik, han advarede imod, idet han havde „set sørgelige Eksempler paa, at Mennesker, som har levet et stærkt Trosliv, gennem Politiken har mistet Livet“. Derfor raadede han Guds Folk til at tage Afsked med al Politik. „Men det er kun et Raad — føjes der til —, jeg har lært af Paulus: ikke at ville herske over de hellige, men arbejde med til deres Glæde... Men naar troende Mennesker mener sig forpligtede til at deltage i Politik, saa skal Guds Ord ogsaa være deres Advarer og Vejleder i denne Sag. *Og jeg hader den Jammerlighed hos virkelig troende Mennesker, at man ikke vil give Guds Ord den fulde Ret og Myndighed til at byde og befale over vort Liv, fordi det ikke rigtig passer til ens Politik.* Vi lever af Guds Ord, sandelig vort Liv skal ogsaa være et Liv under Guds Ord.“ Og her pegede Fader særlig paa Hadet mellem de forskellige Partier, noget Guds Folk ikke kan have med at gøre, naar man vil følge Frelserens Ord om „at elske sine Fjender“.

Dernæst omtalte Fader den personlige Usandhed, der følger med at „være nødt til at lyde et Partis Bestemmelser og Afgørelser... stemme, som Partiet vil, der skal stemmes, om ogsaa det er imod ens egen Overbevisning om sandt og ret, *altsaa fornægte Sandheden for at stemme med Mennesker,*... hvordan kan vi, der er hans Disciple, som selv er „Sandheden“, gøre dette?... Der skal Guds Ord lyde til Guds Børn: aflægger Løgn og taler Sandhed hver med sin Næste — ogsaa i Politiken. — Men vil Guds Folk trods disse Farer alligevel have med det politiske at gøre, saa trænges der fremfor alt til det Ord:

Først Guds Rige — alt andet, ogsaa Politiken, paa anden Plads!“

I sin Juleprædiken „Har du Rum for Jesus?“ omtalte Fader de forskellige Ting, der kan optage Pladsen for Jesus, og nævnede her ogsaa Politiken. „Det er ikke nogen fin Herre, det er heller ingen rig Herre, det er heller ingen meget lystelig Herre, men det er en umaalelig tyk Herre, som fylder ganske umaadeligt alle Vegne, hvor han bliver Gæst; og saa er det en umaadelig vigtig Herre, som har den Mening, at han kan afgøre og ordne alle Forhold her i Livet, og derfor er det en umaadelig næsvis Herre, som altid blander sig ind i alle mulige Livets Forhold og kræver at have sin Næse med i alt muligt; — hvor den Herre er Gæst i Menneskehjertet, dør der ikke Rum for Jesus.“

Sin Advarsel mod Politik begrundede Fader med at minde om, at Israels Præster engang fik den haarde Dom, at de var „stumme Hunde, som ikke kunde gø“. „Jeg vil ikke falde ind under denne Dom — skrev han —. Jeg elsker Guds Folk, og hvor jeg ser, at Fjenden vil forðærve Guds Folk, da vil jeg gø, om ogsaa Fjenden maaske vil sparke til mig som en Hund. — Men Guds Børn maa ikke sparke til deres Broder, fordi jeg advarer dem, Guds Børn maa ikke som Verden udnævne mig til at være Bindehund for et af de politiske Partier... Naar det er det store og velsignede ved Danmarks Riges Grundlov, at *den har givet Guds Ord frit i Landet*, saa skulde Guds Folk ogsaa holde Ordets Frihed højt i Ære, ogsaa Ordets Frihed til at advare og formane Guds Folk. Derfor har jeg skrevet dette, om jeg maatte blive forstaaet — ikke af Verden — men af mine Brødre.“

L. Koch skriver i „Fra Grundtvigianismens og Indre

Missions Tid": „Det maa beundres, at Missionen virkelig undgik at indblandes i de politiske Stridigheder.“

Dette skyldtes blandt Mennesker særlig Fader, men de øvrige Medlemmer i Missionsbestyrelsen fulgte ham helt i denne Sag, hvad særlig viste sig ved Sommermødet i 1885 i Slagelse, hvor Fader stærkt betonedes, at Missionen stod udenfor den politiske Strid, og „efter en livlig Samtale — staar der i Beretningen om Mødet — samstemte vi i at udsende en Opfordring til Guds Børn i Danmark angaaende den politiske Stilling om at vaage over sig selv og bede for vort Folk.“

I denne Opfordring hedder det:

„Som Guds Børn har Herren givet os en stor Magt gennem Bønnen i Jesu Navn. Ligesom vi undertegnede har opmuntret hverandre til at bede, saaledes opfordrer vi vore Brødre og Søstre i Herren, hvad kirkelig Retning eller politiske Parti de end tilhører, saavel i Kirken som i de helliges Forsamlinger og Lønkamre, flittigt og vedholdende

at bede Gud Fader i Jesu Navn om at bevare vort Fædreland fra Undergang;

at bede ham om, at han vil udgyde Fredens Aand over vort Folk;

at bede ham om, at den Kærlighedens Aand, som taler gennem hans Ord til os, maa faa Raaderum i de troendes Hjerter, saa at vi kan faa Kraft til i os selv og i andre at bekæmpe Synden, som er vort Folks Fordærvelse, og selv blive bevarede ubesmittede af Verden.“

Ved denne indtrængende Opfordring i Forbindelse med Paalæg til Missionærerne om ikke at blande Politik ind i deres Virksomhed, men „kun at samle til de helliges Parti“, lykkedes det at holde Missionen borte fra den politiske Hvirvelstrøm.

At Bestyrelsen ved sin Optræden havde rørt ved et ømt Punkt, ogsaa blandt Missionsfolkene, viste sig deri, at „der hørtes en Knurren fra adskillige Missionsvenner — skrev Fader —, som vidnede om, at de havde saaledes forelsket sig i og forlovet sig med Politiken, at der slet ikke maatte advares i dette Forhold; der maatte slet intet siges om deres Kæreste; hun skulde gaa og gælde for en Skønhed, om hun var nok saa grim og beskidt; der maatte slet ikke røres ved Politiken og dens Synd.“

Kun en enkelt indenfor Missionens Rækker angreb Fader offentligt for hans Stilling til Politiken, hvad Fader kaldte en „lille Sky, som vistnok ikke vil have nogen videre Betydning i Øjeblikket, — men dog er en Mindelse om, at det er *fra den Kant* — den politiske Kant —, Missionen kan vente engang et Uvejr, der baade kan lyne og tordne og bringe Ødelæggelse i dens Lejr.“

Derimod rejste der sig en Storm fra de politiske Blade, og særlig mod Fader. „De offentlige Blade — skrev han — har været saa forekommende at udnævne mig til *Politiker*, og navnlig „Højrepolitiker“, „Provisorist“, og hvad alle de offentlige Bestillinger kaldes.“ Disse Beskyldninger smilte han kun ad, men at han skulde have kaldet Politik „Djævelskab“ nedlagde han en bestemt Protest imod. „Det er blevet et Mundheld — stod der i Protesten —, at Politik ikke har noget med Kristendommen at gøre. Var det sandt, saa maatte al Politik være rent Djævelskab . . . *Men vist er det, at Kristendommen vil have med alt muligt at gøre og lader ikke Guds Børn have med noget som helst at gøre, uden at Guds Ord naar dem ogsaa dør. Forsagelsen af Djævelen og Troen paa Jesus maa følge dem alle Vegne, ogsaa i Politiken*“.

Faders Stilling til Politiken var først og fremmest dikteret af hans Kærlighed til Guds Rige, men dernæst ogsaa

af hans Kærlighed til Danmark. I sin Omtale af den politiske Splittelse i Folket spørger han: „Hvad skal der blive af *vort Fædreland*? ... Hvad skal der blive af *vor Grundlov* og af al Lov i Landet? Og hvad skal der blive af *Forholdet mellem Øvrighed og Undersaatter*? Her kan jeg ingen Frelse se uden i *de helliges Bønner for Danmark*, de helliges Bøn om, at Herren vil redde vort Land for det Troslivs Skyld, som han selv har vakt. — Jeg elsker Danmarks Riges Grundlov for det Livs Skyld, som visselig ikke den har frembragt, men som har faaet Frihed til at komme frem og røre sig, efter at den er kommet. ... Der er noget særlig ondt oppe i denne Tid i en Del af Folket: *ondt og oprørsk Sind mod Konge og Øvrighed* ... Guds Ord fordømmer al Ulydighed mod Øvrigheden (kun med den eneste Undtagelse, naar Øvrigheden forbyder os at arbejde for Guds Rige og følge vor Frelser). *Guds Ord kræver aldeles ufravigeligt at ære Kongen og lyde Øvrigheden, hvordan saa Øvrigheden er* ... Men naar disse Ord særlig rammer det ene politiske Parti, saa raaber man: han hører det andet Parti til ... Jeg svarer: vi, som taler saaledes, gaar ingen Menneskers Ærinde; men vi gaar vor Frelses Ærinde for at advare Guds Folk, hvilket politisk Parti Ordet saa rammer.“

Faders Kærlighed til Land og Folk, hans Ærbødighed for Konge og Øvrighed møder vi atter og atter i senere Artikler og Afhandlinger, særlig i Artiklen „Den Indre Mission og Fædrelandskærligheden“, hvor han forsvarede Missionen mod „at forkaste Fædrelandskærligheden som noget, Guds Børn ikke kan have med at gøre“. — „Denne Beskyldning — skrev han — hører til de utilbørlige Ord, der falder ind under det Bud: Du maa ikke sige falsk Vidnesbyrd mod din Næste... Det er en skændig og ubarmhjertig Beskyldning. *Naar har den Indre Mission*

prædiket eller skrevet imod Fædrelandskærligheden? ... Fædrelandskærligheden er ikke den ene eller anden Slags Politik, men *Kærlighed til sit Folk og Land*." Som Paulus viste sin Fædrelandskærlighed „først i en uendelig Smerte over sit Folks Synd og i et umaadeligt Arbejde for at frelse dette Folk ... saaledes har Indre Mission været besjælet af den bedste Fædrelandskærlighed, naar den har følt Smerten over vort Folks Synd og sat alle Kræfter ind paa at frelse, hvad der vil lade sig frelse, og samle Herren et helligt Folk i Danmark." Og naar der findes „saa lidt Kærlighed til Danmark og alt Dansk“, er Grunden den, at den Kærlighed, der har været i vort Folk, „var en Kærlighed uden Jesus“.

Og naar der spørges, „hvorfor gør den Indre Mission da ikke noget mere for at kalde Fædrelandskærligheden til Live?“ svarer Fader: „Indre Mission arbejder efter Herrens Forskrift: først Guds Rige! — saa vil Fædrelandskærligheden komme som *en Frugt af Guds Rige* ... Fædrelandskærligheden er et *Naturprodukt*, der stammer fra ham, der skabte Menneskenaturen ..., men som Naturprodukt i det syndige Menneske er Fædrelandskærligheden syndig og uren og skal som alle Naturprodukter i Menneskelivet *optages i Guds-Livet for at renses og lutres*, at det kan blive den rene og hellige Fædrelandskærlighed, rensat fra alt nationalt Hovmod og Selvforgudelse.“

Dette viser, at Fader var besjælet af en sand og levende Fædrelandskærlighed, der „havde sin Plads i hans Hjerter ved Siden af Kærligheden til Guds Rige“.

Der er allerede i I. Bind fortalt om Faders Stilling til *Sønderjylland*. Indenfor Missionen meldte det Spørgsmaal sig atter og atter, hvad der fra den Side kunde gøres for Guds Riges Fremme dernede, men Sagen var vanske-

lig paa Grund af den tyske Uvilje mod alt, hvad der kom Nord fra. Sønderjyderne havde selv begyndt et Indre Missions Arbejde, men det gik i Staa, særlig paa Grund af et „uheldigt Valg af Missionærer“.

Senere tog dog nogle sønderjydske Præster Sagen op paany, og i 1887 stiftedes en Indre Missions Forening dernede i Lighed med vor i det øvrige Danmark.

Den 26. Juli 1887 holdt den nystiftede Forening sit første Møde i *Aabenraa*, hvor Fader prædikede.

I sin Beretning kaldte han dette Møde en god Begyndelse og ønskede, at det maatte blive Begyndelsen til et stort og velsignet Arbejde, „hvilket det kun kan blive, naar det maa lykkes at holde denne Sag helt udenfor den politiske Strid... Derfor gælder det for Missionsvennerne at holde urokkelig fast, at det er en „kirkelig“, og ikke en politisk Forening for Indre Mission i Nordslesvig“.

Denne Bemærkning blev grundig misforstaaet af Pastor *Mørk-Hansen* i Vonsild — en af den sønderjydske Sags dygtigste Forkæmpere —, som om „Sønderjydernes Kærlighed til Modersmaalet og deres Længsel efter at faa Guds store Gerninger forkyndt paa deres eget Tungemaal nu ogsaa fra dansk Side skal stemples som Politik... Og der er mange danske Kristne i Sønderjylland, der kun med Smerte ser ham (Fader) gaa Haand i Haand med deres nationale Fjender“.

Denne Artikel af Mørk-Hansen blev efter „Dagbladet“ gengivet i „Flensborg Avis“ under Overskriften „Maskepi mellem den danske Indre Mission og Tyskerne“.

En anonym Forfatter tog i „Flensborg Avis“ til Genmæle mod denne Beskyldning og skrev bl. a., at han, „der flere Gange har hørt Pastor Vilhelm Beck prædike, aldrig har hørt ham — i smuk Modsætning til uden Tvivl de allerfleste Præster i vort Fædreland — slutte nogen

Forbøn for Konge og Fædreland uden tillige at bede Gud om, at han ikke vil lade Slesvig vedvarende være skilt fra det øvrige Danmark, og at han vil hjælpe vore Brødre i Slesvig, der er skilte fra deres Fædreland, til ikke at være skilte fra deres Frelser ... Jeg har meddelt dette, for at ingen skal tro, at den trofaste Forkæmper for vort himmelske Fædrelands Sag skulde mangle Kærlighed til sit jordiske Fædreland“.

Beskyldningen for at „gaa Haand i Haand med Nationalitetens Fjender“, for „Maskepi“ med Tyskerne var dog Fader for grov. I en „Protest“ i „Dagbladet“ stemplede han den som „ærekrænkende for en dansk Mand ... det er en usand og ganske uberettiget Beskyldning ... Gud og hver Mand ved, at jeg har indført *Bønnen for Slesvig* i den offentlige Gudstjeneste og er vedblevet dermed nu i 24 Aar ved mine Søndagsgudstjenester og Missionsgudstjenester. Og dette har jeg gjort, fordi skal det lille afmægtige danske Folk, som intet kan gøre for at faa sine Landsmænd tilbage og intet kan vente af Europas troløse Stormagter, nogen Sinde se sit Haab opfyldt, *kan vi kun faa det af Herrens almægtige Haand, naar det kan blive en Folkebøn i Danmark*. Man har ikke Ret til at stemple den Mand som hjerteløs overfor vore Landsmænds Skæbne, som i 24 Aar har gaaet Danmark rundt med Bøn for dem og manet alt, hvad der kan bede, til at optage *Bønnen for Slesvig* ... Og naar jeg har advaret imod at blande den politiske Strid ind i Missionens Arbejde i Slesvig, er Meningen den, at dette Arbejde *øjeblikkelig vilde blive tilintetgjort*, om det kom ind i Modsætningen mellem Danske og Tyske ..., *det vilde øjeblikkelig blive forbudt af Magthaverne*.“ Som Bevis anførte Fader, at nogle grundtvigske Præster var forment Adgang til Nord-slesvig, fordi „de ikke har kunnet dy sig for den Taabe-

lighed at røre ved den politiske Strid eller slaa paa de nationale Strengte i deres Prædikener.“

Det omtalte Møde i Aabenraa blev dog eneste Gang, Fader direkte deltog i Arbejdet i Sønderjylland. Han var en „misliebige“ Person for de tyske Autoriteter. Derfor kunde han kun indirekte støtte Arbejdet for Fremtiden bl. a. gennem Artikler i Missionstidende.

Saaledes udsendte han og *Johannes Clausen* et Opraab om Forbøn for vore fraskilte Landsmænd paa 25 Aarsdagen for *Dybbøls* Fald d. 18. April 1889. „Lad os alle — staar der —, som tror paa Jesus Kristus, i vore Hjem og Lønkamre, i de helliges Samfund i Jesu Navn bøje vore Knæ, bekende vor Synd og bede Gud, vor Fader, om at styrke vore Brødre i deres Trængsler; at forbarme sig over dem og os, saa vi ikke maa slippe Haabet om af Guds Naade atter at blive forenede til ét Folk.“

Hertil føjede Fader: „Danmark er nu blevet saa lille og den danske Hær saa afmægtig, at der vel ikke findes en Mand i Danmark, som tænker paa at erobre Slesvig tilbage ved Vaabenmagt. Og dog, hvo kan med Kærlighed til sit Folk opgive Haabet om at blive forenede igen med vore Landsmænd, saa alt, hvad der er dansk i Sind og Tale, maa komme til at høre sammen... Men hvad skal vi gøre? Løfte Sværdet! Det lader vi nok være. „Den tapre Landsoldat“ med sin „Fanden“ er lamslaet. Men vi, som kender Herrens Naade og det danske Folks Synd, vi skal løfte *Hjertet i Bøn* om, at Herrens Naade ogsaa i denne Sag maa være større end vor Synd.“

Naar man læser dette, glider Tanken uvilkaarlig hen til den nu oplevede Genforening, ikke ved Magt og ikke ved Styrke, men alene ved Herrens forbarmende Naade.

Faders Forhold til Missionærerne er udtrykt i hans

Ord fra Missionens Stiftelse i 1861: „*Den troende Præst har den troende Lægmand behov til Guds Riges Fremme.*“

Særlig ved det kirkelige Møde i Aarhus 1889 betonedes han dette stærkt i sit Foredrag: „Lægprædikanternes Gerning og kirkelige Berettigelse“, hvor han inddelte Præsterne i tre Klasser efter deres Stilling til Missionen og dens Lægprædikanter; først de Præster, som havde indgaaet et Inklinationsparti med Missionen — som havde sluttet sig med hele deres Kærlighed til den; dernæst de Præster, som stillede sig ganske afvisende overfor Lægprædikanterne, og endelig saadanne, som indgik et Fornuftparti med Missionen og dens Udsendinge, naar de nu en Gang var der. Denne sidste Slags Præster raadede Fader til at indgaa et Inklinationsparti, først da vilde den studerede, ordinerede Folkekirke-Præst og den ustuderede Lægmand kunne samvirke til Velsignelse.

Denne Opfordring blev imødegaaet af en „Fornuftparti“-Præst, der paastod, at nogle Missionærer ved en uheldig Optræden eller Udtalelse hindrede „Inklinationspartiet“.

Fader indrømmede vel, at Beskyldningen ikke helt var grebet ud af Luften, men den kunde undskyldes, naar man husker, at er Talen om et „Inklinationsparti“ mellem Præst og Lægprædikant, „kommer Lægprædikanten som Bejleren, mens Præsten har Magt til at sige ja eller nej; og faar Missionæren nej, saa staar han der som en slukøret Bejler. Om han saa beklager sig derover, er ufornuftigt og urigtigt, men dog lidt undskyldeligt; forsmaaede Bejlere er jo gerne i daarlig Stemning, uden at have Selverkendelse nok til at beregne deres egen Uelskværdighed.“

I dette Svar har Fader givet det bedste Selvportræt i sit Forhold til Missionærerne. Han kunde se deres Fejl — og paatale dem, men altid saaledes, at de forstod, det

var Kærligheden, der talte, derfor elskede de ham — ja, som Børn deres Fader.

I „Erindringerne“ skriver Fader: „Gud har givet mig den Gave at *styre en saadan Sag* (Missionen) *med var-som Haand og konservativ Fasthed*.“

Hvorledes han udførte dette i Praksis, forklarede han i en privat Samtale: „Som min Kusk; hans Tømme ligger som Silke paa Hestenes Rygge, men de ligger faste i hans Haand.“

„Faders varsomme Haand og konservative Fasthed“ kunde fremfor alle Missionærerne tale med om.

Fader viste stort Frisind imod dem, ønskede fremfor alt ikke en Flok Tinsoldater, støbte i samme Form; Kristendommen gør os til selvstændige Personer, hævdede han, og dette skulde da særlig kendes paa dem, som arbejder paa dens Fremme i Folket. Derfor kunde der ogsaa være stor Forskel paa Missionærerne, nogle med et lysere, andre med et mørkere Syn paa Troslivet, nogle med en stærk Betoning af „Frigørelsen i Kristus“, andre mere bundne i Lovens Bud; ja, saa stor Modsætning som mellem Grundtvigianisme og Højkirkelighed fandtes indenfor Missionærernes Rækker. Og dette taalte Fader ikke blot, men har gentagende forsvaret disse modsatte Typer imod Angreb.

Fader hævdede nemlig, at Bestyrelsen maatte ikke „lænkebinde sine Udsendinge til noget bestemt Syn paa Kristenlivet, men lade dem arbejde frit efter de Evner, Gud har givet dem . . .“, kun at der passes paa, at der ikke føres nye Lærdomme frem stridende mod den danske Folkekirkens lutherske Lære, samt at intet Sværmeri faar Indpas iblandt dem“.

Her mærkedes den „konservative Fasthed“ i Styrelsen, som det er paavist i den tidligere Omtale af Sværmeriet.

Frisindet derimod — forklarede Fader — bunder i Frigørelsen fra Syndens Trældom, „saa først faar man *Frisind overfor sine Medmennesker* og vil unde dem den samme Frihed, som man ønsker for sig selv ... Vi hellige har Brug for dette Frisind *i vort indbyrdes Forhold*. Der maa aldrig være Tale om Tvang mellem de hellige ... overfor vor Anskuelse eller Levevis ... Visselig er der noget, som alle troende Mennesker maa være grundenige om, nemlig *Grundlaget for al Kristendom*, her er Grænsen for vort Frisind. Men indenfor denne Grænse kan der være megen Forskel paa Guds Børns Erkendelse ... og her har vi hellige netop megen Brug for *Frisindet overfor hverandre*“.

Hvad Fader her skrev, praktiserede han overfor andre, men krævede saa til Gengæld dette samme Frisind for sig selv.

Det var nu ikke alle, der undte ham det, f. Eks. med Hensyn til hans Pibe. Saaledes skrev et Menneske til ham, at han „maatte ikke ryge, da Kristus ikke røg Tobak“.

Paa et Brevkort afsendtes følgende Svar: „De maa ikke spise Kartofler, da Kristus ikke nød den Ret.“

Var Fader nu uenig med enkelte Missionærer om deres Anskuelser indenfor Grundsandhedernes og det hellige Livs Omraade, viste han her sit Frisind ved aldrig at gribe ind imod dem. Dette viste sig bl. a. overfor Missionær *Peter Larsen* fra Abiløre, der ikke blot nærede grundtvigske Anskuelser, men havde ogsaa nogle ganske misvisende Meninger om Tusindaarsriget; eller overfor Missionær *Peter Petersen* fra Middelfart, der med Mund og Pen forfægtede, at Muhamed var Antikrist. Fader fandt sig deri og nøjedes med at kalde ham „Indre Missions Muhamedaner“; kun var han utilfreds med, at disse „Specialister“ skrev Bøger om deres „Speciale“, ikke saa meget

for „Specialelets“ Skyld; thi det var i Reglen saa daarligt underbygget, saa det gjorde ingen Fortræd, men fordi „Specialisterne“ saa kun vilde sælge deres egne Bøger, men selv dette kunde hans Frisind taale.

Som anført var der dog det, Faders Frisind ikke taalte; var en Missionær kommet udenfor „Grundlaget for al Kristendom“, eller var hans Liv angribeligt, skulde han nok faa „den konservative Fasthed“ at mærke; saa blev vedkommende kaldt til Ørsløv, med mindre Forseelsen var saa stor, saa den maatte ind for selve Bestyrelsen. Sligt var altid en dyb Sorg for Fader; han var mørk i Sind, naar han skulde bruge sin Formandsmyndighed.

Broderstrid mellem Missionærerne taalte han heller ikke; han vidste, hvad den kunde afstedkomme af Fortræd for Guds Rige; derfor greb han myndigt ind, undertiden paa en ret usædvanlig Maade.

Der var saaledes Ufred mellem to Missionærer i samme By, begge dygtige Mænd, men ogsaa stridbare og paastaaelige, og hidtil var alle Forligsforsøg strandede; men saa sendte Fader den samme Dag hver et Brevkort ganske enslydende: „Forlig dig med din Broder, eller du faar din Afsked.“

Dette havde den forønskede Virkning, de opsøgte straks hinanden, mødtes paa Torvet og faldt hinanden om Halsen.

„Strid mellem Brødre“ kunde Fader ikke lide. Dette lyder maaske underligt for dem, som har den Forestilling om ham, at han selv var en Stridens Mand. Men der er dog Forskel paa at kæmpe for en Sag og ligge i Tvedragt med et Menneske. Det var denne personlige Form for Strid, der var Fader imod. Hvor han mødte den, søgte han at stifte Fred, og lykkedes det ikke, und-

drog han sig, navnlig naar Striden var mellem hans Venner.

To Præster, begge Faders gode Venner, laa i aaben Strid med hinanden, hvor den ene beskyldte den anden for at „føre Folk til Helvede“, „ikke at være Sandheden tro“ o.l. Sagen blev meldt til Biskoppen, som tilraadete at lade Fader mægle. Dette meldtes til Ørsløv under en saadan Form, at man maatte tro, en Proces var i Optræk.

Fader svarede da den angrebne Part: „Hvor har dit Brev dog gjort mig ondt. Jeg kan kun af hele mit Hjerte og min Samvittighed, bunden i Guds Ord, sige: *dette maa ikke ske!* Guds Ord forbyder det. 1. Kor. 6, 5—7. Du har mit Hjerte, og det skal du sikkert beholde. Men N. N. har ogsaa mit Hjerte. Men her maa ikke handles paa Verdens Vis. I kan kun gøre Djævelen en Glæde og bedrøve alle Guds Børn og lægge Sten paa Herrens Vej. Tilgiv, Ven! Jeg kan ikke andet end skrive dette, fordi jeg har mit Hjerte fastgroet til dit og til vor fælles Frelser. Ydmyghed gaar foran Æren.“

I sit Svar forklarede Vennen, at det ikke drejede sig om en Retssag, men kun at han havde indanket den for Biskoppen, „af hvem jeg forlanger, at han skal give N. N. en Irettesættelse og Advarsel for Fremtiden.“ Iøvrigt syntes Vennen ikke at have forstaaet Faders Advarsel mod offentlig Forargelse; thi han udsendte senere en Piece om Sagen, hvorfor Fader tilskrev ham: „Om din Bog om N. N. vil jeg kun sige: gid du aldrig havde skrevet den! thi den kan aldrig gøre Gavn. — Din gamle uforandrede Ven Vilh. Beck.“

Vennen svarede tilbage: „Jeg tager næppe Fejl i, at mit sidste Skridt, som du kortelig berører, har været den haardeste Prøve, hvorpaa dit Venskab overfor mig har været stillet . . . Jeg vil kun udtale mit Hjertes Glæde over,

at din Trofasthed ved Guds Naade ogsaa denne Gang sejrede, og over, at du er min „uforandrede“ Ven. Om kort Tid skal vi mødes hisset; dette Møde maa ikke forstyrres af nogen Skygge fra Slutningen af vort Liv hernede.“

Som anført havde begge de stridende Faders Hjerter. Den ene fik det at kende gennem de anførte Breve, den anden ved et Forhandlingsmøde, hvor Sagen kom paa Tale.

„N. N. — sagde Fader — ligner Vandrerotterne. De skal altid gaa lige efter Næsen. Naar de et Hus paa deres Vandring, kunde de maaske let komme udenom ved at bøje en Alen til Side, men de skal lige efter Næsen opad Husets Væg og Tag og ned paa den anden Side, selv om de gaar paa Hovedet og faar sig en paa Næsen.“

Hermed hentydede Fader til, at der under Striden var foreslaaet N. N. en Samtale i andres Overværelse for at opnaa Forlig, men det blev afslaaet; han valgte Vandrerottens Vej op ad Væggen og — ned paa Næsen.

Det tidligere omtalte Frisind overfor forskellige Anskuelser indenfor Missionærernes Række og de Præster, der sluttede sig til Missionen, blev af udenforstaaende opfattet som Tegn paa Delthed indenfor Missionen, og der var dem, der udtalte deres Haab om dens snarlige Opløsning.

Men Fader slog koldt Vand i deres varme Ønske. I Artiklen „*Den Indre Missions Opløsning*“ skrev han bl. a.: „Det er navnlig Bladene, som af og til opvarter med disse Nyheder. Jeg kan aldrig læse disse Nyheder uden at faa mig et billigt Grin. Det er grinagtigt, at disse mange Blade, som intet har med Indre Mission at gøre; ved alt dette, mens jeg som Formand slet intet ved derom. Hvad man gerne ønsker, vilde man jo gerne skulde være Tilfældet, og at mange gerne ønsker Indre Missions Opløs-

ning i Splid og Tvedragt er der ingen Tvivl om. Naa, saa stopper jeg min Pibe og blæser dem et Stykke; de Godt-Folk kommer nok til at ønske længe endnu. Hvad de mener om Indre Missions Opløsning, er kun Spøgelser ved højlys Dag.“

I samme Artikel omtalte Fader en Avisfabel om to Partier indenfor Missionen. Det gamle Parti med Fader i Spidsen, og „i den Mand er der dog Fornuft“ — skrev Journalisten — og et nyt Parti med Mænd som Præsterne *Asschenfeldt-Hansen, Moe og Busch*, og „i disse Mænd er der ingen Fornuft.“

„Uagtet — skrev Fader — det nu kan være en hel Herlighed engang til Forandring at faa offentlig Udmærkelse af en saa betydelig Størrelse som en politisk Avisredaktør og blive erklæret for en Mand, der er Fornuft i, saa maa jeg dog for denne Gang give Afkald paa denne Udmærkelse, naar den skal vindes paa mine kæreste Venners Bekostning... Der er ikke mere Fornuft i mig, end at jeg elsker disse nævnte Mænd som mine kæreste Venner og glæder mig inderligt, jeg den gamle, ved at se disse unge Kræfter tilføre Missionen ny Kraft til at kunne fortsætte, naar vi gamle ikke kan mere... Disse Mænd arbejder, som jeg har arbejdet fra min og Missionens Ungdom af.“

Som Fader i det hele fulgte med i, hvad der rørte sig i Folket, gjaldt dette i særlig Grad overfor de kirkelige Rørelser, hvad særlig viste sig i hans Valg af Forhandlingsemner ved Missionens store Aarsmøder, hvor han jo stod som den aandelige Vejleder for Missionærerne.

Her skal eksempelvis nævnes Emner som „*Saliggørelsens Orden*“, der i sin praktisk-dogmatiske Fremstilling var en Vejledning i Forkyndelsen; eller „*Forsagelsen*“, hvor Fader betonedes, at „*Forsagelsen og Troen i Virkeligheden er et og det samme*, to Sider af det samme Sinde-

lag; Troen det nye Sind overfor vor Herre Kristus; men dette nye Sind maa nødvendigvis med det samme undsige og forsage Djævelen, altsaa Forsagelsen er Troen, der vender Djævelen Ryggen. Troen er det nye Menneskes Bryst eller Hjerte, hvormed det vender sig til sin Frelser, Forsagelsen er det nye Menneskes Ryg, hvormed det vender sig bort fra Djævelen.“

Da der begyndte at gøre sig en ensidig Hævdelse gældende af et enkelt Naademiddel paa de andres Bekostning, holdt Fader et Foredrag: „*Sakrament-Kristendom eller Ord-Kristendom*“.

Som Pendulen ved sin Svingning holder Uret i Gang, saaledes „skal vor Kristendomsopfattelse svinge frem og tilbage mellem disse to Sider af Kristendommen, mellem det mysteriøse (Sakramenterne) og det rationelle (Biblen og dens Lære), mellem Livet (det sakramentale) med dets Hemmeligheder og Læren (Biblen) med dens Lys og Klarhed... Den rette Svingning frem og tilbage mellem Sakramenterne og Ordet, mellem Livets Hemmelighed og Lærens Klarhed, holder vort Kristenliv til at gaa rigtigt, saa vi bestandig kender det rette Klokkeslet i Naadens Tid; men en Svingning for meget til en af Siderne bringer vort Kristenliv til at gaa galt, enten for stærkt eller for langsomt, saa at vi beregner vor Naadetid galt og ved aldrig rigtig, hvad Klokken er slaet for os.“

Den „konservative Fasthed“ er let kendelig i det anførte, men den kom endnu stærkere frem i Foredraget: „To Fremtidsfarer for Kirken“.

Den første er *Nyrationalismen*, ikke tør og kedelig som Rationalismen ved det 19. Aarhundredes Begyndelse, der tømte Kirkerne ved sin Aandløshed og Kedsommelighed. „Naar Rationalismen nu kommer igen, saa kommer den i nye Klæder med et bedre Snit. Den vil søge at drage

til Kirkerne ved at komme klædt i Aandrigheder. Det bliver den gamle, flove, tynde Suppe, den vil traktere med, men med lidt Krydderi paa. Den præsenterer, ligesom den gamle, vor Frelser som et blot og bart Menneske, men omgivet med en poetisk aandrig Glans, som Repræsentanten for den ideale Menneskelighed, et Menneske i bengalsk Belysning, men dog kun den gamle Rationalismes almindelige Menneske. Hans Guddommelighed, Forsoningsoffer, Opstandelse, Himmelfart og alle Underne, hans hele Frelserværk forsvinder... Nyrationalismen blanker det Gamle Testamente af for al historisk Troværdighed, ... saa det bliver kun Myther, Romaner og Digte, og saa er hele Frelsens Forberedelse med alle de store Forjættelser gjort til intet, og vor Frelser, som troede alt dette, gjort til et uvidende Menneske... Og hvad bliver saa han, som vil være „Verdens Lys“, andet end et udslukket Lys, der selv vandrer i Mørke.“

„Den anden Fare er *den konfessionsløse Kristendom*, og her er Faren end større; thi den vil *Liv* — men *Liv uden Konfession*.“ Disse Menneskers Tro er en Tro uden Dogmer, „men en dogmeløs Kristendom kan aldrig føre til andet end Usandhed og Død“.

I denne Forbindelse nævnede Fader „den unerede Kirke“ i Tyskland, hvor „man lader, som man er enige, men dette er en Usandhed, som aldrig kan andet end ødelægge Livet... Lad os huske, at ligesom *Kærlighed uden Tro* kun er Sværmeri eller Føleri, saaledes er *Tro uden Dogmer* noget ubestemmeligt og usikkert, der aldrig kan bevare Livet i nogen, ja, er i Grunden slet intet.“

Denne Fare for Livet paaviste Fader ved at pege paa de konfessionsløses ensidige Hævdelse af Ordet med Til-sidesættelse af Sakramenterne; thi „saa sandt som Sakramenterne fornemmelig er *Livskilderne*, mens Ordet er

Lysskilden, kan dette umulig andet end føre til, at Livet — Livet fra Jesus — maa sygne hen og dø, og det hele ende i Rationalisme eller Sektvæsen.“

Der blev lyttet, naar Fader saaledes talte til Vejledning og Advarsel, og som oftest talte han ikke forgæves. Dog kunde det ske, at han i sin Klartseenhed var saa langt forude for de fleste andre, at de ikke straks kunde følge ham.

Dette viste sig særlig ved Sommermødet i Vejle 1898, hvor Fader holdt det omstridte Foredrag „*Omvendelse*“.

- Anledningen til dette Emne var, at han havde sporet noget forkert, som var ved at trænge ind i Missionskredse, idet det var ved at blive almindeligt ved Guds Folks Sammenkomster, at man skulde fortælle sin Omvendelseshistorie, saa dette endogsaa var ved at blive Troslivets Kendetegn.

„Dette er en uberettiget Fordring — sagde Fader —. En virkelig Omvendelse er en saa stor Naadens Begivenhed for et Menneske og hører i Virkeligheden til de dybeste Hemmeligheder mellem Gud og Mennesket . . ., noget man i det højeste kan tale om med en enkelt særlig fortrolig Ven . . . Man har ingen Berettigelse til at forlange den fortalt, allermindst i manges Paahør. Og saa er der den Fare, at vedkommende af Frygt for ikke at blive anerkendt af de andre som et virkelig omvendt Menneske fristes til Hykleri og laver en Omvendelseshistorie, som ikke er rigtig sand.“

En anden Fare ved denne Omvendelsestale er, „at man bliver staaende ved sin Omvendelse. — „Jeg er omvendt,“ og dermed lader man det hele være i Orden, saa man aldrig kommer ind i det store daglige Helliggørelsesarbejde. Dette er en umaadelig stor Fare; thi bliver det

ikke til mere, saa bliver det sikkert til intet med det Menneskes Frelse.“

Derefter omtalte Fader Vanskeligheden ved at skelne mellem Vækkelse og Omvendelse saavel for sit eget Vedkommende som særlig for andres.

„Om Omvendelsen er sket hos andre, er det saa godt som umuligt at sige om nogen — udtalte han —; derfor raader jeg indstændigt til at opgive denne Betegnelse af „omvendte“ eller „ikke omvendte“. Det er en urigtig Betegnelse, først fordi der er Mennesker, som „ikke har Omvendelse behov“, fordi de altid har været troende Mennesker — og dernæst fordi „Omvendelse“ kun betegner en Begivenhed i et Menneskes Trosliv, men ikke selve Troslivet. Skal vi have en virkelig Betegnelse paa Forskellen paa de to Slags Mennesker, maa vi have Ord, som betegner *den forskellige Tilværelse*. Og det har vi i de gamle Betegnelser fra Guds Ord: *Guds Børn eller Verdens Børn — troende eller vantro — de hellige og de, som ikke vil være hellige*.“

Fader blev ikke forstaaet den Dag, i den Grad var hans Tanker uventede for hans mange trofaste Venner. Selv *Anders Stubkjær*, som baade saa og tænkte klart, kunde ikke følge ham, hvad han iøvrigt heller ikke lagde Skjul paa: „Beck har sagt saa meget godt — indvendte han — saa han skal have Lov i Dag at sige noget, der er mindre godt.“ — „Det skal du ogsaa!“ lød det nede fra Faders Plads.

Men forstod Faders Venner ham nu ikke den Dag, er det dog gaaet, som Chr. Sørensen skriver, at senere har mange indset, han havde Ret.

Det er tidligere fortalt, hvorledes Fader advarede imod at blande sig ind i den politiske Strid.

I Halvfemserne dukkede der en ny Bevægelse frem,

den saakaldte „*kristelige Socialisme*“, hvori Fader saa en Fare for Splittelse mellem Guds Folk, hvorfor han i Artiklen „*Paa Vagt*“ advarede indtrængende mod dette Eksperiment paa at „løfte det sociale Spørgsmaal“.

Paaberaabelsen af „Socialismen i den første Menighed i Jerusalem, som havde alle Ting tilfælles“, afviste han som et uholdbart Grundlag for vor Tids socialistiske Praksis. „Socialismen blandt de hellige i Jerusalem bestod i, at de iblandt dem, som havde af denne Verdens Gods, sagde til de fattige Brødre: *alt mit er dit*, mens den Socialisme, som findes nu, lærer de fattige at sige til de velhavende: *alt dit er mit*. — Al Tale om kristelig Socialisme er tom Tale om noget, som ikke findes her paa Jorden, men kun i taagede Hjerner... Den Socialisme, som findes i vore Dage, er bestemt *antikristelig* og hører visselig til Forberedelserne for Antikrists Komme.“

Dette begrundede Fader ved at pege paa Socialismens Blade, der „prædikede aabenbart Had til Kristendommen og al vor Gudsdyrkelse... Man raaber paa, at Kristendommen skal være Enkeltmands Sag; Meningen er, at Folket skal afkristnes eller uhindret lades synke hen i Hedskab stik imod vor Frelzers Ord om at prædike Evangelium for al Skabningen og gøre alle Folkeslag til hans Disciple.“

„Det maa saaledes staa klart for ethvert troende Menneske, som har Aandens Øjne at se med, at Socialismen som en antikristelig Stræben og Magt umuligt kan have med Kristendommen at gøre, og derfor *umuligt kan reformeres*. Socialismen er i sit Væsen et Madstræv.“

Endvidere hævdede Fader, at den socialistiske Kamp mod de velstaaende er disse sidste selv Skyld i, idet den kun er Gengæld paa Verdens Vis for den Uret, som de velhavende har øvet tidligere mod de fattige. „*Det hele* —

skriver han — *er altsaa blot en Kamp paa Verdens uretfærdige Maade om mit og dit. — Men skal Kristi Kirke ordne den Slags Sager for Verden?*“ — Dette besvarede Fader med et af gjort Nej under Henvisning til Herrens Ord: „Hvem har sat mig til Dommer og Deler imellem eder? Ser til og vogter eder for Gerrighed; thi ingens Liv bestaar i at have overflødigt Gods.“

„Saaledes — fortsatte Fader — stillede *Mesteren* sig til den Slags Strid om jordiske Ting mellem Verdens Mennesker, han afviste det som sig uvedkommende. Han var kun sat til *Dommer og Deler mellem Gud og Mennesker for at frelse det fortabte* ... Og vi, som er den store Mesters Disciple, har kun den samme Gerning: at hjælpe med at være *Dommer og Deler mellem Gud og det fortabte Menneske, at opsøge og frelse det fortabte*. Det skal vi stræbe efter ogsaa blandt Socialisterne ...; der er sikkert mange iblandt dem, som kan frelses, naar de bliver opsøgte af kærlige Mennesker. Men hele den socialistiske Strid om Penge og Mad har den store Mesters Disciple intet at gøre med. Det maa Verden selv om ... Havde Missionen rodet sig ind i Højre- eller Venstre-Politiken, vilde den være splittet ad og død for længe siden. Nu er Faren der ved nogle uforstandige Venners Lyst til at stikke Fingeren ind i den socialistiske Hvepserede. Og derfor raaber jeg til alle Missionens Venner: *Paa Vagt!*“

I denne Forbindelse er det interessant at læse Faders Artikel „*Op til Bøn, alle Guds Børn i Danmark*“ i Anledning af Lockouten i 1899.

„... Skylden ligger i *Vantro* fra begge Sider — at man lever og handler *uden Jesus*, uden hvem de intet kan uden at synde og bringe Elendighed over hverandre.“ Ved en langtrukken Strid „mener disse jammerlig *vantrø* Mennesker at kunne faa Fred — visselig en mør Fred. Men vi

Guds Børn, som har faaet den store Forret i hans Forjættelse, at „hvad som helst vi beder Faderen om i hans Navn, vil blive givet os“, vi maa ikke sidde stille og uvirksomme overfor Elendigheden. Mens de andre vrøvler frem og tilbage og kun hjælper hverandre dybere ind i Vrøvlet, dybere ind i ondt Sind overfor hverandre og kun gør hverandre møre, *lad os alle tilsammen over det hele Land tage fat paa Bønnen* og tigge ham, som har al Magt i Himlen og paa Jorden til at forbarme sig over vort Land og bringe hele denne Elendighed i Orden. Han skal sandelig snart gøre det, naar han ser alle Danmarks hellige i Bøn . . . Saa lad det nu blive Alvor: *Op til Bøn alle Guds Børn i Danmark!*“

Saaledes paamindede Fader Guds Folk om at være med i den standende Strid, betro de stridende Parter til Herren, men den levende Menighed skulde ikke være Dommer og Dele i den timelige Strid.

— — —

I denne Bogs I. Bind er omtalt, hvorledes Fader ikke kunde følge *Johannes Clausens* Raad i Halvfjerdsenerne om at udvide Missionens Arbejde med nye Virksomheder, idet han mente, at det nyvakte Liv var for ungt dertil.

Nu de mange Aar efter, da Livet var vokset sig stærkt, saa Fader, at Tiden var inde til de saakaldte „Kærlighedsgerninger“.

I København var Arbejdet blandt faldne Kvinder allerede begyndt i Tredserne, men først i 1876 blev der slaaet offentlig til Lyd for denne Sag ved en Gudstjeneste i Trinitatis Kirke, hvor Fader prædikede.

Dette Arbejde vedblev dog en Aarrække at være den københavnske Menigheds særlige Virksomhed, og først i 1881 besluttedes det at udsende Forstanderinden Frk.

Thora Esche for at gøre Sagen kendt for Menighederne paa Landet.

Hun stødte i Begyndelsen paa store Vanskeligheder, navnlig hos Præsterne, som fandt, at det var noget „uanstændigt“ noget, man ikke kunde kalde Folk til Møde paa.

Biskop *Götzsche* (dengang Præst i Fredericia) havde vel i det stille banet Vej for Frk. *Esche*, men det var dog først ved Faders Hjælp, at Menighederne lukkede Dørene op for denne vanskelige, men saa velsignelsesrige Gerning.

THORA ESCHÉ

Begyndelsen skete ved et tilfældigt Møde paa Fredericia Banegaard, hvor Fader modtog Frk. *Esche* med de Ord: „Jeg følger efter Dem fra Sted til Sted for at høre, hvorledes De opfører Dem.“

Frk. *Esche* forstod øjensynlig ikke Ironien i Faders Ord over de kort-

synede Præsters Ængstelse for Magdalenesagen, i det mindste at dømme efter hendes egen Bemærkning om „det forskræmte Udtryk i mine Øjne“, hvorfor Fader tilføjede: „Bliv De kun ved, vi er alle glade for Dem, og jeg længes kun efter, at De skal komme til Ørsløv og fortælle os om Magdalenehjemmets Arbejde.“

Dermed var Tilslutningen til Indre Mission paa Landet begyndt, som Frk. *Esche* skriver: „Pastor *Rudolf Fri-*

modt var Magdalenehjemmets Fader, men Pastor *Vilhelm Beck* knæsatte Magdalenehjemmet som ægte Barn af Indre Mission i Danmark.“

Fra den Tid arbejdede Fader gennem Missionstidende paa at gøre dette Arbejde til den levende Menigheds Sag.

„Magdalenesagen — skrev han — er udelukkende en Menighedssag. Magdalenehjemmet er bygget, ikke for at gøre Skøger til pæne, anstændige, vantro Kvinder, men *for at frelse disse fortabte Kvinder for Guds Rige.*“

Frk. *Esche* søgte ofte til Ørsløv for at faa Raad hos Fader. Som bekendt brugte hun mange Ord og kunde ofte være meget omstændelig i sin Fremlæggelse af Sagen. Dette kunde blive selv Fader for meget, han som ellers kunde taale meget af den Slags. En Dag havde hun saaledes talt til ham uafbrudt i tre Timer, og da de derefter gik ind til Aftensbordet, besvimede Fader.

Dette forringede dog ikke hans Interesse for Frk. *Esche* og hendes Sag, men han blev ved at støtte den, værnede om hende mod Angreb og sørgede for hendes Kræfters Fornyelse, naar dette gjordes nødig. Gentagende Gange har hun søgt Hvile for længere Tid i vort Hjem, og da plejede Fader hendes Sjæl, som ofte kunde være mere nedbrudt end hendes Legeme.

Engang, da Frk. *Esches* Kræfter var slidt op, og Lægen havde tilraadet en Udenlandsrejse, spurgte hun Fader til Raads; det var navnlig Pengespørgsmaalet, som voldte Vanskeligheder. „Pak Deres Kuffert — svarede Fader — og følg Lægens Ordre. Vi hellige betaler,“ et Svar, der mere end mange Ord viser, hvor Fader troede paa Magdalenesagen som Guds Sag og dens Forstanderinde som sendt af Gud.

Et andet Arbejde, som havde Faders Hjerte, var Børnehjemmet „*Godthaab*“ paa Frederiksberg.

Dette Hjem blev grundlagt som en ringe Begyndelse 1877 af „Kristelig Broderforening“ og voksede med Aarene op til at omfatte tre Hjem med egen Skole.

Det var Biskop *Stein* (dengang Præst ved Matthæuskirken), der knyttede Forbindelsen mellem Børnehjemmet og Fader, som kort efter blev Hjemmets Formand. Hvert Aar talte han ved dets Aarsfest; ved denne Lejlighed holdtes der Eksamen, hvor Fader var Censor. Ved Prøven i Dansk var han altid paa Jagt efter det københavnske „a“, der som bekendt udtales som „æ“.

Saaledes stillede han engang en Dreng det Spørgsmaal: „Kan du sige: min Fader, han bor i Smallegade?“ Drengen gjorde sin bedste Anstrengelse og begyndte ogsaa rigtigt: „Min Fader, han bor — men saa gik Naturen over Optugtelsen — i Smællegæde.“

„Godthaab var mine Forældres Kælebarn, og hvert Aar sendte de Bud efter to Drengene til Ferieophold i vort Hjem.

Med sin Interesse for fattige og ulykkeligt stillede Børn fik Fader senere oprettet flere Børnehjem, bl. a. ved Vejle Fjord.

Nu voksede det ene kristelige Foretagende frem efter det andet. Med det vakte Liv blandt Ungdommen opstod Tanken om at tage Højskolesagen op som et Led i Indre Missions Virksomhed.

Det var særlig Pastor *A. L. Hansen*, N. Nisum, som var Banebryder her. Senere kom saa de mange andre Indre Missions Højskoler, der ofte har været Aarsag til store Vækkelser blandt Ungdommen.

Det var særlig *Højskolen i Haslev*, Fader blev knyttet til. Han var Formand for den fra dens Stiftelse 1891, og hans Tanke rakte vidt med denne Skole; der skulde „arbejdes hen til, at der foruden den almindelige Højskole tillige kan oprettes en Landbrugsskole samt et Semina-

rium“. Begge Dele naaedes, og mere end det, men til en Begyndelse gennem store Vanskeligheder, navnlig Pengevanskeligheder; men med sin Evne til at vække Offerviljen fik Fader altid fremskaffet det fornødne, saa Højskolen med sine forskellige Afdelinger kunde vokse op til nu at være en af de største i sin Slags herhjemme.

At give en udførlig Meddelelse om alle de mange Virksomheder, der voksede frem af Indre Mission, og som Fader var medvirkende i eller støttede, vil være uoverkommeligt her og hører heller ikke saa meget hjemme i mine Forældres Levnedstegning.

Virksomheder som *Sømandsmissionen*, *Soldatermissionen* eller *Missionen blandt Landsmænd i Amerika og Australien* o. m. a. var alle Virksomheder, som Fader havde Haand med i.

Med sin store Indflydelse var der Brug for ham i det altsammen, og der syntes ikke at være Grænse for, hvad han kunde være med i, blot det tjente Guds Riges Fremme.

Her skal dog særlig nævnes „*den københavnske Kirkesag*“. Da denne Sag rejstes af nogle troende Lægmænd i Hovedstaden — Kirkesagens „*Syvstjerne*“ — gik der Bud til Fader; man maatte have Forbindelse ogsaa med Indre Mission for at løse den for Menneskeøjne ganske uoverkommelige Sag, at faa slaaet de store Hovedstadssogne med indtil 70,000 Mennesker i Stykker og bygget nye Kirker i overkommelige Sogne.

„*Syvstjernen*“s Opraab i Missionstidende gav Fader følgende Efterskrift: „Kære Guds Børn rundt om i Danmark! lad ikke dette Nødraab fra vore Brødre i København blive overhørt. Det er Guds Folk i Danmarks Hovedstad, belejret af Satans Folk, som raaber om Undsætning fra de helliges levende Lejr paa Landet. Lad der paa Kirkens Nytaarsdag lyde et mangetusind Raab

til Herren om Hjælp i Nøden, om Velsignelse og Kraft til dem, som gaar foran i Kampen.“

Dermed var der slaaet saaledes til Lyd for denne Sag, saa det hørtes i alle Menighederne indenfor Missionen.

Fader nøjedes dog ikke med at slaa til Lyd for Kirkesagen, men han meldte sig til den Kamp, der maatte ud-

KIRKESAGENS „SYVSFJERNE“

Lange   Bangert   Koch   Adolph Westergaard   Borgen   Levinsen

kæmpes i Hovedstaden for at nedbryde gamle Fordomme, og det var haarde Slag, der ved saadanne Lejligheder kunde falde paa Modstanderne.

Ved et Møde i Bethesda havde to ældre københavnske Præster villet hævde, at Præsterne nok kunde overkomme de store Sogne; thi „Præsten skulde ikke opsøge Folk, men Folk skulde søge Præsten.“

Pastor *Schack* (nu i Vonsild) søgte paa sin kendte sa-

tiriske Maade at slaa de to Præster af Marken: „Jeg har faaet en stor Tanke i Aften — sagde han — nemlig om jeg kunde omvende to københavnske Præster. Den Præst, som kan overkomme de store Sogne, maa enten være ualmindelig doven eller ualmindelig dygtig til at komme udenom Vanskelighederne.“

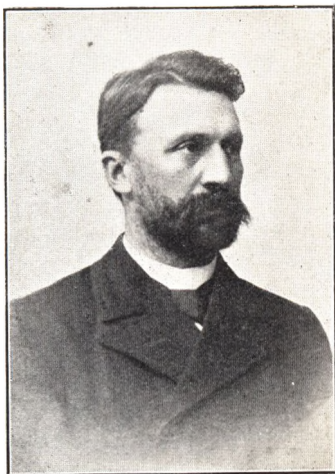
Dette bidende Indlæg syntes dog ikke at ramme, i det mindste ikke følelig, maaske Grunden var, at Faders Slag ramte desto haardere.

„Der er hævdet — sagde han —, at Præsten skal ikke opsøge Folk, men Folk skal søge Præsten. Jeg kender dog en, som har sagt: gaar ud paa Gader og Stræder og nøder dem til at gaa ind. Og hans Ord skulde en Præst gerne lyde.“

Dette ramte. Efter Mødet gik de to Præster stærkt i Rette med Fader, at han havde „sat dem i Gabestokken“, men han tog rolig mod deres Bebrejdelser, da han jo kun havde mindet dem om et Ord af Kirkens Herre.

Det er en kendt Sag, at Biskop *Rørdam* og Pastor *Friis-Hansen* stod i forreste Række i Arbejdet for Kirkesagens Gennemførelse, *Friis-Hansen* som den uforfærdede og opofrende Sekretær, *Rørdam* med sit varme Hjerte for den store Kirkenød i vor Hovedstad.

Personlig satte Fader megen Pris paa *Rørdam* og regnede ham for en af Grundtvigianismens bedste Mænd.

JULIUS FRIIS-HANSEN

Da Sjællands Bispestol blev ledig ved Biskop *Fogs* Afsked 1895, befandt Kirkesagen sig netop paa det afgørende Standpunkt, hvorfor det vilde være særlig betydningsfuldt, hvem der skulde være *Fogs* Efterfølger. *Rørdam* med sin store Anseelse og som den lærde Mand, han var, syntes at være selvskreven til Stillingen, og dog var det næppe blevet ham, om ikke en Adresse fra Stiftets Præster var indgaaet til Kongen om at faa *Rørdam* til Biskop.

BISKOP RØRDAM

Denne Adresse var Fader særlig virksom for at faa i Stand, fordi — som han skrev i Missionstidende — „*Rørdam* var en Aandens Mand, en Livets Mand og Menighedens Mand, ... og jeg er overbevist om, at hvor der kommer en Konflikt mellem Døden og Livet, vil vi altid finde ham paa Livets Side, paa Menighedens Side.“

Det var nu ikke alle, der kendte Faders Interesse for at faa *Rørdam* til Biskop, hvad bl. a. viste sig paa Ordinationsdagen,

hvor Fader var sammen med nogle Præster og blandt dem en, som levede i den ganske ubegrundede Formening, at Fader selv havde haabet paa Bispestolen, og derfor spydigt sagde til ham: „Saa blev det nok alligevel *Rørdam*, der kom i Kareten.“ Men han fik Svar paa Tiltale, da Fader sagde: „Jeg er ligeglad, hvem der sidder i Kareten, blot jeg sidder paa Bukken.“

Brorsonskirken blev i særlig Grad Indre Missions Kirke i Hovedstaden; lige fra dens Begyndelse omfattede Fader den med særlig Interesse og støttede stadig Indsamlingen. Ved Grundstensnedlæggelsen talte han og indmurede den ene Sten. Det gjorde han saa godt, saa Murer-svenden udbrød: „Den Præst er sandelig ikke saa tosset til at haandtere en Murske!“

I Missionsugen efter Indvielsen talte Fader den ene Aften for en tætpakket Forsamling, hvor en Del af Kvarterets letbevægelige Ungdom havde indfundet sig, medbringende deres daglige Vaner som højroestet Tale og Cigaretter. Men det gjorde ikke mindste Indtryk paa Fader, han holdt sin Prædiken, som talte han til lutter lyttende Mennesker.

Faders Betydning for Kirkesagen er klarest udtrykt i *Friis-Hansens* Nekrolog over ham: „Kirkesagens Venner vil bekende, at vi føler hans Bortgang som Tabet af et stort og trofast Hjertes Kærlighed.“

Endnu skal omtales „*Kristeligt Dagblad*“, der kom til Verden som Indre Missions ægtefødte Barn.

Dagspressen havde som Helhed indtaget en mærkelig uforstaaende og til Tider fjendsk Holdning overfor Indre Mission.

De kirkelige Blade, som kun var Ugeblade, kunde ikke fyldestgørende tage Kampen op, hvorfor et kirkeligt Organ indenfor Dagspressen blev mere og mere paakrævet.

Tanken om et kristeligt Dagblad var allerede blevet drøftet af Missionens ledende Mænd i Halvfjerdserne, men i den Grad var man uforstaaende overfor, at kirkelige og kristelige Emner kunde behandles i et Blad sammen med timelige Anliggender, at Fader endogsaa mødte stærk Modsigelse, da han optog Avertissementer i Mis-

sionstidende, hvad han dog afviste som ganske ubeføjet, idet han stemplede saadant Snæversyn som en „Kristendom, der ikke var en sur Sild værd“.

Flere Gange senere blev Tanken taget op paany, Pastor *Schepelern* slog til Lyd derfor ved et af de kirkelige Møder, i 1890 lyste *Johannes Clausen* derefter, men for-gæves. Først da Harboøresagen i 1893 blev benyttet af de fleste Dagblade til et ubehersket Angreb paa Indre Mission, meldte Tanken sig atter med fornyet Kraft, og dog gik der tre Aar, inden den blev til Virkelighed.

Det var Missionær *C. B. Kjær* med cand. theol. *H. Kent* (nu Præst ved Kingoskirken), som vovede Forsøget.

„Af hele mit Hjerte — skrev Fader i Missionstidende — vil jeg sige: Til Lykke med dette Foretagende, som Kristenfolket nu i saa mange Aar har ønsket... Det er en ligefrem Pligt for Kristenfolket i Danmark at gribe resolut til med at abonnere paa Bladet... Længe har vi maattet finde os i at læse Blade, hvoraf den største Del haaner det, som er os helligt og dyrebart. Det er paa Tide, at vi lader Verden beholde deres Blade og selv har et Blad, som vi kan modtage daglig og hilse som en god Ven.“

Ved Missionens Sommermøde 1897 overgik „*Kristeligt Dagblad*“ til et Aktieselskab med Fader som Formand, hvorved det kom i direkte Tilslutning til Indre Mission og fik saaledes det aandelige og timelige Rygstød, som skulde hjælpe det over Begyndelsesvanskelighederne og naa frem til den faste Position, det nu efter 25 Aars Forløb har vundet sig indenfor Pressen.

Som bekendt havde Fader redigeret Missionstidende siden 1862. I 1890 fjede han to nye Blade til sin redaktionelle Virksomhed.

Missionstidende bragte kun sine Læsere kristelig Op-

byggelse; nu saa Fader, at der ogsaa trængtes til kristelig og kirkelig Oplysning, „Oplysning om Guds Riges Anliggender, Oplysninger om meget, som ikke kan gives i en Prædiken, Oplysning om saadanne kristelige og kirkelige Spørgsmaal, som i Øjeblikket er oppe blandt Folk, ligesom ogsaa Kundskaben om, hvad der foregaar i Guds Rige her paa Jorden, altsammen Ting, som Guds Riges Folk ikke maa være uvidende om. Dette vil „Annexet“ søge at give.“

Med disse Ord bebudede Fader Bestyrelsens Beslutning ved Mødet i Kolding 1889 om Udgivelsen af Bladet „*Annexet*“ med ham som Redaktør.

Tanken om et saadant Oplysningsblad var allerede søgt virkeliggjort i 1867, da Biskop *Götzsche* som ung Præst, bistaaet af Fader og Clausen, udgav „*Kristeligt Maanedssblad*“, men det havde ingen lang Levetid.

Fader kaldte sit nye Blad „*Annexet*“ for at tilkendegive, at „Missionstidende“ med sin Opbyggelse stadig skulde være „Hovedsognet“, mens det nye Blad med sin Oplysning skulde være „Annexsognet“.

Uagtet Fader havde erklæret, at Annexet ikke skulde være „et Forhandlingsblad, hvor alle Slags Røster kom til Orde“, viste han dog ogsaa her stort Frisind, navnlig under den bibelkritiske Kampagne i Halvfemserne, hvor han lod sine Modstandere komme til Orde, dog aldrig uden Efterskrift eller Modartikel.

Samtidig med „Annexet“ overtog Fader Redaktionen af den danske Udgave af det norske „*Illustreret Familienblad*“.

Gennem Brevsamlingsstedet i vort Hjem lærte Fader de forskellige illustrerede Blade at kende. I en Skrivelse til Bestyrelsen nævner han et enkelt af disse som Eksempel paa „bundslette Blade“. „Om de andre illustrerede

Blade — tilføjede han — skal jeg ikke sige noget ondt, men det kan dog siges med Sandhed, at de er verdslige Blade, som intet har med Kristendommen at gøre.“

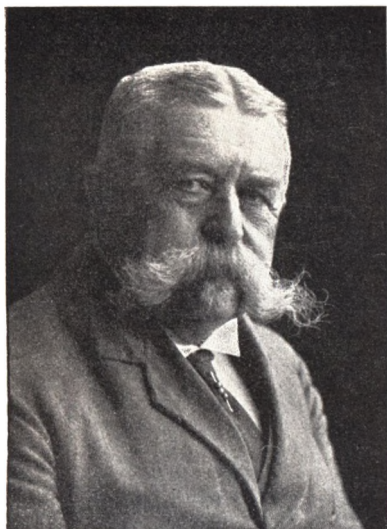
Fader mente derfor, at der maatte være Brug for et illustreret Blad med kristeligt Indhold, som „kan bære Kristendommen frem i smukke større eller mindre Fortællinger..., og som kan føre Kristendommen ind i Hjem..., hvor Døren er lukket for vore andre gudelige Blade, men hvor man maaske nok vil læse et Blad, der bærer Kristendommen frem i den Form.“

Adskillige undrede sig over, at Fader vilde begynde dette Foretagende, der laa ikke saa lidt ved Siden af hans tidligere Virksomhed. *Blume* spurgte saaledes, om „Beck kunde skrive Noveller“; andre mente, at Bladet var Begyndelsen til at „slaa af paa den alvorlige Kristendom“. „Der skal ikke slaas af — svarede Fader —, men jeg vilde gerne bane Vej ogsaa paa denne Maade for netop den alvorlige Kristendom... og tillige glæde Guds Børn med god Læsning.“

Fader havde en Del Vanskeligheder med Bladet i Begyndelsen paa Grund af den norske Afhængighed, hvorfor han i 1894 foreslog Indre Missions Bestyrelse at „lade Missionen indtræde som Medudgiver af Bladet“ sammen med den norske Forlægger, hvorved Bladet blev mere selvstændig dansk.

Bestyrelsen tiltraadte Faders Forslag, men sandsynligvis mere af Kærlighed til ham end af Interesse for Bladet, hvad *O. C. Ipsens* Bemærkning lader formode: „Plakaten lover godt, men hvad man faar, er smaat.“

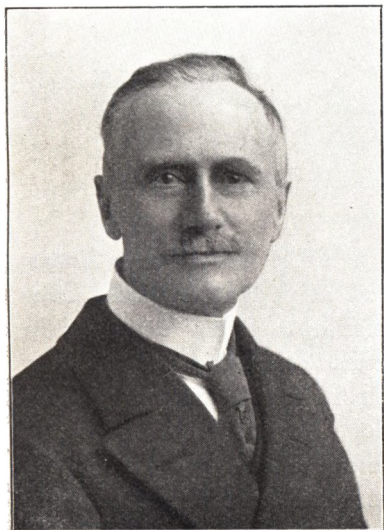
De nye Bladforetagender lagde stærkt Beslag paa Faders Tid og Kræfter; mange Artikler skrev han til „Annexet“, mens det var det særlig redaktionelle Arbejde ved „Ill. Familieblad“, som her krævede hans Tid. Moder

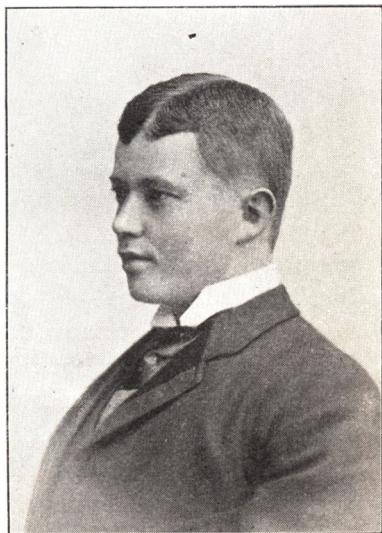
KAPTAJN THOR PONTOPPIDAN

KASSERER N. P. HANSEN

BOGTRYKKER J. FISCHMANN

OTTO BECK

»SILOAM«

hjalp dog meget dels ved at oversætte gode Fortællinger fra Tysk eller Engelsk, dels ved at prøve indsendte Manuscripter og ved Korrekturlæsning. I alt dette hjalp Moder med, uagtet hendes Øjne allerede dengang var angrebne af „Stær“, saa hun som oftest maatte bruge Lupe ved sit litterære Arbejde.

Denne Forøgelse af Missionens Blade gav Stødet til, at den fik sit eget *Trykkeri* under Bogtrykker *Fischmanns* Ledelse, i Begyndelsen under meget beskedne Forhold.

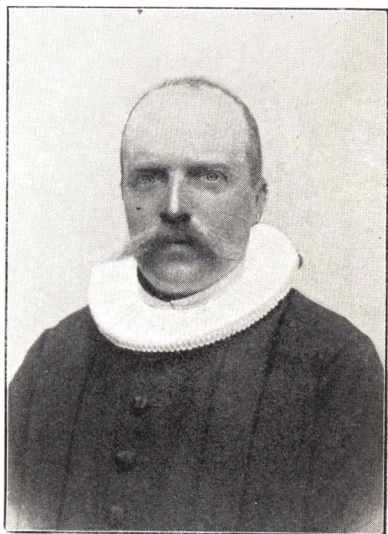
Missionens Forlagsforretning var i disse Aar vokset stærkt under Ledelse af Kaptajn *Pontoppidan* og Fuldmægtig *N. P. Hansen*, saa da Missionshuset „*Siloam*“ paa Frederiksberg blev bygget 1895, blev der her tillige indrettet Forretningslokaler. Faders Tanke om tillige at installere Trykkeri i samme Bygning strandede paa Bygningsautoriteterne, hvorfor Missionstrykkeriet fik sin særlige Bygning paa Lange-landsvej.

Tegningen til disse to Bygninger saavel som Haslev Højskole er leverede af min Broder *Otto*.

Faders stadig voksende Arbejde i Forbindelse med hans fremrykkede Alder gjorde det nødvendigt, at han fik Kapellan, som Indre Mission paatog sig at lønne, for at Fader vedblivende kunde ofre sin Tid og Kraft i dens Tjeneste.

Faders første Kapellan var Provst *Vahls* Svigersøn, Pastor *Louis Blauenfeldt*, der var hans trofaste og hengivne Hjælper i Sognearbejdet i syv Aar indtil 1896.

Den 19. August 1896 holdtes den enestaaende Ordination i Ribe, hvor 12 Præster og 4 Ydre-Missionærer indviedes til Herrens Tjeneste. Her mødte de to Ungdomsvenner, Fader og Biskop *Gøtzsche*, hver med sin Søn, *Filip*, som skulde være Kapellan i Ørsløv, og *Valdemar Gøtzsche*, der drog ud som Missionær til Indien.

PASTOR BLAUENFELDT

„Det var en stor Højtid — skrev Fader —, aldrig har vist en Ordination fundet en saadan Deltagelse af Menigheden.“ Katarinekirken, som benyttedes under Domkirkens Reparation, kunde ikke tilnærmelsesvis rumme de mange Mennesker. Højtiden formede sig som en stor Missionsfest med Møder baade Dagen forud og paa selve Ordinationsdagen, hvor Fader prædikede den sidste Dags

FRU HANNA BECK (f. Waage)

PASTOR FILIP BECK

Aften. „Det var skønne og uforglemmelige Dage — skrev Fader —, skønne for de unge Mænd, som blev indviede omgivne af den levende Menigheds Bønner.“

Men d. 23. August, min Broder *Filips* Indsættelsesdag, blev en ikke mindre skøn og uforglemmelig Dag i Ørsløv.

„Naar jeg skulde ønske dig, min Søn, — sagde Fader i Indsættelsestalen — det bedste, kunde jeg ikke ønske dig noget bedre og større, end at den samme Naade maatte

hvile over dit Præsteliv, som har hvilet over din Faders, saa du engang maatte kunne sige, hvad der lyder i Dag i min Sjæl i fuld Følelse af, hvor ufortjent det hele er: af Guds Naade er jeg det, jeg er, og Guds Naade har ikke været forgæves.“ Hvorefter Fader omtalte den store Forskel paa sin Begyndertid og nu, han selv vokset op i Vantroens dødeste Tid, endnu ikke selv omvendt, „kun med en Lysning af Guds Rige, — og du, min Søn, staar her som et troende Menneske, der aldrig er kommet bort fra din Daabsnaade, opvokset i et helligt Hjem, baaret frem af din Faders og Moders Bønner — omgivet af de helliges Samfund som dit Barndomshjems bedste Venner, og som vil modtage dig som en kær Broder... Og hvilken Forskel! 30 Mennesker i Uby Kirke ved min Indsættelse, af hvilke de fleste var Drenge... og du staar her omgivet af en levende Menighed i en Kirke saa fuld, at der knap er Plads til os to.“

Om den Gerning, den gamle og unge Præst skulde udføre tilsammen, sagde Fader, at de skulde staa som „to Vidner i den store Sag, der skal afgøres her“, en Gerning, der bestaar i „at rive ned og bygge op, at rykke op og plante“; og skulde Forsagthed melde sig i Arbejdet, da mindede Fader om Paulus' Ord: „Min Søn, bliv stærk ved den Naade, som er i Kristus.“ — „Kun i den Naade skal du søge din Styrke, og der er mere Naade, end du har behov... Og til Slutning vil jeg sige dig som min Medhjælper, hvad *Paulus* skrev til *Filemon*: „ja, Broder, lad mig have Glæde af dig i Herren, vederkvæg mit Hjerte i Herren.“ Jeg har haft megen Glæde af dig som min Søn, og du har vederkvæget mit Hjerte mange Gange ved din sønlige Kærlighed; men skal du nu som *min Broder* i Embedet vederkvæge mit Hjerte, da kan du kun gøre dette, naar det kan siges om dig: „de helliges

Hjerter er blevet vederkvægede ved dig, Broder“ ... Kun naar de helliges Hjerter bliver vederkvægede ved dig, min Søn og Broder, kan du vederkvæge din Faders Hjerte.“

Derefter faldt Fader min Broder om Halsen og kysede ham, og dette betød mere end et Kærlighedsmøde mellem Fader og Søn; det var den levende Menighed i Ørsløv og Solbjærg, der i det Øjeblik favnede deres gamle Præsts unge Søn.

Fader fik i Filip netop den Kapellan, han havde behov baade i Sognet og Missionens store Arbejde. De to Aar, min Broder var Kandidat, havde han benyttet til grundig at sætte sig ind i Missionens mangesidige Virksomhed, saa Fader trygt kunde overlade ham store Dele deraf.

I Anledning af Filips Indsættelse skrev Fader til *Clausen*: „De unge kan sande Herrens Ord: andre har arbejdet, og I er indkomne i deres Arbejde ... Dog, det er jo den skønneste Arv, vi kan efterlade vore Børn.“

Det var Faders og Moders største Glæde, naar vi valgte Frelserens Fodspor til vort Livs Vej, en Glæde, der kun forøgedes, naar vi meldte os som Medarbejdere i Guds Riges store Gerning.

Og det var ikke blot sine Børn, Fader gerne saa som Arvetagere af det begyndte Arbejde, men ogsaa alle de unge Præster. Derfor arbejdede han selv, mens det var Dag, og som det syntes, med en uopslidelig Kraft indtil sin høje Alder, for naar Sol gik ned for ham, der da kunde ligge en herlig Arv til den kommende Slægt.

BRYDNINGER

I. MODSTAND UDEFRA.

Det vilde være utænkeligt, at en Mand paa Faders fremskudte Plads skulde faa Anerkendelse fra alle Sider, tilmed naar han fremsatte sine Meninger saa frygtløst og saa uforfærdet traadte i Skranken for den Sag, der var hans Livsgjerning paa Jord.

Vandt Fader sig mange Venner, havde han ogsaa mange Fjender.

Hans Stilling til Politiken er tidligere omtalt, og han tog jo ikke engleblidt paa den; det var derfor kun at vente, at de politiske Blade atter og atter reagerede stærkt imod hans Angreb.

De fleste Avisangreb var nu ret intetsigende og vidnede kun om deres Ophavsmænds manglende Forstaaelse, og at de var blevet gale i Hovedet over hans Prædiken og derfor skulde give ondt af sig.

Saaledes skrev en Journalist i Anledning af, at Fader i en Prædiken havde angrebet Politiken: „Pastor Vilhelm Beck har som bekendt ikke noget godt Øje til Politiken ... Særlig ivrede Pastoren imod „de vantro Politikere“, der snavsede hverandre til, „naar de kommer til deres politiske Møder, hvor de hjælper hverandre ud i al den Ondskab og Daarlighed, der er til.“ Hr. Vilh. Beck, der

selv rejser om for at gøre Propaganda, og som truer enhver med Døden og Djævelen, der ikke blindt vil følge hans ophidsende og i høj Grad fanatiske Angreb, burde være den sidste til at rette Bebrejdelser mod Politikere af Faget; thi der er et Ordsprog, som siger, at man ikke skal kaste med Sten, naar man sidder i et Glashus, og det kunde Hr. Beck have rigtig godt af at mindes.“

Her behøves ingen Forklaring, dertil er Sammenligningen mellem et Guds Riges Arbejde og en politisk Propaganda altfor skrigende falsk.

Andre Aviser valgte at forvrænge Faders Ord eller at paadutte ham, hvad han aldrig havde sagt; saaledes til lagde et Aalborgblad ham den Udtalelse, at „for Verdens Børn var der intet andet Guds Ord, end at de gik til Helvede“, og at „det danske Folk var nu det elendigste Folk paa Jorden“.

Sligt Vrøvl har Fader selvfølgelig aldrig sagt.

Var Harmen stor mod Faders Prædikener, var den visselig ikke mindre, om han angreb en af denne Verdens Store.

Da *Bjørnstjerne Bjørnson* saaledes holdt sit Foredrag „Engifte og mangesigtede“, rettede Fader i Artiklen „*Men skammer man sig dog ikke?*“ et voldsomt Angreb paa den fejrede Digter og hans Beundrere.

Bjørnsons Foredrag er noget „fattigt Tøjeri — skrev han — *en Moral uden Grundvold, uden Kristendom, ja uden nogen som helst Religion til Grundvold ... en Moral, svævende i Luften.* Grundvolden for hans Moral skal være Samvittigheden, siger han; men hvad er saa Samvittigheden? ja, saa taler han noget om „det almindelige Omdømme“, der skal bestemme Samvittigheden. Har nogen Lyst til at sætte „Gud“ i Stedet, saa for ham gerne — ganske flot! — Men maa man da ikke spørge alle

troende Mennesker, som har flokket sig med Jubel om en saadan Moralprædiken: *men skammer man sig dog ikke?*“

Men endnu haardere tog Fader paa Bjørnsons „*uanstændige Tale*“. „Det er skammeligt, ja skamløst at tale saaledes i en Forsamling af Mænd og Kvinder. Visselig skal vi nævne Synden ved dens rette Navn. Men der er Ting, som det er skammeligt at nævne mellem ærbare, end sige hellige Mennesker; og det har *Bjørnson* gjort; han er gaaet saadan ind i Utugtens Hemmeligheder blandt unge Mennesker og i Ægteskabets Hemmeligheder, at det maa og bør vække en ærbar Mands Harme og saare paa det voldsomste en ærbar Kvindes Blufærdighed. Det er saa skammeligt, hvad der staar paa Tryk i den Tale, saa „det endog er skammeligt at nævne“, og jeg vilde betragte det som en Tilsølen af „Missionstidende“s Blade blot at nævne, hvad det er . . . Og naar saa Kvinder, Præstekoner har kaldt Indsigelse derimod „Snerperi“, saa kan jeg kun sige: „*Men skammer man sig da ikke?*“

Overfor dette Angreb søgte man fra grundtvigsk Side at forsvare Bjørnson: „Naar Bjørnson har en Sandhed at føre frem — skrev en Indsender i „Højskolebladet“ — saa er det dog en Sandhed og bliver ved at være en Sandhed.“

Et københavnsk Blad tog dog anderledes paa Vej, idet det væltede en Skarnbøtte Skældsord over Faders Hoved. „*Moral uden Kristendom!* hvæser den velnærede Præst, der ikke er værdig at løse Bjørnsons Skotvinge. — Moral uden Kristendom! *man skulde skamme sig!* hyler han. Fordi Bjørnson ikke i sin store Tale er gaaet ud fra ren religiøs Grund, forarges den lille Præst og mødes med de yderste Bohømer i et smudsigt Angreb paa den Mand, der i saa mægtige Ord og gribende Udtryk som ingen

anden maner Tiden til *Sædelighed*. De „indre Missions“-Folk er underlige Mennesker. Saaledes kæmper de for Religion og — Moral.“

Om Bjørnson har følt sig trøstet ved dette Forsvar, skal være usagt, men om Faders Stilling overfor slig Til-sølen passer, hvad Pastor *E. Hagerup* skrev om ham i „Højskolebladet“: „Han er som et Bolværk, mod hvilket al Vantroen og den ukirkelige (ofte ogsaa den kirkelige) Spot bryder sig.“

Fader forstod som faa at svinge det skarpe Sværd, og det var ikke Snitsaar, han gav sin Modstander; men havde han ramt, hvor han sigtede, stak han Sværdet i Skeden og agtede ikke paa de Hyl, der rejste sig imod ham. Derfor var alle de mange vrede Menneskers Angreb paa ham saa ganske unyttige.

Verdens Vrede regnede Fader med til Guds Folks Kaar. Dette kom frem i en Prædiken paa 1. Søndag i Advent, hvor han bl. a. sagde: „Dersom det nye Kirkeaar bliver et nyt *Naadeaar* for os, som Herren har forkyndt os, saa kan vi ogsaa være visse paa, at det bliver et alvorligt *Vredens Aar* for os baade fra den letfærdige Kristendom og fra den vantro Verden... Vi skal nok faa at se, hvor alle de vrede Hoveder og alle de vrede Penne vil fylde Aviserne med Vrede mod den alvorlige Kristendom... Vi skal vide det: et rigtigt *Naadeaar* fra Herren følges altid med et rigtigt *Vredens Aar* fra Verden. Og jeg for min Part befinder mig egentlig altid bedst, naar jeg kan mærke Verdens Vrede; thi det har altid været mig et Tegn paa, at saa har vi Herrens Naade.“

Fader rørte yderst sjældent ved Angrebene fra fjendske Aviser, en enkelt Gang kunde man træffe en Bemærkning om, hvad der laa bagved Angrebene; saaledes skrev han — og det endda i et privat Brev: „Aviserne er saa onde;

de tør endnu ikke rigtig slaa Kløerne i Kristendommen og de hellige, men de ligner Katten, der før Uvejret river sine Kløer.“

Det blev en Tid Mode at angribe Faders private Liv, at dette skulde være saa overdaadigt. Det var særlig en Historie i et Københavnerblad, der havde givet Sladderens Næring.

Fader behøvede dog ikke at gendrive den Historie, det besørgede Redaktør *Jensen* ved „Sorø Amtstidende“ med al ønskelig Tydelighed, idet han stemplede det hele som en Løgnehistorie fra Ende til anden.

Dette dæmmede betydelig op for Sladderens, men da Historien alligevel med passende Mellemrum dukkede op i enkelte Blade, stemplede Fader den offentlig som Løgn og føjede til, at den Avisredaktør, som for Fremtiden fortalte den, var „en vitterlig Løgner“.

Mand og Mand imellem gik der de utroligste Historier om Fader, og det kunde hænde, at han selv blev Vidne til dem. Saaledes var han engang i Kupé med en Handelsrejsende, som pludselig udbryder: „Det er dog paafaldende, saa De minder om Vilhelm Beck!“ „Saa—,“ svarede Fader, som om det ikke interesserede ham. Men nu begyndte den medrejsende at rakke Fader til med den ene Historie frygteligere end den anden, mens Fader i Ny og Næ forsøgte et spagfærdigt Forsvar, indtil han i Slagelse forlod Toget, da Rejsefællen gentager: „Jo mere jeg ser paa Dem, desmere minder De om Vilhelm Beck.“ „Det ligger mig i Blodet,“ svarede Fader, idet han steg ud.

Vedkommende maa dog senere have faaet at vide, at det var mere end en „paafaldende Lighed“; thi kort Tid efter sendte han Fader et Brev med mange Undskyldninger og endte med at — anbefale ham sine Varer.

Selv blev jeg paa en Rejse mellem København og Sla-

gelse Vidne til en af de mange Historier. En snakkesalig Person havde underholdt Rejseselskabet lige til Sorø, hvor jeg blev ene med ham, hvorfor jeg nu maatte være hans andægtige Tilhører. „Vi skal nok være i Nærheden af Vilhelm Becks Hjem,“ sagde han; hvad jeg jo ikke kunde nægte. „Ja, det skal nok være et frygtelig overdaadigt Liv, den Præst fører!“ „Saa?“ — Og saa diskede han op om al den Luksus, der var i Præstegaarden, indtil det hele kulminerede i, at Fader daglig lod sig opvarte af to sorte Tjenere.“

„Det er Løgn i Deres Hals,“ indvendte jeg.

Manden gispede stærkt efter Vejret, endelig udbrød han rød i Kammen: „Hvor tør De sige det?“ — „Fordi jeg er hans Søn.“

Sjælden har jeg set en ynkeligere Skikkelse end denne Mand, krybende sammen i Kupéhjørnet, kun endnu mere ynkelig, hver Gang hans jammerlige Undskyldninger blev ubesvarede.

Som fortalt agtede Fader ikke videre paa personlige Angreb; gjaldt de derimod Guds Rige og specielt Indre Mission, var han hurtig til at gribe Pennen, og der blev visselig ikke lagt Fingre imellem.

Dette fik Professor *H. Scharling* at føle, da han i sin Bog „Halvgrundtvigianisme“ havde ladet sig følgende Bemærkning om Indre Mission løbe i Pennen: „Det Uvæsen, som drives af Pastor Vilhelm Beck og hans Tilhængere.“

Først spillede Fader Bold med Professorens komiske Beskyldning mod Missionen, at den var „halvgrundtvigiansk“ og „at Beck tog sit dogmatiske Standpunkt i Grundtvigs Lære om Trosordet og Sakramenterne“. „Det er aldeles forbløffende — skrev Fader —, man fristes til at raabe: men er den Mand gal? — Dog nej... Professoren er blot *fuldstændig uvidende om det, han skriver om.*“

Paa samme Maade behandledes de fleste andre Paa-stande i Bogen, kun den ene om „Uvæsen“ spøjte Fader ikke med. Her var rørt ved noget, der var ham helligt. „Vil Professoren — skrev han — have et alvorligt Svar paa denne Tiltale, saa er det her: Fy, skam Dem, Professor Scharling, at kalde den Sag „et Uvæsen“, som Herren har brugt i en Menneskealder til at vække og samle Livet i den danske Folkekirke, og som Herren har brugt til at fylde de tomme Kirker og derfra bringe Livet ind i Menneskenes Huse! Og fy, skam Dem ved at tale saaledes om en Mand, som har ofret hele sit Liv, alle sine Kræfter, savnet sit Hjem og Samlivet med sin Hustru og Børn — blot for at føre den Sag frem, som har ført Tusinder af Syndere til deres Frelser, den Sag, som De ikke undser Dem ved at skælde ud for „Uvæsen“ . . . Gaa ind i Deres Lønkammer og bed den Herre *Jesus* om Forladelse, fordi De har haanet og saaret *ham* i et af hans Lemmer! Og . . . spørg ham saa, hvor meget det Væsen, som De driver ved Universitetet, i hans Øjne vejer overfor den Gerning, som Indre Mission driver til Sjælenes Frelse.“

Det Had til Missionen, som atter og atter var kommet til Orde i enkelte Aviser, slog ud i lys Lue i Anledning af Harboøreulykken 1893 og de Ligtaler, som blev holdt ved den Lejlighed, navnlig Pastor *C. Moe's*. „En Skare letbenede og sensationslystne Journalister fandt her en efter deres Skøn udmærket Jagtmark,“ skrev „Kr. Dagblad“. Det var, som en Skare onde Aander var sluppet løs, saaledes brølede disse Journalister op, kraftig støttet af den Tids mest fejrede Digtere, *Schandorff* og *Drachmann*, begge iøvrigt lige uheldige, idet den første skrev en forvrøvlet sentimental Ligtale, som han vilde have holdt den, mens *Drachmann* diskede op med en Skipperhistorie om Pastor *Madsen* paa Harboøre fra den

Tid, han var paa Fanø, hvor han aldrig har været Præst.

Først da Avisbulderet var stilnet af, og de to Ligtaler offentliggjorte, tog Fader Referenterne under Behandling i Artiklen „*Vore moderne Komikere*“, hvor han stillede dem i latterligt Lys som „Narren i et Sørgepil“. „Det er tilvisse et stort Sørgepil, som nylig er opført paa Harboøre Strand — skrev han —; man skulde fast tro, at nogle af disse Avisreferenter syntes, at „Narren“ heller ikke maatte mangle her. Komisk er det at læse deres Hjerteudgydelser om dette udmærkede, støtte og virksomme Harboørefolk og saa nogle Dage efter buldre løs over disse vanvittige, skinhellige, hykkelske hellige og fløjte op med løse Historier om alle de skændige Gerninger, dette Hykleri har drevet dem til. Hvad er Grunden til dette Omslag? — *Kristendommen*, som nogle af disse Referenter maaske første Gang i deres Liv har mødt paa Harboøre . . . Det er komisk at tænke sig disse Herrer paa en Gang stillede overfor et sundt og sandt Alvorsord; som en Dynamitpatron har det virket paa dem, saa alt i dem eksploderede i deres Blade. Men komisk over alle Grænser bliver det dog, naar disse Herrer vil lære os Kristendom og fortælle os, hvorledes vi skal forkynde Ordet.“

I en efterfølgende Artikel „*Herodes og Pilatus*“ tog Fader Dagspressen under Behandling. „En Del *Venstre-Blade*, der har sagt sig løs fra al Kristendom — staar der — træder her (i Harboøre-Sagen) frem som Hedningen *Pilatus* som Landshøvding over det moderne Hedenskab, og dømmer Indre Mission som Oprør mod det hedenske Regimente . . ., mens adskillige *Højre-Blade*, navnlig den ferslewske Bladrede, og da særlig „*Dagbladet*“, træder frem som en *Herodes*, der regner sig til Guds Folk . . . og

dette Blad bærer unægtelig Prisen i sine Referater fra Harboøre og i sit aabenbare Had til den Virksomhed, som har affødt det stærke Kristenliv, som findes dèr. Disse Blade, som gerne vilde være som en *Herodes*, en Blad-konge iblandt Gudsfolket, træder nu frem i det skønneste Venskab med deres gamle Fjender fra Venstre med hadefulde Anklager over Indre Mission... Vor Sag er det at sige „den samlede Presse“ (hvorfra der dog er Undtagelser), der har forenet sig i dette hadefulde Angreb, at disse Blade for Fremtiden vil staa for os som *Herodes* og *Pilatus*, som Guds-Folkets Fjender i Danmark. Dette skal de vide, at det er ikke *Moe* og *Madsen* og *Vilh. Beck*, de har sammensvoret sig imod, men *den Herre Kristus selv*, saa sandt som den Indre Mission ikke blot er nogle Menneskers Arbejde, men det er *den Herre Kristus selv*, som gennem denne Virksomhed har samlet sig selv et helligt Folk midt i den døde Masse af Vanekristne... *Herodes* og *Pilatus* kunde vel volde *Kristus* mange Pinsler, men tilintetgøre ham og hans Værk formaaede de ikke... Vore Fjender nu kan maaske faa Lov til at volde Indre Mission en Del Pine og Plage, men den vil ogsaa overleve dette, naar disse Blade for længst er gaaet samme Vej som *Herodes* og *Pilatus*.“

Her møder vi Fader som den uforfærdede Forkæmper for det Guds Riges Arbejde, der var betroet ham af Herren, mandig og frygtløs træder han op mod den „Stormagt“, der hedder Dagspressen. Han, som vilde være „Ryg“ paa Kristi Legeme, ængstedes ikke, om han skulde „faa paa Rygstykkerne“ af sine Fjender.

Nogle enkelte Præster, bl. a. den tidligere omtalte Pastor *Mørk-Hansen* og Pastor *Haffstrøm*, stillede sig i Angribernes Række i Anledning af Harboøre-Sagen.

Dette regnede Fader dog ikke til „det komiske“, at

to af Kirkens Præster vilde have Makkerskab med Guds Riges Fjender.

Efter at Pastor *Moe* havde offentliggjort de to angrebne Udtalelser, som manglede i den efter Hukommelsen ned-

PASTOR CARL MOE

skrevne Tale, rejste Stormen sig paany. End ikke Provst *L. Koch*, som i sin ofte nævnte Bog ellers har bestræbt sig for at skrive saa historisk korrekt som mulig, kunde her tøjle sine subjektive Følelser, men rettede et ubehersket Angreb mod Fader i følgende Bemærkning: „Den Overlegenhed, hvormed han nu som saa tidt tidligere

mente at kunne affærdige sine Modstandere, har aldrig gjort et uheldigere Indtryk eller faaet et ynkeligere Udfald.“

Hermed maa Provst *Koch* sikkert hentyde til Faders Omtale af de „to Sætninger“ i Pastor *Moes* Tale i Missionstidende for 1894 Side 110. Hvorledes Provsten har kunnet læse Ynkelihood her, er ubegribeligt; thi Fader forsvarer Udtalelserne som en fuldt berettiget Opfordring til de levende, men uomvendte til nu at gøre Alvor af deres Omvendelse.

Læser man denne Artikel og en følgende: „*Hvad vil Følgen blive?*“, faar man saa vist ikke Indtryk af Ynkelihood, tværtimod gaar Fader uden Frygt i Rette med Ministeriet for dets Offentliggørelse af Biskop *Balslevs* Brev til Pastor *Moe* som „en Krænkelse af Ordets Frihed under Evangeliets Forkyndelse indenfor det af os Præster aflagte Præsteløfte“.

Præsternes Angreb paa Fader og Missionen havde i Reglen en høfligere Form end Journalisternes. Fader kaldte dem „parfumerede Prygl“, fordi først blev Missionens Præster og Lægprædikanter rost for deres Nidkærhed og den Betydning, deres Virksomhed havde til Livets Vækkelse og Værn mod Sektvæsenet, hvorefter Pryglene faldt tæt for al den Fordærvelse, Missionen forvoldte ved sin „Gøren Skel og Talen om og Virken for de helliges Samfund“. Hvortil Fader svarede: „Lad os dog være fri for disse „parfumerede Prygl“. Skal vi have Prygl, saa slaa væk, saa meget man lyster, med det vrede Sinds almindelige Bambusstok.“

Aarene efter Harboøre-Sagen blev Kampaar, hvor de kristusfjendske Blade fortsatte deres Angreb.

Dette kaldte bestandig Fader frem til Forsvar. Ar-

tikler som „*Skudt forbi*“ eller „*Fej først for din egen Dør*“ vidner tilstrækkeligt herom.

Nu maa man ikke tænke, at Fader holdt sig alene til Defensiven, han var lige saa fuldt, ja maaske meget mere en aggressiv Mand, saa vist som hans Livsgerning var en Erobringskrig for *Kristus*.

Overfor Fritænkeriet, der havde sin Blomstringstid i Firserne og Halvfemserne, var Fader en uforsonlig Modstander.

I en Prædiken: „*Hvorledes Jesus viger for Djævelen*“, stemplede han Fritænkeriet som en ny „Herodes den Store“, der atter vil forsøge at slaa Kristendommen ihjel. „Den onde Aand er paany sendt ud; den er sendt til Fritænkerne og har fyldt deres tomme Hjerner med det djævelske Had til Jesus og hans Rige, og den er sendt til de vantro Digteres raadne Hjerter, saa at de fylder deres raadne Romaner med Had til alt, hvad der hedder Jesus og hele hans Frelsesværk paa Jord... Det er den gamle Historie fra Herodes den Stores Tid, som kommer igen hos alle disse kristusfjendske Magter, at den onde Aand bilder disse Fritænkere og vantro Digtere ind, at Kristendommen er en Hindring for, at Mennesket kan tænke frit, leve frit og i det hele faa det godt her paa Jord.“

Disse Angreb paa Fritænkeriet møder man atter og atter i Faders Skrifter fra den Tid; han saa nemlig i den brandesianske Bevægelse det moderne Hedenskab, der frasagde sig alt Samfund med Kristendommen, det aabnbare Frafald, der skal bane Vej for Antikrist.

„De vantro Forskere og Digtere — skrev Fader i Artiklen „*Fritænkeriets Dumhed*“ — kan vel ofte vise os store Skønheder, dybe Tanker,... men vil man gøre disse Tankebygninger, som Menneskeaaanden opfører paa egen Haand, til Virkelighed, til sin Religion..., saa kom-

mer *Fritænkeriets Dumhed*. Thi Særkendet ved disse frie Tanker har det tilfælles med Spejlbilledet i Søen, at ligesom dette stammer fra Virkeligheden paa Søens Bred, *saa staar det dog altsammen paa Hovedet og er derfor det omvendte af Virkeligheden.*“ Hvad Fader saa anvendte paa Fritænkernes Billede af Gud og Kristus... „Endnu — føjes der til — har Fritænkeriet dette tilfælles med Billedet i Søen, at saa snart der farer en Luftning hen over Livet og gør det lidt kruset og broget med al Slags Modgang og Trængsel, saa er alle de store Tanker og skønne Billeder i et Nu borte og viser sig at være — *intet*, kun nogle Fantasibilleder paa Overfladen, Overfladiskhed uden Virkelighed. — Intet og intet andet end *Intet.*“

Efter dette blev der jo ikke meget tilbage af Fritænkeriets Idé. Det var derfor ikke underligt, at Fritænkernes ønskede at skifte Ord med den Mand, der fældede en saa tilintetgørende Dom over deres Idéer.

Fader blev derfor indbudt til at holde Foredrag i Studetersamfundet, Fritænkeriets Vuggestue.

Det var ikke med Glæde, han tog mod Indbydelsen, som han i det hele følte Uhygge ved her at staa Ansigt til Ansigt med „Frafaldet og det moderne Heden-skab“.

Straks ved Indtrædelsen i Foredragssalen fik Fader at mærke, hvad han skulde møde den Aften, idet den Herre, der ledsagede ham, pegede paa Billedet over Talerstolen (vistnok af nuværende Landstingsmand *Herman Trier*) med de Ord: „Dette er *vor* Kristus.“ „Det er en lille Kristus, De har,“ svarede Fader.

Han havde valgt „Underet“ til Emne. I Tilrettelæggelsen af sit Foredrag regnede han afgjort med sine Tilhørere som Mennesker, for hvem Fornuften er højeste

Dommer. Som enhver Tænker „søger sit Udgangspunkt i noget givet som uomtvisteligt“, saaledes maa man ogsaa i Religionen — erklærede Fader — gaa ud fra noget paa Forhaand givet, som ikke kan eller skal bevises; Grund-sætningen her er Guds Tilværelse, og med denne Forud-sætning gik han over til selve Emnet.

Her skelnede Fader mellem *Underet* og *det underlige*; det sidste „ligger indenfor denne Verdensorden og kan forklares af Naturens Kræfter og Love, det ser kun underligt ud for Uvidenheden... Men Underet ligger udenfor den nærværende Verdensorden... og er en Aabenbaring af, at der foruden denne Verdensorden findes *en anden Natur*, som er den overlegen, og som kan gribe ind i den og beherske den... At dette er muligt følger af, at *Gud er*.“

Derefter omtalte Fader „*tre store Undere som aldeles nødvendige Kendsgerninger, bevislige ved deres Virkelighed, hvoraf alle de andre Undere følger ganske selvfølgelig*“.

„*Det første store Under er Verdens Skabelse*. Dette Under er en Nødvendighed; thi Verden kan ikke have skabt sig selv.“ Her kom Fader ind paa *Darwins* Theori, som blev fremstillet i komisk Lys, navnlig Paastanden om at have „fundet Forelskelse blandt Rejerne, som alt-saa skulde være noget menneskeligt hos Rejerne eller dog en Præfiguration af det menneskelige, men — det kan sikkert ikke nytte ham at raabe med Rejer paa den Maade, han faar næppe nogen Omsætning“. Skabelsesunderet begrundede Fader med Menneskets Magt over Naturens Kræfter og Dyrene som Vidnesbyrd om den Magt, Skabere-ns Ord havde nedlagt i Mennesket.

Det næste Under var „*Vor Frelzers Fødsel, Guds Søns Menneskeblivelse*“, hvis Nødvendighed grundede sig i

Menneskets Fordærvelse og Guds Hellighed, der krævede en Forsoning mellem Gud og Mennesket; men den Frelser, der skulde kunne bringe Forsoning..., „kunde umuligt fødes efter vor Naturs Love, han maatte nødvendigvis komme som et *Under*“.

Det tredje Under er „*Guds Aands Komme og Iboen i os*; et Under, hvis Nødvendighed er givet med den menneskelige Aands Afmagt til at tro paa en underfuld Frelser, elske Gud og hade Synden“.

Guds Aands Iboen med dens Magt over Tvivl og den syndige Natur „er ikke Fantasi eller Sværmeri, men Kendsgerninger, som vi troende vidner om“ af Oplevelse. ... „Skulde jeg endnu nævne et Under — sagde Fader — da skulde det være dette: *at dog ikke alle Mennesker vil være troende Mennesker*, saa lykkelige som vi dog er. Dette staar som et Under for alle troende Mennesker, kun forklarligt som en Aabenbaring af en anden, en højere og mægtigere Natur, men en mægtig ond Natur, der har det vantro Menneske i sin Magt.“

Dette logisk gennemførte Foredrag, baaret af en fast og urokkelig Tro, virkede som en knyttet Næve i en Hvepserede. Fjendskab og Had kom atter og atter til Orde, snart i den overlegne Vantros iskolde Skikkelse, snart som fusentastig Ubeherskethed. Det var særlig Frelserunderet og den dermed følgende Forsoning, som vakte Vantroens Forargelse. Saaledes spurgte den dengang kendte Agnostiker cand. theol. A. C. Larsen, om Fader kunde „nævne ham et eneste Ord i Skriften, der lærer den objektive Forsoning?“

Faders Svar blev en alvorlig Dukkert til den spørgende: „Jeg skammer mig — sagde han — ved at svare en anset Theolog og Bibelforsker*) paa et Spørgsmaal, som enhver grøn theologisk Student kan besvare.“

*) A. C. Larsen har skrevet flere Fortolkninger, bl. a. til Jakobsbrevet.

En anden forarget Tilhører udslyngede den ubeher-skede Bemærkning: „Dersom man forsones ved Jesu Blod, saa lad mig bare blive fri!“ Hvortil Fader svarede med hellig Alvor: „Det kan De ogsaa, men saa maa De selv tage Følgerne.“

Klokken var over to, da Forhandlingen — om man kan kalde den saa — var ebbet ud, hvorefter Fader sluttede og bl. a. sagde: „Der er kæmpet drabeligt i Aften, men det er gaaet, som da Løven og Hvalen skulde duellere, Løven brølede udmærket, og Hvalen sprøjtede ikke mindre fortrinligt, men de kunde ikke komme hinanden paa Livet, fordi de var i hvert sit Element. Vi har i Aften kæmpet i hver sit Element, De i Fornuftens, jeg og mine Venner i Troens. De har sat Fornuften til Frue i Huset, mens Troen er dens Tjenestepige. Hos os er Fornuften Tjenestepigen, der skal gaa Troen til Haande. Vil Tjenestepigen være Fruen, bliver der Oprør i Huset. Det er dette, der er sket i De Herrers Liv ved at sætte Troen fra Bestillingen og gjort Fornuften til Frue.“

Derefter aflagde Fader et personligt Vidnesbyrd om Troens Kraft, naar den kommer paa sin rette Plads i Menneskets Liv, et Vidnesbyrd, der skal have været saa gribende, at den urolige og ophidsede Forsamling blev ganske stille.

Mange havde undret sig over, at Fader vilde tale i Studentersamfundet. Herren vedkendte sig dog hans Arbejde den Aften gennem en Students Omvendelse.

Da Fader ved Tretiden kom ud paa Gaden, traf han nogle faa Studenter fra Studenterhjemmet, som havde ventet et Par Timer i Vinterkulden. De tog ham med til „Hjemmet“, hvor han blev trakteret med The og varme Boller, hvorefter han sluttede med Andagt. „Det var som at komme fra Helvede til Himlen,“ sagde Fader senere.

II. FORHOLDET TIL KØBENHAVNS INDRE MISSION.

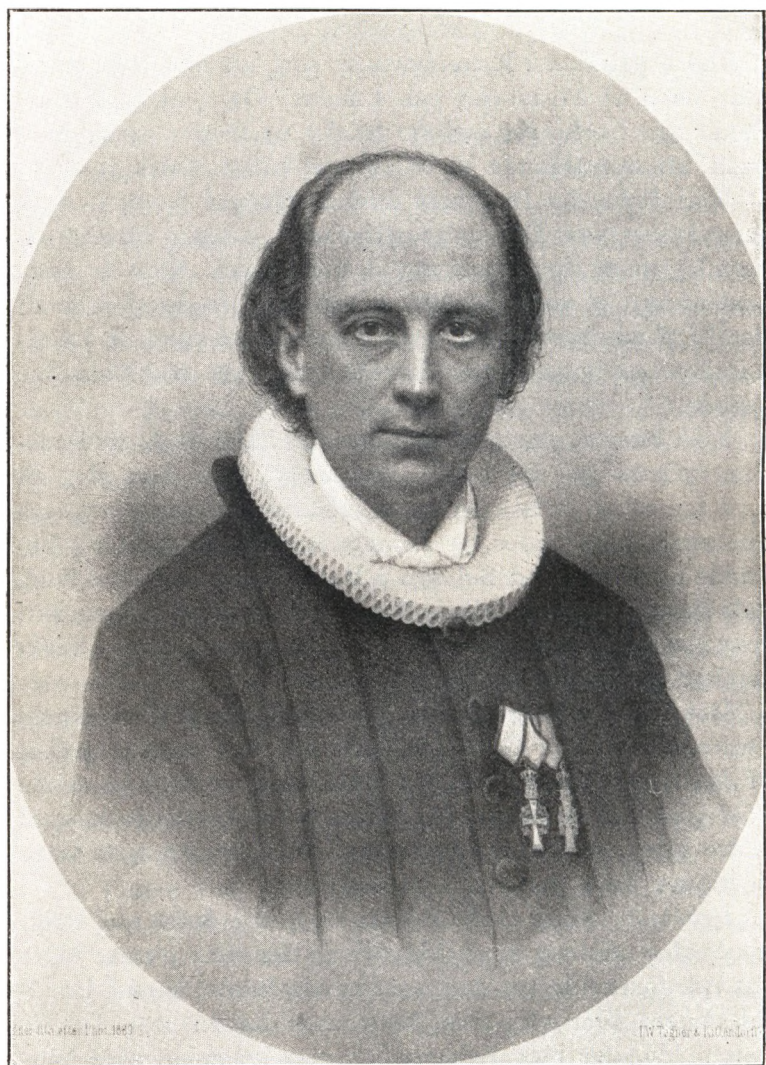
Indre Mission i København er som alt fortalt et ægtefødt Barn af Missionen paa Landet. Og i en lang Aarrække var Forholdet mellem Moder og Datter ogsaa godt, hvad Missionstidende giver tilstrækkeligt Bevis for.

Ved *Frimodts* Død blev Biskop *Harald Stein* — dengang Præst ved Diakonissestiftelsen — hans Efterfølger som Formand for Missionen i København. Der er dem, som mener, at ved dette Formandsskifte lagdes Spiren til det Modsætningsforhold, som senere fremkom til Landmissionen, selv om dette først blev vitterligt adskillige Aar senere.

Kort efter at være blevet Formand holdt *Stein* sit Foredrag „*Hvad vil den Indre Mission?*“, hvor han slog til Lyd for et nyt Missionsprincip, „Gerningsmissionen“, som det almindelig kaldes, et Princip han havde gjort sig bekendt med dels ved Selvsyn i Indre Mission i Tyskland, dels gennem dennes Stifter *Wicherns* Skrift „*Denkschrift*“, som gav ham Indblik i denne Missions omfattende Virksomhed for at frelse „de forkomne“.

Det har dog næppe været *Steins* Tanke at tilsidesætte Ordmissionen for Gerningsmissionen, men stærkt grebet af *Wicherns* Virksomhed og tilskyndet af den timelige Nød i sit nye Sogn om *Matthæuskirken* hævdede han, at Indre Missions Opgave i fremtrædende Grad maatte være at hjælpe dem, der var i timelig Nød.

Provst *L. Koch* skriver i sin Bog, at i dette nye Princip lagdes „Spiren til en Udvikling, der ikke maatte blive saa lidt forskellig fra den, som havde fundet Sted i Landmissionen. Det var, som Martensen havde sagt, Diakonats Idé, der blev ledende for den københavnske Mission“.

BISKOP HARALD STEIN

L. Koch har nu kun delvis Ret her. Der gik faktisk flere Aar, før Modsætningen mellem Hovedstad og Land kom frem, og da den kom, havde den væsentlig sin Grund i andre Forhold.

Steins Foredrag viste sig nemlig mere at være Theori end Praksis; i det mindste fortsatte Københavns Mission

MISSIONSHUSET »BETHESDA«

sit Arbejde efter de hidtidige Principper. Paa saa sent et Tidspunkt som 1890 fastslog den daværende Formand, at Indre Mission (i København) ikke skal virke ved andre Midler end „Ordet og Sangen“. Og i det meste af *Steins* Formandstid (1879—87) bestod der det bedste Forhold mellem ham og Fader.

Steins Breve indtil 1885 vidner baade om et hjerteligt

Forhold og broderligt Samarbejde, hvad særlig kom frem, da Tanken om „*Bethesda*“ traadte i Forgrunden. Et Opraab i Missionstidende støttede Fader med en Efterskrift, der aandede den gamle Kærlighed fra *Frimodts* Tid. Ved „*Bethesda*“s Indvielse var det *Stein* meget magtpaaliggende at faa Fader med, som blev anmodet om at tale ved et af de Møder, der holdtes i Anledning af Indvielsen.

Faders Sind overfor den københavnske Mission kom klart frem i hans Beretning om „*Bethesda*“s Indvielse, hvor han bl. a. skrev: „Landmissionen har husket det, at Missionen i København er dens eget kære Barn og glædet sig over at hjælpe sit Barn til at fæste Bo derinde; og Gud ske Lov, fordi den københavnske Mission har faaet en Formand i Pastor *Stein*, der ligesom *Frimodt* holder urokkelig fast ved, at den Indre Mission i Danmark, baade den i Hovedstaden og den paa Landet skal og maa være én Forening, som ikke maa skilles ad, om ogsaa de maa virke paa forskellig Maade efter de forskellige Forhold i Byen og paa Landet. Det særegne for Indre Mission i Danmark er jo dette: at Hovedvægten lægges paa Ordets Forkyndelse, saa at alle de forskellige Midler, som Missionen i København bruger, kun er Midler til at føre Guds Ord frem og ind i Menneskehjerterne.“

Det ses let, at der paa det Tidspunkt bestod det bedste Forhold mellem de to Formænd, og at *Steins* Fremhævelse af Gerningsmissionen ikke kunde blive Aarsag til noget Modsætningsforhold imellem dem. Iøvrigt har Fader i Artiklen „*Den Indre Mission og Kærlighedsgjerninger*“ stærkt betonet disse sidste som „en uudeblivelig Frugt af Missionens Arbejde“.

I Faders Anmeldelse af den københavnske Missions Blad „*Fra Bethesda*“, der udkom 1885, mærkes mulig en begyndende Modsætning, idet han kritiserede det — iøv-

rigt meget velvilligt —, navnlig enkelte Artikler som „uskikkede til at vinde Indgang i Menigheden“, og paatalte den altfor stærke Benyttelse af fremmede Ord. Men ellers anbefalede Fader Menigheden i Danmark at holde Bladet som gavnligt ved Siden af Missionstidende.

Den ene Redaktør, Pastor *Steen*, svarede Fader i samme velvillige Tone, saa man skulde ikke mene, at der bagved dette Ordskifte gemte sig nogen Misstemning. Og dog viser et Brev fra *Stein* til Fader samme Aar, at Forholdet ikke var helt godt. „Jeg vilde gerne foreslaa — skrev han —, at De og jeg engang fik en ordentlig Samtale med hinanden, som igen kunde bane Vej for en Sammenkomst mellem Land- og Bymissionens Bestyrelse. Fremfor alt trænger de to Bestyrelser til at lære hinanden personlig at kende og forhandle om flere Punkter, som ellers let kunde indeholde et Sprængstof, hvis det faar Lov at lumre sammen . . . Dog jeg vil som altid Fred og Broderskab mellem Land og By; men vi forstaar ikke ret hinanden og trænger til at kritisere hinanden ikke bag Ryggen, men lige i Ansigtet.“

Den nævnte Sammenkomst maa dog ikke have ført til det ønskede Resultat, hvad fremgaar af *Steins* Udtalelse ved Fratrædelsen af Formandspladsen i 1887, som han begrundede med „Forholdet til Landmissionen, hvis mindre venlige Sindelag mod Københavns Indre Mission oftere var lagt for Dagen“.

Grunden til dette „mindre venlige Sindelag“ skal dog ikke søges direkte hos Landmissionen, men hos nogle „tvivlsomme Præsteeksistenser — erklærede Fader —, der roste den københavnske Mission paa Landmissionens Bekostning ved at fremhæve den førstes „Gerningsmission“ i Modsætning til den sidstes „Ordmission“.

Denne ganske uberettigede Gøren Forskel vakte dog

en vis Mistillid hos enkelte Missionsfolk paa Landet. Kun for saa vidt har Provst *L. Koch* Ret i sin før omtalte Paa-stand, som *Steins* Missionsprincip (Gerningsmission) gav Anledning til Omtalen af et Modsætningsforhold mellem de to Missioner.

Den ovenfor omtalte Ros af Københavns Mission paa den øvrige Missions Bekostning frabad Redaktøren af „Fra Bethesda“ sig, ligesom Fader stemplede den som „en Fornærmelse mod den københavnske Mission, der lige saa fuldt er en Ordmission som Missionen rundt om i Landet og arbejder som denne udelukkende paa at føre Ordet om Frelsen ved Jesus ind i Menneskehjerterne.“

Derimod berørte Fader i samme Artikel noget andet, som sikkert var den virkelige Aarsag til Modsætningen og særlig til den Afstand, der senere kom mellem Fader og *Stein*.

„Til de Vanskeligheder, den københavnske Mission har at kæmpe med — skrev Fader — kommer indre Vanskeligheder, hvorefter den væsentligste upaatvivlelig er den, at dens Bestyrelse, siden Pastor *Stein* blev dens Formand, ikke har været ensartet, ... idet *Stein* optog adskillige Mænd i denne, om hvem der uden Forklejnelse maa siges, at de hører ikke til Indre Missions Folk og har ingen hjertelig Forstaaelse af denne Virksomhed. Denne Uensartethed kan umulig have undladt at virke hæmmende paa den hele Virksomhed.“

Hermed hentyder Fader til nogle iøvrigt dygtige, men udpræget højkirkelige Præster, der i deres Virkemaade var afgjort forskellige fra Missionens.

Paa denne Tid var *Stein* blevet Biskop paa Fyen og havde mere og mere sluttet sig til den højkirkelige Lejr.

Hvad yderligere øgede Afstanden mellem Fader og *Stein*, var Faders Omtale af „vantro Præster“, som sær-

lig mødte Modsigelse fra højkirkelige Præster, saa det kunde se ud, som han særlig sigtede til Præster fra den Lejr, hvad dog var ganske uberettiget, tilstrækkelig godtgjort af Fader selv dels i hans Foredrag „Kan der være Tale om vantro Præster?“, dels særlig i hans Omtale i „Erindringerne“ om Forholdet til de højkirkelige Præster.

Faders Omtale af Præsterne saarede imidlertid *Stein*, og Korrespondancen imellem dem paa den Tid synes kun at have uddybet Kløften, hvad særlig fremgaar af følgende Brev fra *Stein* i 1890: „Naar De skriver: at drøfte Sagen skriftlig er urimeligt, da samstemmer jeg deri, men jeg maa tilføje, at jeg nærer heller intet Haab om, at en mundtlig Forhandling vil føre til noget godt. Mit Hjerte-forhold til „Indre Mission i København“ er uforandret det samme. Naar mit Forhold til den Virksomhed, som ledes af Dem, er undergaaet Forandring, da er Grunden ikke saa meget at søge i „Fru Fama's“ løse Mund, saaledes som De synes at antage, men Grunden maa snarere søges i gjorte Erfaringer og i mange Udtalelser, som fremkommer med Deres Navns Underskrift. Indholdet gør mig ofte betænkelig, Formen bedrøver mig, og alt i Forening gør det sværere og sværere at undertegne mig som Deres hengivne *H. Stein*.“

Meningen med dette Brev er ikke til at tage fejl af, og paa Baggrund af dette maa man se det voldsomme Angreb, Fader i 1896 rettede mod Københavns Indre Mission, et Angreb, som dog meget mere var det aabenbare Brud med *Stein*, idet han skrev, at „der var intet Menneske, hvem han i den Grad havde taget Fejl af som *Stein*“, og at han „ikke vilde forhandle med ham hverken i aabne eller lukkede Breve.“

Til dette aabenbare Brud bidrog sikkert *Steins* Stilling i en Strid mellem en fynsk Præst og et Par Missionærer.

Hvor stærkt Fader nu end havde taget til Orde i denne sørgelige Strid med *Stein*, vilde han dog ikke slutte sine Dage paa Jord uden at have forsøgt at faa denne Sag ud af Verden, hvorfor han under et Besøg i Odense vilde opsøge *Stein*, men traf ham ikke.

Da *Stein* laa paa sit sidste Sygeleje, bad han en af sine Venner efter hans Død at bringe Fader den Bescd, at „alt det gamle var forbigaent“.

Dermed endte denne triste Strid, og maatte ende saaledes, fordi det var to troende Mennesker, der stredes, men som begge søgte deres Fred i Tilgivelsens Kilde fra Golgatha.

Paastanden om Modsætningen mellem Missionen i Hovedstaden og paa Landet dukkede dog atter og atter frem i Bladene, stadig ledsaget af voldsomme Angreb paa Landmissionen. Navnlig syntes Pseudonymet „M“ i „Nationaltidende“s Søndagstillæg utrættelig i at fremhæve den københavnske Mission paa den andens Bekostning, hvorfor Fader offentlig spurgte de ledende indenfor Københavns K. F. U. M. og Missionens Arbejdere om deres Stilling til disse Angreb. Og „min Løn — skrev han senere — blev det skønne Svar fra Ynglingeforeningen og den gode Erklæring fra selve den københavnske Bestyrelse og Missionens Arbejdere“.

Hermed hentydes til en Redegørelse fra K. F. U. M.s Bestyrelse som Svar paa Faders Forespørgsel, om den billigede det utilbørlige Angreb, en københavnsk Præst havde rettet i „Berlingske Tidende“ mod Landmissionen, et Angreb, som væsentlig kun var et Ekko af et Angreb fra nogle uforstandige Rigsdagsmænd i Anledning af K. F. U. M.s Andragende om Understøttelse til deres nye Bygning. I Redegørelsen stod bl. a.: „Vi er og bliver eders Brødre i Herren, som ikke blot har faaet betroet

det samme Arbejde for de unges Frelse som I, men ogsaa glæder os over at være med i samme *Livsbevægelse*, som gaar hen over vort Land og væsentlig skyldes det trofaste Arbejde, som er øvet af „Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark“ ... Det Had, som er kommet til Orde i Rigsdagen og i den vantro Presse, maa lige saa godt gælde os som eder, saa sandt som *det samme Jesu Liv lever i eders og vor Mission*.“

I Samklang hermed skrev Bestyrelsen for Københavns Indre Mission: „Det ligger os fjernt at rose os selv eller vort Arbejde paa andres Bekostning. Ej heller sætter vi Pris paa at modtage saadan Ros fra anden Side, naar dette sker for at nedsætte kristne Brødres alvorlige Arbejde“.

Det haardeste Stød for Angriberne blev dog „de 24 københavnske Præsters“ Redegørelse, der Punkt for Punkt gendrev alle de perfide Beskyldninger mod Missionen og dens Arbejdere, en Redegørelse, om hvilken Fader skrev: „Den bedste Frugt af Erklæringen vil sikkert være den, at Baandet mellem Arbejdet i Hovedstaden og Arbejdet ude paa Landet vil være knyttet med nye og fastere Baand i Bevidstheden om, at det er det samme Arbejde, som gøres begge Steder.“

Det viste sig, at Fader saa rigtigt her; thi denne Erklæring blev netop det nye Bindeled mellem Hovedstad og Land, saaledes som det nu er en Kendsgerning for dem, der kender Forholdet mellem de to Missioner.

III. FORHOLDET TIL »DANSK MISSIONS-SELSKAB«.

Chr. Sørensen skriver: „Det er Vilh. Becks udødelige Fortjeneste, at *Dansk Missionsselskab* kom i inderlig

Forbindelse med Indre Mission og derved fik en rig og hidtil ukendt Kraft.“

Det gik dog ikke saa let for Fader at bringe denne „inderlige Forbindelse“ i Stand; den kom først som Frugten af et helt Livs Anstrengelse.

Det er fortalt, hvorledes *Rønne* og Fader ved de store Ydre-Missionsmøder søgte at bane Vej for Indre Mission til den levende Del af Præsterne og de bag dem staaende levende Menigheder, idet de gik ud fra, at Arbejdet paa Hedningernes Frelse maatte hvile paa Livet i den danske Kirke, og at derfor Indre og Ydre Mission maatte høre sammen.

De blev dog skuffede i deres Forudsætning, hvad fremgaar af *Johannes Clausens* Stridsskrift „*Om Ledelsen af den danske Missionsvirksomhed*“ og Faders Anmeldelse af dette Skrift, hvor han pegede paa Bestyrelsens daarlige Forhold til Missionæerne og Missions-eleverne*) og hævdede, at Grunden hertil var, at Selskabets „Formand, *Dr. Kalkar*, ikke har søgt at drive denne Sag som en *Menighedssag*, . . . men har behandlet den som noget, alle, der bærer Kristennavnet, kan deltage i, ligesom man stadig har holdt Missionsmøder rundt om i Landet uden at spørge, om der er Liv eller Død, hvor man sammenkalder Folk og opfordrer til at række Haand til Arbejdet paa Hedningernes Omvendelse. Derfor har den levende Menighed aldrig kraftig villet støtte denne Sag. Sagen maa behandles som en Sag, der udelukkende maa bæres af den levende Menighed.“

I denne Anmeldelse fra Faders første Præstear slog han til Lyd for det Missionsprincip, han kæmpede for Resten af sit Liv: „*Ydre Mission en Menighedssag, baaret aandeligt og timeligt af den levende Menighed.*“

*) Fire af disse havde dengang forladt Missionsskolen, bl. a. Löwen-thal og Herman Jensen.

De ovenfor anførte Tanker fremførte Fader nogle Aar senere ved D. M. S.s Møde i Sorø, men blev afvist: „En Mængde Præster med *Dr. Kalkar* i Spidsen erklærede, at man ikke kunde kende Forskel paa, hvor der var Liv, og hvor der var Død, og at man helst vilde holde Hedningemissionsmøder paa de døde Egne.“

Saa fremmede stod de ledende Mænd dengang overfor den første Forudsætning for at drive Ydre Mission.

Først i 1881 syntes Faders vedholdende Bestræbelser at skulle bære Frugt.

Pastor *Baumann* i Vester Egede skrev paa den Tid i Missionstidende en varmtfølt Artikel „*Vær ogsaa med i Hedningemissionen*“, hvor han opfordrede den levende Menighed, særlig indenfor Indre Mission, til at støtte Arbejdet blandt Hedningerne.

I denne Artikel tones der rent Flag: „Mine Ord er ikke skrevet til dem, der kalder sig Kristne, men til troende Mennesker, der har tilegnet sig deres Daabs Naade.“

Fader greb den udrakte Haand. I en Efterskrift føjede han til: „Dersom de Mænd, som har forestaaet Arbejdet for Ydre Mission i Danmark, altid havde fremstillet Sagen, som min Broder og Medtjener her har gjort, vilde der for længe siden have været et alvorligt Medarbejde i Hedningemissionen fra den levende Menighed... *Ton rent Flag! — det hellige Flag!* — føjes der til henvendt til D. M. S.s Bestyrelse — bekend det aabent og ærligt, at I vil samle de hellige — og kun de hellige — om denne store Sag, — lad os høre saadanne Røster fra den Ydre Mission som den, vi har hørt fra Pastor *Baumann* — saa faar I Menigheden med.“

Slutningen af denne Efterskrift fremkaldte Protest fra D. M. S.s Formand, Pastor *A. V. Holm*, som hævdede, at

deres Flag „var baade rent og helligt, og at der ikke staaar andet deri end Jesu Kristi Kors med hans Kongeord Matth. 28, 18—20 som Overskrift.“ I en Tilføjelse udtalte Fader sin Glæde over Pastor Holms klare Redegørelse, og at hans Efterskrift til Baumanns Artikel nærmest var en Paapegen af, hvorledes det stod til indenfor D. M. S.s Bestyrelse i hans yngre Aar.

Igennem Faders Artikler om Ydre Mission var det let at kende hans Kærlighed til denne Sag, som han forøvrigt ved en anden Lejlighed har udtalt uforbeholdent: „Fra mine unge Præsteaar har jeg elsket Ydre Mission med den første Kærligheds Varme.“

Tidligere eller senere maatte derfor den Tanke melde sig at faa knyttet Fader fast til Missionsselskabet, dels paa Grund af hans Kærlighed til Sagen og dels for at komme i Forbindelse med den levende Menighed indenfor Indre Mission.

Denne Forbindelse kom i Stand, da Fader blev indvalgt i D. M. S.s Bestyrelse 1882.

Som Medlem af Bestyrelsen fik Fader Indblik i Forhold, som kun kunde betegnes som en Hindring eller Svækkelse for Missionens Trivsel. Forholdene paa Missionsmarken var ikke gode, og Ledelsen herhjemme var hindret af Levninger fra tidligere Tiders uheldige Ordning.

Det var særlig „Missionær Ihles Virksomhed, der havde vist sig ingenlunde at svare til de Tanker, man havde haft om den“. Og den valne Maade, Bestyrelsen til en Begyndelse behandlede den paa, harmede Fader i den Grad, at han var betænkt paa at træde ud af Bestyrelsen.

I et Brev til Provst *Vahl* gav han sine Følelser Luft: „At Ihle døber Hedninger til at blive i Djævelens Gerninger, d. e. fortsætte Flerkoneriet, — og at derom kan

forhandles og afstemmes i Bestyrelsen, har berørt mig saa stærkt, at jeg har meldt Formanden, at dersom der ikke gøres noget alvorligt for at faa Ende paa det Uvæsen, saa melder jeg mig ud af Bestyrelsen fuld af Foragt for dansk Missionsselskab og vil, drevet af min Samvittighed, være nødt til at sige Menigheden det og begynde en Krig paa Liv og Død mod dansk Missionsselskab. Du bør vide det, da du dog er min eneste rigtige Ven i Bestyrelsen, maaske du kan forhindre det.“

Dette hjalp; Ihle blev kaldt hjem og „kom aldrig mere ud som Missionær“.

Denne Begivenhed kunde selvsagt ikke blive indenfor Bestyrelsens fire Vægge, men blev snart en kendt Sag, hvorfor Fader følte sig forpligtet i sit Ansvar overfor Indre Missions Menigheder til at meddele sit Syn paa Sagen.

I en Artikel „*Til Indre Missions Venner om den Ydre Mission*“ meddelte han, hvilken Skuffelse den omtalte Sag havde været for Bestyrelsen. Grunden til Missionens Kraftesløshed i Indien skal søges i, at denne „Mission ikke er udsprunget af den levende Menighed her hjemme, men er ... fremkommet i en død Tid uden nogen levende Menighed til at samle sig om denne store Sag ... Og nu, netop som den levende Menighed er begyndt at føle for denne Sag, kommer denne Skuffelse og aabenbarer, hvor ringe det staar til derude. Det staar klart for mig, at det er *Satan*, som har ladet det komme *netop nu* for at faa de hellige til at give helt Slip paa denne Gerning ... Og det staar lige saa klart for mig, at det er *Gud*, som vil bruge dette til at prøve sine hellige, om vi har Kærlighed nok til at taale denne Skuffelse og saa tage bedre fat paa denne Gerning, at den kan blive drevet med Kraft. I kan sige

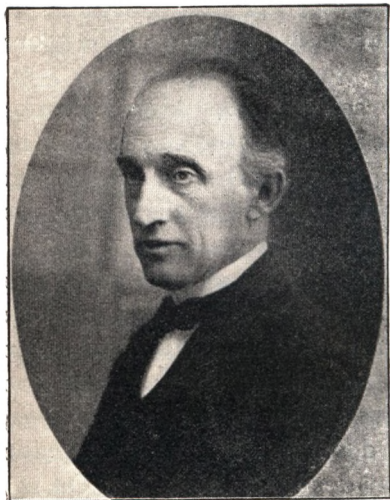
til os i Bestyrelsen: slip den Gerning, som I ikke duer til at styre! — men i Jesu Navn siger jeg til mine hellige Søskende: I maa ikke slippe den. — Det er klart, at dersom den levende Menighed nu vender dansk Missions-selskab Ryggen, maa dette ophøre, og saa har vi i Virkeligheden ingen Mission blandt Hedningerne med særlig Udsendelse og Styrelse herhjemme fra ... Men skal den

nuværende Bestyrelse

fortsætte, maa Menigheden forlange, at vi tager anderledes fat.“

Som en Begyndelse hertil blev det paa Forslag af Fader vedtaget, at ingen Missionær maatte udsendes uden først et Aar at have prøvet sine Kræfter i Guds Riges Arbejde herhjemme.

Paa dette kritiske Tidspunkt for vor Mission støttede Stiftsprovst *Ussing* (dengang Præst i Jylland) Faders Opfordring til Menigheden om ikke at

STIFTSPROVST USSING

slippe Missionsselskabet, og samtidig pegede han paa en „Levning af den gamle Mislighed“, nemlig den forældede Kredsforenings-Ordning som en Hindring for at vække Missionsinteressen.

Paa denne Tid havde Pastor *Holm* trukket sig tilbage fra Formandspladsen, som ved Mødet i Fredericia 1889 overgik til Provst *Vahl* med Pastor *Løgstrup* som Sekretær.

Disse to fuldtro Venner af Indre Mission paa de vigtigste Pladser i Bestyrelsen bidrog meget til at knytte Indre Missions Venner fastere til D. M. S., hvad ogsaa viste sig, da den nye Kredsordning fra Fredericiamødet, indtrængende anbefalet af Fader, blev ført ud i Livet for at afløse den gamle, der havde været bundet til den sognekirkelige Ordning (en Kreds for hvert Sogn), mens den nye alene skulde hvile paa *den levende Menigheds Grund*, hvor „alt, hvad der virkelig er Liv i indenfor den danske Folkekirke“, danner Kredse, uanset om der bliver en eller flere i et Sogn.

Med disse Nyordninger var der naaet et betydeligt Skridt frem mod Faders Maal at bringe en levende Forbindelse i Stand mellem Missionsselskabet og Menighederne.

Men en Bestemmelse fra Fredericiamødet blev en Kilde til Uro. Det var blevet vedtaget, at Bestyrelsen kunde sammensættes af Mænd fra de tre kirkelige Lejre, en Bestemmelse, som Fader „for Fredens Skyld“ anbefalede, og som han „høstede megen ufortjent Anerkendelse for“, for senere at faa den revet i Næsen ved det sørgelig berømte Aalborgmøde. Forslaget skyldtes Professor *Fr. Nielsen* og blev som anført støttet af Fader, dog med den Tilføjelse, at „dette (Forslaget) ikke udtaltes i Lovene“.

Faders Betydning for D. M. S. viste sig ikke blot i, at han drog Indre Missions Menigheder sammen om dette Arbejde, men flere vigtige Afgørelser kan føres tilbage til ham, saaledes Missionen i *China*.

Ved Forhandlingsmødet i Odense 1891 var denne Mission til Forhandling, oprindeligt fremkaldt ved Chinamissionær *Hudson Taylors* Besøg i København.

Meningerne var delte, navnlig stod *Vahl* og *Dr. Rørdam* imod hinanden. Men Faders Ord blev det afgørende

Lod i Vægtskaalen. „Vi vil have en ny Mission — sagde han — og vi vil have den i China. Saaledes løber Strømmen i den danske Menighed. Sluk ikke den Ild! Den nye Kærlighed trænger til en ny Mission. Vi vil holde paa den gamle, men vi vil have en ny.“

Rørdam tvivlede, om det var Herrens Aand, der drev Sagen frem: „Dette med: vi vil have en Chinamission, er det mest uandelige Ord, der er faldet.“

„Det er en fejl Udlægning af mine Ord — svarede Fader —. Jeg har kun sagt som min Overbevisning, at der vil komme en Chinamission. Jeg opretter ingen, men Menigheden gør det, og saa gaar jeg med.“

Dette slog Sømmet paa Hovedet, Chinamissionen blev vedtaget, og Tiden har givet Fader Ret.

Bestyrelsesmøderne i D. M. S. var nu ikke altid lystelige for Fader; ofte kom han forknytt hjem, naar Modsætningerne havde vist sig uforligelige. Undertiden kunde der indblande sig uvedkommende Forsøg paa at ændre vedtagne Beslutninger. Gentagende klagede Fader i Breve til *Vahl* over disse utidige Indblandinger og truede med Udtrædelse af „en Bestyrelse, hvis Afgørelser ingen kan stole paa... Ulykken er, at vore Venner i Bestyrelsen er af Gutaperka; der er ingen Stivelse i dem, uden at de stadig bliver afstivede“.

Til disse usikre Forhold kom yderligere et spændt Forhold mellem Formanden og Sekretæren, og da Fader som oftest stod paa Formandens Side, kunde Sammenstødene til Tider blive ret voldsomme.

Denne Uoverensstemmelse syntes umulig at faa bilagt; gentagende Forsøg blev gjort, men forgæves, saa en af disse, hver for sig dygtige Mænd, maatte vige Pladsen.

17. September 1897 meddelte *Vahl* sin Udtrædelse af Bestyrelsen. Naar Forfatteren til „Det danske Missions-

selskabs Historie i 80 Aar“ skriver, at denne Udtrædelse kom „uventet saavel for Bestyrelsen som for Sekretæren“, maa dette bero paa en Huskefejl.

Jeg har nemlig liggende for mig et Brev af 11. September 1897 fra Pastor *Holm*, som henstiller til *Vahl* at trække sig tilbage fra Formandspladsen, men forblive i Bestyrelsen. Og af Brev fra Fader til *Vahl*, dateret 14. September s. A., fremgaar det, at andre havde formaaet *Holm* til dette Skridt, og — følger Fader til: „Du ved vel, at man først har prøvet paa at faa mig til at smide dig ud.“*) — I Anledning af *Vahls* Meddelelse om sin Tilbagetræden beder *Gøtzsche* (Medlem af Bestyrelsen) Fader om at formaa *Vahl* til at forblive i Bestyrelsen, mens Tanken om et Formandsskifte ikke er ham fremmed. *Gøtzsche* skrev nemlig: „Kan du ikke formaa ham (*Vahl*) til at lade være. Selv om han opgiver Formandskabet — og det kan der efter min Mening være flere Grunde, som taler for —, behøver han jo ikke at udtræde af Bestyrelsen.“

Dette Brev lod Fader gaa videre til *Vahl* med følgende Tilføjelse: „Jeg sender dig her *Gøtzsches* Brev, da jeg ikke holder af at gaa bag om din Ryg. Og jeg kan godt føje min Anmodning til om at blive. Vi bør maaske gøre det for Missionens Skyld og lade Hensynet til os selv vige for Hensynet til Guds Rige i dette Stykke.“

Trods dette fastholdt *Vahl* sin Beslutning om Udtrædelse.

Dette forøgede kun det i Forvejen ophobede Sprængstof, og gennem forskellige Artikler bl. a. i „Kristeligt

*) Dette er yderligere bekræftet i Brev fra 25. Okt. 1897 fra *Vahl* til Pastor *Blauenfeldt*, hvor det bl. a. hedder: »Nogen Tid efter Forliget i Næstved (26. Decbr. 1896) anmodede N. N. (et Bestyrelsesmedlem) Bestyrelsen om at faa mig til at fortrække, og da det ikke lykkedes, var det vel, han fik *Holm* dertil«.

Dagblad“ kom Menigheden til Kundskab om de uheldige Forhold indenfor Bestyrelsen.

Fader foreslog derfor hele Bestyrelsens Tilbagetræden med det samme, men man „vedtog ikke nogen Beslutning med Hensyn hertil, men vilde som Helhed tilbyde sin Demission ved et Repræsentantmøde næste Aar“ (Brev af 3. Dec. 1897 fra Fader til Vahl).

I samme Brev berører Fader en Udtalelse af Gøtzsche, hvis Hensigt var, at Fader ved Repræsentantmødet skulde „træde op imod Bestyrelsen“.

I et følgende Brev af 22. Jan. 1898 til *Vahl* skrev Fader: „Det staar for mig som usømmeligt som Medlem af Bestyrelsen at træde op imod Bestyrelsen paa Repræsentantmødet. Jeg har derfor forlangt af Gøtzsche, at paa næste Bestyrelsesmøde skal Bestyrelsen afstemme om *Løgstrup* og mig. Dit andet Forslag om at stifte en ny Mission tiltaler mig meget, men jeg er for gammel dertil.“

Resultatet blev, at Fader traadte ud af Bestyrelsen. Da Pastor *Løgstrup* fik Udfaldet at vide, nedlagde han ogsaa sit Hverv som Bestyrelsesmedlem.

Som Indre Missions Formand følte Fader sig forpligtet til offentlig at gøre Rede for sin Udtrædelse.

I to Artikler henholdsvis i „Missionstidende“ og „Annekset“ fremkom Redegørelsen.

I den første Artikel omtales særlig Modsætningsforholdet mellem Formand og Sekretær, der havde udviklet sig som foran berettet. Fader slutter med: „Overfor Mistanken om noget personligt Mellemværende som den egentlige Grund skal jeg tilføje, at der findes intet saadant personligt Mellemværende mellem Pastor *Løgstrup* og mig. Hvad jeg har sagt ham selv, gentager jeg her: jeg har intet som helst personligt imod ham, og jeg anerkender ham i meget som en dygtig og flittig Arbejder. Kun, han

duer ikke til at være den egentlige Formand og Styrer af det danske Missionsselskab.“

Det var nemlig dette Principspørgsmaal, der havde fremkaldt Striden, om Formanden virkelig er Formand og Sekretæren hans Medhjælper, eller Sekretæren efter udenlandsk Mønster er den reelle Formand, mens Formanden kun er en anset Person, der skal repræsentere Sagen.

I den anden Artikel drog Fader stærkt til Felts mod Ledelsen af Missionsselskabet og paapegede adskillige Fejlgreb, som han „forgæves havde forsøgt at modarbejde“ alle de Aar, han havde siddet i Bestyrelsen.

Først paatalte Fader Forvaltningen af Pengene, som Selskabet dengang i høj Grad manglede. Saadan Penge-mangel „skyldes Dumheder“.

Blandt disse nævntes bl. a. „*Udsendelsen eller Bibeholdelsen af uduelige Missionærer*“, hvad Fader havde paatalt i Bestyrelsen, „men *forgæves*“. — I sin Protest mod uduelige Missionærer svigtede hans kendte Lune ham dog ikke. Saaledes havde en af de uduelige Udsendinge andraget Bestyrelsen om Anskaffelse af en Vogn. Fader gav Andragendet følgende Paategning: „Han maa faa Vognen, naar han vil bruge den til at køre ud af Missionen paa.“

Endvidere ankede Fader i sin Artikel over „*Missionærernes Giftesyge*“, som medførte forøgede Udgifter til Hustruens Uddannelse o. s. v.

„*En Missionærs Stilling* — skrev han — er noget helt andet end en Præsts herhjemme, en Stilling, hvor man maa kunne forsale store Ting og fornægte sig selv i alt, hvad der herhjemme hører til Familielivets Behagelighed. — Flere Gange er det vedtaget i Bestyrelsen, at ingen Missionær maa udsendes gift, men Gang paa Gang

holder de dog Bryllup før deres Udsendelse. Jeg har stadig protesteret imod denne Overtrædelse af Bestyrelsens Beslutning — altid forgæves.

Blandt andre Ting, som Fader paatalte, var Missionæruddannelsen, som han fandt uheldig. Han havde foreslået „en *indisk Sproglærer* herhjemme til at undervise dem i det tamulske Sprog, hvorved der spares baade Tid og Penge“, men Forslaget blev forkastet.

Dernæst ankede Fader over, at Bestyrelsen forsømte at give Missionskredsene tilstrækkelig Kundskab om Missionen, hvorved Interessen svækkedes. „Ogsaa dette har jeg sagt Bestyrelsen, men *forgæves.*“

Den største Anke rettedes mod „Missionens Arbejde blandt Hedningerne... *Det er ikke efter Herrens Befaling og efter Kirkens gamle Praksis, at Missionen drives.*“

Den rette Orden — skrev Fader — er: „*først døde Folkeslagene*, hvorved de kan blive i Stand til at lære det største af alt, hvad Herren har budet: *at tro paa ham som sin Frelser.* — *Først døbes, saa undervises, først fødes paany, saa leve det nye Liv.* Det er den af Herren selv satte Orden for al Mission... Det eneste, der kan kræves af en Hedning, der begærer Daab, er dette: at han har tabt Troen paa sine Afguder og sin gamle Religion og har faaet den Tro, at Kristendommen er den sande Religion, som ene kan frelse, en Erkendelse, som Hedningen skal føres til ved Missionærens Prædiken.

„Hvad jeg har skrevet, er skrevet, for at det danske Missionsselskab ikke skal ødelægge sig selv... Mit Raad er indstændigt og hjerteligt: *at hele Bestyrelsen gaar af for at give Plads for en hel ny Bestyrelse...*, som kan redde det danske Missionsselskab ved at føre det ind i *en ny livskraftig Mission i Overensstemmelse med Herrens Befaling og Apostlenes og Kirkens gamle Praksis.*“

Denne Redegørelse offentliggjordes en Maaned før *Repræsentantmødet i Aalborg* 13.—14. Juli 1898; det maatte derfor staa Repræsentanterne klart, at de vilde komme til at staa foran et alvorligt Opgør.

Fader blev engang spurgt, om han, som havde været indviklet i saa megen Strid og Kamp, aldrig havde været bange; „jo, én Gang — svarede han — i Aalborg.“

Det var dog ikke Mennesker, han frygtede — den Frygt har han aldrig kendt —, men han ængstedes for, om Menigheden var stærk nok til at træffe en fast Beslutning, saa dansk Missionsselskab kunde føres frelst gennem en af de alvorligste Kriser, det nogen Sinde havde været i.

Det første Indtryk i Aalborg tjente ikke til at fjerne de bange Anelser; Aftenen forud mødte Fader nemlig paa Hotellets Trappe en af Missionens betydeligste Mænd, som gik ham forbi uden at ville hilse paa ham.

Mødet indledtes med Gudstjeneste i Frue Kirke, hvor Biskop *Schousboe* prædikede.

Den officielle Dagsorden for det paafølgende Forhandlingsmøde lød paa „Valg af tre Bestyrelsesmedlemmer“*), men det virkelige Grundlag for Forhandlingen blev Faders før omtalte Redegørelse, idet Formanden, Biskop *Gøtzsche*, henstillede, at Valget udsattes til næste Dag, mens der nu skulde forhandles om den Storm, der var rejst mod D. M. S.; dog tilraadete han at holde sig til de saglige Anker — over Pengeforvaltningen, Missionsskolen og Daabspraksis.

Gøtzsche imødegik alle disse Anker; og „hele Bestyrelsens Fratræden“ ansaa han for „et temmelig radikalt Skridt“, men foreslog at „skaffe nyt Blod ind i Bestyrel-

*) Foruden Fader og Pastor Løgstrup var nemlig ogsaa Missionær Anders Stubkjær udtraadt af Bestyrelsen.

sen paa en lempelig Maade“, ved at der ved dette Møde valgtes tre nye Medlemmer og ved Mødet 1899 andre nye. Dog bemærkede han paa Bestyrelsens Vegne: „Dersom det rette Tillidsforhold ikke kan opnaas paa denne Maade, vil vi ikke klamre os til døde Stole; thi vi vil, at det skal være virkelig godt, uden hvilket det ikke gaar — i saa Fald vil vi træde tilbage.“

Derefter fik Fader Ordet, og efter Bønnen: dit Navns Ære, Herre Jesus! sagde han: „*Jeg kommer med Fred.* Dette Møde skal føre til en Lutring af dansk Missionsselskab. Jeg er ikke kommet for at faa en Tillidserklæring og vil ikke være i Bestyrelsen,“ hvorefter han omtalte sine Redegørelser, hvor Hensigten ikke var at sætte ondt for nogen, da han ikke var Uven med nogen i Bestyrelsen. „Men jeg mener, at Bestyrelsen burde styre anderledes. *Hvad vil Beck da?*“ spørger man. Jeg vil Fortsættelse af *Fredericiamødet*; men der skete ingen Forandring uden halv, og det straffer sig. Bestyrelsen beholdt sine gamle Traditioner og gamle Spor trods al Nidkærhed. En delvis Fornydelse af Bestyrelsen gør kun, at de nye glider ind i det gamle Spor; derfor skal der en Reformation til: *en ny Bestyrelse . . .*, som maa ind paa at udsende Missionærer, som er villige til at opgive huslig Lykke og ikke først spørger om Kæreste og Kone. Dette forfærdelige Gifteri!“ Derefter forsvarede Fader sin tidligere omtalte Mening om Daabspraksis paa Missionsmarken.

I den fortsatte Forhandling fremkom forskellige Forslag om en Nyordning af Ledelsen, som ikke tjente til at klare Situationen, foruden at der rettedes enkelte ubeherskede Angreb paa Fader. Saaledes erklærede en hjemmenværende Missionær: „Pastor Beck har ikke Gnist af Forstand paa Hedningemission!“

„Jeg tog mig til mit gamle Hoved — svarede Fader —

og maatte spørge mig selv: mon der da ikke er Spor af Forstand tilbage i det?"

I denne Forbindelse skal jeg kun henvise til Faders Foredrag ved nordisk Missionsmøde i Gøteborg, gengivet i „Annexet“ Nr. 1 1892, og enhver vil kunne forvisse sig om, at det stod dog ikke saa helt galt til med hans „gamle Hoved“ paa dette Omraade.

Mens Meningerne under Forhandlingens Fremskriden delte sig mere og mere, syntes der kun at være ét, alle kunde samles om, nemlig at Biskop *Götzsche* var Manden, som kunde føre Missionsselskabet uskadt imellem Skærene.

Næste Dag erklærede *Götzsche* paa Bestyrelsens Vegne, at den ansaa det for rigtigst at træde tilbage paa Grund af manglende Tillid hos en større Del af Repræsentanterne, mens den dog overlod Genvalg til den enkeltes Afgørelse, kun at han ikke selv vilde lade sig genvælge, særlig fordi Fader havde sagt, at Bestyrelsen ledede Missionen efter en Betragtning, der ikke er efter Herrens Ord.

Denne Erklæring virkede stærkt nedslaaende paa Forsamlingen og undlod ikke hos en vis Kreds at vende Vinden mod Fader, hvad han fik at mærke, da han tog Ordet, idet han fra den Kreds stadig blev afbrudt med utidige Bemærkninger, saa han maatte bede Dirigenten om at „lukke Munden paa de Klakører“, og da Dirigenten indvendte, at det ikke var let, svarede han: „Det er Deres Pligt at skaffe Taleren Ro!“

Faders Hensigt med at tage Ordet var at formaa *Götzsche* til at lade sig vælge til Formand. „Jeg kan stemme paa *Götzsche* — sagde han — thi han er perfektibel“, hvad Biskoppen dog syntes at misforstaa i Øjeblikket, idet han svarede: „Dersom man ved Perfektibilitet

forstaar en Vejrhane, der kan dreje sig for Vinden, naar den smøres godt, *da har man taget grundig fejl.*“

Faders Tanke var selvfølgelig ikke at stemple *Gøtzsche* som „en Vejrhane“, men Meningen var, at han med sine Evner netop var Manden, der kunde frigøre Bestyrelsen fra gamle Baand og lede Missionen ind i nye og bedre Spor, hvorfor Fader for at formaa ham til at tage mod Valg føjede til: „Jeg vil bede dig om at lade dig vælge; staar min Mening om Daabspraksis i Vejen for dig, da kan jeg godt hjælpe dig dèr: min Betragtning er *min* — og jeg tror, den er den rigtige —, men det har ikke noget at betyde i Sagen; thi har jeg taget fejl, saa har jeg gjort det; det maa være nok for dig; thi min Betragtning af dette vedkommer ikke din Stilling som Formand og Bestyrelsesmedlem.“

Dette var en udrakt Haand, som mulig vilde have ført til en fredelig Løsning, om ikke et ubetænksomt Menne-ske, der betegnede sig selv som hørende til „de moderate Indre-Missionsfolk“ nu havde taget Ordet og forsikrede Fader om, at han nok skulde faa deres Eksistens at mærke.

Dette opfattede Fader som en tilkastet Handske, hvorfor han straks svarede: „Jeg kom med Fred, men der vil blive Krig, hvis den gamle Bestyrelse genvælges; thi Genvalg er Komadiespil; og jeg gaar med til Krigen.“

Nu syntes Muligheden for en fredelig Løsning udelukket; korte Replikker skiftede efter hverandre, snart for den gamle Bestyrelse, snart for en hel ny, for atter at vende tilbage til den første Tanke om et Suppleringsvalg, og endelig et helt nyt Forslag om at oprette to Missions-selskaber.

I al denne Forvirring stod Fader som en urokkelig Klippe i Brændingen; han havde sagt sin Mening, og dèr stod han fast trods Trusler og Løkkelser, mens flere af

de saakaldte „Store“ havde en betænkelig Lighed med et svajende Siv.

Men nu skete der noget, som viser, at Herren ikke havde opgivet sin Sag, der i det Øjeblik ombølgedes af menneskelig Skrøbelighed. Alle mødtes pludselig i den ene Tanke at gaa Bønnens Vej til Gud.

Efter en kort Bedestund, hvor Fællesbønnen havde gjort Sindene stille, optoges Forhandlingen paany, hvor Stiftsprovst *Petersen* paa fleres Vegne stillede Forslag om, at den gamle Besyrelse skulde fungere indtil videre og at nedsætte et Udvalg paa syv Medlemmer til at træffe den endelige Ordning.

Ved dette Forslag ledte Herren hele den omtumlede Sag ind i et roligt Spor. Forslaget blev vedtaget. Selvom Fader fandt, det var et „magert Resultat“, gik han dog ind paa det, men paa Betingelse af, at en endelig Afgørelse forelaa inden Aarets Udgang. Nu kunde Forsamlingen efter al den megen Oprevhed slutte Mødet med „Lovsynger Herren“, fordi han viste Vej, da alle var vildfarne.

Til det nedsatte Udvalg blev bl. a. valgt Biskop *Gøtzsche*, Fader*), Pastor *Holt* (Nazaretkirken) og Pastor *Løgstrup* som Bestyrelsens Repræsentant.

STIFTSPROVST PETERSEN

*) Ved en Forglemmelse maa Faders Navn være udeladt i Fortegnelsen i »Dansk Missionsselskabs Historie« over de indvalgte Medlemmer.

Ved dette Udvalgs Møde i Fredericia 1.—2. August 1898, der var mærket af Fredens Aand, blev der udarbejdet Forslag om Valg til Bestyrelsen, som blev godkendt ved Repræsentantmødet i Odense i November s. A. Her skal kun bemærkes, at Pastor *Holm* — den tidligere Formand — paa Forslag af Fader blev indvalgt som Æresmedlem i Bestyrelsen, der forøvrigt kom til at bestaa af følgende fra den tidligere Bestyrelse: Biskop *Götzsche* (Formand), Præsterne *Asschenfeldt-Hansen* og *Baumann* og Missionær *Jens Holt*, samt som nyvalgte: Præsterne *Busch*, *Carl Moe* og *Wied*, Amtsvejinspektør *Winkel* og Gaardejer *Hedegaard*.

Med dette Valg for Øje skrev Fader i „Erindringerne“: „Fra den Tid (Odensemødet) har jeg intet haft med „Dansk Missionsselskab“s Bestyrelse at gøre, men hvad jeg i saa mange Aar har stridt for, var dog naaet, at denne vigtige Sag nu bæres af den levende Menighed i Danmark og det væsentlig af den Del, som arbejder for Indre Mission.“

At dansk Missionsselskab trængte til en Lutring dengang, er der næppe mange, som nu tvivler om, lad saa Folk dømme, som de vil om Faders Fremgangsmaade og ubøjelige Fasthed ved Aalborgmødet, det gav dog Anledning til, at den fornødne Lutring blev gennemført; men at den blev gennemført, og dansk Missionsselskab gik styrket gennem Trængslen, tilkommer der ikke noget Menneſke Ære for, Æren tilhører alene Gud i det høje. Som Biskop *Götzsche* sagde i Slutningstalen: „Herren skal have Tak! Det har paa dette Møde været sværere end nogen Sinde tidligere paa vore Møder, men vi tror, at han dog har set i Naade til os, sine Børn, skønt vi vel maa sige, at vi har været her som Børn, der har været vanskelige at komme til Rette med.“

Endnu skal her kortelig berøres Faders Forhold til *Santhalmissionen*. Denne Mission havde hans Hjerter, og det var hans Tanke at knytte den fast til Indre Mission som dennes særlige Ydre Mission. Navnlig satte Fader Missionær *Børresen* meget højt, „dette yndige Guds Barn“, kaldte han ham. I nogle Aar udgik Missionstidende med et Tillæg med Meddelelser fra Santhalistan.

Dette Forhold brast dog efter nogle Aars Forløb; Anledningen var Missionær *Skrefsruds* Stilling til Frimureriet. Paa Grund af denne Forenings Hemmelighedsfuldhed mente Fader, at *Skrefsrud* skulde tage Afstand fra den, hvad han ogsaa lovede, men aldrig indfrie. Og Følgen blev, at denne Mission gled mere og mere bort fra Forbindelsen med Indre Mission.

Det var en Sorg for Fader, som havde næret saa store Forhaabninger til *Santhalmissionen* og følte sig saa inderlig knyttet til *Børresen*.

IV. FORHOLDET TIL GRUNDTVIGIANISMEN.

Det vil være kendt fra I. Bind, hvorledes Fader kom i Modsætningsforhold til *Grundtvigianerne*, en Modsætning, der aldrig blev udjævnet trods Bestræbelser gennem „de kirkelige Møder“ og „Menighedskonventet af 1891“, to kirkelige Fremtoninger, der skulde bygge Bro mellem de kirkelige Lejre, hvad dog aldrig helt lykkedes, i det mindste ikke for „de kirkelige Møders“ Vedkommende, mulig fordi Adgangen til disse Møder var for aabne, saa de mest uforligelige Modsætninger her kunde mødes til en Holmgang.

I „Menighedskonventet“ lykkedes Samarbejdet for saa vidt bedre, som her kun blev optaget et begrænset Antal Medlemmer, 30 fra hver af de tre Lejre.

I dette Konvent opnaaedes der ogsaa positive Resultater, idet man enedes om forskellige Henvendelser til Regeringen om vigtige kirkelige Spørgsmaal. — Derimod var Konventets Hensigt ikke, som opfattet af nogle, at danne Begyndelsen til en Kirkeforfatning. Dette udtalte Fader afgjort ved „det kirkelige Møde“ 1890: „Vi, som har begyndt denne Sag, har slet ikke tænkt paa ved Stemmeret at danne en repræsentativ Forsamling, hvor vi hellige altid vilde være i Minoritet; vi vilde blot kalde troende Mennesker sammen, hvis Navn og Stilling i de forskellige kirkelige Grupper kunde have Betydning, og som vilde tale saa højt om Menighedens Anliggender, at Biskopper, Rigsdag og Regering kunde høre det og maa-ske tage lidt Hensyn dertil.“

Mange har ment, at Fader havde Skyklapper for Øjnene overfor alt udenfor Indre Mission.

Det ovenfor anførte maa være tilstrækkeligt til at modbevise dette. Hans Forhold til Mænd som Biskop *Rørdam*, Præsterne *Th. Rørdam* og *Monrad* eller Biskopperne *Martensen* og *Fog* viser klart nok, at han ikke var Partigænger, men spejdede efter Livet, og hvor han fandt det, havde han altid en udrakt Haand, enten det saa var til grundtvigsk eller højkirkelig Side; ligesom adskillige fra de andre Lejre atter og atter mødte ham med Brodersind. Som Eksempel skal her anføres et Brev fra Pastor *Th. Rørdam* til Fader:

„Jeg vil ikke besvære Dem med Brev, men vi føler Trang til at sende Dem en kærlig Broderhilsen. Det har gjort mig hjertelig ondt af Bladene at se, at De føler Dem skrøbelig. Vor himmelske Fader give Dem Kræfter til endnu en Stund at virke iblandt os. Vi er jo paa forskellige Punkter uenige; men altid har jeg med Glæde erkendt den Alvor, Troskab og Kraft, hvormed De har

virket for at samle Sjæle om den Herre Jesus og bevare dem hos ham, og for manges, ogsaa mine Øjne ser det ud, som vi ikke godt kan undvære Dem. — Nu! Gud i Vold, kære Beck! det er saligt, at vi har en Herre, der er hos os alle Dage, en Fader, i hvis Hænder det er saligt at lægge sig ogsaa i Smerte og Sygdom, en Aand, som lader os smage, at Guds Rige er den Retfærdighed, Fred og Glæde, som Verden ikke kan tage fra os. Ham, den treenige Gud vil vi prise her og hisset! Saa være Gud med Dem og Deres Hustru i det fremmede Land! Han bevare os alle, hvor vi end færdes, og samle os engang i Fædrelandet heroventil, hvor Døden ikke er mere, ej heller Sorg eller Skrig eller Pine. De maa ikke svare mig! Lad Deres Svar være, at De indeslutter mig i Deres Bønner. — Deres Broder i Herren Th. Rørdam.“

„De adskillige Punkter“, hvor Fader og *Th. Rørdam* var uenige, angik ikke det centrale i Kristendommen, men kun det særlig grundtvigske; udenfor dette rakte Fader gerne Haand til Grundtvigianerne, i det mindste til den Fløj, han kaldte „Guds Riges Grundtvigianere“.

Dette kom stærkt frem i Faders Tale ved „det kirkelige Møde“ 1887, hvor ellers Modsætningen mellem Indre Mission og Grundtvigianerne havde ytret sig under Forhandlingen om „Søndagens rette Brug“.

I sin Tale udfra Hebr. 13, 9 betonedes Fader særlig Samdrægtigheden om Naaden som det centrale. „Kan vi række hverandre Haanden over Jesu Kors, vor Forsøners og Genløvers Kors og sige: dèr er vi enige; kan vi række hverandre Haand over Døbefonten som Genfødelsens Bad, over Nadverbordet som Livsnæringen for vort hellige Liv, over den hellige Skrift som den, der har Myn·dighed over os i Liv og Lære, over den apostolske Trosbekendelse som Troens Regel og Salighedsvilkaar ... *saa*

er vi enige om det centrale i vort Kristenliv; thi saa er vi enige om Naaden, og saa kan vi række Haanden til en virkelig Alliance. Men saa skal vi ikke sige: nu er al Ting klappet og klaret; thi saa kommer vi ud i det usande. Der er alligevel store Forskelligheder imellem os, forskellige Meninger om mange forskellige Ting i Guds Rige . . . Men er vi enige om Naaden, saa styrkes vi til at mødes som Brødre, der ikke dømmes hverandre for disse Forskelligheders Skyld.“

Disse Tanker drog Fader frem paany ved „det kirkelige Møde“ 1899, hvor han sammenlignede de tre kirkelige Lejre med de trefarvede Tæpper, hvidt, blaat og rødt, som forenede ved Guldhægter dækkede Tabernaklet indvendigt. „I vor Kirke finder vi de tre Farver, den hvide Farve i den frejdige Tro paa, at Jesu Kristi Blod har rensset os fra al Synd, den blaa Farve i det længselsfulde Haab, at det maa blive bedre med os, og den røde Farve i den glødende Kærlighed, som fuld af Tak til ham, der har gjort det store Frelsesarbejde for os, er fuld af glødende Iver for at arbejde for ham. De tre Lejre i vor Kirke har hver for sig mere eller mindre af disse tre Farver. — Og er vi enige i Troen paa vor Herres Jesu Kristi fulde syndsforladende Naade, som gør os Syndere hellige, saa har vi Guldhægterne, der trods alle Forskelligheder maa forene os som ét helligt Folk, én hellig Familie.“

Fader blev senere spurgt, hvad Farve han havde. „Jeg er glødende rød,“ lød Svaret.

Som anført var Meningen med disse Møder, at de kirkelige Lejre skulde række hverandre Haand for i broderlig Forstaaelse at drøfte kirkelige Anliggender.

I Begyndelsen var man ogsaa inde i dette Spor, hvad særlig viste sig ved Mødet i Aarhus 1889, hvor Fader og

Pastor *Elmquist* indledede Emnet: „*Lægprædikanternes Gerning og deres kirkelige Berettigelse*“.

Forhandlingen var helt igennem baaret af Brodersind, hvad Fader udtrykte i følgende Slutningsbemærkning: „Man frygtede et Rabaldermøde, men det blev et Kærlighedens Aandebad over Indre Mission.“

Denne Fredsommelighed overfor Missionen var dog som blæst bort ved „det kirkelige Møde“ i Odense 1892, hvor det samme Emne, kun med en ny Titel, blev forhandlet, nemlig „*Lægmandsvirksomheden i Forhold til Præsteembedet*“.

Det blev en Prygledag for Indre Mission, ja, en af Deltagerne skrev endogsaa dens Dødsattest, idet han fandt, at „der nu er mange Tegn, der tyder paa, at den snart er færdig i sin nuværende Skikkelse“. Det skyldes særlig Provst *Hjorths* Indledningsforedrag, at Forhandlingen fik denne uheldige Vending.

Trods Missionær *Blombergs* dygtige Foredrag og Præsterne *Ussings*, *Johannes Clausens* og *Løgstrups* varmt-følte Forsvar blev det dog en Modgangsdag for Indre Mission.

Fra de andre Lejre var Pastor *Th. Rørdam* den eneste, der havde et godt Ord tilovers for Missionen: „Det

REJSESEKRETER P. BLOMBERG

er en Lykke — sagde han — for den danske Menighed, at Lægmandsbevægelsen har faaet en saadan Talsmand som Vilh. Beck; hvis han ikke saa kærligt havde taget Lægmandsbevægelsen under Armene, var det vist gaaet galt, og mange gaaet over til Sektererne.“

Hvad der yderligere kastede et uheldigt Skær over Angrebet paa Indre Mission, var, at Fader ved sin Udenlandsrejse var hindret i at være til Stede.

Fader kunde dog ikke tie til dette voldsomme og ubeføjede Angreb, men i Artiklen „*Hvor længe vil man blive ved med det samme?*“ nedlagde han en alvorlig Indsigelse derimod, hvor han gav „den løbske Side blandt Grundtvigianerne“ Skylden for Genoptagelsen af Emnet fra Aarhusmødet, „fordi Indre Mission blev behandlet saa godt dèr . . ., og har man ikke haft tilstrækkelige Kræfter indenfor Partiet selv til at klø Indre Mission, saa har man faaet en god Haandsrækning fra „de unævneliges“*) Lejr. . . Hele Forhandlingen bærer Vidnesbyrd om, at de fleste Talere, som ikke hører til Indre Mission, ønskede den til Bloksbjerg, hvor der imidlertid ikke er Brug for den, mens der er god Brug for den i Danmark. Alle de gamle Usandheder er dragne frem igen . . ., ogsaa her er man blevet ved med det samme.“

Derefter omtalte Fader de forskellige Beskyldninger, at Missionen „vil holde Folk borte fra Kirken og samle dem i Modsætning hertil i Missionshusene“, at den „kun prædiker Opvækkelse og Omvendelse“, dens „Dømmesyge“, at den „modarbejder Præsterne“ o. s. v., altsammen Beskyldninger, som Fader stemplede som „*Usandheder*“. „Og dersom man vil blive ved med de gamle Usandheder,

*) Denne Betegnelse for det højkirkelige Parti stammer fra Ydre-Missionsmødet i Fredericia 1889, hvor en Præst fra den Lejr var i Forlegenhed med et Navn for sine Partifæller, indtil Fader indskød: saa kald dem »de unævnelige«.

vil Indre Missions Venner trække sig tilbage og blive fra disse Møder... *Skal vi have Prygl, saa møder vi ikke mere...* Saa kan I to tilbageblevne Partier jo enten indbyrdes slaas eller skælde den fraværende Indre Mission ud, ganske efter Behag. *Men den Indre Mission bliver ved med det samme.*“

Den grundtvigske Paastand om Trosbekendelsen som „Ordet fra Herren selv“ var næppe den væsentligste Aarsag til Modsætningen mellem Indre Mission og Grundtvigianerne. Fader delte vel aldrig denne Anskuelse, men regnede dog næst Bibelen Trosbekendelsen for det bedste Udtryk for vor Tro til Salighed, ja regnede den for „indblæst af Gud, og at Gud har ved sin *Helligaand* herigen-nem vejledet Apostlene til al den Sandhed, som kort og klart skal sige os, hvad der er den eneste sande Tro, som vi skal døbes til.“

Denne Klarhed til Salighed rummer Trosbekendelsen dog kun i Tilknytning til Biblen, „uden hvilken dens enkelte korte Led vilde ligge dunkle og uforstaaelige for os“. Som Maanen, „det lille Lys“, laaner Lyset fra Solen, „det store Lys“, maa Trosbekendelsen „laane Lyset fra Biblen for at kunne oplyse os om, hvad vi skal tro til Salighed“.

Nej, det, som skilte Fader fra Grundtvigianerne, var disses kirkelige Frihedskrav, deres Opfattelse af „det menneskelige“, deres Antinomisme og Makkerskab med Politiken.

Paa det kirkelige Vennemøde i Askov 1881 blev der som bekendt slaaet til Lyd for de grundtvigske Friheds-idéer, hvor „*Hovednøglen til al ægte kirkelig Frihed*“ er „Præstefriheden“, hvad særlig kom til Orde i Resolutionens 1. Punkt: „Det nuværende Præsteløfte afløses af et nyt, hvorved Præsterne forpligtes til efter deres bedste

Overbevisning at lære overensstemmende med den hellige Skrift og forvalte Sakramenterne sømmeligt efter Herrens Indstiftelse.“

Johannes Clausen saa i denne Adresse en stor Fare for Kirken og henvendte sig derfor til Fader, om de to i Forening skulde rejse en Bevægelse imod den. „Det kom saa uventet — svarede Fader —, men jeg er saa glad ved Tanken om, at vi to kunde faa en Sag at gaa i Spænd for igen.“

Det første Resultat af denne Brevveksling var en Artikel af *Clausen* i Missionstidende „*Om Askovmødet og Præstefrihed*“, hvor han bl. a. hævdede, at „*Præstefrihed er Begyndelsen, den sikre Vej, til Folkekirkenes Opløsning*“.

I Tilslutning hertil skrev Fader „*Om det saakaldte Frihedskrav*“, hvor „Askovadressens“ forskellige Frihedskrav samlede sig „i det ene Krav om „Præstefrihed“... Frihed for Præsten til at gøre og lade, hvad han vil, og til at befri sig fra de Ubehageligheder, som er forbundet med at være Præst i Folkekirken. Men er det ogsaa *Menighedsfrihed*? Saa skal der spørges; thi det er dog Hovedsagen, hvad der tjener til Menighedens Gavn, og ikke hvad der er behageligst for Præsten. Præsten er Herrens Tjener og Menighedens Tjener, men kun *Tjener*. ... Men Gennemførelsen af disse „Frihedskrav“ maa nødvendigvis føre til, at Præsten bliver Menighedens Herre og Menigheden Præstens Tjener. Præstefriheden maa nødvendigvis blive til Menighedens Slaveri.“

Dette paaviste Fader med Hensyn til Lærefriheden, som vil føre til, at Menigheden faar „Præster af alle mulige Religionsbekendelser...“, blot de kalder deres Overbevisning overensstemmende med den hellige Skrift. — Men det blev dog det skammeligste Slaveri for Menig-

heden... Og ligesaa naar Talen er om *Sakramenternes* Forvaltning... efter Præstens Overbevisning overensstemmende med Herrens Indstiftelse... De forskellige Religionsbekendere forvalter jo Daab og Nadvere højst forskelligt efter deres forskellige Overbevisning, men paa staar alle, at det er overensstemmende med Herrens Indstiftelse... Og alle disse Maader at forvalte Sakramenterne paa skulde nu gøres lovlige ved Præstefrihed!“

Naar der er indvendt, at der ofte er prædiket saa galt som muligt, og Sakramenterne forvaltet saa galt trods Præsteløfte, svarede Fader: „Djævelen kan ikke afskaffes ved noget Præsteløfte, uærlige og løftebrydende Præster vil til enhver Tid fremkomme, hvordan saa Kirkens Ordning bliver“, men saa længe vi har Præsteløfte, er det „Menighedens Ret at kræve ret Daab af Præsten og den kirkelige Øvrigheds Ret til at kræve af Præsten, at han skal gøre sin Pligt. Men denne Ret vil forsvinde ved Præstefriheden. Præstefriheden bliver Menighedens Slaveri. — Og derfor siger vi til Menigheden: hold fast ved eders Ret til at kræve, at de, som vil være Præster for den lutherske Menighed, skal forpligte sig til at prædike og forvalte Sakramenterne efter den lutherske Kirkes Bekendelsesskrifter; — dette er *Menighedsfrihed*.“

Ligeledes hævdede Fader, at Kravet paa, at *Sognene selv vælger deres Præst*, „vil føre til et forfærdeligt *Menighedsslaveri*. Der tales om, at *Menigheden* skal have Frihed til at vælge sin Præst, men det er Sognet, der faar denne Frihed. Menigheden er saa godt som aldrig Fler-tal i et Sogn. Det skulde nok vise sig, eftersom Verdens Fjendskab mod de hellige vokser, at *Sognets Frihed til at vælge sin Præst* vilde føre til, at *Menigheden aldrig fik nogen Præst*. Saaledes blev ogsaa dette til *Menighedens Slaveri*.“

Endelig omtalte Fader Adressens Krav om „*tvungen borgerlig Vielse for alle*“, „et underligt *Frihedskrav*, at alle skal *tvinges* til borgerlig Vielse ... det er blot og bart et *Præstefrihedskrav* ... for Præsternes Behageligheds Skyld ... Men er denne Frihed noget, Menigheden kræver og kan være glad ved? Nej, Menigheden — de helige — ønsker visselig ikke at blive tvungne til at møde hos Byfoged eller Herredsfoged for at faa deres Ægteskab indviet, de ønsker at faa det indviet for Herrens Alter i den treenige Guds Navn“.

„Den eneste Frihed — slutter Artiklen med —, jeg forlanger, er: at maatte frit forkynde Ordet om Jesus til Menneskers Frelse, — en Frihed, som vi dog sandelig hidtil har nydt i stort, velsignet Maal, — og Frihed til at leve under den Kirkes Ordning, som jeg frit har valgt at tjene ... Mit Raad til dem, som ikke kan nøjes med denne Tjeneste i vor dansk-lutherske Folkekirke, er dette: træd ud af en Kirke, hvor I ikke har hjemme i, og dan eder en Frikirke efter eders eget Syn og Lyst. Men til den Menighed, som mit Ord plejer at gaa til Hjerter, er det mit Raad: hold fast ved *den gamle lutherske Kirke*, som vi har den i vor Folkekirke; hold fast ved *den Frihed*, som *Menigheden* har til at *kræve lutherske Præster i en luthersk Kirke*, hvor Præsten ikke er Menighedens Herre, men Menighedens Tjener.“

Paa et Møde i Viborg 16. Juli 1884, indvarslet bl. a. af Fader og Clausen, besluttede „56 Præster“ at indbyde til Protestmøde mod „Askovadressen“ ud fra den Overbevisning, „at Præstefrihed (dogmatisk og liturgisk Frihed) vil føre til vor evangelisk-lutherske Kirkes Opløsning, og at man derfor bør modsætte sig samme“.

Det indvarslede Møde, som var besøgt af c. 500, hvoraf c. 200 Præster, holdtes i Odense 15.—16. Oktober 1884.

Fader, som holdt det indledende Foredrag, gjorde Rede for Mødets Hensigt, „at fastslaa, at der i Danmark er en anden Del af Menigheden, som ikke paa nogen Maade kan forliges med Tanken om Præstefrihed, fordi den deri ser en *fuldstændig Tilintetgørelse af den lutherske Folkekirke i Danmark* ... Vi vil ingenlunde staa som Modstandere af al Præstefrihed ... vi sætter høj Pris paa den Præstefrihed, vi nyder her i Danmark ... Vi vil ingenlunde, at Præsterne skal bremses og bagbindes ... Vi vil netop ved de Resolutioner, her forelægges, arbejde paa, at Præsten kan faa Frihed for de Baand, som trykker baade dem og Menigheden, men vor Protest er imod *dogmatisk og liturgisk Frihed*“.

De omtalte Resolutioner, som blev vedtagne paa Mødet, gik i sine Hovedtræk ud paa:

1) Følgende *Ændring i Præsteløftet*: „at jeg vil beflitte mig paa at forkynde Guds Ord rent og purt, som det findes i den hellige Skrift, og i Overensstemmelse med den danske evangelisk-lutherske Kirkes symbolske Bøger.“*)

2) Præsterne faar deres gamle Ret til Selvkommunion tilbage.

3) En lempelig Revision af vort Ritual og Alterbog.

4) Ingen Præst forpligtes til at vie fraskilte.

5) Skilsmisse maa kun ske ved Domstolene, og ikke ved Bevilling.

Denne Resolution blev gennem Fyens Biskop tilstillet Kultusministeriet.

Fader var tilfreds med Mødets Resultat, kaldte det „et godt Møde, hvor Herrens gode Aand hvilede over Forhandlingerne“.

*) I Præsteløftet er de symbolske Bøger sidestillet med den hellige Skrift.

Som Eksempel paa, hvad det grundtvigske Frihedskrav bar i sit Skød skal her anføres nogle Udtalelser af Valgmenighedspræst *Brücker* (dengang Kapellan i Starup) i „Højskolebladet“ Nr. 43, 1882: „Vi staar ganske frit overfor Biblen, den maa aldeles ikke hovmesterere hverken vor Erkendelse eller vort Liv.“ Og i samme Blads Nr. 89 skrev *Brücker*: „Skriften er ikke en højere Myndighed, end sige en ubetinget Myndighed — jeg kan ikke paa Forhaand gaa ind paa at bøje mig for Skriftens Myndighed, jeg kan ikke uden videre gaa ind paa, at det er Herrens og hans Apostles Ord.“

Paa Spørgsmaalet, om troende Mennesker bør læse Biblen, svarer *Brücker*: „Man faar ikke videre ud af det, og saa gør man aabenbart bedst i at lade være. Fremdeles tror jeg, at de fleste af os maaske indtil videre kan lære nok saa meget af Grundtvig —, fordi han selv kan sige det, der er lige saa højt.“

Fader stemplede dette som „letfærdige Udtalelser om den hellige Skrift“, stridende mod det af *Brücker* selv aflagte Præsteløfte. „Det er begribeligt, at den Slags Præster ønsker Præstefrihed, men det er ubegribeligt, at de, saa længe vi nu ikke har Præstefrihed, kan med frelst Samvittighed blive i den danske lutherske Kirke... Pastor *Brücker* siger, at vi skal være „Tidens Børn“; det er ganske vist lykkedes ham i en fortrinlig Grad at være dette; thi alt, hvad han skriver, vidner højt om, at han er et ægte Barn af Fritænkeriets Tid. Vil han alligevel gøre Fordring paa ogsaa at høre til Guds Børn, maa han finde sig i at blive regnet til de uartige Børn.“

I Artiklen „*Skal den danske Folkekirke være en Omnibus*“ rettede Fader et fornyet Angreb mod Pastor *Brücker* i Anledning af dennes Anmeldelse af en „skandaløs Roman...“, hvori Mord og Løgn og Selvmord frem-

stilles som god Kristendom, hvortil man skal søge Kraften i den hellige Nadvere... Og — fortsætter Fader — for yderligere at klare sine (Brückers) mærkelige moralske Begreber har han atter i „Højskolebladet“ leveret os den endnu mærkeligere skandaløse Oplysning, at „Gud er med os i det onde“, og at vi kan som troende Kristne bede ham om at hjælpe os med at synde, ja, at man kan „drikke sig en Rus i Jesu Navn“. „Vi troende opfylder jo ikke Herrens Bud om at sælge, hvad vi har, og give Almisse“, siger han, „men indretter os i et hyggeligt Familieliv og beder Gud hjælpe os med det, altsaa kan vi ogsaa drikke os fulde og bede Gud om at „hjælpe os“ med det, og at under Fuldskeen det gode og k nne i os kan komme frem. — Ja, saaledes skriver, altsaa lærer en Præst i den danske Folkekirke.“*)

Fader stemplede disse Udtalelser som „en offentlig folkekirkelig Skandale, som der maa tages offentlig fat paa,“ og kalder dem „et Forsøg paa at stjæle Sandheden i Guds Ord fra Menneskenes Hjerter.“

Den foreløbige — og som det synes eneste Følge af denne Artikel blev, i Følge Biskop *G tzsches* Brev af 17. Marts 1900 til Fader, at han „har gjort det fornødne Skridt angaaende Pastor Brücker, Sagen ligger i Ministeriet og venter paa sin Afgørelse.“

Som Fader tog Afstand fra det grundtvigske Frihedskrav, kunde han heller ikke forlige sig med denne Retnings Syn paa „det menneskelige“, navnlig ikke Paastanden om, at „*vi skal gøres til Mennesker, får vi kan gøres til Kristne.*“

I Artiklen „Det menneskelige“ hævdede Fader, at „dette er Guds Billede, derfor blev Kristus Menneske for at gøre os til rigtige Mennesker igen. — Det menneske-

*) *Amn xet* 1900, Nr. 1, Side 13—14.

lige er altsaa det samme som det kristelige, det hellige. — Visselig er vi af Naturen Mennesker og ikke Dyr, men *bundfordærvede Mennesker*, naar derfor en Synder bliver vakt, saa er det det menneskelige, som vaagner til Forfærdelse over sin egen Fortabelse, det menneskelige, som ser, at det „ligger i det onde“, og derfor raaber om Frelse.“

I denne Forbindelse anførte Fader en Udtalelse af Grundtvigianeren *H. Rosenstand*: „Det er og bliver en sørgelig Ting at være Menneske uden en Frelser, men med ham er det stort og herligt,“ hvortil Fader føjede: „thi da bliver det menneskelige udløst af det dyriske og djævelske, løftet op og rensat fra det onde, som det før laa i. — Derfor er det en Grundfejl at skelne mellem *det menneskelige og det kristelige, ogsaa efter at vi er blevet troende Mennesker*.“

Da Beskyldningen rettedes mod Indre Mission for ikke at ville have med det menneskelige at gøre, svarede Fader: „Er Meningen, at vi skal have med noget menneskeligt at gøre *ved Siden af det kristelige*, saa er Beskyldningen sand. Et Samfund med Herrens Fjender — med den vantro Verden, hvor vor bedste Ven, vor Frelser er udelukket — en Videnskab og Kunst, som enten direkte strider mod Kristendommen eller ved sit letfærdige, utugtige Væsen indirekte strider mod Kristenlivets hellige Alvor — det menneskelige, som ligger udenfor Guds Rige, alt dette vil vi ikke have med at gøre. Vi vil leve i de helliges Samfund, der kan vi visselig glæde os ved mange rent timelige og jordiske Anliggender, men alt i Forbindelse med Guds Rige og vor Frelser. Vi kan glæde os ved Videnskab og Kunst, ved megen Læsning, som ikke ligefrem er gudelig Læsning, men kun naar vi kan tage det med i vort Kristenliv, det sande Menneskeliv. Vi ved, at

der foruden „den meget kostelige Perle“ ogsaa findes „gode Perler“, foruden „den fuldkomne Gave“ findes ogsaa „gode Gaver“, som „kommer ovenfra“. Men vi regner ikke dem for „gode Perler“, som vi ikke kan have i Forbindelse med den meget kostelige Perle; vi regner ikke dem for gode Gaver, der kommer ovenfra, uden vi kan forene dem med den fuldkomne Gave.“

Gentagende vendte Fader tilbage til dette Spørgsmaal om „det menneskelige“, bl. a. i „Julegaven“ 1899 i Stykket „*Kristendommen og det nationale*“ med Mottoet „Kattens Hale er skøn, naar den sidder, hvor den skal sidde.“ Her hævdede han, at den grundtvigske Anbringelse af det menneskelige i Forhold til det kristelige „er at sætte Kattens Hale, hvor den ikke skulde sidde, men hvor Hovedet skal sidde.“

I sin Bedømmelse af „det menneskelige“ var Fader altid ledet af Apostlens Ord: „Alt det, som ikke er af Tro, er Synd“, og her gik han aldrig paa Akkord, heller ikke overfor sine Venner.

Saaledes havde Stiftsprovst *Zeuthen* i sin Anmeldelse af en Bog af Professor *Høffding* skrevet, at han i mange Henseender agtede Professoren. I en Efterskrift „*Hvor højt man maa agte Professor Høffding?*“ skrev Fader: „Eftersom Professor Høffding hverken tror paa en personlig Gud eller et hinsidigt Liv, agter Gud en saadan Mand for „en Daare“ Jeg kan ikke se, at levende Mennesker kan agte ham højere, end Guds Ord agter ham.“

I Modsætning til den Antinomisme, som dukkede frem fra forskellige Sider, skrev Fader i „*En lille Skatkiste*“: „Det er ofte sagt, at *Loven* er ikke for Guds Børn, at vi har slet intet med den at gøre. Her har vi Guds Ord (1 Joh. 2, 3—6) for, at den, som ikke blot siger dette, men ogsaa gør efter, hvad han siger, og „ikke holder Herrens Bud,

er en Løgner, og i ham er ikke Sandhed“. Og her har vi et Guds Ord for, at Tegnet paa, „at vi kender Jesus Kristus“ er, „at vi holder hans Bud“. Visselig er vi, som kender *Jesus Kristus*, ikke i den Forstand under Loven, at vi skal gøre os til Guds Børn ved at holde Buddene, eller at vi skal skaffe os Naade hos Gud ved at opfylde Loven. Thi vi er jo Guds Børn, og vi har jo Guds Naade i Troen paa *Jesus Kristus*. Men *Guds Lov* bliver evigt den samme, *en evig Lov for Guds Børns Liv*. Forskellen er kun den for Guds Børn, at ved at tro paa vor Frelser ubegribelige Kærlighed fremkommer den Kærlighed i os, som vil og kan holde hans Bud, og som kan sige: hans Bud er ikke svære.“

Kunde Fader nu end tale myndige Ord mod det i Grundtvigianismen, som han regnede for hindrende for Guds Riges Fremme, viste han netop, hvor lidt Partimand han var ved at anerkende det indenfor denne Lejr, som havde været med at redde den Smule aandeligt Liv, Rationalismen ikke havde faaet Bugt med.

Saaledes i Artiklen „*De hellige*“, hvor han bl. a. skrev: „De grundtvigske Præster havde allerede tidligere (før Indre Mission) gjort en god Begyndelse med at slaa til Lyd for den levende Frelser imod Rationalismen, som dengang huserede skrækkeligt paa Prædikestolene; de havde prædiket Guds Naades Evangelium i Modsætning til alt det taabelige Gerningsvæsen, der som „en Surdejg“ havde syret og fordærvet Livet. Det var *Grundtvigs* store Fortjeneste at staa op imod alt dette Djævelskab og uden Frygt for Tabet af sit Embede at blive tro mod Guds Ord.“

Som Theseus med sin Ariadnetraad fandt ud af Slotets Labyrinth og dræbte Uhyret Minotaurus, saa „har *Grundtvig* ved sin første Optræden gjort en saadan Ger-

ning — det skal aldrig glemmes, hvor fjernt man saa staar overfor ham og meget af hans Værk. Den hellige Skrift er et stort og dejligt Slot med mange dybe Tankegange og dejlige Værelser, hvor den bange Sjæl kan finde Hvile i Lyset og Varmen herovenfra. Men *Rationalismen* havde gemt sig som et rædsomt Uhyre i dette Slot; mange løb vild derinde og mistede Livet hos dette Uhyre; da fandt *Grundtvig* Menighedens gamle Tro i den apostoliske Trosbekendelse, han fik den af Herrens gamle Kirke, som han elskede; denne Tro bandt han ved Døren, vor hellige Daab, og han holdt fast ved Traaden, naar han gik ind i Skriftens mange Gange og Værelser, han holdt fast ved, at alt i Skriften maatte passe med Kirkens gamle Tro, og saadan greb han Uhyret, Rationalismen, og trak den frem og gav den et dødeligt Slag. Det er *Grundtvigs* store Fortjeneste, som vi skal takke Herren for —, om end vi mener, at *Grundtvig* siden har sagt og gjort meget, som vi maa fornægte, navnlig at han har kaldt Biblen „det døde Ord“, den Bibel, som han i Begyndelsen ligesom *Luther* kaldte „Guds Ord“. Det er *Grundtvigs* og hans Venners bedste Tid, men lad os huske, at *dengang kaldte Grundtvigs Venner sig de hellige*.“

V. FORHOLDET TIL AUTORITETERNE.

Det tidligere omtalte Avishyl i Anledning af Harboøresagen fik den Virkning, at der i det brede Lag i Folket rejste sig en Frygt for Missionspræsterne, hvad bl. a. viste sig ved Embedsledighed, hvor Ministeren sjælden blev fri for en Deputation, som „frabad sig en Missionspræst,“ og jævnlig blev der taget Hensyn til disse Anmodninger, der som oftest stammede fra den døde Del i Sognet.

Dette kunde Fader ikke tie til. Og naar han tog til Orde derimod, kunde hans Anlæg for Vittigheder nok føre ham en sarkastisk Bemærkning i Pennen. Saaledes havde han engang stillet en Øvrighedsperson i et lidt komisk Lys og ventede en „Næse“ derfor.

En Dag, Fader var paa Besøg hos Provsten, berørte han den ventede „Næse“ i sin Samtale med Provstinden og bemærkede: „De vil nok gøre mig den Tjeneste at snyde den „Næse“ godt, inden den naar Ørslev.“

Provstinden fik dog ikke Lejlighed til at opfylde Faders Ønske; thi Biskop Rørdam havde paataget sig at leve „Næsen“ mundtlig.

I sin Samtale med Fader havde Biskoppen vanskeligt ved at komme ind paa Sagen, øjensynlig fordi han i Hjerteret var enig med Fader. Men endelig kom det: „De maa ikke gøre N. N. latterlig,“ hvortil Fader svarede: „Har De nogen Sinde truffet et Menneske, der kunde komme i Nærheden af den Mand uden at le?“ Rørdam brast selv i Latter ved denne uventede Bemærkning; og saa kan Læseren selv slutte sig til, hvad der blev af „Næsen“.

Da Komadiespillet med Deputationerne imidlertid fortsattes, og der gentagende blev taget Hensyn dertil, tog Fader for Alvor Bladet fra Munden i Artiklen: „*Er den indre Missions Præster sat i Band?*“

Med den Myndighed, den førende Stilling indenfor Kirken gav Fader, rettede han et utilsløret Angreb imod Kultusministeriet for dets Embedsbesættelser og meningsløse Hensyntagen til den døde Masse i Sognene.

Dette Angreb skulde naturligvis straffes, og Ministerens Visdom udfandt, at den haardeste Straf for Fader vilde være, at han ingen „Dekoration“ fik.

Faders 70 Aars Fødselsdag indtraf nemlig paa den Tid, og Meningen var, at Fader, der tidligere ikke var blevet

dekoreret, ved denne Lejlighed skulde have Kommandørkorset.

Men saa kom den omtalte Artikel, der omstødte Ministerens Tanke, idet han i privat Brev til Fader meddelte, at han havde glædet sig til personlig at overrække ham Kommandørkorset, men maatte opgive det paa Grund af den omtalte Artikel.

Saa lille var altsaa Danmarks Kultusminister i 1899.

I Faders „Tak“ i Anledning af Fødselsdagen kom han ogsaa ind paa Dekorationsspørgsmaalet: „Man har haft travlt med at tale om, hvilke Udmærkelser- eller Anerkendelsestegn, man fra Regeringens Side vilde vise mig i Form af Titler eller Ordener. Jeg ved dog én, som ikke har haft travlt med saadanne Tanker. Og det er Præsten i Ørsløv. Min jordiske Konge har for 26 Aar siden givet mig et saa stort Anerkendelsestegn ved at forbigaa 71 Ansøgere til Ørsløv Præstekald og givet mig, den yngste af dem alle, dette mit Fødehem og Genfødsleshjem til at leve mine Dage paa Jorden ud i og til at samle Herren en levende Menighed. — Hvad skulde min Konge kunde give mig mere, uden at det blev fordunklet af denne ene store Udmærkelse. Og min himmelske Konge har allerede for 40 Aar siden dekoreret mig med Guds Riges Storkors, da han lagde Troen paa min korsfæstede Frelser ind i mit Bryst, og det et Storkors med Brillanter; de helliges Kærlighed er Brillanterne, Guds Riges ædlestes Ædelstene, som funkledede mig i Møde paa min 70-aarige Fødselsdag og gjorde denne saa skøn for mig.“

Minister *Styhns* mærkelige Straf havde dog ikke taget Modet fra Fader. I September 1900 skrev han sin bekendte Artikel „*Hvor meget kan der taales af en Præst i den danske Folkekirke?*“ en Artikel, der gav Genlyd over hele Landet. Anledningen var Autoriteternes — i det

mindste offentlige Tavshed overfor Pastor *Brückers* tidligere omtalte forargelige Udtalelser og Harboøre-Præsten, Pastor *Anton Jensens* offentlige Fornægtelse af enkelte Grundsandheder i vor Kirkes Lære.

I Begyndelsen af sin Artikel havde Fader berørt den moralsk fordærvede Tilstand indenfor Præstestanden i hans Ungdom og føjet til: „At der findes ikke saa lidt af dette endnu i vor Folkekirke, behøves der intet Bevis for, det ligger klart for Dagen. Jeg vil ikke tale om de aandelige Vaasehoveder, der altid vil findes i en Folkekirke, hvis Præster beskikkes ved Indstilling af Statens Øvrighed, som jo i Danmark slet ikke behøver at bestaa af Kristne, men kunde være baade Muhammedanere eller Buddhister, eller af hvem der dog ikke kræves, at de skal være troende Mennesker, der har Forstand paa Kirkens Tarv. Men det er jo ingen Hemmelighed, at der endnu findes Præster, som lever et aldeles uværdigt Liv, hvis Drukkenskab eller utugtige Liv er vel kendt, sikkert ogsaa af den kirkelige Øvrighed, og overfor hvem der intet gøres, især dersom vedkommende er i Besiddelse af en Licentiat- eller Doktorgrad.“

Denne Indledning til Artiklen blev gjort til Hovedsagen i hele den Storm, der nu brød løs over Fader. Journalister af den tarvelige Race fyldte deres Aviser med Sensationsartikler, hvad Fader dog kort affærdigede: „Hvad Smudsbladene angaar — skrev han — hvilket ordentligt Menneske bryder sig vel om, hvad disse beskidte Blade opvarter med? Lad dem boltre sig i Skarnet, det kommer jo ikke os ved. Kan de have Fornøjelse af at raabe med uværdige Præster for deres Publikum, saa lad dem have den beskidte Fornøjelse.“

Saa let gik det nu ikke overfor Autoriteterne. De følte sig krænkede ved Faders Artikel, og det gjaldt i særlig

Grad Biskop Rørdam, som syntes at have været ivrigst for at faa Ministeriet til at skride ind.

Kultusminister Bjerre, der var meget venligsindet baade overfor Fader personlig og Indre Mission, viste ved denne Lejlighed netop sit venlige Sindelag, særlig i et privat Brev, hvis væsentligste Indhold gengives her:

„Hvad Deres Artikel angaar, da er det vel rigtigt nok, at Øvrigheden bør finde sig i Kritik; men Kritiken kan ogsaa være af den Beskaffenhed, at den vedkommende Øvrighed enten maa træde op derimod eller træde tilbage. I alt Fald enhver, der ikke kender *vort personlige Forhold eller min Stilling til Indre Mission*,*) maa absolut drage den Slutning af Deres Artikel, at jeg ved Besked om, at der er Præster i Folkekirken, som lever i Druk-kenskab og Utugt, men holder min Haand saadan over dem, at Biskopperne maa sætte deres Embeder ind paa at faa det forandret, hvorfor da ogsaa Deres Bemærkning om, hvem der kan blive Kultusminister her i Landet, af Oppositionspressen er blevet anført som sigtende til mig, og den Slags Kritik skal jeg dog vist ikke finde mig i af nogen som helst. Imidlertid havde jeg maaske gjort det alligevel, hvis De ikke havde givet Deres Sigtelse imod Præsterne en bestemt Adresse, men derved blev det mig umuligt at lade Artiklen passere uden med det samme at blive medskyldig i, at hæderlige Præster fik deres Liv paa den pinligste Maade gjort til Genstand for Mistanke, og hvor lidt Deres Berigtigelse gør Sagen klar, fremgaar allerede deraf, at der vedblivende gættes paa forskellige. Biskop Rørdam, som straks sendte mig Artiklen med Anmodning om at afæske Dem en Erklæring, talte jeg med i Gaar, da Deres Berigtigelse forelaa, og han fastholdt bestemt, at De skulde navngive, hvem De sigtede til, og Of-

*) Fremhævet af Forfatteren.

fentligheden i sin Tid gøres bekendt med, om Sigtelsen havde været beføjet eller ej. — Deres hengivne Bjerre.“

Den „Bërigtigelse“, der hentydes til i Brevet, havde Fader nogle Dage forud ladet indrykke i „Kristl. Dagblad“, hvor der var rettet enkelte Fejltagelser i Artiklen, bl. a. den om „Licentiat- og Doktorgraden“, som berøede paa en Forveksling. Desuden havde Fader slebet nogle af de skarpeste Kanter af, saaledes Ordet „endnu“ i Bemærkningen om, „at der endnu findes Præster, som lever et aldeles uværdigt Liv.“

Faders Mening med denne Bemærkning var nemlig ikke saa meget at sige de daværende Biskopper, at de holdt Haand over uværdige Præster, som at paatale, at der indenfor Præstestanden fandtes saadanne, hvis Liv i det mindste tidligere havde været en offentlig Forargelse, og at naar nogle af disse endnu sad i Embede trods deres plettede Fortid, var dette et Fejlgreb. At der endnu sad Præster i Embede, hvis forargelige Liv fortsattes, meddelte Fader i sin Erklæring til Autoriteterne med Opgivelse af fire Præsters Navne.

Bemærkningen om, at en Kultusminister kunde være Muhammedaner eller Buddhist og ikke behøvede at være en Kristen, havde selvfølgelig ingen Adresse til Minister *Bjerre*, som Fader kendte som en troende Mand, og som iøvrigt var uden Ansvar for, om der fandtes anløbne Præster, da han nylig var blevet Minister.

Havde det derfor kun været *Bjerre*, Fader skulde tale sig til Rette med, var Sagen sikkert let gaaet i Orden. Men Biskopperne rejste sig in pleno, dybt krænkede over den formentlige Plet, Fader havde sat paa Bispekaaben.

Det biskoppelige Felttog indledtes med mundtlige Forhandlinger mellem Fader og *Rørdam*.

Under disse Samtaler, der væsentlig drejede sig om

de af Fader navngivne Præster, oplyste Biskoppen om, hvad der tidligere var foretaget med dem, bl. a. at den ene havde faaet et biskoppeligt Tilhold om at forandre sit Liv; for et Par andre Præsters Vedkommende oplystes det, at deres forargelige Liv hørte Fortiden til.

Til Undersøgelse af den ene Præsts Levned blev der dog nedsat en Provsteret, som imidlertid løb ud i Sandet, idet Vidne stod mod Vidne.

Mod en Præst i et andet Stift havde der været rettet den skammeligste Anklage. Sagen var i første Omgang blevet skrinlagt, efter at en Politibetjent havde holdt Forhør paa Stedet (!). Men paa den Tid, Faders Artikel fremkom, var Anklagen rejst paany med edsfæstede Vidneudsagh, og en Retssag blev indledet, uden at dog bemeldte Præst blev suspenderet imens. Og i den Grad blev Sagen trukket i Langdrag, saa den først fik sin Afgørelse adskillige Aar efter Faders Død.

Efter at den før omtalte Provsteret var sluttet, samledes Biskopperne til Kirkeraadsmøde i Oktober 1900, hvor man enedes om en Henvendelse til Ministeriet, hvor de nedlagde „den alvorligste Indsigelse“ mod Faders Artikel, særlig mod „den indeholdte Beskyldning for Forsømmelighed i Biskoppernes Tilsynsebede og mod Insinuationen om, at Biskopperne under dettes Udøvelse skulde tage aldeles uvedkommende Hensyn, samt udtale Haabet om, at Ministeriet overfor Sognepræst Vilh. Beck vil udtale sin Misbilligelse af, at han har dristet sig til at rette saa graverende og vidtrækkende Angreb paa den danske Præstestand og dens Tilsynsmænd uden at støtte dette paa noget som helst Bevis.“

Den Erklæring, Fader havde indsendt paa Grundlag af Samtalen med Biskoppen, var ikke tilfredsstillende, hvorfor han paany var i København til fornyet Forhand-

ling med *Rørdam*, som forlangte yderligere Indrømmelser, og da kom Fader med den Udtalelse: „Skriv De selv Erklæringen,“ en Udtalelse, som i Virkeligheden var Skyld i det uheldige Skær, der kom over Fader ved Sagens Slutning.

Da Biskoppen sendte Fader Udkastet til Erklæringen, medfulgte et Brev, hvori bl. a. staar: „Hermed sender jeg Dem nu et Udkast til en Erklæring. Hvad Formen angaar, kan De ændre den, saa den kommer til at passe med Deres Stil, men Indholdet beder jeg Dem alvorligt ikke at forandre eller undlade noget. Thi De har fremført saa graverende Beskyldninger baade mod Præsterne og især mod den kirkelige Øvrighed, mod Biskopperne og i Grunden allermest Deres Biskop.“

Da Fader følte sig bunden i sin Samvittighed til sin Udtalelse til Biskoppen, indsendte han Erklæringen i Overensstemmelse med det foran anførte Brev, en Erklæring, som naturligvis kun kunde tilfredsstille, da den var Biskoppens eget Værk.

Dette sidste fik Offentligheden selvfølgelig intet at vide om, mens „Tilrettelæggelsen“, som den lempelig kaldtes, blev meddelt i Ministerialtidende og derfra i de fleste af Landets Blade. Dette tjente kun til at stille Fader i et uheldigt Lys, navnlig var der megen Utilfredshed med Erklæringen indenfor Indre Missions Kredse, nogle undskyldte ham med, at han var „en gammel Mand“, andre kom med Antydninger om, at han var gaaet fra sit Ord, og der kom gentagende Henvendelser til ham om ikke at lade Sagen i Bero med Erklæringen til Ministeriet.

Fader udsendte derfor en ny Redegørelse under Overskriften „*Resultatet*“, hvori det bl. a. hedder: „Jeg har bragt i Erfaring, at mange Mennesker har undret sig

over, at jeg har kunnet afgive den Erklæring, at jeg ved min Anklage for Forsømmelighed hos det kirkelige Tilsyn *ikke har tænkt paa det nuværende*, og at mange har ment, at jeg derved er kommet i Strid med Sandhed og Ærlighed. Jeg skal hertil sige, at jeg, da jeg skrev min Artikel, ganske vist havde den *Mistanke*, at heller ikke de nuværende Tilsynsmænd havde gjort meget, men jeg tør sige med Sandhed, at jeg ikke har villet rette min Anklage mod disse, fordi jeg overfor dem ikke havde noget sikkert Bevis, for at min Mistanke var begrundet, hvorimod jeg med Sikkerhed vidste dette om tidligere Biskopper. At jeg ikke i min første Artikel har sat dette tilstrækkelig klart frem, erkender jeg som en Fejl.“

Derefter berører Fader sin Forhandling med Rørdam og tilføjer som Resultat heraf at „maatte erkende, at jeg i alt Fald havde Uret i min Mistanke, for saa vidt angaar Biskop *Rørdam*, da det er blevet mig bekendt, at han virkelig havde foretaget Skridt overfor forargeligt levende Præster“. Derfor „mente jeg at kunne og burde afgive min Erklæring, som det skete. Havde jeg imidlertid anet, at man vilde have uddraget de Slutninger af den, som man har gjort, vilde jeg aldrig have afgivet den, og kan ikke andet end beklage, at jeg af ubetænksom Føjelighed overfor min Biskop, og fordi jeg maatte erkende, at jeg havde gjort ham nogen Uret, lod mig bevæge dertil og saaledes i manges Øjne kom til at staa med Uretten. Men nu *Resultatet*? Det første Resultat er da, at man i Stedet for at holde sig til *Hovedsagen* (Anklagen mod Præsterne Brücker og A. Jensen) har gjort det til Hovedsagen, at jeg i det hele har sagt, at der sidder uværdige Præster i vor Folkekirke, og forlangt, at jeg skulde nævne, hvem jeg har sigtet til.“

Om de af Fader angivne Præster skrev han, at Re-

sultatet for de to's Vedkommende er, „at naar en Præst har været fordrukken og saa hører op dermed, saa kan han taales som Præst i Folkekirken.“ Og om den fjerde Præst, der paa det Tidspunkt stod anklaget for Retten, bemærkede Fader: „Underligt er det dog, at en Præst overfor en saadan Anklage ikke er blevet suspenderet, til han har rengjort sig overfor saa modbydelige Beskyldninger af edsvorne Vidner. — Det er altsaa Resultatet. Men et andet Spørgsmaal: „*Kan den danske Folkekirke være tjent med disse Resultater?*“ hvad Fader benægtede; selvom en saadan Præst omvendte sig, „kunde han maaske være Præst for troende Mennesker, men overfor Verden? dèr vil han for bestandig have mistet al Respekt.“

Angaaende Hovedsagen: *Harboøre-Præsten og Valgmenighedspræsten* (Brücker) da er Resultatet, „at den første har faaet en eftertrykkelig Røffel, hvori han bl. a. er erklæret for en „umoden“ Præst, men er blevet siddende som Præst i sin Umodenhed for sine Sognefolk. — Men et værre Resultat er det, at vore Biskopper har fundet det formaalstjenligt at give ham Vind i Sejlene ved at erklære, at Læren om en evig Fortabelse ikke hører til det „fundamentale“ eller „grundlæggende“ for Kristendommen, hvorved hele Røflen bliver betydningsløs.“

Og med Hensyn til Pastor Brückers bespottelige Tale om „at drikke sig fuld i Jesu Navn,“ skrev Fader, at „Resultatet synes at være, at ogsaa dette kan taales i Folkekirken.“

Som endnu et Resultat anførte Fader, at „Pøbelpressen og en Del Præster, ikke mindst det gudelige M. i „Nationaltidende“, har saa underlig kønt kunnet slutte Kompagni i denne Sag i at være yderlig forbitret paa mig.

Morsomst er M., der som sædvanlig rider sine Volter efter Melodien: „Paa den ene Side og paa den anden Side“. Paa den ene Side glæder han sig over Øvrighedens Mildhed mod „den gamle Mand“, og paa den anden Side giver han den gamle Mand et af sine sædvanlige Æsel-spark. Han burde indskrænke sig til det sidste; thi det falder ham aabenbart mest naturligt.“

Naar denne Sag er omtalt saa udførligt, er Grunden, at den gav Anledning til megen uretfærdig Beskyldning mod Fader for at have villet „løbe fra sit Ord“, at have „sveget Sandheden“. Om det er lykkedes mig at vise det uretfærdige heri, maa Læseren selv dømme om. Men Aarsagen til, at den hele Sag endte i Uklarhed, maa søges i Faders medfødte Godmodighed, som gav sig et uheldigt Udslag i Eftergivenhed overfor Biskoppen paa et afgørende Punkt i Sagen, — og maaske i Biskoppernes Seen for meget paa deres biskoppelige Ære fremfor paa Kirkens Tarv.

Det har været mig pinligt at skrive dette bl. a. om min gamle Biskop, som jeg altid saa op til med Højagtelse som den Aandens Mand, han var, men jeg har følt det først og fremmest som min sønlige Pligt at værne om Faders Ære overfor Misforstaaelser og uretfærdige Beskyldninger.

Men nu Faders Mening om Biskopperne efter dette støvede Udfald af Sagen? — Den serverede han os en Dag ved Middagsbordet i følgende Bemærkning: „Jeg har paa mine gamle Dage faaet Lyst til at skrive en Doktorafhandling, Emnet skal være: *Hvad er en Biskop til?* og det skal resultere i: *Til Ulejlighed.*“

VI. FORHOLDET TIL UNIVERSITETET.

Det vil være Læserne bekendt fra 1. Bind, hvorledes Fader og *Johannes Clausen* i deres unge Præsteaar søgte Forbindelse med Studenterne for ogsaa blandt dem at begynde en Missionsvirksomhed.

Denne Interesse for Studenterne bevarede Fader til sin høje Alder.

I 1884 talte han efter Indbydelse i theologisk Samfund; og det er alt fortalt, hvorledes han ogsaa tog mod Indbydelse til Studentersamfundet.

I Marts 1892 stiftedes „*Studerterhjemmet*“ af ca. 100 Studenter af forskellige Fakulteter og forskellige kirkelige Anskuelser med det Formaal „at være et Samlingssted paa kristelig Grundlag“ for alle Studenter og særlig at give kristne Studenter Lejlighed til nærmere Samliv og Sammenslutning.“

Blandt Grundlæggerne var Student *Erling Rørdam*, Biskoppens Søn, som paa et Besøg i vort Hjem anmodede Fader om hans Støtte af Sagen. Fader saa i denne nye Bevægelse en Frugt af Livet i Danmark og anbefalede den til Menighedens Kærlighed som „en Gerning, der bør støttes af alle Guds Børn i Landet. — *Ræk Haanden til denne velsignede Gerning, at den kan blive en Velsignelse for hele vort Land og Folk.*“

Flere Gange har Fader talt i „*Studerterhjemmet*“, i 1895 over Emnet „Genfødsel, Omvendelse og Helliggørelse“. Ved en anden Lejlighed indledede han en Forhandling om „Daglig Omvendelse“, hvor han og Biskop *Rørdam* tog sig en Holmgang.

Ved „det nordiske Studentermøde med kristeligt Program“ i *Vadstena* 1895 var Fader til Stede og talte paa Udflugten til Bjerget *Omberg* ved Vettern. Sin Glæde over det nye Udslag af det vakte Liv udtalte han i sit Re-

ferat fra Mødet: „Hvor glædeligt dog nu at se Nordens Studenter strømme sammen i tusindvis fra Norge, Sverige, Finland og Danmark under Korsets Banner i Jesu Navn for at forhandle om Guds Riges Sager og glæde sig ved at mødes med troende Brødre! Her maatte ogsaa vi gamle Studenter kunne være med og glæde os med de unge. — Jeg rejste hjem med Tak til Gud for det Trosliv, der er naaet til Nordens Studenter siden mine Studenterdage, og med Glæde over at have faaet Lov til at være Vidne dertil.“

Da den gammeltestamentlige Kritik og den i Forbindelse dermed staaende Kristuskritik kom frem ved Universitetet, rejste der sig en stærk Modstand herimod baade fra grundtvigsk og Indre Missions Side.

Navnlig blev „Annexet“ Kamppladsen, hvor forskellige Præster baade fra Danmark og Norge tog til Orde.

I sit Foredrag „*Om Angrebet paa det gamle Testamente*“ tog Fader Sagen op til Forhandling ved et af Missionens Sommermøder, hvor han stemplede dette Angreb som „den gamle Rationalisme, der rører paa sig i ny Skikkelse.“

Senere kom der flere Indlæg fra hans Haand i denne Strid, navnlig efter Professor *Madsens* Tale ved Universitetets Reformationsfest 1894, hvori det bl. a. hedder: „Saa meget maa anses for vist, at der findes Unøjagtigheder og historiske Fejl i det gamle Testaments Meddelelser, saa at naar Apostlene henviste til saadanne Steder, har de fejlet.“

I Artiklen „*Professor Peder Madsen paa Gled*“ angreb Fader Professoren for hans Foredrag, navnlig fordi det deri hævdedes, „at Kristus og Apostlene har taget fejl.“ „Men dette skal Universitetet vide — skrev Fader —, at denne Bibelkritik afføder en *Universitetskritik* i

Menigheden —, og den afføder en *Præstekritik* i Menigheden, som fører til, at denne modtager enhver ny Præst med Mistro, og at mangen en ærlig ung Mand, belempret med denne sørgelige Bagage fra Universitetet, ingen Indgang kan faa i Menigheden.“

Professor *Madsen* undslog sig ved at svare i Annexet paa dette Angreb, da han fandt, „at Pastor V. Becks Skrivemaade ikke er skikket til Forhandling om alvorlige Ting,“ hvortil Fader føjede: „Professoren er vred, og det saa „alvorligt“, at det ikke passer til et Blad som Annexet. Det plejer der imidlertid ikke at komme noget godt ud af.“

Professoren havde imidlertid forlangt af Fader en Henvisning i Annexet til hans Svar i „Dansk Kirketidende“, hvorom Fader skrev, at det ikke var til nogen Nytte, „da det ikke indeholder saa meget som et Sandskorn nyt“, hvorimod han henviste til Pastor *Monrads* Svar, hvor denne tog til Orde paa læge Kristnes Vegne, som „kun vil have Valget imellem et af to: enten stoppe begge Øren for de kritiske Røster eller lukke sit gamle Testamente i og opgive at finde Støtte og Næring for sit Trosliv der. — Jeg fastholder, at Kristus, der har talt som intet andet Menneske, har haft baade sine Tanker og sine Ord i Orden, at han, hvis Erkendelsesliv ikke var svækket af Synd og gennemhullet af Ufuldkommenhed, hans Tale staaar ubetinget til troende, ogsaa hvor han benytter det gamle Testaments Historie. — Bekræfter han et Forhold historisk, er vi bundne til det som Historie. Det er ikke forsvarligt at sige: vi er ikke bundne til hans Benyttelse.“

I denne Artikel saa vel som i en senere af Pastor *Morten Larsen* om „Gud som de levendes og ikke de dødes Gud“ rakte Grundtvigianerne og Indre Mission hinanden

„Haand over den hellige Skrift som den, der har Myn-
dighed over os i Lære og Liv.“

Modsætningsforholdet til Universitetet kom stærkest frem ved „det kirkelige Møde“ 1896, hvor Dr. J. Nørregaard og Pastor Asschenfeldt-Hansen indledte Emnet „*Den hellige Skriffs Brug i Hjemmet.*“

Allerede i den sidste Indleders Tale anede man, hvad der vilde komme, naar der bl. a. blev sagt: „I Vaaben overfor alt, hvad der vil fordunkle vor gamle Bibels Livskraft og hellige Myndighed“ eller at „den moderne Bibelkritik er et af de Vaaben, hvormed Mørkets Fyrste søger at trænge Biblen bort fra Hjerte og Hjem,“ mens Taleren formanede til med den troende Fiskers Eksempel at „læse sin Bibel paa Knæ.“

Tonen var saaledes slaaet an i Indledningen, og i den følgende Forhandling mærkede man atter og atter, at et Uvejr var i Optræk; saaledes sagde Stiftsprovst Ussing: „Vi kan ikke vente med at læse Biblen, til Kritiken bliver færdig med sine „Resultater“. — Tror I, at det gamle Guds Ord vakler, fordi der er Sjæle, der har forvirrede Tanker?“

Dette var altsammen Lynglimt i Horisonten, indtil Fader viste sig paa Talerstolen. Der blev ganske stille i Forsamlingen som Vindstille før et Uvejr.

„Jeg kunde have Lyst til — begyndte Fader — at spørge de theologiske Professorer: Læser I eders Bibel paa Knæ? Gjorde I det altid, var I vist ikke saa kritiske, som I nu er. — Men hvad skal vi da gøre, naar vi træffer Uoverensstemmelser? Paa Knæ, min Far! Det kan se saadan ud, men det er mig, der læser fejl, Guds Ord kan ikke fejle; jeg har ikke Lov at hovmesterere min Bibel, saa den kun siger mig, hvad der passer mig selv.“

Derefter angreb Fader Præsteuddannelsen som man-

gelfuld, navnlig med Hensyn til at føre Studenterne ind i den hele Bibel. — „Saa vil Universitetet svare, at der ikke er Tid til mere, men dertil vil jeg svare, som der før blev sagt: Fy, skam jer! I kan dog ikke være bekendt at sige, at de ikke har Tid til at læse hele Biblen igennem, fordi de skal læse saa og saa mange tyske Snurrepiberier. *Paa Knæ, Professorer! for den hellige Skrift.*“

Dette Ord er sikkert det myndigste Ord, Fader nogen Sinde har talt, og det vil faa samme Plads i Indre Missions Historie, som Luthers berømte Ord i Worms har faaet i Reformationens Historie. Hvad ogsaa *Chr. Sørensen* antyder: „Det kan ikke nægtes, at en uomtvistelig Sandhed her blev sagt paa en saadan Maade, at den bed sig fast og blev husket, hvad den mulig ikke vilde være blevet, om den var blevet sagt paa en lempeligere Maade.“

Paa Forsamlingen virkede Faders Ord ganske overvældende, men paa sin vanlige rolige Maade satte han sig ned og lod Regnen skylle efter den elektriske Udladning; thi et Regnskyl blev det. Professor *Madsen* fik straks Ordet, og man mærkede, han var vred: „Jeg maa vel have Lov til selv at vide bedre Besked om mit Forhold til den hellige Skrift end Pastor Beck; og jeg tør sige, at den Følelse at være paa Knæ overfor den hellige Skrift har været mig en daglig Gæst fra min Ungdom af; jeg lader mig ikke afdisputere af selvbestaltede Dommere, at jeg fuldt ud kender den dybe Ærbødighed for den hellige Skrift.“

Derefter forsvarede Professoren den theologiske Undervisning ogsaa i det gammel-testamentlige Spørgsmaal og Kristi Forhold til den gamle Pagts Bogs historiske Side. et Forsvar, som dog forekom mange mat og ramte ved Siden af.

Paa flere virkede Tordenvejret Forfjamskelse, ogsaa blandt dem, der før havde angrebet den moderne Kritik.

De Slag, som derefter rettedes mod Fader, prellede fuldstændig af paa hans uforstyrrelige Ro, hvad hans Svar til Dr. *Nørregaard* viser, da denne efter Mødet sagde: „De fik nok paa Rygstykkerne i Dag!“ — „Det gør intet, blot man er tilstrækkelig tykhudet.“

Med dette sidste hentydede Fader til et Sammenstød den foregaaende Dag mellem ham og *Nørregaard*, og hvor *Nørregaard* ømmede sig stærkt, fordi han fik paa „Rygstykkerne“.

Var der nu end mange, der forskrækkedes over Faders myndige Ord, saa gjaldt dette i hvert Fald ikke *Johannes Clausen*. „Inderlig Tak — skrev han —, fordi du paa *Bethesda* havde Mod og Kraft til at træde op mod Professorerne. — Jeg har i disse Dage læst Luthers reformatoriske Skrifter. — Jeg kom til at tænke paa dig, paa din Djærvhed og Frygtløshed.“

„Dit Brev — svarede Fader — var mig en stor Glæde midt i Stormen — fra ingen anden vilde jeg hellere have dette Bifald end fra dig. Jeg sagde ikke andet end — som jeg synes meget spagfærdigt — „Paa Knæ for Guds Ord, Professorer!“ Men Universitetets Guder blev rasende; tre efter hinanden for op og ligefrem insulterede mig under vældig Applaus fra de forenede Unævnelige og Grundtvigianere.“

I et senere Brev skrev Fader om Kampen mod Kritiken: „Vi maa slaas for det Liv, som Herren har brugt os til at vække. Uden Kamp skal Satan ikke faa lagt det øde. Men jeg har godt Haab: Menigheden er nu vaagen og ved, hvad der forestaar. Den vil ikke blive overrumplet denne Gang som for 100 Aar siden.“

Det er netop dette sidste, Faders uforfærdede Ord har

betydet for Menigheden indenfor Indre Mission indtil denne Dag.

Blandt de theologiske Studenter vakte Faders Ord alt andet end Begejstring, de fleste harmedes paa deres Læreres og særlig Professor Madsens Vegne. En Tillidsadresse blev fremlagt til Underskrift; men da *P Madsen* fik Nys herom, frabad han sig den paa Forhaand.

Faders Angreb paa Universitetet vakte Opsigt ud over hele Landet; de fleste Blade omtalte og kommenterede det, ikke altid lige velvilligt, heller ikke lige viist, og Historier om Fader blev føjet til som Krydderier paa Suppen, bl. a. at han skulde have været oppe og „græde“ for Rørdam.

Pølsepinden, hvorpaa denne Suppe er kogt, er følgende: Under en privat Samtale med Rørdam kom Faders Angreb ogsaa paa Tale, og Biskoppen kaldte det „letsindigt,“ hvortil Fader svarede: „Det er det groveste, der endnu er budt mig, og jeg kræver bestemt, at De tager det tilbage og tror mig, naar jeg siger, det er mig en dyb Samvittighedssag.“ Hertil svarede *Rørdam*: „Ja, naar De siger det, saa tror jeg det.“ (Brev af 30. Nov. 1896 fra Fader til Clausen).

Her staar vi ved den egentlige Bevæggrund til Faders uforfærdede Angreb. Det var ham „en dyb Samvittighedssag“ at værne det vakte Liv imod den moderne Kritik, som han ansaa for en af de største Farer for Livet. Uden Frygt eller Personsanseelse angreb han, og naar det særlig kom til at ramme Professor Madsen, var det paa Grund af dennes store Indflydelse paa de vordende Præster.

Fader frygtede for en Sværm af bibelkritiske Præster, derfor talte han saa højt paa „Bethesdamødet“, saa det blev hørt i Menighederne som et alvorligt „Vær paa

Vagt!“ Og var han den Dag noget af en „ensom Mand“, saa havde han til Gengæld hele den levende Menighed indenfor Indre Mission bagved sig, og den har ikke glemt hans Ord.

Dette Opgør med Universitetet affødte en ny Tanke, nemlig om en Forandring af vor Præsteuddannelse fra „at være væsentlig anlagt paa det videnskabelige til væsentlig at være anlagt paa det praktiske: at uddanne levende Præster med aabent Øje for en Præsts Stilling til Livet, hvor dette er vakt.“

Tanken rummede ikke Foragt for Videnskaben, „den bør sættes saare højt af vordende Præster — skrev Fader —, men den maa kun indtage den *tjenende Plads*, Hovedsagen skal være *at uddanne troende Mænd til Præster*, og Maalet skal være: *at gøre disse Mænd skikkede til at passe ind i den levende Menighed* som de helliges Broder og Vejviser — men til som *Missionærer i den vantro Verden*.“

En saadan Uddannelse skulde dels være en theoretisk gennem Forelæsninger, hvor der særlig lægges Vægt paa grundig Kendskab til den hele Bibel, dels en praktisk, som „kun kan faas ude i Menigheden ved at færdes midt i denne, ved at deltage i Arbejdet sammen med og under en ældre levende, erfaren Præsts Vejledning.“

Disse Tanker blev yderligere understregede i *Johannes Clausen's* Skrift „*Er en Reform ved Uddannelsen af Præster ikke ønskelig?*“

Det positive Resultat af de to Ungdomsvenners Artikler blev en Adresse til Ministeriet om „en Kommissions Nedættelse til at bevirke en Ændring i den nuværende Præsteuddannelse.“

Denne Adresse kaldte Professor *Jacobsen* frem med Skriftet „*Om en foreslaaet Reform af den theologiske*

Eksamen," hvor Professoren viste sig som en bestemt Modstander af Andragendet.

I sin Anmeldelse af dette Skrift skrev Fader bl. a.: „Vi vil hverken Universitetet eller dets Professorer til-livs, men meget mere vil vi gerne bidrage til, at det kunde blive *en levende og frugtbar Planteskole for levende og frugtbare Præster for Menigheden*. — Men vi vil, at *det videnskabelige skal være saadan indrettet, at det ikke uddanner forlorne Videnskabsmænd, men levende Præster* — at *det videnskabelige ikke forkvakler de vordende Præster, saa at de ikke duer til at staa som forstaaende og forstaaelige Mennesker overfor Lægfolket*. Og her er det, at Skoen trykker ved Universitetsuddannelsen.“

Den Forbindelse, Fader i de sidste Aar havde haft med Studenterne, og særlig hans Angreb paa Univer-site-tet, bevirkede, at man havde Bud efter ham fra „Studen-terforeningen“, hvor han allerede tidligere havde holdt Foredrag om „Rationalismen“.

Da den tidligere omtalte *A. C. Larsen* skulde holde sit Foredrag i Foreningen om „Agnosticismen, et Blik paa Troens og Videns nuværende Valplads i Danmark“, ind-bød man Fader til „at overvære dette Foredrag og den efterfølgende Diskussion“ og — føjes der til i Indbydel-sen — „vi vilde sætte ganske særlig Pris paa, at De vil komme til Stede, idet vi anser det for at være af største Betydning for Spørgsmaalets rette Belysning.“

Fader var dog hindret i at komme. Derimod holdt han i 1899 sit Foredrag i Foreningen om „*Den Indre Mis-sion*.“

Med stor Klarhed og paa sin kendte friske og fængs-lende Maade skildrede han Missionens Tilblivelse, Kampe og nuværende Stilling i Kirken.

Som det senere blev fortalt, var Hensigten med dette

Møde at foranstalte en Hanekamp mellem de forskellige kirkelige Lejre, der alle var repræsenterede, ja endogsaa Katholikerne.

En saadan forargelig Kamp for et lattermildt Studenterpublikum forpurrede dog de kirkelige Modstandere blandt Tilhørerne, idet de med *A. C. Larsen* i Spidsen lagde for med et uforbeholdent Angreb paa Kristendommen i Almindelighed og Indre Mission i Særdeleshed. Følgen blev, at Repræsentanterne for de forskellige Lejre faldt hverandre om Halsen til Forsvar mod Angriberne.

Monrad og særlig Provst *Nordentoft* tog *A. C. Larsen* og Professor *Troels Lund* under Behandling, mens *Jens Busk* (Katholik) muntrede cand. mag. *Vilh. Rasmussen*.

Men nu rykkede Fritænkernes Reserve, Forfatteren *Mylius Eriksen* i Marken med et efter hans egen Mening velrettet Angreb paa Indre Mission, hvorledes den virkede fordummende paa Folk. Missionsfolkene har kun Interesse for deres Tro; besøger man dem paa Vestkysten for at studere deres Liv, faar man aldrig andet Svar paa ens Spørgsmaal end dette ene: hvordan har du det med din Tro? — „Saadan raaber de med Tro, som man raaber med Torsk paa Gaden.“

Denne Flovse vakte naturligvis Munterhed i Forsamlingen, og *Mylius Eriksen* følte sig utvivlsomt sejsr sikker. Men han glædede sig for tidligt. Da Fader nemlig replicerede tilsidst, sagde han bl. a.: „Angaaende *Mylius Eriksens* Paastand, at vi raaber med Tro, som man raaber med Torsk paa Gaden, vil jeg dog gøre Dem opmærksom paa, at vi regner vor Tro for mere værd end en Torsk, saa naar vi møder hverandre, saa — og her vendte Fader sig imod *Mylius Eriksen* — spørger vi ikke: *hvordan har din Torsk det, men vi spørger: hvordan har din Tro det?*“

Denne Anvendelse af „Torsken“ fremkaldte en øredøvende Latter, som gjorde Mylius Eriksen til en fuldstændig slagen Mand. Graa af Arrigskab udslyngede han nogle raa Beskyldninger mod Missionsfolkene paa Harboøre, hvad dog kun vi nærmest siddende kunde høre.

Da Latteren havde lagt sig, slog Fader brat over i dyb Alvor. „Vor Tro er blevet angrebet — sagde han — som noget, der fordærver Folk; nu skal jeg dog fortælle, hvad Troen kan udrette,“ hvorefter han fortalte den skønne Historie om en troende og vantro Fisker, der var kæntrede i Brændingen uden mere Udsigt til Redning end det Redningsbælte, den troende Fisker havde paa. Da tager han Bæltet af og rækker det til den anden med de Ord: „Tag du det, for jeg kan dø, det kan du ikke.“ Ved denne Troens Gerning blev den vantro Fisker ikke blot reddet i Land, men ogsaa ind i Guds Rige.

Under denne Fortælling var Forsamlingen ganske stille, og det var kendeligt, hvilket dybt Indtryk den efterlod. Og naar alt kommer til alt, var det maaske den, som bragte Fritænkeriet det største Nederlag den Aften.

— — —

Hvor Livet og Døden brødes, hvor de modsatte kirkelige Anskuelser mødtes, var man sikker paa at finde Fader paa Kamppladsen. Uforfærdet og uden Personsanseelse kæmpede han for sin Herres Sag. Drøje Hug faldt der, og mange gik saarede ud af Kampen for hans Sværds slag. Selv fik han vel ogsaa sine Saar, men han følte sig aldrig saaret. Efter en udkæmpet Kamp kunde han række sin Modstander Haanden, som havde de haft den fredeligste Passiar. Det gjaldt nemlig for Fader kun Sagen, aldrig Personen.

Dette viste han særlig, da Formandspladsen i Københavns Indre Mission overdroges Professor *P. Madsen*,

med hvem han havde udkæmpet den tidligere omtalte haarde Dyst om den moderne Kritik. Nu lykønskede han Missionen med sin nye Formand, „der er udrundet af Indre Missions Vennekreds og har vist, at han er blevet sit Udspring tro med et varmt Hjerte for Missionens Arbejde.“ — Til Lykønskningen føjede Fader „Haabet om, at dette Valg maatte bidrage til at bevare og fæstne det gode Forhold mellem Københavns og Danmarks Indre Missions Arbejde.“

Naar Pastor *Monrad* har kaldt Fader „den skrammerede Generalissimus“, er dette kun delvis træffende; Fader førte nemlig ogsaa andre Vaaben end det store Slagsværd.

Her blot et Eksempel. Ved et Møde i Stockholm, hvor nogle Sekterere var til Stede med hele deres forudfattede Mening mod Fader, talte han over Ordet: „Glæder eder over, at eders Navne er skrevet i Himlen“, og sagde bl. a.: „Himlen — hvor er det?“ Efter et kort Ophold fortsatte han med den hellige Glædes Inderlighed: „Himlen — det er min Frelzers Hjerte, der staar mit Navn skrevet!“ Da var Sejren vundet, med sin Frelzers Kærlighed havde han smeltet al Modstand hos dem, der stod sky og tilbageholdende overfor ham.

Saaledes var Fader, en Herrens Stridsmand, der kunde svinge Aandens Sværd mod Synd og Vantro, saa der stod Gny om hans Navn; men tolkede han sin Frelzers Kærlighed, smeltede han Hjerternes Trods.

MOD AFTEN

S idste Gang, jeg saa Fader rask, var ved min Ordination i Maribo 1. Maj 1901. Ingen af os skulde den Dag ane, at han to Maaneder senere skulde vende hjem fra Udlandet som en dødssyg Mand, saa munter og frisk var han. Ikke at han ventede nogen stor Præst af sin yngste Søn, men han glædede sig med Moder over atter at staa ved en Søns Indvielse under Bøn og Haandspaalæggelse til den Gerning, de selv havde viet deres Liv til.

Det var et helligt Øjeblik for mig, da gamle Fader lagde sin Haand velsignende paa mit Hoved i Indvielsesøjeblikket.

Intet syntes at kunne tage Glæden fra Fader denne Dag, end ikke Præstens Prædiken over Joh. Evg. 3 Kap. om „Røsten fra Himlen og Røsten fra Jorden“, hvor der blev langet et behændigt Spark ud til dem, der „samler sig om deres Høvding.“

Jeg sendte et stjaalent Blik til Fader for mulig at opdage Virkningen, men der var absolut intet at mærke, ikke den ringeste Bevægelse i Ansigtet, men gravalvorlig, som var han den andægtigste blandt alle Tilhørerne. Paa Hjemvejen kunde han dog ikke nægte sig den Fornøjelse at spørge om vor Mening om Prædikenen. Vi var dog mere

interesserede i at høre hans Mening, og paa vort Spørgsmaal svarede han: „Det var en Røst fra Jorden.“

Dagen efter rejste mine Forældre til *Karlsbad*, hvor Kuren syntes at have styrket Fader. Efter endt Kur rejste de som tidligere til *Brunnen*, hvorfra han sendte en Hilsen til Danmark. I denne var det dog kendeligt, at den mangeaarige Nyrelidelse havde tæret paa hans Kræfter. „Kuren i Karlsbad — staar der — har vel i Aar ikke haft saa stærk en Virkning som tidligere, hvilket jo er rimeligt; thi Hytten er jo nu gammel og ikke saa nem at reparere.“

Men Arbejdskraften og — Lysten var usvækket. „Pennen har arbejdet — føjede han til —, mens Munden holdt Ferie.“ Frugten af det Arbejde var foruden Redaktionen af Missionens tre Blade „En lille Julegave“ for det Aar og „Min Konfirmandforberedelse“.

Intet Under, at det kneb med Kræfterne; Fader var nu 71 Aar gammel, og det sidste Aar havde været meget anstrengende med omfattende Arbejde og store Kampe. Tilmed havde Nyreanfaldene været hyppigere; gentagende Gange var han blevet syg paa sine Missionsrejser.

Naar disse Anfald kom, var han hjælpeløs, hvorfor en af os altid ledsagede ham paa Rejserne.

Det var dog sjældent, at Anfaldene kom under Udøvelsen af hans Gerning. Skete det, kunde han blive ganske modløs. Saaledes maatte han engang afbryde sin Prædiken i Ørsløv og lade sig følge eller rettere bære hjem, saa voldsomme var Smerterne.

Da han var bragt til Sengs, meldte sig den stærkeste Anfægtelse: „Herren har ikke Brug for mig mere, han har vist mig ned af Prædikestolen,“ sukkede han med det mest forpinte Ansigtstudtryk.

Herren hjalp dog sin gamle Tjener over denne svære

VILHELM BECK

Stund. Efter et Par Timers Søvn var Smerterne ovre og Freden atter vendt tilbage til hans Sjæl.

Naar saadanne Nyreanfald var overstaaet, kunde Fader straks være munter og vilde med det samme have fat paa Arbejdet. Han yndede ikke Sengen.

Dette blev jeg Vidne til i Hadsund, hvor han skulde indvie Missionshuset. Om Eftermiddagen prædikede han i Kirken, men maatte straks efter gaa til Sengs paa Grund af stærke Smerter. Den tilkaldte Læge gav ham en Morfinindsprøjtning, som i Løbet af et Par Timer borttog Smerterne. Jeg sad ved hans Seng tilfældig med en Pibe i Haanden. Da Fader slog Øjnene op, saa han skiftevis paa mig og Piben og sagde: „Har du alene forpagtet Tobakken?“ Meningen følger af sig selv.

Lægen havde beordret, at Fader skulde blive i Sengen. Men den Slags Ordre blev sjælden efterfulgt. Klokkeren 6 om Aftenen stod Fader op og rejste hele Natten den lange Vej til Ørsløv for at overvære Oberst *Fermads* Møde næste Dag.

Dette er kun et Eksempel blandt mange paa Faders Udholdenhed, og hvorledes hans stærke Vilje trodsede Sygdommen atter og atter.

Men ogsaa her var en Grænse, og den naaedes under hans før omtalte Ophold i *Brunnen*.

Vendt tilbage fra en Bjærgtur fik Fader om Natten de voldsomste Smerter i Hjerteregionen. Af et Brev til *Clausen* ser man, hvor alvorligt Anfaldet var: „Jeg rejste saa rask til Schweitz og har haft dejlige Dage her. Men for en halv Snes Dage siden blev jeg syg af en Sygdom, som Lægen næppe kender. Frygtelige Smerter i Ryg og Bryst. Jeg er lige krøbet op af Sengen, og det første, jeg gør, er at skrive til dig, du kære Gamle. Det ser tvivlsomt ud, naar jeg kommer hjem, og det har set ud,

som om jeg skulde være den første af os to paa den store Rejse. Jeg synes dog nu at have lidt Haab om at bruges lidt endnu. Jeg skulde jo gerne til det store Møde i Slagelse.“

Efter dette Anfald fulgte nu alvorlige Dage, hvor Fader følte sig meget svækket, og som det fremgaar af Brevet, begyndte han at ane, det var mod Aften. Men hans Aand og Virketrang var endnu usvækket.

Efter ca. 14 Dage bedredes Tilstanden saa meget, at de besluttede at rejse hjem. Men min Søster, som ledsagede Fader og Moder paa denne Rjse som paa de tidligere, har fortalt, hvor frygtelig Hjemturen var. Fader var jo stadig meget svag og bevægede sig kun med stort Besvær; alt hvilede paa „Søster“, da Moders Syn var stærkt svækket.

Navnlig saa det helt fortvivlet ud, da de naaede Berlin. Haabløshed overvældede Fader. „Jeg vil blive her og dø,“ og kun ved Hotelværtens og hans Frues Opmuntring lykkedes det at formaa Fader til at fortsætte Rejsen. Da de var kommet i Toget, var Depressionen ovre; Hjertet var stimuleret, og Fader var igen livlig, som fejlede han intet.

I Gedser stødte Sekretær *Mads Lind* til og hjalp dem til Rette med alt, saa Resten af Rejsen gik nogenlunde.

Hvor var det svært at tage mod vore Forældre denne Gang. Mens de tidligere Hjemkomster altid havde været den store Glædesfest i Hjemmet, var vi nu alle grebne af den Tanke: det er mod Aften, og Dagen hælder. Det var umuligt at holde Taarerne tilbage, da Fader støtted til min Broder *Filip* blev hjulpet ud af Landauerer.

Det var Herrens gamle tro Tjener, der kom hjem for at tage Afsked med sit Livs Gerning og sine kære, inden han kaldtes ind til sin Herres Glæde.

Fader skulde ikke mere staa paa sin gamle Prædike-

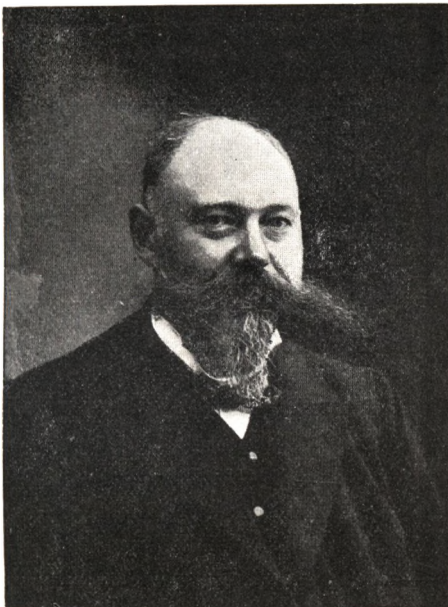
stol, og det saa ud, som skulde han heller ikke faa Kræfter til at deltage i Missionens Sommermøde i Slagelse.

Gud opfyldte dog hans Ønske, saa han den 16. Juli holdt sin sidste Prædiken her paa Jord fra *St. Mikkels Kirkes* Prædikestol.

Saa svag var Fader dog, saa han maatte hjælpes op paa Prædikestolen. Men da han saa begyndte sin Prædiken, skulde ingen ane, det var en døds-syg Mand, der talte; med hele sin gamle Kraft holdt han sin Prædiken, der var stærkt præget af den sidste Tids Oplevelser.

Med hele sin Indderlighed betoned han atter og atter, at Frelsens Tilegnelse sker „i *Enerum med Jesus*“.

Det var let kendeligt, at han selv kom fra *Enerum* med sin Frelser, naar han f. Eks. sagde: „Har du haft en streng Dag med Sygdom, Smerter og meget andet, som gør ondt, da maa du i *Enerum med Jesus*, at han kan udlægge alt dette for dig, saa at du kan se, at du trænger til alt dette for at faa prøvet din Tro, saa du i et ydmygt og troende Hjerte beholder Ordet om hans Naade... og i Taalmodighed venter paa, at „al Ting“, ogsaa det, som gør ondt, „tjener dem til gode, som elsker Gud.“

MADS LIND

At Fader selv mærkede, det var mod Afslutningen med hans Gerning, viser følgende: „Har du haft et Aandens Arbejde, som er lykkedes for dig, saa maa du i *Enerum med Jesus*, at han kan udlægge for dig, at dette var en Naade mod dig —, saa du i et ydmygt og troende Hjerte kun beholder Takken og giver ham den hele og fulde Ære derfor.“

SCT. MIKKELS KIRKE

(Stenders Forlag.)

Men stærkest mærkede man i Prædikenens Slutning, hvad der bevægede sig i Faders Sjel: „Der kommer dog en Dag — den sidste Dag paa Jorden. Skrækkeligt, om du da ikke er i *Enerum* med din Frelser! Skrækkeligt kun at være i *Enerum* med Døden — uden nogen Frelser — det er jo det samme som at være i *Enerum* med Djævelen. — Da nytter det ikke, at man er født i et kristent Land, nytter intet, om man har nok saa stor en Plads i de helliges Samfund og Kærlighed, om man har udrettet nok saa stor en Gerning i Guds Rige, om man har nok saa godt et Hjem, fuldt af Mennesker, som el-

sker en — de kan staa med Taarer i Øjnene og Farvel i Munden, de kan ikke følge dig — ene maa du gaa gennem den mørke Dør. Da gælder det, om du har lært at kunne undvære alt undtagen *Jesus*. Da gælder det, om Frugten af dit Liv er blevet, *at du i Enerum med Jesus i Dødsstunden kan høre ham udlægge for dig, at det er ham, din Frelser, som henter dig hjem.*“

Det stod klart for alle, at dette sidste var Faders daglige Opøvelse. Hvor gerne han end vilde fortsætte sin Gerning og blive i det Hjem, han elskede, blev det ham dog fra Dag til Dag mere klart, at det var blevet Aften for ham; som han skrev til *Clausen*: „Det er vist nu snart paa det sidste med mig, en underlig Fornemmelse, svær at sætte sig ind i. Saa meget stort og skønt at forlade. Tak, Ven, for de mange Aars Venskab.“

Trods Fader havde været syg om Natten, kom han dog til Sommermødets anden Dag. „I ventede mig, og saa maatte jeg jo komme.“

Her holdt han sit Foredrag om „*Forsoningen som Grundlag for Helliggørelsen.*“

Dette Møde blev den hellige Afskedsstund for Fader og Missionens Venner. Alle vilde trykke hans Haand i Følelsen af, at de ikke skulde se ham mere paa Jord. De helliges Kærlighed, som han havde kaldt „Storkorsets ædleste Ædelstene“, funkledede ham den Dag skønnere i Møde end nogen Sinde før, da den spejlede sin Glans i Vennernes Taarer.

De følgende Par Maaneder blev den stille Tid i vort Hjem. Fader var vel oven Senge indtil 8 Dage før sin Død, men meget afkræftet og kunde kun bevæge sig med stort Besvær. Aanden var frisk nok, men Legemet opslidt.

Denne Modsætning gjorde det saa svært for ham at forlige sig med Tanken om Opbrud. „Jeg har til Morgen

— sagde han en Dag — søgt at slutte en Akkord med Herren: han maa tage alt det øvrige Arbejde fra mig, blot han vil give mig Lov til at sidde her ved mit Bord og styre den Indre Mission; — men jeg er bange for, at han ikke gaar ind derpaa.“

Navnlig Tanken om Indre Mission gjorde ham Afskeden saa svær. Endnu syntes han, der var saa meget for ham at tage Vare paa. Dønningerne fra Syndfrihedssværmertiet havde endnu ikke lagt sig; Menighedsraadsloven var paa Trapperne; hvad vilde den betyde for det vakte Liv?

„Havde jeg Kræfter, som jeg har Lyst — sagde han en Dag —, vilde jeg tage Menighedsraadsloven under Behandling.“ Men han fik aldrig Kræfter dertil.

Det maa dog ikke have været kendt blandt alle Missionsvennerne, hvor svag Fader var; thi stadig strømmede det ind med Anmodning om Møder, saa han i Missions-tidende maatte meddele: „Nu kan jeg ikke. Kræfterne er borte, saa jeg kun med Besvær kan gaa nogle faa Skridt. Al Rejsen for Øjeblikket er en Umulighed. Har Herren mere Brug for mig og giver mig nye Kræfter til Arbejde, skal jeg straks melde mig til Tjeneste.“

Der blev kun to Arbejder tilbage for Fader: at lægge sin Livsgjerning, den Indre Mission, i andre Hænder og at lægge sig selv til Hvile i Herrens Haand.

Det gjaldt for ham at bevare Missionen i dens gamle Spor, hvor Herren havde vedkendt sig den. En demokratisk Forfatning var Fader en afgjort Modstander af, da den kun vilde give Kritiken og Sladdereren Vind i Sejlene. Talte man privat med ham derom, pegede han altid paa Dansk Missionsselskab med dets stemmeberettigede Kredsforeninger som et afskrækkende Eksempel.

Fader havde alt nogle Aar forud opfordret til at danne Kredsforeninger for Indre Mission for at samle alle dens

Venner til bevidst Ansvar og Virksomhed for den og for paa den Maade at sikre Missionen en fast Aarsindtægt, men — *uden Stemmeret*.

Denne Tanke slog dog kun daarligt an. I 1901 var der kun dannet ca. 100 Kredse.

Nu det var mod Aften, udsendte Fader sit Afskedsord til Missionens Venner med en indtrængende Paamin-delse om at være den Indre Mission tro:

Indre Missions Venner!
vil I nu være
Den Indre Mission
tro?

Det ser jo ud, som om mine Dage snart kan være talte. I hvert Fald er der ingen menneskelig Udsigt til, at jeg kommer til at optage mit gamle Arbejde med de stadi-ge Rejser for den Indre Mission. Og jeg ved ingen, som vil optage dette Arbejde. Mange Rejser har jeg gjort i mange Aar blandt eder og bragt eder Guds Ord. Mange Penge har I givet mig med hjem, mange Tusinder. Og disse Penge har været en væsentlig Betingelse for, at den Indre Mission har kunnet drives i det Omfang som hidtil.

Skal den mangle disse Penge ved min Sygdom eller Bortgang, mister den væsentligt sin Kraft, saa at den maa afskedige en betydelig Del af dens Arbejdere, og naturligvis ingen nye antage, til Glæde for dens Fjender og til Sorg for dens Venner.

Lad denne Sorg nu blive til *Troskab!*

Og Troskaben maa vise sig deri, at I sender de Penge, som jeg nu ikke mere kan hente hos eder.

Dette kan kun ske paa én fornuftig Maade — ved at oprette *en Masse Kredsforeninger* over hele Landet.

Det er jo en Skam, at den Indre Mission ikke har *1000 Kredsforeninger* (den har kun ca. 100). — Hvorfor?

Man siger, fordi disse ingen Valgret har. Kære Venner! hør eders gamle Vens Raad, maaske mit sidste: *Forlang aldrig denne Valgret*. I vilde ødelægge den Indre Mission dermed og gøre det umuligt at være baade Bestyrelse og Missionær, naar al Kritiken og Sladderen blev lukket ind. — Herren har i de mange Aar velsignet den Indre Mission i dens nuværende Skikkelse. *Tag ikke Velsignelsen fra den!*

Opret Kredsforeninger — ikke for at faa Magt — men af *Kærlighed til Missionen* — af *Kærlighed til Guds Rige* — af *Kærlighed til Jesus og hans dyrekøbte Menneskers Frelse!*

Kredsene kan ordnes ganske frit: med bestemte indtegnede Bidrag aarligt, eller om man hellere vil lade det være frit, hvad enhver efter Lejlighed vil yde — blot der er *en Formand*, til hvem enhver kan bringe sin Gave, og som kan indsende Gaverne.

Saa, Venner! lægger Herren paa denne Maade den Indre Missions Fremtid i eders Haand.

Endnu en Gang mit store Spørgsmaal til eder:

Indre Missions Venner!

vil I nu være

den Indre Mission

tro?

Vilh. Beck.

Dette Afskedsord blev modtaget som den gamle Vens Kærlighedsord til Venneflokken, værnede om Troskaben, forøgede Offerviljen og har indtil denne Dag holdt Tanken om demokratisk Forfatning borte fra Missionen.

Advarslen mod demokratisk Forfatning havde Fader samme Aar begrundet med, at „da Gud vilde oprette sit Rige her paa Jorden, sendte han ikke en Rigsdag af Engle herved, men han sendte sin Søn som *Enevoldskonge* over

sit Folk. Og dette bør afspejle sig i alle Styrelser af Guds Riges Anliggender.“

Mens den ovenfor anførte Hilsen blev offentliggjort inden Faders Død, efterlod han ved sin Bortgang en Afskedshilsen til Bestyrelsen, hvor han bl. a. indtrængende bad dem: „Gør endelig *saa lidt Forandring* som muligt i Missionens Ordning. Herren har vedkendt sig Arbejdet vidunderligt i den Ordning, som nu er 40 Aar gammel. Lad det ikke blive glemt, men lad det have Myndighed til at skyde alle personlige Meninger og Paafund til Side.“ Og om Bestyrelsens Stilling til Missionæerne mindede han om at vise Frisind. „Bestyrelsen maa ikke være deres Herskere i første Linje, men først af alt deres Brødre og Venner.“

Angaaende Missionens Blade var det hans Ønske, at Pastor *Bjarnesen* skulde overtage Missionstidende og Pastor *N. P. Madsen* „Annexet“.

Disse „Tanker til Henstilling“ sluttede Fader med:

„Bliver dette mit sidste Farvel til eder, saa Farvel med inderlig Tak for det Venskab, jeg fandt iblandt eder og den Kærlighed, I altid har vist mig, for hver en god Stund, vi sad sammen i Herrens Gerning. Og jeg mindes kun gode Timer.“

Saaledes opgjorde Fader det Bo, han for 40 Aar siden var sat til Husholder over, lidet anende dengang, hvilken Rækkevidde og kirkelige Betydning den betroede Gerning skulde faa.

Da han i 1901 skrev sine „Livserindringer“, laa hele dette vældige Arbejde i Guds Naades Lys for hans Blik. „Naar jeg ser tilbage paa disse Erindringer fra mit lange Liv — skrev han — saa samler jeg det altsammen, stort og smaat, som lutter Erindringer om Guds uforskyldte Naade og mangfoldige Velgerninger imod mig — samler

sig i det gamle Ord: Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade imod mig har ikke været forgæves.“

I Tilslutning hertil skal føjes Provst *L. Kochs* Udtalelse: „Indre Mission har udrettet store Ting i Kirken, og ligesom i sin Tid Grundtvigianismen har den ogsaa haft Indflydelse paa mangfoldige, der ikke har staaet i nogen egentlig Forbindelse med den, saa de dog arbejder paa den Maade, som den har anvist.“

Dette store og for vor Kirke saa betydningsfulde Arbejde skulde nu glide over paa andre Hænder, og Indre Missions velsignelsesrige Fortsættelse i de mange Aar siden Faders Død har vist, at han forstod det, der er større end at organisere og styre, nemlig at overflødiggøre sig selv, saa Indre Mission som Herrens Gerning kunde fortsættes af andre til Livets Vækkelse og Bevarelse i en kommende Slægt.

Men nu det andet Arbejde: at lægge sig selv til Hvile i sin Frelzers Haand? Selv om dette hørte hjemme i Hjertets Løndom, kom Fader dog atter og atter med Ytringer, der viste, at dette Arbejde optog ham Nat og Dag.

Med sin Trang til altid at faa Klarhed over Tingene ønskede Fader at faa ren Besked om Sygdommens virkelige Tilstand og spurgte derfor vort Hjemms mangeaarige Ven Distriktslæge *Krohn*: „Er denne Sygdom til Døden?“ „Ja, Vilhelm, det er Døden,“ svarede Krohn, men paa den inderlige og fortrøstningsfulde Maade en troende Læge kan sige det til en troende Patient.

Tanken om Døden vakte særlig to Spørgsmaal hos Fader: hvordan det er at dø og Tilstanden mellem Døden og Opstandelsen.

Tilfældige Ytringer viste, hvorledes disse Tanker optog ham. Saaledes sagde han efter Opvaagnen fra en Be-svimelse: „Jeg troede, det var Døden; er Døden ikke

andet, saa er det jo let at dø.“

Men det var dog særlig Tanken om Tilstanden mellem Døden og Opstandelsen, der optog ham.

Det er kendt, hvorledes han tidligere havde betragtet denne som en Søvner.

Nu han selv stod foran Døden, var det, som denne Opfattelse ikke fuldt tilfredsstillede ham. Han vilde helst, om det var saaledes, men Tvivlen meldte sig atter og atter.

Saaledes sagde han en Dag, jeg sad ene med ham: „Blot jeg vidste, hvordan der er bagved Forhænget.“

Jeg mindede ham om Ordet: „Salige er de døde, der dør i Herren,“ og føjede til: „Maa det ikke være et Guds Barn nok, at Frelseren kalder det Menneske saligt, der dør i Troen paa ham?“ „Jo, — svarede Fader — men der staar, at deres Gerninger følger dem, og saa synes jeg, det maa være svært at være bevidst efter Døden.“ Jeg kunde kun minde om, at den, der dør i Herren, har alle sine Gerninger overskyggede af Frelserens Kors.

Det var jo kun lidt, jeg ganske unge Præst dengang kunde sige til et gammelt erfarent Guds Barn; men det staar for mig som noget underlig skønt hos Fader, at han med de mange Aars Erfaring vilde tale med sin unge Søn om dette Spørgsmaal, der optog ham tidligt og silde.

DISTRIKTSLÆGE KROHN.

Men endnu mere talte han med min Broder *Filip* om alt det, der rørte sig i hans Sjæl, og min Broder fik Naade til at hjælpe ham over meget af det, der var ham svært, som han sagde til Moder: „Filip kan tale saa godt med mig, naar vi kører i Haven.“

Fader skulde nemlig saa meget som muligt i frisk Luft og blev derfor daglig kørt i en Rullestol, som Professorinde *Madsen* havde sendt ham.

Naar han kørte i Haven, som den Eftersommer stod i særlig skønt Flor, meldte Afskedstankerne sig, Afsked med os, han elskede, Afsked med Hjemmet, det sidste Farvel til Blomsterfloret, og da listede Taarerne sig stille ned ad hans Kinder. Fader havde altid været en stor Blomsterelsker, og særlig Rosen var hans Yndlingsblomst. Naar han derfor paa sin daglige Køretur kom til Rosenbedet, maatte vi altid standse; han maatte rigtig betragte dem inden Afskeden, og da kunde han udbryde: „Hvor er I dog smukke! men jeg tror, de er meget smukkere dèr, hvor jeg snart skal hen,“ og saa meldte Taarerne sig igen.

Der var noget, som Faders travle Virksomhed ikke havde levnet ham megen Tid til, nemlig *Stilheden*. Ofte havde han savnet den. „Paulus maatte være stille i tre Aar efter sin Omvendelse, før han tog fat paa sin store Præstegerning, og jeg — en Dværg ved Siden af denne Kæmpe — fik ingen Stilhed, men maatte straks i Arbejde.“

Men den Stilhed, Arbejdet ikke levnede ham, gav Gud ham gennem Sygdommen.

Under et alvorligt Sygdomsanfald i Karlsbad 1897 skulde Fader først prøve Stilheden. „Jeg fandt, hvad jeg længtes og sukkede efter — skrev han —. Og hvor gruelig, hvor tung har denne Stilhed ikke ofte været for mig nu, jeg fik den.“ De mange Tanker om afsluttet Arbejde

eller udueligt Arbejde gjorde Stilheden saa forfærdelig for ham. Men „vær stille, *ganske stille!* lød bestandig Herrens Svar til mig — du har manglet Stilhed i dit Liv. — Og jeg har erfaret, at ved saaledes at blive stille for Herren i Tillid til hans Visdom og Naade blev der Styrke i min Sjæl til at tie og bide paa Herrens Time og Afgørelse.“

Denne Stilhed i Karlsbad 1897 blev Forskolen for Fader til Stilheden under hans sidste Sygdom, hvor han „ene med Herren skulde modnes til *den sidste store Stilhed*, den sidste stille Nat, hvor alt mørknes og bliver stille omkring os.“

I Stilheden søgte Fader sin Styrke i Herren. Flere Gange kørtes han i Rullestolen over i Kirken for at styrkes ved Herrens Bord. Sidste Gang var d. 8. September, et af de skønneste Øjeblikke i mit Liv, da vi alle knælede med Fader og Moder ved Nadverbordet, Fader for at styrkes til „den sidste store Stilhed“, vi andre for at hente Herrens Kraft til at „være stille“, naar det svære Øjeblik kom.

Da Altergangen var forbi, standsede Fader midt i Kirken, og med stærk og mandig Røst sagde han: „*Vær tro indtil Døden, og du skal faa Livets Krone.*“

Dette blev Faders Afskedsord — hans sidste Prædiken til den Menighed, han elskede, og med Smil gennem Taarer forlod den gamle Præst for sidste Gang det Guds Hus, hvor hans Røst havde kaldt de mange til Retfærdighed.

Da vi kom hjem, sagde en af Faders Venner: „Det var godt, du kom derover, de var saa glade ved at se dig.“ „Saa! — svarede Fader med det gamle Glimt i Øjet — de græd dog alle sammen.“

En af Faders Prædikener har til Overskrift „*At leve*

i Skønhed“. Tankerne heri var ikke tomme Theorier, men fremgaaede af hans eget Livs Stræben.

Naar jeg nu ved Nedskrivningen af denne Levneds-tegning ser tilbage paa den Del af mine Forældres Liv, jeg har været Vidne til, maa jeg samle det hele i „*Et Liv i Skønhed*“.

Om jeg da ikke har set noget i deres Liv, som ikke var skønt, noget, som vidnede om, at de ogsaa var Syn-dere, der trængte til Naaden? Da vil jeg svare, den Guds Naade, vi saa virkeliggjort i deres Liv, skjulte alt andet for vore Blikke, og derfor blev hele deres Færd et Liv, hvor Guds Riges Skønhed spejlede sig.

Om deres Ægteskab vil jeg anvende et Ord fra en af Faders Brudetal: „Manden skal være Kvindens Hoved, men Kvinden skal være Mandens Hjerte.“

Saaledes var Forholdet mellem mine Forældre, Fader var Hjemmets Overhoved, og det var utænkeligt, at Moder traf nogen Bestemmelse uden i Samraad med ham.

Men var han „Hovedet“, saa var Moder „Hjertet“, der gav „Hovedets“ Tanker og Planer, ja Liv og Gerning In-derlighed og Varme.

Hvor træt Moder end var under Faders sidste Syg-dom med al dens Uro og søvnløse Nætter, og hemmet som hun var ved sit svage Syn, var hun dog bestandig den trofaste og velsignede Hustru, der i alle disse lange og trange Dage var sin Mands „Hjerte“.

Moder var jo selv den prøvede Kvinde, forsøgt i svære Sygdomme og andre Trængsler, men hun havde erfaret, at den, der søger ind til Gud i sin Trængsel, skal ikke søge forgæves, hvad følgende Brev vidner om: „Det er tungt med Sygdommen . . ., og dog maa vi takke Gud, at han paaminder os, og det paa saa mild en Maade. — Hvor gerne vilde jeg berede mit Hjerte til en Bolig for

den Herre Kristus, men der bor endnu saa meget ondt derinde, og dog vil den kære Herre tilstede ogsaa mig at komme og tilbede ham.“

Og styrket af Gud i sine Trængsler kunde Moder vidne for andre: „Jeg ved af egen Erfaring, at der kan komme Trængsler og Modgang i vort Liv, overfor hvilke man staar ganske magtesløs. Men jeg ved, at naar jeg har lagt mig ved Nadverbordet, ved Korsets Fod, saa har jeg lagt min Byrde dør og har ikke taget den tilbage mere.“

Denne prøvede Kvinde, forsøgt i Trængsler, men med Erfaringen af Guds Naade i det altsammen, sad saa trofast og udholdende ved sin syge Mands Side, og ved sit sagtmødige og stille Væsen hjalp hun Fader til at „blive stille for Herren“ i den sidste store Prøvelse foran Paradisets Dør.

Og Fader forstod det. Det kom frem ikke i højstemte Lovord over Moder, men i skøn og betagende Inderlighed, da han tog hendes Haand og med sit skønne Blik hvilende paa hende samlede hele deres lykkelige og harmoniske Ægteskab i det kendte Salmevers:

Giv os, o Gud,
vi paa dit Bud
maa leve saa tilsammen,
at vi hos dig
evindeligt
i Himmerig
kan faa din Glæde. Amen.

Det var atter et af disse hellige Øjeblikke under den svære Sygdom, hvør vi fik Lov at se, hvad Maalet havde været for mine Forældre i deres 40 Aars Ægteskab: at dette maatte være en Forgaard til Livet hjemme hos Gud.

Faders stadig tiltagende Afkræftelse gjorde det imidlertid nødvendigt at faa en kyndig Sygeplejerske, da Moders og „Søsters“ Kræfter ikke i Længden kunde slaa til,

hvorfor min Hustru, som i vor Forlovelsestid var Sygeplejerske i København, opgav sin Stilling for helt at ofre sig for Fader.

Han var inderlig taknemmelig for sin Sygeplejerske. „Aldrig havde jeg drømt om at blive passet saa godt,“ udbrød han en Dag.

FADERS SYGEPLEJERSKE

var i vort Hjem under det meste af Faders Sygdom og med stor Opofrelse hjalp med at vaage om Nætterne og tilberede den særlige Mad, Faders Sygdom krævede.

Og hvor var Fader dog taknemmelig for hver en lille Haandsrækning, han kunde se saa mildt til os eller lægge sin Haand saa kærligt paa vort Hoved.

Hvert et Besøg af de faa, der kom til Ørsløv den Som-

Forklaringen skal dog ikke alene søges i min Hustrus grundige Uddannelse i 4—5 Aar under Professor *Studsgaards* kyndige Ledelse, men fremfor alt i hendes datterlige Hengivenhed for Fader. Hun var hans gamle Konfirmand og nu hans Svigerdatter med en Datters hele Plads i hans Hjerte.

I denne Forbindelse skal endnu nævnes min Søsters mangeaarige Veninde, Frk. *Emilie Lund* fra København, der

mer, var ham en Opmuntring. *Pontoppidan* var der, saa ofte hans Arbejde levnede ham Tid, han hørte jo med til den store Indhøst for Guds Rige i Ørumtiden.

Men navnlig det sidste Møde mellem Fader og *Johannes Clausen* var gribende. Med hele sin varme Kærlighed vederkvægede denne Ungdomsven Fader. Og vi forstod nu bedre den store Betydning, de to Venner havde haft for hinanden i deres unge Dage.

Mest betagende var dog det Øjeblik, da *Clausen* sang den norske Digter *Peter Dass'* Svanesang:

Om alle mine Lemmer
var fuld af idel Sang,

særlig da han kom til andet Vers:

Se, skal jeg alt fortælle
fra mine Ungdomsaar,
hvad Skæbne og Tilfælde
mig da for Haanden var,
jeg kan dog andet ej
end i Forundring falde
ved Guds Husholdnings Vej.

EMILIE LUND

Det Smil gennem Taa-
rer, hvormed de to Venner da saa paa hinanden, fortalte mere end mange Ord, hvilke dyrebare Minder om et vel-signet Samarbejde der nu myldrede frem for deres Tanke.

Blandt de faa, der besøgte Fader, var den grundtvigske Præst Pastor *P. Rønne*, hans Skolekammerat fra Slagelse og mangeaarige Nabopræst. Han talte saa mildt og kærligt til Fader om Døden: „Det er jo kun det ene Skridt over Dørtærskelen, saa skuer du al Herligheden.“

Professor *P. Madsen* var et Par Gange i vort Hjem, et Besøg, som Fader var særlig glad for, da det umiskendeligt vidnede om, at al Misstemning fra „Bethesdamødet“ var bortvejret. Hver Gang medbragte han Frugt fra sine Drivhuse paa Vedbygaard. „Det er fra min Hustru,“ blev der tilføjet som et stille Vidnesbyrd om, at Bitterheden ogsaa dèr var borttaget.

En københavnsk Journalist traadte en Dag uventet ind ad Døren og fik selvfølgelig samme gæstfri Modtagelse som alle andre, men at faa Fader i Tale lod sig ikke gøre; men saa kom det gamle friske Humør op i Fader; trods Lægens Forbud fik Journalisten Foretræde, hvor Fader holdt følgende Tale: „De maa ikke tale til mig, det har Lægen forbudt, men for at De ikke skal have rejst for-gæves, saa ser jeg saadan ud; derfra og dertil (her pegede Fader fra Hoved til Hjerte) er det godt nok; men herfra og dertil (fra Hjerte til Fodsaal) duer det ikke mere.“ Og dermed var den Audiens forbi.

Den næste Dag stod der en meget velvillig Artikel i Avisen baade om Fader og vort Hjems Gæstfrihed.

Naar Faders Kræfter slog til, kom Samtalen ofte ind paa hans Livsgerning og de Kampe, han maatte igennem. Saaledes gled en Dag Samtalen ind paa det før omtalte skarpe Sammenstød med Universitetet: „*Jeg siger Gud Tak* — sagde Fader —, *at han gav mig Kraft til at sige: paa Knæ for Biblen, Professorer.*“

Denne Udtalelse af Fader med Bevidstheden om, at han snart skulde træde frem for sin Herres Aasyn, maa være tilstrækkelig til at slaa den Historie ned, at Fader skulde have angret sit Ord paa „Bethesdamødet“.

Som Dagene gik, svandt Kræfterne mere og mere. Sidste Gang, Fader var oven Senge, var 8 Dage før hans Død. Det var hans sidste Arbejdsdag, idet han dikterede det

lille Stykke „Døren paa Klem“ til „Julegaven“ for det Aar.

Dermed var hans Livsgerning sluttet; nu stod kun tilbage, at Herren lagde den sidste Haand paa sit Værk i Faders Sjæl.

Men Fristeren var ikke færdig med sine Forsøg paa at skille Herren og Tjeneren.

Lørdag d. 28. September blev den store Kampdag mellem Lysets og Mørkets Fyrster, vel den sværeste Dag for Fader, inden Paradisets Dør aabnede sig paa lette Hængsler for ham.

Vi stod alle tavse om hans Leje, en mørk Skygge bredte sig over hans Ansigt, som fortalte os om Kampen i hans Sjæl, da han plusdelig siger: „Jeg kan ikke se Jesus“; lidt efter gentog han: „I kan tro, det er svært ikke at kunne se Jesus.“

Da svarede en af os: „Husk paa Frelserens Ord fra Gethsemane: tag mig, men saa skal du lade disse gaa.“*)

Det var, som dette Ord bragte Lys i Mørket; med sit alvorlige Blik vendt imod os sagde Fader: „Sig endnu en Gang, hvad Jesus sagde.“

Nu var Fristerens Magt brudt, Freden vendte tilbage, og atter kunde Fader se sin Frelser som den, der ikke vilde slippe ham, før han havde fuldkommet alt, hvad han havde tilsagt ham.

Søndag Aften begyndte Dødskampen, Legemets Kamp mod Sjælens Frigørelse. Det var svært at se paa for de omkringstaaende. Legemet reagerede stærkt og blev ofte gennemsitret af voldsomme Smerter. Men under denne Kamp mellem Sjæl og Legeme gav Jesus sin Ven salige Øjeblikke, da han lod Forhænget glide til Side, saa Fader

*) Et Ord, som Fader engang havde udlagt som talt af Jesus til Satan, hvor han lod sig gribe af Djævelen paa Betingelse af, at denne skulde lade alle Mennesker gaa.

skuede ind i den Herlighed, som ventede ham; dør saa han Salomon og andre hjemgangne hellige for i næste Øjeblik at se Engle svæve hen over hans Leje. Da udbrød han med høj Røst: „*Løft mig op, op, højere op, saa vil disse Engle flyve med mig!*“

Da det gryede mod Dag d. 30. September, var Striden udstridt. Idet Fader rakte Hænderne ud til sine kære, sagde han med Fryd i Stemmen: „Farvel, Farvel!“ og med Jesusnavnet paa sine Læber blev han paa Englehaand baaret ind i Guds Paradis. Og paany blev Frelserens Ord stadfæstet: „Den, som holder mine Ord, skal ikke evindeligt se Døden.“

Om Morgenens bragte Telegrafens det Budskab ud over Landet: „Vilh. Beck død d. 30. September Kl. 5²⁰ Morgen.“

Mens Telegrafens kun kort meddelte Kendsgerningen, bragte Moders Bekendtgørelse den trosfyldte Meddelelse: „Min kære Mand Johan Vilhelm Beck sov hen i Troen paa den Frelser, der har velsignet ham til al hans Gerning i Guds Rige.“

Der var næppe nogen Avis i Danmark, som ikke bragte en Nekrolog over Fader, naturligvis forskelligt prægede efter Bladets Aand, men saa godt som alle mødtes i en fælles Anerkendelse af Faders Betydning for vor Kirke. Kun ét Blad — et københavnsk Smudsblad — kunde heller ikke ved denne Lejlighed fornægte sin kyniske Tilbøjelighed til at trække Faders Navn gennem Gemenhedens og Bagvadskelsens Mudderpøl.

Her skal blot gengives enkelte Bladudtalelser.

Saaledes skrev „*Berlingske Tidende*“: „Naar en Kirkehistoriker sætter sig til at skildre den danske Kirke i det 19. Aarhundredes sidste Menneskealder, vil han sætte Vilh. Becks Navn og Gerning i første Række. — Hele hans Liv har været et Liv i Arbejde. — Hvad han

har kunnet overkomme som Prædikant, Sjælesørger, Forfatter, Organisator og Bestyrer af den vidtforgrene Virksomhed, er fænomenalt.“

Selv „Socialdemokraten“ sænkede Kaarden ved Faders Død. „Vi har altid — skrev den — staaet som Vilh. Becks uforsonlige Modstander. Men det kan siges om ham, at han paa sin Maade var en helstøbt Personlighed, der ikke gik paa Akkord, en Karakter, der rigtignok væsentlig havde sin Styrke i Snæversynethed og aandelig Plumshed, men som dog indgød en vis Respekt ved sin haardnakkede Overbevisning og djærve Kraft.“

„*Agrardagbladet*“ sammenlignede Faders Betydning med Grundtvigs: „Hvad Grundtvig i sin Tid var for vort folkelige Liv herhjemme, er Beck blevet for det religiøse.“

Blandt Dagbladene skal endnu nævnes det grundtvigske „*Sorø Amtstidende*“, hvis Redaktør ogsaa ved denne Lejlighed viste sit venlige Sindelag mod Fader: „Der bliver i dansk Kirkeliv en tom Plads paa det Sted, hvor Vilhelm Becks stærke og myndige Skikkelse har staaet i 40 Aar. ... Naar han stod paa Prædikestolen, og Ordene med den ham egne naturlige Veltalenhed føjede sig i Kæde, og han tidt i stærke Udtryk — ofte syntes de unødige stærke — prædikede Omvendelse og Tro, da følte man, at man stod overfor en ejendommelig helstøbt Person, der satte sin Sag over alt... Alle maa indrømme, at han i religiøs Henseende har haft en overordentlig Betydning for store Dele af den nulevende Slægt og for hele Udviklingen af dansk Kirkeliv i de sidste Tiaar.“

Chr. Sørensen tegnede i „*Missionstidende*“ med korte og klare Udtryk et træffende Billede af Fader: „Et Liv i urokkelig Tro, utrætteligt Arbejde og aldrig svigtende Kærlighed til Herrens og hans Folks Sag er afsluttet,

Guds Riges frygtløse Stridsmand, Herrens tro Tjener, hans helliges fuldtro Ven er kaldet herfra.“

Paa Spørgsmaalet, „hvad det var, der gjorde, at Pastor Vilhelm Becks Liv kom til at gaa i de store Baner“, svarede *N. P. Madsen* i „*Annexet*“: „Det var den *enfoldige og klippefaste Barnetro paa Guds Naade i den korstfæstede og opstandne Jesus Kristus*.“ Vel „havde han et klart Hoved, enestaaende Talegaver, stor Slagfærdighed, betydeligt Styretalent, enorm Arbejdskraft, et ikke almindeligt Vid og Lune. Men det, der helligede alt dette til Herrens store Tjeneste, var hans urokkelige Tro, der paa en Gang gjorde ham til en Kæmpe, der kunde slaa drøje Slag..., og et Barn, der hurtigt kunde glemme alt smaat og smile baade sine Venner og Fjender saa mildt i Møde. Denne Tro var Haanden, ved hvilken han annammede saa meget af Naadens Fylde, saa han bestandig havde nok at give baade mundtligt og skriftligt.“

Ved det Aars kirkelige Møde udtalte Provst *Fenger*, der prædikede i Faders Sted: „Gud har bortkaldt den Tjener, til hvis Røst mange af os har lyttet med Glæde, den Tjener, hvem hele den danske Kirke staar i dyb Taknemmelighedsgæld til... Den danske Kirke har i Vilhelm Beck mistet en af sine bedste, nidkæreste og virksomste Tjenere.“

Endnu skal her anføres Biskop *G. Kochs* Omtale af Fader i sin Bog „*Præst og Menighed*“: „*Vilhelm Beck* var ikke blot Præst, men Kirkehøvding, ubestridt Fører... et kirkeorganisatorisk Talent af Rang, fremragende Journalist, først og sidst en stor Prædikant, blændende klar i sine Dispositioner. Det er, som rørte han ved Teksten med en Tryllestav, og straks springer der et Thema frem. ... Krigsmand var han, altid slagfærdig og rede til en Dyst..., rolig i sin Bedømmelse af Kampstillingen, i Stand

til at uddele drøje Hug..., men ogsaa at afvæbne sin Modstander med en harmløs Vittighed, saa Salen rungede af Latter."

Dagene før Faders Begravelse blev de travle Dage. Som Hjemmet havde været det gæstfrie i Faders Liv, skulde det ogsaa være det ved hans Død overfor de mange, som kunde ventes til Begravelsen.

BEGRAVELSEN I ØRSLØV

Vi maatte beundre Moders Udholdenhed, vi mærkede intet til hendes fremrykkede Alder eller Overanstrengelse ved Faders lange Sygdom; hun var til Stede over alt i Huset og forestod selv hele Forberedelsen, som var hun endnu i sin bedste Arbejdskraft.

Og saa kom den svære og dog saa fredlyste Dag, vel-signet af Herren og de mange Venners trofaste Kærlighed.

Tilstrømningen blev langt ud over Forventning; ingen har sikkert nogen Sinde været Vidne til en saa mægtig

Begravelse. Følget ansloges til c. 6000, hvoraf c. 200 var Præster. Da Kultusminister *I. C. Christensen* var hindret i selv at give Møde, lod han sig repræsentere ved Departementschef *Holm*.

Paa Grund af det store Følge maatte det opgives at holde Begravelsen alene fra Kirken, hvorfor Højtideligheden begyndte i Haven, hvor der taltes fra Verandatrappen. Derefter fortsattes der i Kirken, som kun kunde rumme en lille Brøkdal af Følget, for saa at slutte ved Graven, hvor min Broder Filip foretog Jordpaakastelsen.

Repræsentanter for forskellige kirkelige Virksomheder bragte Hilsner, Professor *P. Madsen* fra Københavns Mission, Pastor *Busch* fra dansk Missionsselskab, og paa Missionærernes Vegne nedlagde Missionær *H. Chr. Beck* en Sølvkrans paa Faders Baare. Desuden var der sendt seks Sølvkranse dels fra Ørsløv, dels fra andre Menigheder i Landet foruden flere Vognlæs Blomsterkranse og Dekorationer.

Den røde Traad, der gik gennem de mange Taler, var *Johannes Clausens* Ord: „*Du savnes, Vilhelm, og din Plads staar tom.*“

Biskop *Rørdams* Tale var utvivlsomt den, der gjorde det stærkeste Indtryk. Ud fra Herrens Ord om Paulus: „Han er mig et udvalgt Redskab“ skildrede han Fader som den, Gud havde udvalgt til at „bære hans Navn frem blandt Mennesker. Der er ingen, som i hans Tid har arbejdet saa meget i vort Folk for at vidne om Kristus baade for dem, der alt troede paa ham, og end mere for dem, der stod langt borte,“ og Dygtigheden hertil skal søges i, at „Herren havde udvalgt ham til sit Redskab, og han har været villig til at lade sig bruge som Herrens Redskab“.

Da Biskoppen derefter udkastede det Spørgsmaal:

„Har Beck da i alle Ting været et Herrens Redskab, har han aldrig gaaet sine egne Veje, eftersom hans eget naturlige Sind drev ham?“ blev der en spændt Lytten, som ventedes det, at nu vilde den ene Haand tage, hvad den anden havde givet. Men saa lød de Ord, der sænkede sig dybt i Tilhørernes Hjerter: „Naar jeg ser ud over hans Færd, saa er der ligesom en Haand, der skygger for mit Blik, en gennemstunget Haand, og jeg hører en Røst fra den, hvem Haanden tilhører: Jeg er den, som udsletter dine Overtrædelser for *min Skyld*.“

Derefter sluttede Biskoppen med: „Saa vil jeg da her udtale min Tak for alt, hvad godt Beck har udrettet i vort Folk og i den danske Menighed, ... en Tak til vor Herre og Frelser, der har udvalgt og brugt Vilh. Beck som et Redskab til sit Riges Fremme iblandt os.“

Til denne offentlige Tale skal føjes Rørdams private Udtalelse samme Dag om Fader: „*Han var et Hoved højere end alle os andre*.“

Endnu skal nævnes min Broder *Filips* Tale ved Graven. Udfra Ordet: „Jeg har ingen større Glæde, end naar jeg hører, mine Børn vandrer i Sandheden“ omtalte han Faders Forhold til os Børn og til Menigheden i Ørsløv og Solbjærg og sluttede med at sige: „Vor Kirke begraver i Dag en af sine bedste og mest trofaste Tjenere, vort Folk begraver en af sine bedste Sønner, men Guds Folk begraver deres Fader.“

Højtideligheden sluttede med Salmen: „Herrens Venner ingen Sinde mødes skal for sidste Gang“.

Samme Dag holdtes der Mindefest i samtlige 400 Missionshuse, hvor de mange, som ikke havde kunnet naa til Ørsløv, samledes i Tak til Gud for, hvad han havde givet vor Kirke i Fader.

Præstegaarden kunde selvfølgelig ikke bespise alle den

Dag, men Sognets Folk havde paataget sig at være Vært for de fremmede dels i et Telt, dels i Missionshuset eller private Hjem. Forpagter *Peter Trock* viste ogsaa ved denne Lejlighed sin trofaste Hengivenhed for os.

Faders Begravelsesdag blev en af Guds Riges store Dage i vort Folk, hvor utvivlsomt mange kom til at staa overfor en kirkelig Kendsgerning, som fik alle Fordomme til at forstumme; thi den Dag blev det paa en særlig Maade vitterligt, hvilken betydningsfuld Gerning Gud havde brugt Fader til i vor Kirke.

Gennem Missionstidende takkede Moder for den Kærlighed, som mødte hende og os Børn den Dag: „Alle eders Ord og Gaver*) til Guds Rige — skrev hun — og alle de Kranse, enten de nu var af Sølv eller Guds skønne Blomster, har trøstet og vederkvæget mit Hjerte, fordi det altsammen vidner for mig om Guds evige Kærlighed, der ikke vil slippe eller forlade mig . . . En særlig Glæde for mig er Deltagelsen og Hjælpen fra Menigheden her ved at smykke min Mands Vej til hans Grav og ved at vederkvæge den største Del af mine Gæster den Dag, da Præstegaarden blev for lille, men eders Kærlighed stor mod eders gamle Præsts Hustru.“

Moder blev boende i Præstegaarden i Naadensaaret; men det blev stille Dage i det gamle Hjem. Gravstedet derovre under Birkenes Kroner blev et kært Sted, et Lønkammer for mange, hvorfra Takken steg op til Gud for, hvad han gav, og Bøn om, at Faders hellige Omsorg for os ikke maatte blive forgæves.

Dog ikke blot for os fra det gamle Hjem var Faders Gravsted et kært Sted, men efter Søndagsgudstjenesten var det Samlingsstedet for Vennerne.

„Hver Søndag — skrev Moder — staar der mange Men-

*) Moder havde opfordret til i Stedet for Krans at sende en Ga vetil Indre Mission. Der indkom flere Tusinder Kroner.

nesker ved Graven; de tænker vel paa deres gamle Præst, som de elskede. Ja, vi staar ogsaa ved Graven, men jeg ser dog hellere opad, hvor jeg ved, at Fader nu er i den Bolig, som Jesus har beredt ham.“

Moder gik saa stille og skønt med sin Sorg, men Savnet var dybt. „Jeg sover sjælden nogen Nat uden at drømme om Fader,“ skrev hun til mig. Ved en anden Lejlighed sagde hun: „Jeg kan ikke sætte mig ind i den Tanke, at Fader ikke er hos os mere, bestandig kan jeg gribe mig selv i at ville rejse mig for at gaa ind og tale med ham.“

Den 30. December var Venneflokket som tidligere hos os, denne Gang medbringende 10,000 Kr. som et Legat, der skulde bære Faders og Moders Navne.

Ved Faders 70 Aars Fødselsdag var Legatet blevet oprettet med den Bestemmelse, at Moder skulde nyde Renten deraf, om hun overlevede Fader, men at de ellers selv maatte afgøre dets fremtidige Anvendelse.

Moder bestemte nu, at Renten efter hendes Død skulde deles lige mellem Missionærernes Pensionsfond og Børnehjemmet „Godthaab“.

Den sidste Familiefest i vort Hjem var mit Bryllup d. 1. Maj 1902. Trods det dybe Savn var det dog en skøn og fredlyst Fest. Det var umuligt at holde Taarerne tilbage, da min Broder *Filip* i Brudetalen sagde: „Jeg vil i Dag minde om Faders Ord til mig ved mit Bryllup: din Hustru skal være din lille Menighed i dit Hjem, hvor du daglig skal prøve alt det, du som Præst skal byde din store Menighed.“

Ved Bordet holdt Moder en Tale til os nygifte, frembaaret med den Overbevisningens Inderlighed, som alene Oplevelsen af Guds Trofasthed giver: „Naar I kommer i eders nye Hjem, vil I finde tre Roser dér, en hvid, en

dybrød og en lyserød. Jeg har plantet dem i eders Hjem som Billede paa Troen, Haabet og Kærligheden for at sige eder, at disse Remontantroser fra Guds Have altid maa blomstre i eders Ægteskab, da vil Herrens Velsignelse aldrig vige fra eder.“

Den sidste Sommerferie samledes vi alle om Moder

PASTOR AXEL BECK

i vort Barndoms-hjem, med Minderne om vore sorgløse Barndomsaar, da Fader og Moder var Børn med os, Ungdomsaarene med deres Higen og Længsel, Munterhed og Kampe, men hvor vore Forældre forstod os i det altsammen, men fremfor alt de hellige Stunder, hvor de delte Guds Naades Rigdom med os Børn.

I Slutningen af September brød Moder op for med „Sø-

ster“ at flytte ind til København.

Atter viste Vennerne deres uopslidelige Kærlighed ved at paatage sig at betale Moders Husleje, saa længe hun levede.

Tanken om at rejse en Mindesten over Fader meldte sig snart. D. 30. September 1903 afslørede et fem Alen højt Granitmonument, der endte i et Kors med et Bronze-

MINDESTØTTEN PAA VILH. BECKS GRAV

relief af Fader i. Foruden Navn og Data var indhugget Faders Skriftord, 1. Kor. 15, 10, og under en Hane det kendte Ord: *Saa længe jeg lever, vil jeg gale*. Paa Soklen staar: „Rejst af taknemmelige Venner.“

Afsløringen formede sig som en smuk Højtid. Begunstiget af det smukke Septembervejr var en talrig Skare — c. 2000 — strømmet til.

Efter Gudstjeneste i Kirken, hvor Stedets Præst, Pastor *Møller*, og Provst *Blume* talte, afsløredes Monumentet, om hvilket Stiftsprovst *Zeuthen* udtalte: „Det skal være et Vidnesbyrd om, at vi elskede og ærede Vilh. Beck. Det skal sige os, at vi vil fortsætte Vilh. Becks Gerning. Og endelig skal det minde os om, at hidtil har Herren hjulpet.“

Da Dækket faldt, fæstnede alles Øjne sig ved den smukke og solide Granitsten, ret et Symbol paa Fader og den klippefaste Tro, hvormed han havde staaet i sin Gerning, til Herren kaldte ham hjem. Som Pastor *Friis Hansen* skrev om ham: „Som en brudt Søjle, saadan er hans Gerning uden Afslutning. Ufortrødent fortsatte han sit Arbejde indtil det sidste.“

Min Broder *Filip* sluttede Højtideligheden med at bringe Moders Tak for det skønne Mindesmærke, der skal fortælle kommende Slægter, hvor elsket Fader var af Menigheden i Danmark, fordi han blev lydig mod Herrens Kald.

Efter den Tid bliver der hvert Aar d. 30. September holdt en Mindegudstjeneste i Ørsløv Kirke, som hver Gang fyldes med gamle og nye Venner, et Vidnesbyrd om, at Takken for, hvad Gud gav os i Fader og hans Gerning, endnu ikke er forstummet blandt os.

Nu kom der stille Dage for Moder, en fornøden Aftenhvile; thi Moders Arbejdsdag havde visselig ikke været mindre travl end Faders.

Kræfterne var nu opslidte, og de gamle smukke Øjne var næsten blinde. Der blev forsøgt en Operation, men den skaffede hende ikke hendes Syn igen.

Denne delvise Blindhed var tung for Moder at bære, men hun klagede aldrig, kun ved enkelte Lejligheder mærkedes det. Jeg havde saaledes paa hendes 70 Aars Fødselstag taget min Søn med for at lykønske Bedstemoder.

Hun stillede ham med Ansigtet mod Lyset, men hendes Øjne var for svage:

„Jeg vilde saa gerne se lille

Vilhelm Beck, men jeg skimter kun i taaget Omrids en lille blond Krøltop.“

Var Moders Gerning udadtil end sluttet, havde hun endnu det skjulte Hjerte-

FRU NINA BECK

arbejde tilbage, at berede sig til Hjemgangen, naar hendes Herre kaldte. Og saaledes betragtede hun sin Livsaften som en Beredelsesstund til det salige Møde med sin Frelser.

Hvert Aar besøgte Moder Ørsløv. Paa en af disse Ture skulde hun prøve noget, som kunde have faaet de alvorligste Følger. Paa Tilbagevejen til Slagelse løb nemlig Hestene løbsk, og hun og min Søster blev slyngede ud af Vognen ned ad en flere Alen dyb Skrænt. Guds Engle

maa dog have haft travlt i det Øjeblik; thi de slap begge med nogle mindre Skrammer. Vi var naturligvis meget ængstelige for Moder i de følgende Dage, men hun rettede sig hurtigt efter den ublide Medfart.

Saa længe hendes Kræfter slog til, kom hun skiftevis i *St. Andreas Kirke* og i *Hellig Kors Kirke*. Ved den første var vort Hjem mangeaarige Ven Pastor *Steen* Præst og min Broder *Johannes* Organist, mens hendes yngste Søn var Præst ved den anden Kirke.

Det var mig en lønlig Fryd, saa ofte jeg fra Prædikestolen fik Øje paa gamle Moder. Vel vidste jeg, det var saa lidt, hun den gamle erfarne Kristen kunde hente for sin Sjæl i min unge Forkyndelse. Men alligevel — at se sin gamle Moder blandt sine Tilhørere betyder for en ung Præst en Oplevelse, som giver Frimodighed.

Men sad jeg saa alene med Moder i hendes Hjem, da var jeg Tilhøreren, mens hun delte med mig af sit Livs rige Erfaring i Samfundet med Gud.

Under saadanne Samtaler fik vi tillige et Indblik i, hvad hendes Sjæl arbejdede med. Det var særlig Tanken om Mødet med Herren, der optog hende, en Tanke, som hun iøvrigt havde arbejdet med fra sin Ungdom af.

Saaledes omtaler hun i et Brev fra den Tid en Præst, som i sin Prædiken bl. a. havde sagt: „Hvis I elskede Jesus ret af Hjertet, da vilde I glæde eder til hans Komme, men I frygter.“ Hertil føjede Moder i sit Brev: „Ja, jeg følte ret, hvor langt jeg stod tilbage, jeg frygter ogsaa endnu for Døden, men jeg tror ogsaa, at Gud vil lade mig leve saa længe, at Frygten forsvinder, og at jeg med Glæde venter Jesu Komme. Jeg tror ogsaa, at Kristus, som har begyndt sit gode Værk i mig, ikke vil slippe mig igen.“

Hvorledes dette Arbejde paa Hjemlængslen var skredet frem, fremgaar af et senere Brev: „Glæd dig med mig;

thi der er dog nu stundom Øjeblikke, hvor Længslen efter den himmelske Fred er hos mig og inderlig Glæde over, at vi engang skulde naa den, naar vi kun holder fast ved Sømmen af Frelserens Klædebon . . . Jeg haaber til Gud, at naar han engang kalder mig, at jeg da maa glæde mig til Samlivet med ham.“

Et langt, virksomt og indholdsrigt Liv forundte Gud Moder efter de Breve, et Liv, hvor hun atter og atter mødte Dødens Alvor, men fremfor alt Guds Naades Sejrs-kraft over Døden. Derfor var Dødsfrygten forlængst veget fra hende; men i hendes travle Virken blev hendes Ungdomsarbejde, Glæden over at møde Herren, aldrig lagt til Side.

Nu i hendes Livs Aften, da saa mange af hendes kære var gaaet forud, kom til Tanken om Mødet med Herren ogsaa Spørgsmaalet om Genkendelsen af dem, der var kaldt hjem.

Den Forvisning, Moder tidligere havde haft her, syntes for en Stund at vakle. „Der er en Frygt — sagde hun en Dag — som kan forstyrre min Glæde over at skulle hjem til Jesus. Mon vi kan kende hverandre i Himlen? — mon jeg kan kende Fader?“

Moder syntes, det maatte være et Skaar i Saligheden, om hun ikke skulde kende ham hisset og fryde sig med ham i Beskuelsen af deres fælles Frelser, de to, som havde levet saa lykkeligt et Liv hernede i Troen.

En af os mindede om, at Disciplene dog kendte Frelseren efter Opstandelsen, hvad dog maa rumme en Forjættelse om Genkendelsen i Herligheden.

Moder tog saa kærligt mod dette Ord, som sikkert hjalp hende over den Ængstelse.

Moders Svækkelse tog mere og mere til, saa det var

let kendeligt, at det gik mod Afslutningen; og saa kom den dog saa brat, da endelig Tiden var inde.

Natten mellem Lørdag og Søndag, d. 28. og 29. Januar 1905, blev Moder pludselig syg, om Apoplexi eller hvad andet, ved jeg ikke, men kun med stort Besvær kunde hun tale, mens hendes Aand var klar, saa hun kunde fatte alt, hvad vi sagde til hende.

Vi var alle samlede om vor velsignede Moder i den sidste Stund; stille laa hun hen Søndagen igennem, kun ventende paa den udrakte Haand fra Himlen, uden Døds-kamp eller Anfægtelse, hvilende trygt i sin Frelasers Naade.

Lidt over Midnat d. 30. Januar foldede hun sine Hænder som for at vinke os til Bøn, knælende om Moders Leje bad vi højt: „Kom, Herre Jesus, kom snart og gem gamle Moder i din Herlighed.“

Endnu nogle Øjeblikke laa hun stille og tavs, saa ser hun op og siger: „*Vilhelm*“; derefter fik hendes Blik dette skønne forklarede Udtryk, som skuede hun ind i Evigheden, og idet hun med svag Stemme sagde „*Jesus*“, udløstes hendes Aand af det skrøbelige Legeme.

Vi, som stod tilbage, blev et højt velsignet Menneske fattigere, men i de frelstes Skare i Guds Paradis tælles nu den Kvinde med, som her paa Jord var Faders trofaste og selvforglemmende Medhjælp, den yndige Moder for os Børn og de helliges omsorgsfulde Værtinde.

Kønt og træffende skrev „*Kristel. Dagblad*“ om Moder: „Fru Nina Becks Liv tilhørte hele vort Folk... Hendes skønne Gerning udadtil var at være et praktisk virkende Forbillede paa en Præstekones trofaste Deltagelse i Mandens Gerning og en vidtrækkende Gæstfrihed overfor Guds Folk... Fru Becks Evne til aandeligt at kunne „dele“ med sin Mand var virkelig saa stor, at den satte Præg paa hele den store Gerning, som udgik fra Præstegaarden.

Den lægger en egen varm Tone over Vilh. Becks Gerning ... Og naar Vilh. Beck lige til det sidste blev staaende jævn og naturlig midt i Venneflokket, skyldtes det for en væsentlig Del hans Hustru, der ikke én, men adskillige Gange ved sin praktiske Resolutiøshed hjalp til at holde hans Øjne aabne for det ligefremme. Den arbejdsomme, sande Natur hos hende skar gennem al Slags Skaberi.“

Om Moders Gæstfrihed skrev Missionstidendes Redaktør: „Naar Lørdag og Søndag kom, med mange fremmede i Præstegaarden, naar Gæsteværelserne fyldtes, og hver Plads ved det store Spisestuebord var optaget, da viste det sig, at „Herrens Byrde var hende let“. Det var Fru Beck en Ære, at hun da med Glæde ofrede Hjemmets stille Hygge og alt, hvad Præstegaarden kunde yde for derved at tjene Herrens Sag.“

Endelig skal anføres et Udtog af *Vilh. Martensens* Digt ved Moders Død:

Om os bliver Vintertyst,
Røster tier, Døre stænges,
Venner drages til den Kyst,
hvor der ikke mere længes.
Viger Dag og kommer Kvæld,
kan det blive trangt herneden,
før vi gaar med et »Farvel«
hjem til Glæden, indtil Freden.

Stærke, fromme Præsteviv,
Moder øm, som faa vi kendte,
med det skønne, rige Liv,
som af Martha-Iver brændte:
Ak, hvor synes det dog lidt,
naar kun »Tak« vi her kan skrive,
Du, som favnede saa vidt,
som forstod saa godt at give.

Inden Moder førtes til Ørsløv, holdtes der for de københavnske Venners Skyld en Bisættelse i Andreas Kirke,

hvor min Broder *Johannes* i sit stemningsfulde Præludium over „Hjem, Hjem, mit kære Hjem“ ret tolkede en Søns ægte Sorg over sin Moders Død.

Ved denne Lejlighed talte Pastor *Chr. Sørensen*, som ud fra Ordet om at arbejde, mens det er Dag, omtalte Moder som den virksomme og betydningsfulde Hustru ved Faders Side. Til Slutning sang vi Moders Yndlings-salme „*Den yndigste Rose*“, som hun har sunget ved alle sine Børns Vugge.

Den 6. Februar fandt Begravelsen Sted fra Ørsløv Kirke, som vore ofte omtalte Venner, Forpagter Trock og Hustru, havde smykket, ligesom de aabnede deres Hjem for alle os Søskende.

Foruden os to Brødre, der er Præster, talte *Johannes Clausen*. Som den, der havde kendt Moder fra hendes Ungdom, været Vidne til hendes Ungdomstrængsler, hendes lykkelige og virksomme Liv, set hende som „Præstehustruen af Guds Naade“ — som den, der havde set alt dette, havde *Clausen* de bedste Betingelser for at kunne tegne et træffende og troværdigt Billede af Moder. Allerskønnest gjorde han det, da han lod hendes Liv spejle sig i Salomons Ord om den dygtige Kvinde: „Kraft og Herlighed er hendes Klædebon, og hun smiler ad den kommende Tid.“

Dette Skriftord fra Salomons Ordsprog blev indhugget paa det smukke Sandstensmonument, der et Par Aar senere rejstes paa hendes Grav.

Ved Moders Bortgang sluttede to af de betydeligste Menneskers Liv i vor Kirke i det 19. Aarhundrede. Men Herren har Raad til at tage sine bedste Arbejdere bort fra Gerningen og betro den til andre, der maaske ikke er saa store, men som dog kan fortsætte den i det samme velsignede Spor.

AFSLØRINGEN AF MINDESMÆRKET OVER MODER

Men han har ogsaa Raad til at tage to velsignede Forældre fra deres Børn; thi den guddommelige Kærlighed er uforandret den samme og berøres ikke af Dødens Skygger.

Var det ikke saaledes, ved jeg ikke, hvorledes jeg skulde

20 AAR EFTER

være kommet gennem den Sorg. Jeg elskede min Moder saa inderligt; jeg syntes ikke, der fandtes nogen saa yndig Moder som min. Hun var saa smuk, saa blid og saa stærk.

Nu lukkede Graven sig over hendes afsjælede Legeme, og det betød jo, at vort Barndomshjem for stedse var lukket her paa Jord. Thi Barndomshjemmet — det

er ikke denne eller hin Præstegaard eller københavnske Lejlighed, men det er *Faders og Moders Kærlighed*.

Det var dette skønne og rige Hjem, som lukkedes for bestandig her paa Jord ved Moders Død.

I sit Afskedsord til sine Disciple talte Jesus om et andet Barndomshjem med mange Boliger; dèr skal vi atter samles med Fader og Moder, om vi bliver tro indtil Døden, og med dem synge Lammets Lovsang for det evige Barndomshjem i Himlen og — det jordiske Barndomshjem hos Fader og Moder.

BENYTTED KILDER

Vilh. Beck: Fra Livets Kilde. *Do.*: Paa Livets Vej. *Do.*: En lille Skatkiste. *Do.*: Erindringer fra mit Liv. *Do.*: Min Konfirmandforberedelse. *Do.*: En lille Julegave 1887—1901. *Chr. Sørensen*: Beretning om Jubilæet i Ørsløv Præstegaard. *Do.*: Vilhelm Beck. *V. Lund*: Vilh. Beck paa Rejse. -- *n.*: En dansk Præstegaard, Ørsløv ved Slagelse. *Filip Beck*: Fra Vilhelm Becks Begravelse. *Olaf Jessen*: Fra Grønbæk Præstegaard. *Thora Esche*: Erindringer fra mit Liv og min Gerning. *A. Fibiger*: De unges Julebog 1921. »Ebenezer«. *J. Steen* og *H. Hoffmeyer*: Kirkelig Forening for Indre Mission i København. »D. M. S. 1821—1921«. *T. Løgstrup*: Det danske Missionsselskabs Historie i 80 Aar. *L. Koch*: Fra Grundtvigianismens og Indre Missions Tid. *G. Koch*: Præst og Menighed. *Skovgaard-Petersen*: Erfaringer fra Prædikestolen. *L. Blauenfeldt*: Den Indre Missions Historie. »Den Indre Missions Tidende« 1874—1905. »Annexet« 1890—1901. Forskellige Aargange af »Dansk Missionsblad«, andre kirkelige Blade og Dagblade. Beretning om »det kirkelige Møde« 1886—1901. Breve til og fra mine Forældre.
